

BOOKMARKS

EN HÅNDBOK FOR FOREBYGGING
AV HATPRAT PÅ NETTET GJENNOM
MENNESKERETTIGHETSLÆRING

borgerskap mobbing menneskerettighetslæring fiendtlighet toleranse
ansvar antisiganisme solidaritet fremmedfrykt rettferdighet krimi
intoleranse respekt sexisme mangfold rasisme fred nasjonalisme
fordommer deltagelse antisemittisme likestilling homofobi trygghet
verdighet islamofobi frihet diskriminering demokrati hatprat

NO HATE
SPEECH
MOVEMENT

BOOKMARKS

EN HÅNDBOK FOR FOREBYGGING AV HATPRAT PÅ
NETTET GJENNOM MENNESKERETTIGHETSLÆRING

SKREVET OG REDIGERT AV

ELLIE KEEN, MARA GEORGESCU

ENDELIG REDIGERING

RUI GOMES

NORSK OVERSETTELSE

SILJE BERGGRAV

Bookmarks

Forebygging av hatprat på nettet gjennom menneskerettighetslæring

Synspunktene uttrykt i denne håndboken representerer ikke nødvendigvis standpunktene til Europarådet.

Opphavsretten til denne publikasjonen tilhører Europarådet. Ingen del av denne publikasjonen kan reproduseres eller brukes til kommersielle formål i noen form eller på noen måte, digitalt (CDRom, internett, el) eller trykt inkludert kopiering, opptak eller noen form for lagrings- eller gjenfinningssystem, uten skriftlig tillatelse fra Publiseringsdivisjonen (publishing@coe.int), Kommunikasjonsdirektoratet i Europarådet (med kopi til the European Youth Centre Budapest, 1-3 Zivatar utca, H-1024 Budapest, Hungary; email: eycb.secretariat@coe.int).

Det gis tillatelse til reproduksjon av innholdet i denne publikasjonen for ikke-kommersielle utdanningsformål på betingelse av at kilden er oppgitt korrekt.

Alle henvendelser om denne publikasjonen bes rettes til Europarådets ungdomsavdeling:

European Youth Centre Strasbourg
30, rue Pierre de Coubertin
F- 67075 Strasbourg Cedex – France
Email: youth@coe.int

Rettinger til bildene på forsiden (fra venstre til høyre):

- Europarådet
- No Hate Ninja-prosjektet (Rede Portuguesa de Jovens para a Igualdade de Oportunidades entre Mulheres e Homens & Associação PAR – respostas sociais)
- Földi László
- Horváth Dániel
- Den nasjonale kampanjekomiteen i Slovakia

Korrektur: Rachel Appleby

Layout og design: Horváth Dániel

Trykt i Norge.

ISBN 978-82-999937-0-8 (Trykt)

ISBN 978-82-999937-1-5 (Elektronisk)

© Det Europeiske Wergelandsenteret for den norske utgaven, 2014

© Council of Europe, 2014

Denne oversettelsen av Bookmarks er utgitt etter avtale med Europarådet.

FORORD

Håndboken Bookmarks du nå holder i hendene er et verdifullt verktøy for å stoppe hatprat og styrke menneskerettighetene. Du spør kanskje: «Hvorfor skal vi bry oss? Har ikke folk rett til å ytre seg fritt i et demokratisk samfunn?» Det er sant at ytringsfriheten er en grunnleggende menneskerettighet som gjelder også for meninger som kan virke fornærmende, opprørende eller sjokkerende. Men utøvelse av ytringsfrihet bærer også med seg klare plikter og ansvar. Hatprat er ikke «beskyttet» tale. Hatefulle ytringer kan føre til hatkriminalitet, og slike forbrytelser har allerede ødelagt og tatt livet av altfor mange mennesker.

Hatprat har i dag blitt en av de vanligste formene for intoleranse og fremmedfrykt i Europa. Særlig bekymringsfull er den økende forekomsten av hatprat i politisk debatt og i offentlig sfære, særlig på internett. Når det uakseptable begynner å bli akseptert, når det blir «normen», er det en reell trussel mot menneskerettighetene. Stopp hatprat-kampanjen, Europarådets No Hate Speech-kampanje i Norge, ble lansert for å redusere toleransen for hatprat på nettet og sette en stopper for en slik «normalisering».

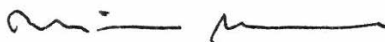
Ingen vil nekte for at Internett har bragt oss fantastiske nye verktøy for kommunikasjon, solidaritet, sosial endring og underholdning. Likevel må vi ikke la nettet misbrukes som et instrument for overgrep og propaganda fra hatbaserte organisasjoner og ideologier. Ytringsfrihet på nettet må også bety frihet fra frykt på nettet.

Europarådet har vært en pioner i arbeidet med å definere hatprat og oppfordre til fordømmelse av rasisme og fremmedfrykt på internett. Rettslige tiltak er svært viktig, men det er ikke nok. Utdanning er den eneste langsiktige løsningen: for å forebygge hatprat, fordømme hatprat og fremme solidaritet med ofrene.

Å lære om menneskerettigheter er avgjørende for å opprettholde et aktivt klima for menneskerettigheter i møte med de raske endringene våre samfunn står overfor i dag. Dette er særlig relevant for barn og unge, og bør i dag absolutt være en integrert del av undervisning om medier og internettferdigheter.

Europarådets Stopp hatprat-kampanje er igangsatt av unge selv: de tok initiativ til å starte den og bestemmer hvordan den skal drives. Dette er viktig fordi det er unge mennesker som er blant de vanligste ofrene for menneskerettighetsbrudd på nettet gjennom ulike former for hatprat og mobbing.

Jeg håper denne håndboken finner veien inn i skoler, ungdomsklubber og ungdomsorganisasjoner – og på internett. Jeg oppfordrer elever, lærere og andre til å bruke den fritt og til å delta i kampanjen. La oss bruke Bookmarks til å ta et standpunkt mot hatprat.

Thorbjørn Jagland
Generalsekretær i Europarådet

TAKK

Vi ønsker å takke alle som har bidratt til utgivelsen av denne håndboken, spesielt:

- Medlemmene i referansegruppen til No Hate Speech Movement-kampanjen, Sergio Belfor, Ghofran Ounissi, Shannon Stephens (Advisory Council on Youth); Laurence Hermand, Aleksandra Mitrovic-Knezević, Dicle Akinci (European Steering Committee on Youth); Lien Vanbrabant (European Youth Information and Counselling Agency); Maggie Dokupilova (European Youth Forum); Dariusz Grzemny (trainer) og Kristiina Ling (European Youth Card Association)
- Claudia Lenz (Det Europeiske Wergelandsenteret), Anni Siltanen (Insafe) og Vitor Tomé (konsulent)
- Anne Weber (Office of the Commissioner for Human Rights), Gordana Berjan (Children's Programme), Lee Hibbard, Elvana Thaci og James Lawson (Internet Governance Unit); Paula Eck-Walters (Secretariat of the European Commission against Racism and Intolerance); Josef Huber, Yulia Pererva (Education Department); Anca – Ruxandra Pandea, Menno Ettema, Aileen Donegan, Claire Uszynski og Maud Hoffman Boivin (Youth Department), hele Europarådet.

Vi har gjort alt vi kan for å spore tilbake referanser i tekst og øvelser til deres forfattere og kreditere dem. Vi ber om tilgivelse for mulige utelatelser og retter gjerne opp dette i neste utgave.

Innhold

KAPITTEL 1 – OM HÅNDBOKEN	7
1.1 Introduksjon til håndboken	7
1.2 Problemet med hatprat på nettet	8
KAPITTEL 2 – STOPP HATPRAT-KAMPANJEN	11
2.1 Om kampanjen	11
2.2 Hva kan unge mennesker gjøre?	14
KAPITTEL 3 – HVORDAN BRUKE HÅNDBOKEN	15
3.1 Behovet for håndboken	15
3.2 Håndbokens oppbygning	16
3.3 Hvordan gjennomføre øvelsene	17
3.4 10 tips for hva du bør og ikke bør gjøre	19
3.5 Tema og spørsmål	20
KAPITTEL 4 – 21 AKTIVITETER	21
Tematisk oversikt over øvelsene	22
21 øvelser for å forebygge hatprat på nettet gjennom menneskerettighetslæring ..	25
KAPITTEL 5 – BAKGRUNNSINFORMASJON	133
5.1 Hatprat på nettet	134
5.2 Menneskerettigheter	141
5.3 Ytringsfrihet	146
5.4 Rasisme og diskriminering	152
5.5 Privatliv og sikkerhet	157
5.6 Demokrati og deltakelse	160
5.7 Kampanjestrategier	165
5.8 Internettferdigheter	168
5.9 Nettmobbing	177
5.10 Europarådet og hatprat på nettet	181
VEDLEGG	185
6.1 Verdenserklæringen om menneskerettigheter	186
6.2 Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og dens protokoller	187
6.3 Andre ressurser for å forebygge hatprat på nettet	190

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

KAPITTEL 1

OM HÅNDBOKEN

1.1 INTRODUKSJON TIL HÅNDBOKEN

Denne håndboken er et bidrag til Europarådets ungdomskampanje mot hatprat på nettet, Stopp hatprat-kampanjen, og vil være nyttig for lærere som arbeider med å forebygge problemet, både innenfor og utenfor det formelle utdanningssystemet. Håndboken er utformet for arbeid med unge mennesker i alderen 13 til 18. Øvelsene kan imidlertid tilpasses andre alders- og elevgrupper.

Behovet for pedagogiske tiltak rettet mot netthat skyldes delvis den økende mengden av krenkelser på nett. Mye er ekstremt og rasistisk i tonen, og kan true grunnleggende verdier i et demokratisk samfunn. Netthat er likevel ikke bare et problem knyttet til rasisme og diskriminering, det handler også om nettvett. Dette gjør det til et relativt nytt fenomen som vi i dag ikke fullt ut erkjenner eller forstår omfanget av.. Det «nye» ved hatprat på nettet gjør at dette er et problem verden ennå ikke helt vet hvordan den skal forholde seg til.

Mange eksisterende forsøk på å bekjempe netthat har en tendens til å fokusere på kontrollmekanismer: på å stoppe hatet når det kommer til uttrykk. Tilnærmingen i denne håndboken er at hatprat er et *symptom* på et større problem. Øvelsene er utviklet både for å forebygge de underliggende årsakene til hatprat, og for å lære hvordan man kan reagere når det skjer.

Hatprat på nettet representerer bladene på en ondskapsfull plante, med røtter dypt ned i samfunnet. Beskjæring av bladene kan ikke gjøre noe med de grunnleggende årsakene til problemet.

EN MENNESKERETTIGHETSTILNÆRMING

Øvelsene i håndboken skal hjelpe unge mennesker til å utvikle kunnskaper, ferdigheter og holdninger som trengs hvis internett skal reflektere de grunnleggende prinsippene som er etablert i den *virkelige* verden. Disse prinsippene ble utarbeidet og vedtatt for over 60 år siden: de er kjent som menneskerettigheter, og de gjenspeiler hvert menneskes grunnleggende verdighet, like rettigheter, frihet og rolle i å bestemme og etablere regler som styrer vår daglige tilværelse.

Som i ungdomskampanjen ser denne håndboken på hatprat som en menneskerettighetsutfordring, og tilnærmingen som brukes i øvelsene, er basert på menneskerettighetsprinsipper og -standarder. Dette gjør håndboken nyttig ikke bare for å adressere hatprat på nettet, men også for å forstå menneskerettighetene og hvordan de gjelder både på og utenfor nettet. Du kan finne mer informasjon om den pedagogiske tilnærmingen i kapittel 3, og en del grunnleggende informasjon om menneskerettigheter i kapittel 5.

DEMOKRATI OG MEDBORGERSKAP... PÅ NETTET

Håndboken har som utgangspunkt at nettet er et offentlig rom, og at alle prinsippene for et demokratisk samfunn derfor *kan* og *bør* gjelde på nettet. I denne sammenhengen er unge menneskers rolle på nettet ekstremt viktig i kampen mot hatprat.

Unge mennesker er medborgere på nettet, som betyr at de kan uttrykke sine ambisjoner og bekymringer på nettet, engasjere seg og stille til ansvar de som bryter menneskerettigheter på nettet. I tillegg kan de være menneskerettighetsforkjempere på nettet.

Nettet er også en plass for deltakelse, hvilket innebærer at man må være bevisst handlereglene på nett. Gjennom ulike aktiviteter og øvelser utforsker håndboken måter å samhandle på nettet, hvordan unge mennesker kan engasjere seg og hvordan de kan drive kampanje på nettet for et bedre og tryggere internett.

Bakgrunnstema knyttet til demokrati, nettkampanjer og internettferdigheter er inkludert i kapittel 5.

1.2 PROBLEMET MED HATPRAT PÅ NETTET

NYE MULIGHETER, NYE FARER

Mulighetene for menneskelig samhandling har eksplodert med internettets utvikling. Internett har gitt oss den teoretiske muligheten til å kommunisere med nesten hvilken som helst annen person i verden. Nettet har også gjort det mulig, i teorien, at en tanke fra et lite og ukjent hjørne av verden kan bli plukket opp av *alle* andre mennesker! Alle som ytrer seg på internett er nå både redaktør og offentlig talsperson. Det virker som det er få som kan stoppe det vi ønsker å si.

Vet du hva som er der ute?

Se side 137 for eksempler. Eller ta en sjekk på nettet selv.

Dette er en positiv utvikling få ønsker å reversere, men det burde ikke overraske oss at den stadig voksende samhandlingen på nett også gjenspeiler og bygger opp under mange av problemene mennesker gjennom tiden har støtt på i den «virkelige» verden. Intoleranse og hat har vært trekk ved menneskelige samfunn siden tidenes morgen. En rekke studier har påvist en økning i disse holdningene de siste årene.

Problemet er at hvis det er mindre toleranse for forskjeller, og hvis det ikke legges noen begrensninger på denne intoleransen, vil intoleranse – og hat – komme til uttrykk både i det folk gjør og i det de sier. Internett har åpnet opp for nye måter å si ting på, og det har åpnet opp nye kanaler som gjør at man kan nå flere mennesker. Begrensningene på hva vi kan si på nettet er langt færre enn de som eksisterer utenfor nettet: vi kan si ting på internett som vi ikke ville våge å si offentlig i den «virkelige» verden.

Hvem sjekker?

Er det lettere å snakke om våre mørkeste tanker på nettet?

Hvis hatprat utenfor nettet er et problem som samfunnet har erkjent og mener det er nødvendig å reagere mot, kan vi da ignorere hatprat på nettet?

Hva er verst...?

Sagt på et offentlig møte

«Hvis du er homo – finn en kur.
Så kan du bli del av menneskeheten.»

Postet i et nettforum

«Hvis du er homo – finn en kur.
Så kan du bli del av menneskeheten.»

PROBLEMETS OMFANG

«Jeg skal voldta deg i morgen klokka ni. Skal vi møtes hjemme hos deg???»¹
 «Vi vil ikke ha deg her, hold deg i ditt eget land og ødelegg det, ikke landet vårt!!!»²
 «Du er en dum ****. Mora di er en hore og faren din en voldtektsmann»³

Å overvåke omfanget av hatprat på internett er svært utfordrende. Nettopp derfor er det så lett for de som ønsker å spre hat å gjøre det på nettet, hvor myndigheter og andre vanskelig kan kontrollere det. Noen få organisasjoner har forsøkt å kartlegge omfanget av problemet. Alle har funnet at netthat er et økende problem.

En økning i hatsider

- 2011-utgaven av Simon Wiesenthal-senterets årlige *Digital Terror & Hate Report*⁴ fant en 12 prosent økning til 14 000 «problematiske sosiale nettsteder, nettfora, blogger, Twitter, osv. (opp fra 11 500 året før), bygget på hat som subkultur.
- Internett-sikkerhetssystemet Websense, som hevder å ha oversikt over rundt 15 000 nettsteder for «hat og militant aktivitet», rapporterte at rasisme, hat og militante nettsider tredoblet seg i løpet av 2009.⁵

Andre studier har forsøkt å finne ut i hvilken grad unge mennesker kommer over hatytringer når de er aktive på nett.

Ungdom og netthat

- I en studie fra hele Europa svarte seks prosent av internettbrukere mellom 9 og 16 at de hadde blitt mobbet på nettet, mens tre prosent innrømmet å ha mobbet andre.⁶
- 16 prosent av unge internettbrukere i Canada sa de hadde lagt ut kommentarer på internett som var hatefulle mot en person eller gruppe.⁷
- 78 prosent av de spurte i en nettundersøkelse svarte at de jevnlige støtte på hatprat på nettet. De tre vanligste målgruppene for hatprat var LHBT-personer (70 prosent), muslimer (60 prosent) og kvinner.⁸

SLUTTNOTER

- 1 Tweet til Stella McCreasy (britisk parlamentsmedlem)
- 2 Fra Facebooksiden «Bugger off Asylum Seekers»
- 3 Tweet sendt ut da en fotballspiller – Fabrice Muamba, opprinnelig fra DR Kongo – kollapset med hjertesvikt på fotballbanen
- 4 Digital Terror and Hate-rapporten lansert på Museum of Tolerance, februar 2011
www.wiesenthal.com/site/apps/nlnet/content2.aspx?c=IsKWLBpJLnF&b=4441467&ct=9141065
- 5 Racism, hate, militancy sites proliferating via social networking, Networkworld, mai 2009
www.networkworld.com/news/2009/052909-hate-sites.html
- 6 Fra en undersøkelse fra EU Kids Online:
[www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf)
- 7 Fra «Young Canadians in a Wired World», en nasjonal skolebasert studie med 5272 barn og unge fra fjerde til ellefte klasse, og kvalitative forskningsfunn fra fokusgrupper med foreldre og unge mellom 11 og 17 år, 2003-2005
- 8 Europarådets nettundersøkelse i forbindelse med No Hate Speech-kampanjen, 2012
www.coe.int/youthcampaign

KAPITTEL 2

STOPP HATPRAT-KAMPANJEN

EUROPARÅDETS UNGDOMSKAMPANJE FOR MENNESKERETTIGHETER PÅ NETTET

«Hatprat, som definert av Ministerkomiteen i Europarådet, dekker alle uttrykksformer som sprer, oppfordrer til, promoterer eller rettferdiggjør rasehat, xenofobi, antisemittisme eller andre former for hat basert på intoleranse, inkludert: intoleranse uttrykt gjennom aggressiv nasjonalisme, etnosentrisme, diskriminering og fiendtlighet mot minoriteter, innvandrere og personer med innvandrerbakgrunn. I kampanjen er det hensiktsmessig å inkludere andre former for diskriminering og fordommer som antisiganisme, kristenhat, islamofobi, kvinnehat, sexisme og diskriminering på bakgrunn av seksuell orientering og kjønnsidentitet, som alle faller klart innenfor rammen av hatprat.»

Presentasjon av kampanjen – www.stopphatprat.no

2.1 OM KAMPANJEN

Europarådets kampanje mot hatprat på nettet er utviklet for å øke bevisstheten om problemet, endre holdninger til hatprat og mobilisere unge mennesker til å reagere mot det. Kampanjen ble lansert 22. mars 2013 og varer ut 2015. Den er en del av Europarådets bredere innsats for å fremme menneskerettigheter på internett.

Europarådet ser på hatprat som en trussel mot demokrati og menneskerettigheter. Stopp hatprat-kampanjen har menneskerettigheter som fundament, men handler ikke bare om å bruke rettslige mekanismer for å bekjempe netthat. Den handler heller ikke nødvendigvis om å «bekjempe hat» overalt hvor det skjer. Kampanjen oppfordrer til respekt for ytringsfriheten og har som mål å utvikle alternative reaksjonsmåter mot hatprat, som forebygging, opplæring, bevisstgjøring, selvregulering blant brukere og å oppmuntre til støtte for dem som er utsatt for hatprat. I hovedsak handler kampanjen om å fremme menneskerettigheter på nettet, og å gjøre internett til et tryggere sted for alle.

KAMPANJEMÅL

Kampanjen har følgende mål:

- Å skape økt bevissthet rundt hatprat på nettet og de skadevirkningene det har for demokrati og unge mennesker.
- Å fremme medie- og internettferdigheter

- Å støtte unge mennesker til å stå opp for menneskerettigheter, på og utenfor nettet
- Å senke toleransegrensen for hatprat på nettet
- Å kartlegge hatprat på nettet og utvikle verktøy for å bekjempe det
- Å støtte og vise solidaritet med mennesker og grupper som rammes av hatprat på nettet
- Å drive påvirkningsarbeid for utviklingen av og enighet om europeiske virkemidler for å bekjempe hatprat
- Å styrke ungdomsdeltakelse og medborgerskap på nettet og skape et inkluderende nettsamfunn.

KAMPANJEVERKTØY

NASJONALE KAMPANJEKOMITEER

Kampanjen promoteres av Europarådet og dets europeiske partnere, og drives av nasjonale kampanjekomiteer i medlemslandene.

KAMPANJENETTSIDE

www.coe.int/youthcampaign

Dette er portalen for kampanjearrangørene på nasjonalt og europeisk nivå. Den inneholder oppdatert informasjon om arbeidet bak kampanjen, inkludert kontakter for nasjonale kampanjekomiteer og koordinatorene

STOPP HATPRAT-KAMPANJENS NETTSIDE

www.nohatespeechmovement.org www.stopphatprat.no

Dette nettstedet er laget for å støtte bevegelsen og tjene som kampanjens ansikt utad. Her finner du personlige historier fra unge mennesker, selvlagde videoer og bilder. Hvem som helst kan registrere seg som brukere av nettstedet og bli med i bevegelsen. Nettstedet modereres av frivillige og aktivister.

HATE SPEECH WATCH

www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch

Dette er en del av kampanjesiden som består av eksempler på hatefulle ytringer på nettet innsendt av brukere. Det gir muligheten til å diskutere ulike tilnærminger med andre unge mennesker i bevegelsen og organisere aksjoner mot hatprat.

BLOGGEN «THE CAMPAIGN IN ACTION»

Nettstedet www.nohatespeechmovement.org har en blogg for kampanjeaktivister og partnere for å gi informasjon om aktiviteter og tiltak som utføres over hele Europa. Den legger også opp til diskusjoner om aktuelle problemstillinger knyttet til hatprat og kampanjen.

FORUMET «JOIN THE DISCUSSION»

I dette forumet <http://forum.nohatespeechmovement.org> kan alle bli med i en diskusjon om hatprat på og utenfor nettet, og mange andre spørsmål knyttet til kampanjen. Forumet er moderert av frivillige og aktivister.

AKTIVITETER

Selv om de viktigste aktivitetene foregår på nettet, omfatter kampanjen også aktiviteter utenfor nettet som kurs, seminarer, konferanser, ungdomsarrangementer, festivaler og såkalte flashmobs der en gruppe mennesker plutselig samles på et offentlig sted og sammen utfører en uvanlig og ofte morsom handling, som deretter sprer seg. Og selvfølgelig mange pedagogiske aktiviteter i formelle og i uformelle lærings-sammenhenger.

EUROPEISKE AKSJONSDAGER

Dette er organiserte aksjonsdager som løper gjennom kampanjen og involverer aktivister både i de nasjonale og europeiske kampanjene. Hver aksjonsdag fokuserer på ulike aspekter av hatprat og oppfordrer til aksjoner til støtte for spesielle målgrupper. Aksjonsdagene har et program, og ulike nettaktiviteter koordineres av frivillige tilretteleggere. Datoer og temaer for aksjonsdagene oppdateres jevnlig: sjekk kampanjesiden!

Her er noen av aksjonsdagene:

- 11. februar: Trygg-bruk dagen
- 8. mars: Den internasjonale kvinnedagen
- 21. mars: Den internasjonale FN-dagen mot rasediskriminering
- 8. april: Romfolkets dag
- 17. mai: Den internasjonale dagen mot homofobi og transfobi
- 20. juni: Den internasjonale flyktningdagen
- 22. juli: Den europeiske dagen for solidaritet med ofre for hatkriminalitet
- 21. september: Aksjonsdag mot islamofobi og religiøs intoleranse
- 9. november: Krystallnatten/dagen mot antisemittisme og fascisme
- 10. desember: Menneskerettighetsdagen

En oppdatert liste over aksjonsdager kan finnes på www.coe.int/youthcampaign

LÆRINGSVERKTØY

KAMPANJEVERKTØY

Verktøysettet inneholder informasjon om kampanjen samt praktisk og metodisk støtte til dem som er engasjert i nettkampanjer.

BOOKMARKS

Denne håndboken er et viktig verktøy i kampanjen. Den er utviklet for lærere, og bør bidra til å gjøre flere unge mennesker oppmerksomme på kampanjen – og få flere til å engasjere seg i bevegelsen.

KAMPANJEVIDEOER

Videoene gir en innføring i problemet med hatprat og presenterer verktøyene og tilnærmingene i bevegelsen mot hatprat. Du finner ulike videoer på kampanjens nettside www.nohatespeechmovement.org

2.2 HVA KAN UNGE MENNESKER GJØRE?

Det er mange flere måter å delta i kampanjen enn det som er listet opp nedenfor. Noen flere forslag finnes under «Forslag til aktiviteter» på slutten av øvelsene i denne håndboken. Her er en kort liste som kan få gruppene dine med i kampanjen.

- Bli med i bevegelsen på www.stopphatprat.no
- Meld deg på nyhetsbrev fra kampanjen, legg ut bilder eller videoer, og diskuter med andre på kampanjens nettside (<http://forum.nohatespeechmovement.org> og www.stopphatprat.no)
- Kartlegg hatprat på nettet og meld fra om eksempler til Hate Speech Watch www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch
- Følg med på de europeiske aksjonsdagene og organiser din egen nasjonale aktivitet
- Besøk kampanjens internasjonale hjemmeside www.coe.int/youthcampaign. Finn ut hvem som er kampanjekoordinator i Norge og se hvordan du og din gruppe kan engasjere dere i kampanjen
- Fortell om dine aktiviteter – og lær om andres – i bloggen «The Campaign in Action»
- Bli med i diskusjoner om kampanjen og hatprat på nettet i forumet <http://forum.nohatespeechmovement.org>
- Spre informasjon om kampanjen på Facebook - <https://www.facebook.com/nohatespeech> og på Twitter - #nohatespeech@nohate_speech
- Engasjer deg på og utenfor nettet for å fremme menneskerettigheter for alle og bekjempe hatprat!

Kampanjen er i utvikling hele tiden, takket være innsatsen til frivillige aktivister på og utenfor nettet. Du kan derfor finne mye mer materiale på kampanjens internasjonale nettside, inkludert ideer, nettressurser, opprop og informasjon om kommende arrangementer. La gruppen din bruke tid på å lese seg gjennom nettstedet og diskuter deretter hvordan dere som gruppe kan slutte dere til kampanjen.

KAPITTEL 3

HVORDAN BRUKE HÅNDBOKEN

Dette kapitlet gir en kort oversikt over håndbokens oppbygning, mål og metode. Det skal bidra til forståelse for den pedagogiske tilnærmingen og hvordan du kan planlegge og gjennomføre øvelser med din gruppe.

3.1 BEHOVET FOR HÅNDBOKEN

Hatprat er et angrep på de som ofte allerede er sårbare, og bidrar til å skape grobunn for gnisninger, diskriminering og ofte vold. Europarådet ser på hatprat som en trussel mot demokrati og menneskerettigheter.

Stopp hatprat-kampanjen innser at arbeidet med å møte problemet må omfatte innsats på en rekke forskjellige nivåer. Problemet og løsningene er ikke alltid enkle. Denne håndboken er utviklet for å støtte det pedagogiske arbeidet som kan bidra til at unge mennesker finner sine egne måter å håndtere og reagere mot hatprat på nettet. Formålet er å utvikle forståelsen, ferdighetene og motivasjonen de trenger for å engasjere seg i kampanjen og spille en aktiv rolle i utformingen av et internett som tar hensyn til menneskerettigheter og demokratiske prinsipper for deltakelse.

Unge mennesker er ikke bare tilskuere til hatprat på nettet: mange er allerede ofre, og noen har vært med på å utsette andre for hatprat. Pedagogiske tiltak må ta hensyn til dette, og må derfor henvende seg til unge mennesker i alle tre kategoriene. Dette er utgangspunktet for øvelsene i denne håndboken, som er utviklet med syv hovedmål i sikte.

MÅLENE MED HÅNDBOKEN

- Å bistå aktører i formelle og uformelle utdanningsammenhenger med å ta tak i hatprat-problematikk med unge mennesker og engasjere skoler i Stopp hatprat-kampanjen
- Å utvikle ferdigheter og motivasjon hos unge mennesker slik at de kan gjenkjenne hatprat på nettet og å bli «nettaktivister» for menneskerettigheter
- Å øke bevisstheten om menneskerettighetsprinsipper og fremme en visjon om et internett som gjenspeiler disse prinsippene
- Å støtte menneskerettighetsundervisning gjennom uformelle pedagogiske tilnærminger og utvikle kritiske holdninger blant barn og unge
- Å styrke de som allerede er ofre for hatprat på nettet, eller som er i risikozonen for å bli utsatt
- Å oppmuntre til empati for grupper eller enkeltpersoner som kan være mål for hatprat på nettet
- Å bryte ned myter og fordommer mot noen av de vanligste målgruppene for hatprat

HÅNDBOKENS PEDAGOGISKE TILNÆRMING

Denne håndboken bruker pedagogiske tilnærminger for menneskerettighetsundervisning. Europarådets charter for menneskerettighetsundervisning og opplæring i demokratisk medborgerskap (2010) definerer menneskerettighetsutdanning som:

«utdanning, opplæring, bevisstgjøring, informasjon, fremgangsmåter og aktiviteter som, ved å utruste elever med kunnskap og ferdigheter og utvikle forståelse, holdninger og atferd, har som mål **å gjøre dem i stand til å utvikle og verne om en felles menneskerettighetskultur i samfunnet**, med det mål for øye å fremme og verne menneskerettigheter og grunnleggende friheter.»

Menneskerettighetsundervisning innebærer tre dimensjoner:

- **Å lære om** menneskerettigheter, kunnskap om menneskerettigheter, hva de er og hvordan de blir ivaretatt og vernet
- **Læring gjennom** menneskerettigheter, gjennom forståelsen av at konteksten og måten menneskerettighetsundervisning er organisert og formidlet må være i samsvar med menneskerettighetsverdier (f.eks. deltakelse, tankefrihet, ytringsfrihet osv.), og at i menneskerettighetsundervisning er prosessen like viktig som innholdet av læringen
- **Læring for** menneskerettigheter, ved å utvikle ferdigheter, holdninger og verdier som elevene kan bruke for å anvende menneskerettighetsverdier i livene sine og engasjere seg, alene eller sammen med andre, for å fremme og forsvare menneskerettighetene.

Compass, Europarådets håndbok for menneskerettighetsundervisning med unge mennesker, har mer informasjon om menneskerettighetsundervisning og kan være til hjelp for tilretteleggere som vil forstå den pedagogiske tilnærmingen og fremgangsmåter. Lær mer på: www.coe.int/compass

3.2 HÅNDBOKENS OPPBYGNING

INNLEDENDE KAPITLER

Dette kapitlet og de to foregående er viktige for å sette øvelsene i en sammenheng. Vi anbefaler at du gjør deg kjent med innholdet for å forstå konteksten for håndboken og kampanjen.

Mye av materialet i kapittel 1 omhandles nærmere i kapittel 5.1, Hatprat på nettet. Informasjonen i denne delen vil gi deg en god forståelse av omfanget av problemene knyttet til hatprat på nettet, og hvorfor det haster med å jobbe for å løse det.

Kapittel 2 gir en kort oversikt over Europarådets kampanje mot hatprat på nettet. Siden denne håndboken legger sterk vekt på handling, vil det å engasjere seg i kampanjen styrke øvelsene, og samtidig gi kampanjen økt trykk. Vi anbefaler at du besøker kampanjesiden (www.stopthatprat.no) som gir mer informasjon og mange muligheter for unge mennesker til å engasjere seg.

UNDERLIGGENDE TEMA

Håndboken er bygget rundt åtte tema som alle er direkte relatert til hatprat på nettet. Temaene og noen av de underliggende problemstillingene de tar for seg, er skissert i skjemaet på side 20. Spørsmålene er ikke uttømmende: de nevner bare noen av de viktigste problemstillingene knyttet til hvert tema.

De fleste øvelsene tar opp problemstillinger knyttet til en rekke forskjellige tema, som alle er viktige hver for seg. Mange av øvelsene kan derfor også være nyttige i det generelle arbeidet med antirasisme, internettferdigheter, opplæring i medborgerskap, menneskerettighetsundervisning og andre tema.

ØVELSENE

Hoveddelen av håndboken består av 21 øvelser, som alle er utformet for å håndtere ett eller flere av hovedtemaene. Øvelsene er også klassifisert etter «vanskelighetsgrad»: nivå 4-øvelser forutsetter noen erfaringer eller bakgrunnskunnskap; nivå 1-øvelser kan gjennomføres med grupper som er nye på feltet.

Du kan bruke tabellen med øvelser på side 22 for å finne passende øvelser i forhold til tema, tidsbruk og vanskelighetsgrad. Det er ikke forventet at de fleste lærere vil ha muligheten til eller behov for å gjennomføre alle øvelsene. At temaene er nært knyttet sammen, betyr at alle øvelsene kan brukes ikke bare for å forebygge hatprat, men også som støtte for arbeid på tvers av en rekke andre problemfelt.

Hver øvelse inneholder også en del kalt «Forslag til aktiviteter». Dette er en viktig metode for å oppsummere kunnskap og ferdigheter man har oppnådd gjennom øvelsene, og vil hjelpe unge mennesker til å engasjere seg i kampanjen og føle at de selv har makt til å lykkes med den.

BAKGRUNNSTEKSTER

Bakgrunnstekstene i kapittel 5 er utformet for å understøtte øvelsene. Avsnittene 5.1 og 5.2, som omhandler hatprat på nettet og menneskerettigheter, er viktige for alle øvelsene. Andre tekster kan bli brukt ved behov, og når de henvises til i de enkelte øvelsene.

3.3 HVORDAN GJENNOMFØRE ØVELSENE

Instruksjonene for øvelsene er nokså detaljerte og inneholder flere råd under «Tips til veiledere». Disse tipsene gir også en indikasjon på hvilke problemer som kan oppstå underveis, så det er viktig å se på dem på forhånd.

Avsnittene under inneholder generelle anbefalinger for å få øvelsene til best mulig, og en kort oversikt over den pedagogiske tilnærmingen som brukes i håndboken. Se tipsene for «Ti ting du bør og ikke bør gjøre» på slutten av kapittelet for en rask sjekkliste over ting å huske på.

Mer informasjon og tips om hvordan du kan gjennomføre menneskerettighetsøvelser kan du finne i kapittel 1 i Compass. www.coe.int/compass

ROLLEN SOM VEILEDER

Øvelsene bruker begrepet «veileder» om den personen som leder øvelsene. En veileder er en som legger til rette for, støtter og oppmuntrer andre til å lære og utvikle sitt eget potensial. Effektiv veiledning er vesentlig for menneskerettighetsundervisning, og for å gi liv til disse øvelsene.

Du trenger ikke være en «ekspert» for å jobbe med disse problemstillingene: god veiledning krever ingen spesiell kunnskap eller kompetanse, kanskje bortsett fra en «ekspertise» i å forstå og relatere seg til unge mennesker. Øvelsene i denne håndboken vil være mest vellykket i et miljø der gruppen oppfordres til å utforske og finne sin egen tilnærming til problemstillinger som er kompliserte og ofte kontroversielle. Det skader ikke å la dem vite at du utforsker sammen med dem! Den direkte deltakelsen av elever i utdanningsprosesser øker effekten av og kvaliteten på læringen, og er rotfestet i læring gjennom menneskerettigheter. Veilederen trenger derfor ikke være ekspert på alle felt, men bør være i stand til å hjelpe elevene med å finne informasjon og komme frem til sine egne svar og meninger.

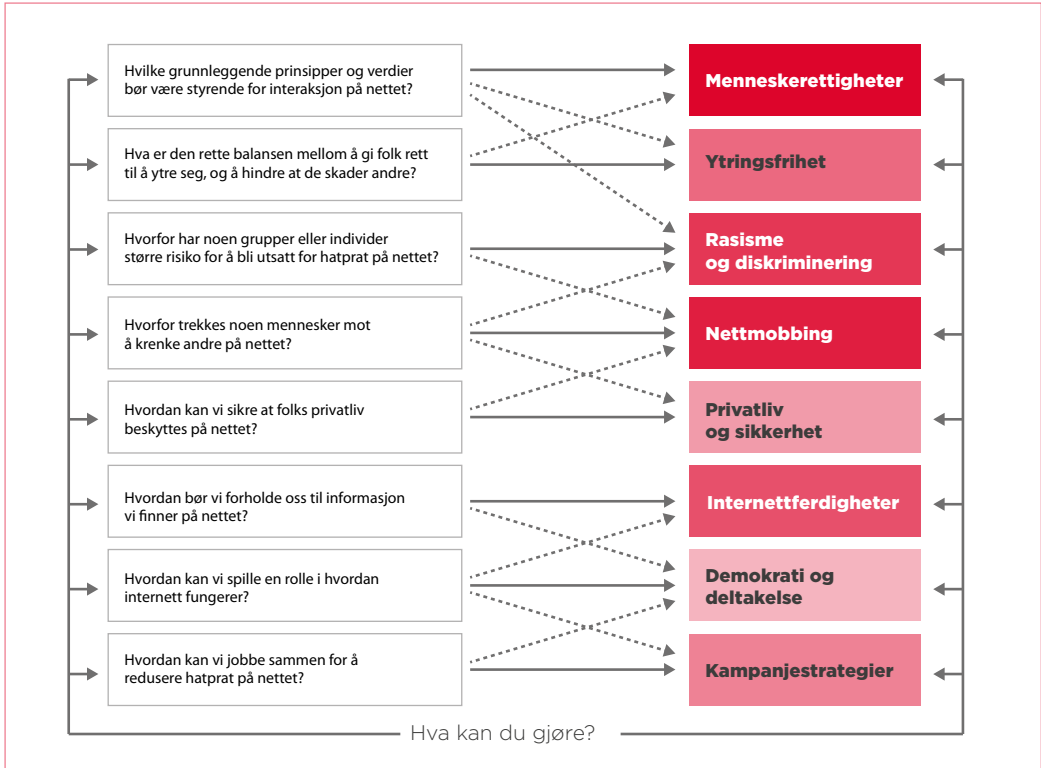
HVORDAN SKAPE ET TRYGT MILJØ

Mange av øvelsene og problemstillingene i håndboken kan berøre noen av deltakerne direkte. Noen deltakere kan ha vært utsatt for mobbing eller nettmobbing, kanskje til og med fra andre i gruppen. Andre kan ha blitt utsatt for rasistiske krenkelser eller diskriminering. Det er svært viktig at du er oppmerksom på disse utfordringene, og at du lar deltakerne vite at de kan få hjelp ved behov. Pass på at du er i stand til å tilby denne støtten, eventuelt at du kan henvise dem videre til andre som kan hjelpe. InSafe (www.saferinternet.org) og InHope (www.inhope.org) er eksempler på to nettverk som har nyttige kontakter og hjelpetelefoner hvor man kan melde fra om krenkelser på nettet. Veiledere rådes til å skaffe informasjon om disse hjelpetjenestene, og når det er relevant, invitere dem med som støtte under gjennomføringen av øvelsene. Deltakerne må føle seg så trygge som mulig når de skal diskutere problemstillingene. Du kan starte med å etablere noen grunnleggende regler med gruppen, for eksempel at man skal respektere andres meninger og unngå enhver form for krenkelser, hån eller personlig kritikk.

3.4 10 TIPS FOR HVA DU BØR OG IKKE BØR GJØRE

1	Inviter deltakerne til å komme med sine egne tanker og meninger, og snakke om egne erfaringer.	Ikke fordøm noen forslag som «ubrukelige», «irrelevante» eller «dumme»!
2	Prøv å utvikle en kultur for gjensidig respekt og trygge omgivelser hvor alle føler seg komfortabel med å si det de mener.	Ikke tillat gruppen å ekskludere, ignorere, fordømme eller være respektløse mot andre. Prøv å etablere noen grunnleggende regler før dere begynner.
3	Inviter til diskusjon og spørsmål – de vil lære av å uttrykke tvil eller usikkerhet.	Ikke bruk lang tid på å introdusere de ulike temaene, det vil få deltakerne til å miste interessen!
4	Relater stoffet til deltakernes virkelighet og til reelle problemstillinger i deres hverdag.	Ikke kom med generaliseringer som de ikke kan relatere til.
5	Forlat dogmene! Tillat dem å stille spørsmål ved «vedtatte sannheter», og gjør det du også.	Ikke «forkynn» eller bruk posisjonen din til å stenge for diskusjon.
6	Vær ærlig med deltakerne. Da vil de respektere deg mer, og sannsynligvis åpne seg mer.	Ikke lat som du vet hvis du er usikker! Si at du vil finne svaret, eller oppmuntre dem til å gjøre det.
7	Ha tillit til deltakerne. De må finne sine egne svar.	Ikke vær nedlatende med dem, og ikke prøv å lede dem hvor de ikke vil bli ledet.
8	Ta forslagene deres på alvor. De vil sannsynligvis engasjere seg mer hvis de føler eierskap.	Ikke føl at du må holde deg til det som var planlagt. Følg det sporet de er interessert i dersom de ønsker å bevege seg i en annen retning.
9	Appeller til deres naturlige menneskelige empati. Spør dem hvordan de føler, eller hvordan de <i>ville</i> føle hvis ...	Ikke gi opp hvis holdningene deres virker lite empatiske eller gjennomtenkte. Vis dem et annet perspektiv.
10	Behandle deltakerne som likeverdige – både i forhold til hverandre og i forhold til deg. Dere er alle bare mennesker!	Ikke utelukk deltakere eller ha antagelser om hva de kan eller ikke kan gjøre. Mennesker kan være uforutsigbare!

3.5 TEMA OG SPØRSMÅL

KAPITTEL 4

21 AKTIVITETER

FOR FOREBYGGING AV HATPRAT PÅ NETTET GJENNOM MENNESKERETTIGHETSLÆRING

En dag i retten	25
En ny moske i Lilleby	32
Aksjon og kampanje steg for steg	40
Endre spillereglene	49
Sjekk fakta	55
Ytringsfrihetskollisjon	60
Konfrontere nettmobbing	66
Ubegrenset frihet?	69
Gruppe X	73
Spill det en gang til	78
Førstemann til rettigheten!	82
Forstå reglene	88
Røtter og grener	94
Hva er verst?	98
Snakk om det	103
Historiene de forteller	107
Forstå hatprat	111
Nettaktivisme	117
Hva deler du på nettet?	121
Nettangrep	124
Hva synes du om meg?	128

TEMATISK OVERSIKT OVER ØVELSENE

Tittel	Tema	Sammendrag	Nivå	Tid (i min.)
En dag i retten	<ul style="list-style-type: none">• Ytringsfrihet• Menneskerettigheter• Rasisme og diskriminering	Deltakerne gjennomfører en mini-rettssak med utgangspunkt i en reell sak som kom opp for Den europeiske menneskerettighetsdomstolen.	4	120
En ny moske i Lilleby	<ul style="list-style-type: none">• Demokrati og deltakelse• Rasisme og diskriminering• Internettferdigheter	Dette er et rollespill om en netthøring/nettdebatt. Spørsmålet som diskuteres er byggingen av en ny moske i et tradisjonelt kristent område.	4	Opptil 3 timer, eller 3 sesjoner på 50 minutter hver.
Aksjon og kampanje steg for steg	<ul style="list-style-type: none">• Rasisme og diskriminering• Kampanjestrategier• Menneskerettigheter	Dette er en serie på fire øvelser som fører til en aksjon mot hatprat og hatkriminalitet. De ulike delene kan gjennomføres hver for seg, og kan også gjøres i kombinasjon med andre øvelser i håndboken.	4	3 sesjoner på 90 minutter, 60 minutter eller 45 minutter for del 1, 2 og 3. Det trengs også tid for kampanjeaktivitetene.
Endre spillereglene	<ul style="list-style-type: none">• Rasisme og diskriminering• Internettferdigheter• Kampanjestrategier• Demokrati og deltakelse	Deltakerne blir introdusert for kampanjen og utarbeider en «mini-kampanje» mot sexisme i nettspill.	3	60
Sjekk fakta	<ul style="list-style-type: none">• Internettferdigheter• Rasisme og diskriminering• Kampanjestrategier	Deltakerne skal være «forskere» for politikere på temaet netthets mot homofile. De skal vurdere påliteligheten i informasjon som ligger på nettet og utvikle strategier for egen nettbruk.	4	60
Ytringsfrihetskollisjon	<ul style="list-style-type: none">• Demokrati og deltakelse• Ytringsfrihet• Rasisme og diskriminering	Øvelsen er et rollespill mellom to samfunn med ulike synspunkter på ytringsfrihet, som er tvunget til å leve sammen på en øy.	4	120
Konfrontere nettmobbing	<ul style="list-style-type: none">• Nettmobbing• Demokrati og deltakelse• Internettferdigheter	Dette er en øvelse der deltakerne skal tenke over sine mest sannsynlige reaksjoner i ulike mobbescenarier og diskutere alternative handlingsmåter.	1	45

Tittel	Tema	Sammendrag	Nivå	Tid (i min.)
Ubegrenset frihet?	<ul style="list-style-type: none"> • Ytringsfrihet • Demokrati og deltakelse • Menneskerettigheter 	Deltakerne utforsker ideen om ytringsfrihet ved hjelp av en rekke eksempelhistorier. De skal ta stilling til hva man bør gjøre med kommentarer eller kommunikasjon som er kontroversiell, krenkende eller potensielt farlig.	2	45
Gruppe X	<ul style="list-style-type: none"> • Rasisme og diskriminering • Menneskerettigheter • Privatliv og sikkerhet 	Deltakerne vurderer rettighetene i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen i lys av en rekke krenkelser som ofte oppleves av unge romfolk.	4	60
Spill det en gang til	<ul style="list-style-type: none"> • Nettmobbing • Demokrati og deltakelse • Rasisme og diskriminering 	Denne øvelsen er basert på et rollespill: noen blir med på å mobbe etter gruppepress. Deltakerne blir bedt om å spille rollespillet en gang til for å få et annet resultat.	2	60
Førstemann til rettigheten	<ul style="list-style-type: none"> • Menneskerettigheter • Rasisme og diskriminering • Privatliv og sikkerhet 	Denne øvelsen gir en grunnleggende innføring i menneskerettigheter gjennom et lagspill. Deltakerne skal skildre ulike rettigheter til medlemmene på samme lag med hvilke metoder de vil – bortsett fra ord!	1	60
Forstå reglene	<ul style="list-style-type: none"> • Kampanjestrategier • Internettferdigheter • Demokrati og deltakelse 	Deltakerne ser nærmere på bruksvilkårene eller retningslinjene til et nettsamfunn, og gjennomfører en rapportering av upassende innhold på nettstedet. Deltakerne diskuterer også hva som er fordeler og ulemper ved rapportering, særlig i forhold til mulighetene innenfor sosiale medier.	3	60
Røtter og grener	<ul style="list-style-type: none"> • Rasisme og diskriminering • Menneskerettigheter • Kampanjestrategier 	Deltakerne ser nærmere på årsakene og virkningene av hatprat på nettet ved hjelp av et «problemtré». Denne øvelsen kan brukes som en oppfølgingsøvelse til Gruppe X, eller som en frittstående øvelse.	2	45
Hva er verst?	<ul style="list-style-type: none"> • Rasisme og diskriminering • Demokrati og deltakelse 	Dette er en innledende øvelse til hatprat på nettet. Deltakerne skal rangere ulike eksempler på hatmeldinger mot homofile etter hva de mener er «verre».	1	45

Tittel	Tema	Sammendrag	Nivå	Tid (i min.)
Snakk om det	<ul style="list-style-type: none">• Kampanjestrategier• Rasisme og diskriminering• Internettferdigheter	Denne øvelsen bruker «stafett-diskusjon» for å se nærmere på vanlige fordommer om enkeltgrupper i samfunnet. Den engasjerer deltakerne til å tenke kritisk over vanlige oppfatninger og utvikle argumenter mot hatprat.	1	45
Historiene de forteller	<ul style="list-style-type: none">• Rasisme og diskriminering• Menneskerettigheter• Ytringsfrihet	Deltakerne jobber i små grupper for å analysere en nyhetspublikasjon hvor de skal fokusere på fremstillingen av innvandrere og innvandring. Resultatene presenteres som en collage.	2	60
Forstå hatprat	<ul style="list-style-type: none">• Menneskerettigheter• Rasisme og diskriminering	Deltakerne ser på eksempler på hatprat og diskuterer mulige konsekvenser for enkeltpersoner og samfunnet.	2	60
Nettaktivisme	<ul style="list-style-type: none">• Kampanjestrategier• Rasisme og diskriminering• Menneskerettigheter	Dette er en øvelse der deltakerne kan inspireres av antirasistiske aksjoner og reflektere sammen over hvordan de kan utvikle tilsvarende aksjoner på nettet.	3	60
Nettangrep	<ul style="list-style-type: none">• Internettferdigheter• Kampanjestrategier• Rasisme og diskriminering	Deltakerne skal lage en ny versjon av en (fiktiv) kampanjenettside for å håndtere en flom av rasistiske kommentarer fra lokalsamfunnet.	3	90
Hva synes du om meg?	<ul style="list-style-type: none">• Rasisme og diskriminering• Internettferdigheter• Demokrati og deltakelse	Øvelsen foregår i et oppdiktet nettforum. Deltakerne blir bedt om å hilse på hverandre i henhold til vanlige stereotypier om bestemte grupper. De bruker øvelsen til å utarbeide et sett med retningslinjer for å kommunisere på nettet.	1	Del I: 35 minutter Del II: 25 minutter
Hva deler du på nettet?	<ul style="list-style-type: none">• Privatliv og sikkerhet• Internettferdigheter• Nettmobbing	Deltakerne fyller ut et diagram for å vise hva de foretrekker å dele av informasjon på nettet, og diskuterer hvordan man kan være mer forsiktig når man deler personlig informasjon på nettet.	1	40

NIVÅ 4

GRUPPE
9-15TID
120

EN DAG I RETTEN

Deltakerne gjennomfører en mini-rettssak med utgangspunkt i en reell sak som kom opp for Den europeiske menneskerettighetsdomstolen.

TEMA	Ytringsfrihet, menneskerettigheter, rasisme og diskriminering
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 4
GRUPPESTØRRELSE	9-15
TID	To timer
MÅL	<ul style="list-style-type: none"> • Reflektere over hvordan retten til ytringsfrihet bør balanseres mot behovet for å beskytte personer som er blitt utsatt for rasistiske krenkelser eller hatprat • Utforske vernet – og begrensningene – i retten til ytringsfrihet (artikkel 10) i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) • Forstå Den europeiske menneskerettighetsdomstolens rolle
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none"> • Kopier av kortene på side 29-31 • Penn og papir for å ta notater • Plass for små grupper til å møtes – gjerne i adskilte rom
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none"> • Ta kopier av og klipp ut kortene på side 30-31. Alle vil trenge sitt eget kort og en kopi av rettssaken. Du bør ha samme antall dommere, representanter for danske myndigheter og for Jersild (eller så nært antall som mulig). • Nummerer kortene i hver gruppe slik at du har én dommer, én herr Jersild og én representant for danske myndigheter som korresponderer med hvert nummer. • Du trenger tilstrekkelig plass slik at hver av «domstolene» (tre personer) kan sitte adskilt fra de andre.

FREMGANGSMÅTE

1. Fortell gruppen at økten vil bli brukt til en sak mot den danske regjeringen som kom opp for Den europeiske menneskerettighetsdomstolen. Deltakerne vil spille rollene til de ulike aktørene i saken – dommerne, den danske regjeringen og en journalist ved navn Jersild, som ble straffet for å produsere et program som inneholdt rasistiske synspunkter. Om nødvendig kan du gjenoppfriske deltakernes hukommelse om menneskerettighetsdomstolen og menneskerettskonvensjonen, og fortelle dem at saken dreier seg om ytringsfrihet.

2. Spør deltakerne hva de forstår med ytringsfrihet, og utdyr med informasjonen under (eller i kapittel 5).

Ytringsfriheten eller retten til å ytre seg er en grunnleggende menneskerettighet. Folk skal ha lov til å «uttrykke» meningene eller tankene sine fordi tanker, meninger og tro er en viktig del av identiteten vår. Ytringsfriheten bør også være beskyttet fordi den spiller en nøkkelrolle i demokratiske samfunn. Men noen ganger kan retten til ytringsfrihet begrenses dersom den kan skade enkeltpersoner eller være farlig for samfunnet.

3. Les høyt informasjonen om «Rettsaken» (side 29), og sørg for at alle har fått med seg detaljene.
4. Del deltakerne inn i tre omtrent like store grupper.
 - Gruppe A representerer Jersild
 - Gruppe B representerer den danske regjeringen
 - Gruppe C representerer dommerne i menneskerettighetsdomstolen
5. Del ut rollekort til hver gruppe og en kopi av informasjonen om saken. Forklar at gruppene vil ha 30 minutter til å diskutere og avklare sin egen posisjon før de går videre til møtet med representanter for de ulike gruppene og begynner rettsaken. De bør bruke tiden før rettsaken til å forberede argumentene sine, eller hvis de er dommere, til å forberede spørsmål til begge sider.
6. Etter en halvtimes forberedelse kan du be deltakerne om å finne medlemmet fra hver av de andre gruppene med samme nummer som dem og danne en ny gruppe med disse to. Dermed vil personen med nummer 1 i gruppe A finne personen med nummer 1 i gruppe B, og personen med nummer 1 i gruppe C.
7. Forklar at hver av disse nye små gruppene representerer en mini-domstol. Domstolene har ytterligere 20 minutter til å lytte til argumentene fra begge sider, og for dommerne til å stille spørsmål.
8. Etter 20 minutter skal hver dommer komme fram til en individuell vurdering av om artikkel 10 er overtrådt. Samle hele gruppen igjen og be dommerne forkynne sine avgjørelser og forklare hvordan de har tenkt.
9. Gi representanter for de to andre gruppene mulighet til å svare på domstolenes avgjørelser, og fortell dem deretter hva menneskerettsdomstolen faktisk besluttet i dette tilfellet (side 28). Spør deltakerne hva de synes om avgjørelsen.
10. Fortsett med oppsummering og evaluering. Sørg for at deltakerne har kommet ut av rollene sine før dere diskuterer spørsmålene nedenfor.

OPPSUMMERING

- Hva var de vanskeligste sidene å vurdere ved saken?
- Var det vanskelig å spille din rolle?
- Synes du «dommeren» fattet en riktig beslutning i ditt tilfelle? Hva var de viktigste faktorene i den endelige avgjørelsen?

Gi deltakerne følgende informasjon:

Selv om det ikke var menneskerettsdomstolens oppgave å bestemme om Greenjackets' kommentarer burde vært straffet, kommenterte de dette i sin endelige dom. Dommerne mente at Greenjackets' kommentarer ikke var dekket av ytringsfriheten – med andre ord burde de ikke vært «fri» til å uttrykke slike meninger.

- Er du enig i dette? Hva er argumentene for og mot å begrense deres rettigheter?
- Har du noen gang sett lignende eksempler på rasisme på nettet? Hvordan ville du reagere hvis du kom over det?
- Synes du folk bør få lov til å legge ut rasistiske kommentarer eller hatprat på nettet?
- Kan du komme på ting du kan gjøre for å gjøre slike krenkelser mindre vanlig?

TIPS TIL VEILEDERE

- Noen av uttalelsene fra Greenjackets er inkludert i kapittelet som en egen utdeling. Bruk ditt eget skjønn til å vurdere om disse bør deles med deltakerne.
- Ved punkt 5, når folk skal møtes med andre som deler deres rolle, bør du forberede deltakerne på at de vil bli delt opp for de faktiske retts sakene – slik at alle bør ta sine egne notater. De kan ikke stole på de andre i gruppen!
- Oppfordre folk til å bruke en del av tiden til å diskutere detaljene i saken med andre, og en del av tiden til å forberede innledningene sine. Dommerne bør avklare detaljene i saken og tenke på hvilken ytterligere informasjon de trenger fra begge sider for å foreta en vurdering.
- Forklar begge sider i retts saken at selv om de ikke er enig med den posisjonen de skal representere, må de sørge for at et best mulig forsvar presenteres for dommerne.
- Det er best hvis du enten kan la de forskjellige retts sakene holdes i forskjellige rom (punkt 7), eller i det minste at de er langt nok fra hverandre til ikke å bli overhørt eller overdøve de andre.
- Be dommerne holde styr på tiden under retts sakene. Det kan hende de ønsker å planlegge på forhånd hvor mye tid de setter av til spørsmål og hvordan de deler tiden mellom hver part i saken. Understrek at de må gi hver part omtrent like mye tid, men at det også må være tid til å avklare eventuelle punkter som kan være omstridte.
- Det kan være verd å nevne for deltakerne at menneskeretts domstolen ikke egentlig tok stilling til Jersilds oppførsel, men at den tok stilling til den danske statens «oppførsel» mot Jersild. Europarådets medlemsland skal sørge for at nasjonale lover beskytter menneskerettighetene til enkeltpersoner. Når menneskeretts domstolen er bedt om å gjøre en vurdering, ser den på om loven, eller lovens tolkning, gir et vern for disse rettighetene.

VARIASJONER

Du kan gjennomføre retts saken som et rollespill drevet av en gruppe og med de andre som publikum. Rollespillere kan bli gitt rollekort før øvelsen og bli bedt om å forberede argumenter. Tilskuerne kan bli spurt om sitt syn på prosessen på slutten av rollespillet.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Deltakerne kan finne ut om nettstedene de besøker oftest har retningslinjer for rasistiske krenkelsers eller andre former for hatprat.

- De kan finne noen eksempler, og hele gruppen kan sammenligne retningslinjene til ulike nettsteder. Diskuter om de føler noen er utilstrekkelige for å beskytte brukere – og hvordan de kunne tenke seg å endre dem. De kan sende inn forslagene sine til Stopp hatprat-kampanjen og oppfordre andre nettaktivister til å drive lobbyvirksomhet mot de nettstedene de har valgt ut.
- De kan også velge ett eller to nettsteder som hevder å ha retningslinjer mot hatprat, og følge med på hvor godt nettstedet blir moderert. Eventuelle eksempler de finner av hatprat på nettet kan meldes til Hate Speech Watch og også til de ansvarlige nettstedene, med en klage og henvisning til retningslinjene.

Deltakerne kan utarbeide motargumenter til de rasistiske meningene i denne saken, som de kan bruke hvis de kommer over lignende rasistiske holdninger.

Lag en video med deltakerne om verdien av mangfold og aksept i et demokratisk samfunn.

ANDRE RESSURSER

DOMMEN FRA DEN EUROPEISKE MENNESKERETTIGHETSDOMSTOLEN

Saken ble behandlet av Den europeiske menneskerettsdomstolen i 1994. Retten var uenig i dommen fra den danske domstolen og bestemte at Jersild ikke burde ha blitt straffet for å lage og vise filmen. De mente at filmen gjorde det tilstrekkelig klart at de rasistiske kommentarene ikke var akseptable eller godkjent av filmskaperen, og at det ikke var noen fare for at budskapet ble misforstått av publikum.

«[Filmen] søkte tydelig – ved hjelp av et intervju – å avsløre, analysere og forklare denne spesielle ungdomsgruppen, marginalisert og frustrert på grunn av sin sosiale situasjon, med kriminelle rulleblad og voldelige holdninger, altså håndterte den bestemte aspekter ved et tema som allerede da var av stor offentlig interesse.»

Domstolen har også gjort et poeng av at nyhetsformidling er viktig i et demokratisk samfunn, og tillater pressen å spille rollen som «offentlig vaktbikkje». Den sa det måtte være veldig sterke grunner for å straffe en journalist som publiserte uttalelser fra noen andre. Det er en av de viktigste funksjonene i en fri presse at den tillater og oppfordrer til offentlig diskusjon av tema som er av generell betydning for samfunnet. .

TIL UTDELING

RETTSSAKEN

Klager i saken er Jens Olaf Jersild, en dansk statsborger som arbeider for Danmarks Radio (som også sender tv-programmer). Nyhetskanalen anses som seriøs og har et velinformert publikum.

Jersild ønsket å kringkaste en dokumentar om en ekstrem rasistisk gruppe kalt Greenjackets. Han kontaktet medlemmer av gruppen og gjennomførte et langt intervju med dem. Han kuttet så filmen ned til noen få minutter og la til noen egne kommentarer. Det endelige resultatet ble vist som en del av et nyhetsprogram og ble sendt på riksdekkende fjernsyn.

I sendingen så man medlemmer av Greenjackets komme med krenkende og nedsettende bemerkninger om innvandrere og etniske grupper i Danmark. De sammenlignet svarte menn med gorillaer og sa de var «ikke-menneskelige». En dansk domstol kom til at Greenjackets' medlemmer var skyldige i å komme med rasistiske kommentarer og fastslo også at Jersild var skyldig fordi han hadde «oppmuntret» dem og kringkastet ytringene til et større publikum.

Jersild anket dommen til Den europeiske menneskerettighetsdomstolen fordi han mente dommen i den danske domstolen innebar en krenkelse av hans rett til ytringsfrihet (artikkel 10 i EMK).

Den europeiske menneskerettsdomstolen måtte ta stilling til om det å begrense hans rett til å kringkaste ytringene var «legitim». Dette innebar å vurdere om den rette balansen ble funnet mellom å beskytte rettighetene til mennesker som var utsatt for de rasistiske kommentarer, og behovet for publikum til å vite om eksistensen av slike grupper.

Denne utdelingen er valgfri:

Noen av kommentarene i sendingen:

«...Nord-statene [i Amerika] ønsket at niggere skulle være frie mennesker, mann, de er ikke mennesker, de er dyr.»

«Bare ta et bilde av en gorilla, mann, og se på en nigger, det er samme kroppsbygning og alt, mann, flat panne og alle slags ting.»

«En nigger er ikke et menneske, det er et dyr, det gjelder alle andre fremmedarbeidere også, tyrkere, jugoslaver og alt hva de kalles.»

«... vi liker ikke mentaliteten deres ... det vi ikke liker, er når de går rundt i disse Zimbabwe-klærne sine og snakker dette hula-hula-språket på gaten ...»

«Det er narkotika de selger, mann, halvparten av fengselsbefolkningen i 'Vestre' er der på grunn av narkotika ... det er de som sitter inne for å deale narkotika ...»

TIL UTDELING

ROLLEKORT FOR JERSILD

Du er en seriøs journalist som ønsket å lage en film om rasisme og fremmedfrykt som skulle:

1. Illustrere omfanget av problemet – inkludert de ekstreme synspunktene til Greenjackets
2. Vise at Greenjackets er en kriminell gruppe med mange følelsesmessig umodne og sosialt vanskeligstilte medlemmer.

Du mener begge disse punktene er viktige for at samfunnet skal forstå, og du tror at programmet klarte å belyse begge, dels ved å direkte kringkaste noen av de verste holdningene, og dels ved å beskrive det lave utdanningsnivået, bakgrunnen og de sosiale problemene til mange av de unge du intervjuet. Du tror ikke at noen av seerne ville ha oppfattet at programmet støttet de rasistiske holdningene som kom til uttrykk.

Som journalist verdsetter du ytringsfriheten svært høyt. For mange begrensninger ville gjøre det umulig for journalister å informere offentligheten om virkelige – og ubehagelige – tema. Du mener at journalister har et ansvar for å bringe slike saker til publikums oppmerksomhet slik at de kan bli erkjent og håndtert.

Artikkel 10 fra Den europeiske menneskerettskonvensjonen (forenklet)

1. Enhver har rett til ytringsfrihet. Denne retten omfatter frihet til å ha meninger og til å motta og meddele informasjon og ideer uten inngrep.
2. Ytringsfriheten kan begrenses dersom begrensningen er «nødvendig i et demokratisk samfunn» - særlig for å beskytte andres rettigheter.

ROLLEKORT FOR DEN DANSKE REGJERINGEN

Du mener det var riktig at Jersild ble dømt i dansk rett. Programmet hans inneholdt svært ekstreme og rasistiske synspunkter som ikke burde bli hørt av et stort publikum. Programmet var sensasjonspreget og inneholdt ikke nok kommentarer som uttrykte at synspunktene var uakseptable og farlige. Du mener journalister har et ansvar for å sikre at seerne ikke blir lei seg eller villedet. Du tror at folk som så programmet, ikke ville ha forstått at journalisten ble sjokkert over de rasistiske uttalelsene, og at han ikke var enig i dem. De ville ikke ha forstått at slike uttalelser er ignorante, skadelige og ulovlige.

Jersild redigerte filmen for å vise de verste kommentarene til Greenjackets. Du mener han ikke skulle ha intervjuet medlemmene og oppfordret dem til å uttrykke slike synspunkter, og absolutt ikke burde ha lovet dem bred publisitet ved å ha dem med i programmet sitt. Du mener programmet ikke burde blitt laget, og at Jersild bør holdes ansvarlig for å ha gitt bred oppmerksomhet til farlige meninger.

Artikkel 10 fra den europeiske konvensjonen (forenklet)

1. Enhver har rett til ytringsfrihet. Denne retten omfatter frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten inngrep.
2. Ytringsfriheten kan begrenses dersom begrensningen er «nødvendig i et demokratisk samfunn» - særlig for å beskytte andres rettigheter.

TIL UTDELING

ROLLEKORT FOR DOMMERNE

Det er din oppgave å administrere rettssaken og deretter avgjøre om du mener Jersild var skyldig eller om rettighetene hans ble krenket.

Rettsaken:

Begynn med å minne Jersild og representanten for den danske regjeringen om at hver side får noen få minutter til å presentere sin side av saken. Deretter blir det tid for spørsmål, og begge sider får diskutere med hverandre. Fortell dem at de må oppføre seg på en ryddig måte og følge alle instruksjoner fra deg!

Beslutningen du skal ta:

Du må vurdere om Jersild burde tillatt at filmen skulle kringkastes til publikum. Hans rett til ytringsfrihet burde tillate ham å gjøre det, men ytringsfriheten er ikke en absolutt rett – den må veies opp mot andre samfunnshensyn og andre menneskerettigheter. Det er din oppgave å avgjøre om balansen er riktig i dette tilfellet.

Dette er de sentrale spørsmålene du må vurdere og veie opp mot hverandre når du hører argumentene fra begge sider:

- Tror du publikum kan ha oppfattet at filmen støttet de rasistiske holdningene?
- Var det viktig at publikum ble informert om de rasistiske holdningene og bakgrunnen til Greenjackets, eller var det viktigere at slike meninger ikke nådde ut til et bredt publikum?

Artikkel 10 fra den europeiske konvensjonen (forenklet)

1. Enhver har rett til ytringsfrihet. Denne retten omfatter frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten inngrep.
2. Ytringsfriheten kan begrenses dersom begrensningen er «nødvendig i et demokratisk samfunn» - særlig for å beskytte andres rettigheter..

NIVÅ 4

GRUPPE
15-30

TID
2½-3

EN NY MOSKE I LILLEBY

Dette er et rollespill om en netthøring/nettdebatt. Spørsmålet som diskuteres er byggingen av en ny moske i et tradisjonelt kristent område.

TEMA	Demokrati og deltakelse, rasisme og diskriminering, internettferdigheter
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 4
GRUPPESTØRRELSE	15-30
TID	Enten en sammenhengende 2 ½ - 3 timers økt, eller tre økter på rundt 50 minutter hver
MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Utforske rettighetene til religiøse minoriteter og hvordan de forholder seg til hatprat på nettet• Utvikle ferdigheter om nettdebatt og analyse• Vurdere i hvilken grad demokratisk diskusjon/deltakelse kan øke toleransen overfor andre mennesker eller trossyn
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none">• Internetttilgang – minimum fem datamaskiner• Plass for grupper til å møtes• To tilretteleggere• Stemmesedler for byrådets medlemmer (valgfritt)
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none">• Ta kopier av bakgrunnsinformasjonen til alle deltakerne• Lag et lukket rom på nett. Se Tips til veiledere for forslag.• Lag en logg-inn for hver deltaker – eller sjekk på forhånd at alle er i stand til å logge inn med en eksisterende konto (se Tips til veiledere).

FREMGANGSMÅTE

1. Les høyt beskrivelsen av problemet på side 35. Forklar at alle deltakerne er innbyggere i Lilleby og at alle er engasjert i hvorvidt en ny moske skal bygges på en forfallen kommunal tomt.
2. Gi hver deltaker en kopi av bakgrunnsinformasjonen og be dem velge roller. Gå gjennom reglene for høringsprosessen og sørg for at alle forstår det som skal skje.

3. Vis områdene der folk og grupper kan møtes på forhånd og datamaskinene som er tilgjengelig for øvelsen. Sjekk at alle har et brukernavn og passord.
4. Fortell de som har anledning til å levere en første uttalelse, at dette bør gjøres før høringen åpnes for allmennheten. Oppfordre alle til å benytte seg av halvtimen før høringen til å:
 - bli enig om et standpunkt innad i gruppene og fordele roller eller argumenter (om nødvendig)
 - møte med representanter for andre grupper
 - sjekke at de er i stand til å logge inn på nettstedet.Hvis PC-tilgang eller tid er begrenset, be deltakerne om å være presise i argumentasjonen, siden de kanskje bare får én mulighet til å få frem poenget sitt!
5. Meld fra at tiden for høringsforberedelsene begynner, og forklar at høringen vil åpne for publikum om 30 minutter.
6. Etter 30 minutter melder du fra at den offentlige høringen begynner, og inviterer publikum til å lese de første uttalelsene fra gruppene – og sende inn sine kommentarer.
7. På slutten av høringen erklærer ordføreren at høringen er stengt. Medlemmer av byrådet møtes deretter for å stemme. Hvis det ikke er flertall for noe standpunkt, er ordførerens stemme avgjørende.
8. Ordføreren kunngjør beslutningen. Be deltakerne sette stolene i en sirkel for oppsummering.

OPPSUMMERING

Start oppfølgingsrunden med å hilse på alle med deres virkelige navn. Dette er viktig for å la deltakerne gå ut av rollene de tok på seg under rollespillet.

Spør deltakerne hva de tenker om prosessen de nettopp har vært gjennom:

- Ble du overrasket over resultatet av avstemningen? Ville personen du spilte vært fornøyd?
- Tror du en netthøring er en god måte å avgjøre saker som dette? Hva er fordelene og ulemperne?

SPØRSMÅL OM HOLDNINGENE SOM BLE REFLEKTERT I DEBATTEN:

- Gjorde dialogen med andre mennesker eller grupper at du endret perspektiv eller holdning til noen av problemstillingene som kom opp?
- Hvor lett var det å identifisere deg med rollen din? Tror du at denne situasjonen kunne oppstå i det virkelige liv? Kan du komme på noen lignende saker?
- Hvordan ville du reagere hvis denne saken oppsto i din by/bosted? Fikk øvelsen deg til å endre holdning i det hele tatt?

HVORDAN KOBLE ØVELSEN TIL HATPRAT PÅ NETTET:

- Hva synes du om regelen om å slette kommentarer som var rasistiske eller krenkende?
- Fikk denne regelen deg til å tenke annerledes om kommentarene du la ut?
- Hvor lett var det å bestemme seg for om du skulle slette en kommentar? (spørsmål til moderatorene).
- Var du enig i moderatorenes vurderinger? (spørsmål til alle deltakere)

TIPS TIL VEILEDERE

- Du må sette opp et sikkert nettforum før øvelsen starter. Dette kan være en Facebook-side, eller en konto på et annet sosialt nettverk. Du kan også se <http://cooltoolsforschools.wikispaces.com/Collaborative+Tools> for andre forslag. Sørg for at alle har en konto som gir tilgang til dette nettstedet.
- Du vil trenge en annen veileder for å gjennomføre øvelsen. Selv om gruppene bør få arbeide selvstendig, kan de trenge støtte eller veiledning under forberedelsene – eller under selve høringen. For eksempel kan det være nyttig å sjekke at folk bruker tid under forberedelsesfasen til å møte andre eller planlegge hva de skal si under møtet.
- Hvis det er begrenset antall pc-er, må du kanskje sette en tidsfrist (eller grense for antall ord), slik at alle får en sjanse til å legge inn et bidrag.
- Under oppfølgingen er det svært viktig å unngå å gjenta øvelsen. Folk må forsøke å koble seg fra den rollen de spilte under øvelsen, for å være i stand til å reflektere skikkelig over det de har vært gjennom. Du bør hjelpe dem til å se tilbake på øvelsen med sine vanlige «hatter» heller enn rollene de tok på seg.

VARIASJONER

Du kan redusere eller begrense antall ord som folk kan legge ut – enten som første uttalelser eller som kommentarer. Prøv å begrense kommentarene til «tweets» - det vil si 140 tegn!

Øvelsen kan også gjennomføres over flere dager, hvilket reduserer tiden det tar som en organisert økt og gir deltakerne mulighet til å sende inn kommentarer hjemmefra.

I tilfelle du ikke har tilgang til nettet, kan øvelsen fullt gjennomføres utenfor internett. I sin nåværende form er øvelsen en tilpasning av en *Compass*-øvelse. Mer informasjon: www.coe.int/compass

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Hvilke religiøse eller etniske minoriteter finnes i Norge, og hvordan skriver media om dem? Se etter artikler i riksdekkende medier eller lokale nettaviser om grupper som tradisjonelt presenteres i et dårlig lys. Skriv til de ansvarlige journalistene, eller legg ut en kommentar hvis nettsiden tillater det.

Gjennomføres det noen netthøringer i regi av lokale myndigheter? Kan unge bruke nettverktøy for å kommunisere med lokalt tillitsvalgte? Gjør et nettsøk med deltakerne og bruk de verktøyene som finnes for å ta opp tema som engasjerer unge mennesker.

Kontakt noen lokale minoritetsorganisasjoner og møt dem for å finne ut mer om hvordan ditt eget samfunn takler mangfold.

BAKGRUNNSINFORMASJON

Til alle deltakere. Disse kan også legges ut på høringssiden.

EN MOSKE I LILLEBY

Du bor i den hyggelige byen Lilleby, en by med om lag 80.000 mennesker. De siste 60 årene har befolkningen endret seg radikalt, blant annet fordi mange unge flytter til større byer for å søke arbeid, men også fordi området har tatt imot et stort antall innvandrerfamilier, mange fra muslimske land. Noen av disse familiene har vært her i flere generasjoner, men mange i byen er skeptiske og ser dem fortsatt som «nykommere». De utgjør nå nesten 15 prosent av den totale befolkningen.

Saken som nå deler Lilleby, er muslimenes ønske om å bygge en moske på en falleferdig tomt som tilhører kommunen. Tomten har vært ubebygd og har i årevis forårsaket mange klager til kommunen. Den ligger nær den viktigste handlegaten, og har lenge vært åsted for hærverk og narkotikabruk.

Når en rik forretningsmann tilbød seg å overta ansvaret for tomten fra kommunen, trodde ordføreren lykkedagen hans hadde kommet! Kommunen var rask med å si ja til å gi fra seg tomten og finansiere 20 prosent av byggekostnadene for en ny moske på tomten. De resterende ti prosent av byggekostnadene, som forretningsmannen ikke kunne dekke, skulle dekkes av den muslimske befolkningen.

Byggingen var ment å starte denne uken ... men den rolige byen Lilleby har vært alt annet enn rolig siden beslutningen ble tatt. For en uke siden ble kommunens twitterkonto hacket av en anti-muslimsk gruppe, og flere krenkende og rasistiske tweets ble sendt ut – noen oppfordret folk til å samles og «jage ut utlendingene». En økning i rasistiske angrep på muslimer fulgte, noen av dem voldelige. Ved en anledning ble noen kritisk skadet. Enkelte muslimske grupper reagerte, og det var en økning i vold mellom ulike grupperinger.

Ordføreren i Lilleby har bedt om ro og varslet at beslutningen om å bygge moskeen vil bli revurdert etter at en offentlig høring har funnet sted. Kommunen har bestemt seg for å gjennomføre en høring på nettet slik at så mange som mulig kan delta.

BAKGRUNNSINFORMASJON

Til alle deltakere

HØRINGSPROSESS

Høringen er åpen for alle innbyggere i Lilleby over 18 år.

Følgende registrerte grupper/enkeltpersoner inviteres til å sende inn en uttalelse som beskriver deres mening om den foreslåtte moskeen. Uttalelser må være mottatt før høringen åpnes for allmennheten.

- **Ordfører og varaordfører** i (felles uttalelse)
- **Byrådets medlemmer** med representanter fra Tradisjonspartiet, Det populistiske partiet og Mangfoldspartiet (en uttalelse fra hvert av partiene)
- **Ikke-statlige organisasjoner:** Ungdomsgruppen «Unge lillebyere for menneskerettigheter!», «Organisasjonen for fortid og nåtid», «Muslimforeningen i Lilleby» (en uttalelse fra hver organisasjon)

Uttalelsene vil bli lagt ut på kommunens hjemmeside og vil da være åpen for kommentarer fra **alle andre innbyggere over 18 år. Alle kommentarer som vurderes som truende, rasistiske eller krenkende vil bli slettet fra kommunens nettsted.**

Høringen vil stenge etter 30 minutter. Byrådets medlemmer vil da stemme over forslaget, og ordføreren har en avgjørende stemme hvis ingen forslag får flertall.

Beslutningen i byrådet vil være endelig.

Rollekort

ORDFØREREN I LILLEBY

Du er byens gallionsfigur og veldig bevisst behovet for å gjenopprette trygge og gode relasjoner i byen. Du mener det er viktig at du oppfattes som upartisk under hele saksgangen, og du er opptatt av å fremstå som en rettferdig mekler mellom ulike deler av samfunnet. Du ønsker å finne en løsning som er akseptabel for flest mulig.

Før høringen åpnes for allmennheten, må du lage en uttalelse som redegjør for ditt standpunkt. Du bør diskutere dette med varaordføreren. Hvis du har tid, bør du også prøve å møte med grupper eller beboere for å få et inntrykk av opinionen og se om du kan redusere risikoen for vold.

Du kommer ikke til å stemme med mindre avstemningen resulterer i uavgjort. Hvis dette skjer, vil din stemme avgjøre utfallet.

BAKGRUNNSINFORMASJON

VARAORDFØRER

Du jobber sammen med ordføreren og skal hjelpe ham/henne med å utarbeide en første uttalelse. Du kan også bli bedt om å møte noen av de mer ekstreme gruppene før høringen åpner for å se om du kan overbevise dem om behovet for å finne en løsning som er akseptabel for alle.

Når høringen åpner, vil det være din oppgave å assistere ordføreren i møtet med grupper eller beboere for å måle opinionen og se om dere kan redusere risikoen for vold.

Du skal ikke stemme i avstemningen.

MODERATORER (TO DELTAKERE)

Deres rolle er å prøve å følge diskusjonen og sørge for at kommentarene ikke er rasistiske eller krenkende. Alle slike kommentarer bør umiddelbart slettes fra kommunens nettsted. Bruk tid før høringen åpner til å tenke gjennom hvordan dere vil avgjøre om kommentarene er uakseptable. Det kan være lurt å utarbeide noen enkle retningslinjer.

Dere kan også legge inn kommentarer som advarer folk om at språket deres er uakseptabelt, eller oppmuntre deltakerne til å være høflige og hensynsfulle mot andre som er engasjert i debatten.

Dere skal ikke stemme i avstemningen.

BYRÅDSMEDLEMMER: TRADISJONSPARTIET (TO ELLER TRE DELTAKERE)

Dere representerer Tradisjonspartiet i byrådet, og er veldig sterkt imot moskeen. Dere mener det ikke er riktig at kommunale tomter og kommunale ressurser brukes på et sted for religionsutøvelse som ikke respekterer tradisjonene i dette landet og denne byen. Dere mener at innvandrerfamilier er privilegerte som får lov til å leve her, og at de ikke bør prøve å innføre andre levemåter i et land der de er gjester.

Noen av medlemmene er sterkt anti-muslimske og mener at volden som har kommet til uttrykk, bare var å forvente fra et miljø som tror på en slik voldelig religion. Dere ønsker sterkt å redusere antallet muslimer i byen fordi dere mener de har ødelagt de tradisjonelle verdiene i Lilleby. Dere er også sikre på at moskeen vil bli en møteplass for å rekruttere terrorister.

Dere må forberede en første uttalelse om standpunktet deres som bør legges ut på nettsiden før høringen åpnes for allmennheten. Uttalelsen bør være kort og presis!

Hvert av medlemmene har én stemme i avstemningen.

BAKGRUNNSINFORMASJON

BYRÅDSMEDLEMMER: POPULISTPARTIET (EN ELLER TO DELTAKERE)

Dere representerer Populistpartiet i byrådet. Dere støttet den opprinnelige beslutningen om å bygge moskeen på tomten, blant annet fordi dere ser at det muslimske miljøet har vært veldig bra for økonomien i byen, og dere ønsker ikke å ødelegge forholdet til dem. Men dere har også vært veldig bekymret for klager fra beboere og volden den siste tiden. Dere er også opptatt av plassen deres i det neste kommunevalget, så dere vil trolig støtte det som ser ut til å være det minst kontroversielle forslaget.

Dere må forberede en første uttalelse om standpunktet deres som bør legges ut på nettsiden før høringen åpnes for allmennheten. Uttalelsen bør være kort og presis!

Hvert av medlemmene har én stemme i avstemningen.

BYRÅDSMEDLEMMER: MANGFOLDSPARTIET (EN ELLER TO DELTAKERE)

Dere representerer Mangfoldspartiet i byrådet. Dere mener at den relativt store andelen av folk fra ulike deler av verden har vært verdifullt for Lillebys kultur og interesser, og dere har opplevd det som urettferdig at byen i lang tid har fratatt mange av disse menneskene muligheten til å praktisere religionen sin. Dere ønsker å se mer dialog mellom de ulike gruppene i Lilleby og dere har vært engasjert i å prøve å redusere volden og bringe de ulike sidene sammen for å snakke. Dere ser at den forfalne tomten forårsaker sosiale problemer i byen og at kommunen for tiden ikke har penger til å utvikle den selv.

Dere må forberede en første uttalelse om standpunktet deres som bør legges ut på nettsiden før høringen åpnes for allmennheten. Uttalelsen bør være kort og presis!

Hvert av medlemmene har en stemme i avstemningen.

MEDLEMMER I ORGANISASJONEN «FORTID OG NÅTID» I LILLEBY (TO TIL FIRE DELTAKERE)

Dere er en av de viktigste gruppene som er mot moskeen. Medlemmene er fra konservative (ikke-muslimske) miljøer i Lilleby, og dere synes det er veldig viktig å beholde byens gamle karakter, hvor de fleste av dere har levd hele livet. Området som er foreslått for moskeen, ligger svært sentralt, og den vil være synlig fra de fleste steder i sentrum. Særlig kan moskeen blokkere utsikten til kirken fra torget. Dere føler at hjembyen deres blir helt forandret av en gruppe som har kommet hit nylig. Dere skjønner ikke hvorfor folk som kom til landet fra et annet sted, ikke bør leve etter samme regler som allerede finnes her.

Medlemmene deres har blitt stadig mer radikale i løpet av de siste årene, og organisasjonen har blitt beskyldt for å være åpenlyst rasistisk og ansvarlig for noe av volden i byen. Dere har nære forbindelser til Tradisjonspartiet som er representert i byrådet.

Dere må forberede en første uttalelse om standpunktet deres som bør legges ut på nettsiden før høringen åpnes for allmennheten. Uttalelsen bør være kort og presis!

BAKGRUNNSINFORMASJON

MEDLEMMER I UNGDOMSGRUPPEN «UNGE LILLEBYERE FOR MENNESKERETTIGHETER!» (TO TIL FIRE DELTAKERE)

Deres gruppe ble startet opp for å sette søkelyset på noen av de vanskeligste problemene for unge i Lilleby. Dere ser på byggingen av moskeen som en løsning både for den muslimske befolkningens behov for et sted for religionsutøvelse, og som en løsning på de mange sosiale problemene som har vært et resultat av at tomten har ligget ubrukt så lenge. Dere støtter byggingen av moskeen, men dere er bekymret for at andre sosiale problemer kan bli neglisjert av kommunen om de må bidra til byggingen. Særlig har ungdomsbudsjettet de siste fem årene blitt kuttet til et nivå hvor det ikke er i stand til å håndtere byens behov. Dere må forberede en første uttalelse av standpunktet deres (ikke over 250 ord) som skal legges inn på nettsiden før høringen åpnes for allmennheten.

MEDLEMMER AV «MUSLIMFORENINGEN I LILLEBY» (TO TIL FIRE DELTAKERE)

Dere har bedt kommunen i årevis om å tilby et sted for muslimsk religionsutøvelse, men det har alltid blitt avslått av økonomiske grunner. Dere mener det er urettferdig at den muslimske befolkningen blir bedt om å dekke ti prosent av byggekostnadene når den økonomiske situasjonen er så vanskelig for de fleste, og når den kristne befolkningen har 11 forskjellige steder for religionsutøvelse, og disse blir brukt av langt færre mennesker enn moskeen. Dere føler at muslimenes bidrag til byen ikke er verdsatt, og at muslimer opplever urettferdig diskriminering i en rekke ulike sammenhenger. Ved å stemme imot at moskeen bygges, nekter kommunen medlemmer av gruppen ditt deres grunnleggende rett til religionsutøvelse.

Dere er klar over at noen av medlemmene deres har mer ekstreme synspunkter enn foreningens offisielle syn, og dere er bekymret for at enkelte har reagert voldelig etter angrep på den muslimske befolkningen. Dere er redde for at en omgjøring av vedtaket ytterligere vil fremmedgjøre de muslimske innbyggerne, og kan føre til en økning i vold mellom ulike grupper.

Dere må forberede en første uttalelse om standpunktet deres som bør legges ut på nettsiden før høringen åpnes for allmennheten. Uttalelsen bør være kort og presis!

INNBYGGERNE I LILLEBY

Du er bekymret for konflikten som ser ut til å ha tatt over byen Lilleby. Du vet ikke hvilken posisjon du støtter ennå. Du ønsker å få en bedre forståelse av meningene til de ikke-statlige organisasjonene og partiene som er representert i rådet, deretter har du tenkt å gjøre opp din egen mening.

Du kan ikke skrive kommentarer før høringen åpner for publikum (30 minutter etter start), men du kan lese innledende uttalelser ettersom de legges ut, og bør prøve å møte andre beboere og representanter for foreninger eller byrådsmedlemmer for å høre deres argumenter.

Tenk på hva du ønsker å si når høringen blir offentlig – og vær klar over at hver kommentar ikke må overstige 140 tegn. Etter at alle har hatt en sjanse til å kommentere, kan du lage en ny kommentar hvis tiden tillater det.

Denne øvelsen er utviklet fra «A Mosque in Sleepyville» i Compass, the Manual for Human Rights Education with Young People – www.coe.int/compass

NIVÅ 4

GRUPPE
UBEGREN-
SET

TID
SE UNDER

AKSJON OG KAMPANJE STEG FOR STEG

Dette er en serie på fire øvelser som fører til en aksjon mot hatprat og hatkriminalitet. De ulike delene kan gjennomføres hver for seg, og kan også gjøres i kombinasjon med andre øvelser i håndboken.

TEMA Rasisme og diskriminering, kampanjestrategier, menneskerettigheter

VANSKELIGHETSGRAD Nivå 4

GRUPPESTØRRELSE Ubegrenset

TID Tre økter på 90 minutter, 60 minutter og 45 minutter til del 1, 2 og 3. Det er også nødvendig med tid til selve aksjonen.

DEL 1 (60 minutter) tar for seg de historiske lidelsene til romfolket, også under nazistenes holocaust. Øvelsen kan gjennomføres uavhengig av de øvrige delene. Målet er å gi gruppen en forståelse av de hatmotiverte forbrytelsene mot romfolket som har vært ignorert og fortsatt har konsekvenser i dag.

DEL 2 (60 minutter) går ut på å planlegge en aksjon for å øke folks bevissthet om disse lidelsene og uttrykke solidaritet med romfolket. Denne delen kan brukes til å planlegge andre aktiviteter under kampanjen, og som en oppfølgingsaktivitet til andre øvelser i håndboken.

DEL 3 er selve aksjonen. Framgangsmåten skal utarbeides av gruppen din!

DEL 4 (45 minutter) er en oppsummering av aksjonen. De generelle spørsmålene kan brukes også til å oppsummere andre aksjoner gruppen gjennomfører som del av kampanjen.

DEL 1: HISTORIETIME

TID 60 minutter

- MÅL
- Å øke bevisstheten om hvordan romfolk ble ofre for nazistenes holocaust, og øke solidariteten med romfolket
 - Å sette søkelys på et ekstremt eksempel på inngrodde fordommer og hatprat, og se nærmere på konsekvensene i dag
 - Å utvikle solidaritet for romfolket og motivere gruppen til å handle mot rasisme og diskriminering.

- MATERIALER
- Flippover og tusjer
 - Kopier av bakgrunnsinformasjon: «En kort historie om forfølgelsen av X» (valgfritt)

- FORBEREDELSE
- Fortell gruppen før økten at du planlegger å diskutere holocaust, og ta en separat prat med de som eventuelt kan synes det er vanskelig.
 - Ta kopier av bakgrunnsinformasjonen, en kopi per liten gruppe.

FRAMGANGSMÅTE

1. Be deltakerne om å danne små grupper på to til tre personer som deler den samme identitetsfølelsen. Dette kan relateres til deres etnisitet eller nasjonalitet, men de kan også danne grupper på bakgrunn av sosiale eller religiøse likheter (selv fotballag!). Gi dem rundt ti minutter til å snakke innenfor hver gruppe om følelsene sine knyttet til denne identiteten.
2. Gi deltakerne bakgrunnsinformasjonen «En kort historie om forfølgelsen av X», eller presenter noe av informasjonen for å gi dem en forståelse av den brutale behandlingen rombefolkningen har vært utsatt for. Ikke fortell dem navnet på folkegruppen ennå.
3. Diskuter kort deltakernes reaksjoner, hvis mulig uten å flytte folk fra gruppene sine. Be deretter hver gruppe om å gå sammen med en annen gruppe og gi dem 15 minutter til å diskutere følgende spørsmål:
 - Hva ville de tenke dersom «deres» folk hadde vært mål for denne typen behandling på et tidspunkt i nyere historie? (Be dem om å fokusere på gruppen de valgte under punkt 1.)
 - Hva tror de ville være de vanskeligste utfordringene for en gruppe som hadde vært utsatt for dette?
 - Hva om det var folk som i dag benektet holocaust? Hva kunne få dem til å benekte at dette skjedde?
4. Samle hele gruppen og be dem om å gjenfortelle det de har diskutert. Spør deretter om deltakerne vet eller kan gjette hvilket folk bakgrunnsinformasjonen handlet om. Hvis de ikke klarer å gjette, fortell dem at det var romfolket, og spør hva de vet om situasjonen for romfolket i dag. Hvordan blir de behandlet, og hvor mye vet folk flest om deres historiske lidelser? Hvordan påvirker hatprat dem i dag?
5. Fortell deltakerne at det har vært saker oppe i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen som har funnet mange brudd på menneskerettighetene mot denne gruppen i nesten alle land i Europa. Gjør deltakerne oppmerksom på at media og befolkningen som helhet har svært intolerante holdninger

til romfolk og de er jevnlig utsatt for krenkelser og hatkriminalitet. Spør om deltakerne har opplevd egne eksempler, på eller utenfor internett.

6. Hvis du gjennomfører denne øvelsen som en introduksjon til en kampanjeaksjon, gi deltakerne litt informasjon om Dosta! Campaign og fortell dem at den neste økten vil se på måter de kan drive aksjoner for å bekjempe diskriminering mot romfolket.

TIPS TIL VEILEDERE

- Det ekstreme innholdet som presenteres i øvelsen, kan virke opprørende for enkelte deltakere i gruppen. Hvis det er romfolk i gruppen din, bør du selvfølgelig snakke med dem på forhånd og være forberedt på å tilby støtte dersom dette er nødvendig. Det er mange andre grupper som var ofre for nazistenes holocaust, og deltakere fra disse gruppene kan også bli berørt. Dette gjelder kanskje spesielt for jøder, siden omfanget av deres lidelse er godt kjent. Sørg for at du på forhånd kjenner til sammensetningen av gruppen og deres mulige reaksjoner på øvelsen.
- Du kan gi deltakerne informasjon om andre grupper som var ofre for naziregimet – eller spør om de kjenner disse gruppene. Noen av gruppene er:
 - Polakker (ca. 2,5 millioner ikke-jødiske polakker ble drept)
 - Andre slaviske folkeslag
 - Sovjetere (spesielt krigsfanger)
 - «Ikke-europeere» - spesielt mennesker av afrikansk eller asiatisk opprinnelse
 - Psykisk syke og folk med lærevansker
 - Døve og funksjonshemmede
 - Homofile og transseksuelle
 - Politiske motstandere – særlig kommunister og venstreorienterte
 - Religiøse «dissidenter», særlig medlemmer av Jehovas vitner

Se https://en.wikipedia.org/wiki/Holocaust_victims for mer informasjon.

- Det er viktig å gjennomføre diskusjonen med høy grad av sensitivitet og fleksibilitet, og du bør ikke stresse gruppen på tid hvis du opplever at folk trenger mer tid til å uttrykke det de tenker.
- For arbeidet i små grupper er det lurt at du tenker gjennom på forhånd om det kan være vanskelig for enkelte deltakere. Hvis dette er tilfelle, kan det være lettere å «utpeke» en gruppeidentitet for alle, for eksempel kan du be folk å danne grupper som «gutter» og «jenter», folk som studerer ulike fag, folk som foretrekker fotball/tennis/ friidrett, og så videre.
- I En kort historie om forfølgelsen av X (side 47) har alle henvisninger til romfolket eller «sigøynere» blitt erstattet av «X». Når du bruker denne informasjonen, kan du snakke om «gruppen» eller selv be deltakerne forestille seg at det er deres gruppe.
- Formålet med å be deltakerne velge en identitet som er viktig for dem, er at de skal prøve å oppfatte hvordan det ville være å utsettes for overgrep som en gruppe. Men dersom gruppen har sterke fordommer mot romfolk, kan de synes det er vanskelig å identifisere seg med romfolkets problemer. Hvis det er tilfelle, bør du absolutt ta tak i dette. Sett av god tid til punkt 4 i del 1 for at de kan diskutere holdningene sine. Fortell dem at det er anslått at mellom 75 prosent og 80 prosent av romfolket i

Europa ble drept under Holocaust, og i noen land var dette tallet så høyt som 90 prosent. Du kan be dem om å forestille seg hvordan det ville være for dem å miste 90 prosent av sitt folk, eller 90 prosent av personene i denne gruppen: i en gruppe på 20 ville bare to mennesker være igjen.

- Det kan være lurt å gi deltakerne litt informasjon om «hatkriminalitet» og utforske sammenhengen mellom hatprat, og hatmeldinger på nettet. «Hatkriminalitet» er forbrytelser begått mot enkeltpersoner eller grupper som er motivert av hat mot gruppen som helhet. Dere kan utforske på hvilke måter «milde» uttrykk for hat eller rasisme lett kan eskalere til mer ekstreme former, og gjøre at forbrytelser mot enkeltpersoner virker berettiget.
- Ordet «dosta» betyr «nok» på romani. Dosta-kampanjen er en bevisstgjøringskampanje som tar sikte på å bringe ikke-roma nærmere romfolk. Du kan finne informasjon om kampanjen på <http://dosta.org>. Hvis du har tilgang til internett, kan det være nyttig at deltakerne får bruke litt tid til å se på nettstedet. Det finnes andre nettsteder som tar for seg holocaust mot romfolk, som de også kan bruke som bakgrunnsinformasjon:
www.folkemord.no
www.geocities.com/~Patrin/holcaust.htm
http://isurvived.org/TOC-I.html#I-7_Romanies
www.preventgenocide.org/edu/pastgenocides/nazi/parajmos/resources/

OPPSUMMERING

Gi deltakerne noe tid ved slutten av øvelsen til å snakke om det de tenker etter øvelsen og informasjonen de har fått. Du kan begynne med å ta en runde og be alle om å bruke ett ord for å beskrive det de føler.

- Fikk du noen ny informasjon eller en ny forståelse som resultat av øvelsen?
- Endret øvelsen holdningene dine til romfolk?
- Hvorfor tror du romfolkets lidelser under nazi-regimet er så lite kjent i dag?
- Tror du at det ville utgjort en forskjell for måten romfolket blir behandlet på i dag dersom dette ble mer allment kjent?
- Hva kan du gjøre for å bidra til at informasjonen blir mer allment kjent?
- Hva, om noe, har vi «lært» av nazistenes holocaust? Kan du forklare hvordan hatprat ble så utbredt at forferdelige forbrytelser kunne bli begått mot et stort antall mennesker? Ser du noen paralleller til hatprat på og utenfor internett i dag?

VARIASJONER

Du kan bruke skjemaet til denne øvelsen for å se på andre grupper som ble ofre for holocaust, hvor lidelsene ikke er allment kjent. Noen av disse gruppene er oppført i Tips til veiledere.

DEL 2: PLANLEGGING AV EN AKSJON

Denne delen av aktiviteten er basert på kapittel 3 i Compass – Taking Action – og du kan bruke retningslinjene under avsnittet «Getting Results» for mer detaljerte forslag. Dette er tilgjengelig på www.coe.int/compass.

TID 60 minutter

- MÅL
- Å utvikle en forståelse for hvordan man kan planlegge en effektiv aksjon
 - Å finne ut hvordan internett kan brukes som et kampanjeværktøy
 - Å utvikle en handlingsplan – som skal gjennomføres av gruppen

- MATERIALER
- Kopier av flytskjemaet (valgfritt)
 - Flippover og tusjer

- FORBEREDELSE
- Ta kopier av flytskjemaet, eller tegn en tom versjon på et flippoverark

FRAMGANGSMÅTE

1. Forklar at gruppen skal utforme en aksjon for å håndtere problemet med hatprat på nettet mot rom-folket (eller en annen gruppe). Minn dem om omfanget og skadevirkningene av hatprat på nettet. Be deltakerne gi noen eksempler fra sine egne erfaringer.
2. Be gruppen idémyldre rundt noen av problemene forbundet med hatprat på nett, med særlig tanke på de aspektene de selv kan aksjonere mot. Be dem om å vurdere ulike grader av hat, fra milde krenkelser til opphissing som kan føre til hatkriminalitet. Be dem om å vurdere ulike fora og aktører som bidrar til mengden av hatprat på nettet. Skriv forslagene på en flippover.
3. Forklar at gruppen må velge en av sine «løsninger» å jobbe videre med. Fortell dem at det ikke er spesielt viktig hvilken de velger, men at den må være oppnåelig og ikke bør være for ambisiøs!
4. Diskuter kort de mest populære løsningene og prøv å bli enige om en som alle deltakerne vil være fornøyd med å jobbe videre med.
5. Del ut kopier av flytskjemaet på side 48- eller bruk en tom versjon på et flippoverark. Bruk overskriftene i flytskjemaet på side 48 og arbeid dere gjennom hver boks. Sjekk at:
 - Aksjonen de har valgt vil bidra til å løse problemet
 - Aksjonen er realistisk med tanke på ressursene i gruppen og hindringer de kan støte på
6. Tegn opp en aksjonsplan slik at alle vet hva de skal gjøre, og når. Se slutten av kapittelet Taking Action i Compass for en modell – www.coe.int/compass.
7. Bruk oppsummeringen til å sjekke om alle er fornøyd med prosessen og resultatet – og klare til å gjennomføre planen.

OPPSUMMERING

- Hva synes du om aksjonsplanen dere har laget?
- Føler alle at de har en rolle i aksjonen – og er du fornøyd med din rolle?
- Er det noe annet vi bør vurdere eller være klar over før vi starter aksjonen?
- Hvordan vil vi vite om aksjonen har vært «vellykket»?

TIPS TIL VEILEDERE

- Du kan gjennomføre øvelsen «Røtter og grener» og velge et problem gruppen kan arbeide med. Dette vil gi dem et bredere bilde av hvordan noen av problemene henger sammen, og vil resultere i en mer helhetlig aksjonsplan.
- Prøv å gi gruppen så mye autonomi som mulig i valg av problem og arbeidet med flytskjemaet. Aksjonen vil være mer effektiv hvis de føler eierskap til planen. Men du bør sørge for å tenke gjennom potensielle problemer med å gjennomføre aksjonen og hvordan disse kan minimeres.
- Hvis det er mulig, er det sterkt anbefalt at du på planleggingsstadiet og før selve aksjonen prøver å involvere medlemmer av romfolket eller en annen gruppe dere har valgt å fokusere på. Hvis du får invitert noen til å snakke til gruppen, vil dette gjøre hele øvelsen mer realistisk og sikkert være en god kilde til ideer. I det minste bør du sjekke med medlemmer av miljøet at aksjonen dere planlegger vil bli godt mottatt. Alternativt kan du ta kontakt med en lokal gruppe som jobber med eller støtter din målgruppe.
- Hvis du ikke ønsker å gi deltakerne alle forslagene i boksene når dere arbeider med flytskjemaet, kan du bruke den mer generelle versjonen i «Taking Action» fra Compass, eller tegne din egen versjon på et flippoverark. Hvis deltakerne synes det er vanskelig å tenke på måter å løse hatprat på nett, kan du bruke noen av forslagene i kapittelet Kampanjestrategier for å gi dem noen ideer.

VARIASJONER

Aktiviteten kan selvsagt gjennomføres med en annen gruppe som ofte utsettes for hatprat på nettet. Det anbefales at du gjennomfører en innledende øvelse før du planlegger en aksjon, siden dette vil styrke deltakernes forståelse og motivere dem til å arbeide med problemene de har valgt. Du kan bruke mange av de andre øvelsene som en introduksjon, for eksempel:

- «Endre spillereglene» kan brukes til å se på kjønnsrelaterte hatmeldinger
- «Hva er verst?» kan brukes til å se på homofobi
- «Nettangrep» kan brukes til å se på hatprat mot asylsøkere og innvandremiljøer.

Hatprat på nettet kan selvsagt være tema for aksjoner både på og utenfor internett. Når du vurderer aksjoner som kan iverksettes, kan du foreslå at gruppen begrenser seg til nettaksjoner.

DEL 3: SELVE AKSJONEN

DEL 4: REFLEKSJONER OG LÆRING FRA PROSESSEN

- Det er viktig å oppsummere aksjonen når den har blitt gjennomført, så vel som prosessen i forkant. Hvis det er en pågående kampanje, bør dere bruke tid til å reflektere over prosessen kort tid etter at den har begynt. Dette er svært viktig siden mange engangsaksjoner kan se ut til å ha liten effekt, og gruppen kan bli motløs. Bruk økten til å snakke om eventuelle bekymringer de har om at aksjonen «ikke var verdt det» eller at det «gikk dårlig». Minn deltakerne på at kampanjer ofte består av en rekke aksjoner og aktiviteter som til sammen kan bidra til å endre atferd og holdninger.
- Bruk refleksjonene deres som læring i planleggingen av eventuelle fremtidige aksjoner.
- Begynn økten med å be deltakerne om å beskrive hva de tenker etter aksjonsdagen. Dette kan gjøres som en kort runde i gruppen.
- Del deltakerne i grupper på fire-fem personer og gi dem følgende spørsmål å diskutere.
 - Hva opplevde dere gikk bra?
 - Var det noe som var vanskeligere enn dere hadde forestilt dere, eller noe uventet?
 - Hva tror dere var de viktigste resultatene av aksjonen? Passer det med de målene dere satte i utgangspunktet?
 - Er det noen lærdommer vi kan ta med til neste gang?
- Samle gruppen og diskutere de ulike svarene på spørsmålene. Avslutt økten med noen generelle inntrykk fra hele prosessen:
 - Er du fornøyd med arbeidet ditt i planleggingen og gjennomføringen av denne aksjonen?
 - Hva ville du sagt var den viktigste lærdommen hvis du skulle organisere en annen aksjon (med et hvilket som helst tema)?
 - Hva har vært de viktigste resultatene for deg personlig? Har synspunktene eller holdningene dine endret seg på noen måte?
 - Ville det vært mulig å bygge videre på det du/dere har gjort så langt i øvelsen? Ville det vært ønskelig å fortsette denne aksjonen?»

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Oppmuntre gruppen til å fortsette arbeidet med problemene de har valgt! De kan bruke andre problemer i listen utarbeidet i begynnelsen av del 2, eller prøve andre tilnærminger til problemet de har valgt. Grunnarbeidet de har gjennomført i planleggingen av denne aktiviteten vil være nyttig i forberedelsene til andre aksjoner, og kan ha motivert dem til å gjøre mer som del av kampanjen.

Sørg for at deltakerne sender en redegjørelse for aksjonen sin til Stopp hatprat-kampanjen. De kan også koble seg til andre grupper – inkludert grupper i andre land – og planlegge en videreføring av det arbeidet de allerede har gjennomført.

BAKGRUNNSINFORMASJON TIL UTDELING

EN KORT HISTORIE OM FORFØLGELSEN AV X

- 1890 Konferanse arrangeres i Tyskland om «avskummet X». Militæret får myndighet til å regulere X sine bevegelser.
- 1909 En politisk konferanse om «X-saken» arrangeres. Det anbefales at alle X merkes for enkel identifisering.
- 1920 To akademikere introduserer begrepet «uverdige liv», som antyder at X bør steriliseres og elimineres som folk.
- 1922 (og på hele 1920-tallet): Alle X i tyske territorier blir fotografert og tatt fingeravtrykk av.
- 1926 En lov vedtas for å kontrollere «X-pestene». (Denne behandlingen er i direkte strid med vilkårene i den tyske grunnloven.)
- 1927 I Bayern bygges spesielle leire for å fengsle X. 8000 X innbringes i disse leirene.
- 1928 Alle X settes under permanent politiovervåking. En professor publiserer et dokument som hevder at «det var X som introduserte utenlandsk blod i Europa». Flere leire bygges for å internere X.
- 1934 X tas inn til sterilisering ved injeksjon og kastring, og sendes til leirene i Dachau, Dieselstrasse, Sachsenhausen og andre steder. To nye lover forbyr tyskerne å gifte seg med «jøder, X og negre».
- 1938 Mellom 12. og 18. juni blir hundrevis av X i hele Tyskland og Østerrike arrestert, slått og fengslet. X er den første folkegruppen som forbyes å gå på skole.
- 1939 Kontoret for rasehygiene utsteder en uttalelse som sier at «alle X bør behandles som arvelig syke, den eneste løsningen er utryddelse. (Målet bør derfor være utryddelse av dette defekte elementet i populasjonen)».
- 1940 Det første folkemordet under holocaust: 250 X-barn blir brukt som forsøkskaniner for å teste cyanidgasskrystall ved konsentrasjonsleiren i Buchenwald. Alle typer ansettelse av X forbyes samme år.
- 1941 I juli settes nazistenes «endelige løsning» om å «drepe alle jøder, X og psykiatriske pasienter» i verk. Holocaust begynner. 800 X blir drept i en aksjon natt til 24. desember i Krim.
- 1944 1. august: 4000 X blir gasset i hjel og brent ved Auschwitz-Birkenau i en masseaksjon.
- 1945 Ved slutten av krigen var 70-80 prosent av X-befolkningen utslettet av nazistene. Ingen X ble kalt til å vitne i Nürnbergprosessen, ingen vitnet på deres vegne. Ingen krigsforbrytererstatning er blitt utbetalt til X som folkegruppe.
- 1950 Den første av mange uttalelser i årene som følger fra den tyske regjeringen, om at de ikke skylder noe til X-befolkningen i krigsforbrytererstatning.
- 1992 Tyskland «selger» X-asylsøkere tilbake til Romania for 21 millioner dollar, og starter frakten av dem i håndjern 1. november. Noen X begår selvmord for å unngå å reise. Det tyske pressebyrået ber vestlige journalister unngå å bruke ordet «deportasjon» fordi ordet har «ubehagelig historiske assosiasjoner».

Redigert versjon av a Brief Romani Holocaust Kronologi, Ian Hancock

Aktivitet utviklet fra Dosta! i Compass – Manual for Human Rights Education with Young People, Council of Europe, 2012

TIL UTDELING- FLYTSKJEMA

HVILKET PROBLEM ØNSKER DU Å FOKUSERE PÅ?

- At folk flest er uvitende om holocaust mot romfolket
- **Stereotypier om romfolk**
- At holocaust mot romfolket ikke er offisielt anerkjent
- **At utdanningssystemet ignorerer ofrene for holocaust mot romfolket**
- At få romfolk har fått noen form for kompensasjon
- At de føler seg fremmedgjort og marginalisert

HVEM er målgruppen?

- Lokalbefolkningen
- **Unge mennesker**
- Stortingspolitikere
- **Lærere på lokale skoler**
- Holocaust-overlevende
- Unge romfolk

HVILKE ENDRINGER VIL DU SE?

- At holocaust mot romfolket blir anerkjent
- **Økt forståelse og toleranse**
- Et minnesmerke for ofrene for holocaust mot romfolket
- **Et arrangement på skolen om holocaust mot romfolket**
- Minst én vellykket søknad om kompensasjon
- Etablere kontakt med unge mennesker i rom-miljøet

HVORDAN FORVENTER DU Å OPPNÅ EN POSITIV ENDRING?

- De får presentert fakta og bevis
- **De hører på romfolks egne synspunkter**
- Landsomfattende oppmerksomhet rundt saken
- **Henvendelser fra unge mennesker på skolene**
- Formelle søknader om kompensasjon
- Bedre forståelse for hverandres tradisjoner og interesser

HVILKE MIDLER VIL DU TA I BRUK for å påvirke folk?

- Skrive et innlegg i avisen og arrangere et debattmøte
- **Levende bibliotek med medlemmer fra rombefolkningen**
- En underskriftskampanje med minst 1000 signaturer
- **Spre informasjon blant unge personer med rombakgrunn**
- Spre informasjon til rombefolkningen om deres rettigheter og hjelpe dem med eventuelle forespørsler
- Et kulturelt arrangement

NIVÅ 3

GRUPPE
15+TID
1 TIME

ENDRE SPILLEREGLENE

Deltakerne blir introdusert for kampanjen og utarbeider en «mini-kampanje» mot sexisme i nettspill.

TEMA	Rasisme og diskriminering, internettferdigheter, kampanjestrategier, demokrati og deltakelse
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 3
GRUPPESTØRRELSE	15 og oppover
TID	60 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none"> • Finne ut mer om kvinnehat på nettet, særlig i spillmiljøet • Utvikle ferdigheter om nettkampanjer • Involvere deltakerne i Stopp hatprat-kampanjen
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none"> • Flippover og tusjer
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none"> • Kopier «instruksjonskortene» (side 52-53) og eksemplene på hatmeldinger på side 54 (eller vis fram med prosjektor) • Gjør deg kjent med Stopp hatprat-kampanjen (kapittel 2 i denne håndboken, eller se nettstedet www.stopphatprat.no)

FREM GANGSMÅTE

1. Vis deltakerne bakgrunnsinformasjonen på side 54, og be om deres synspunkter. Still noen få spørsmål hvis det er nødvendig, for eksempel:
 - Hvordan tror du det kan oppleves for en kvinne å motta noe sånt som dette?
 - Tror du denne typen krenkelser er vanlig?
 - Hva tror du en kvinne kan føle hvis hun ønsket å delta i et spill og så mange kommentarer som dette rettet mot andre kvinner
2. Fortell deltakerne at netthets mot kvinner er svært vanlig, ikke bare i spillsamfunn, men også i annen samhandling på nett. Du kan spørre om noen har sett lignende eksempler i sin egen aktivitet på nettet, og om noen kvinnelige deltakere har vært utsatt for slike krenkelser.
3. Forklar at alt dette er eksempler på hatprat på nettet, og at hatprat er et brudd på menneskerettighetene. Hvis utsagn som disse er rettet mot kvinner eller jenter *utenfor* internett, vil de ofte være ulovlig.

- Fortell deltakerne at en europeisk kampanje har blitt satt i gang av Europarådet for å mobilisere unge mennesker til å handle mot hatprat på nettet. Gi dem litt informasjon om kampanjen nedenfor eller fra kapittel 2 i denne håndboken. Du kan også bruke kampanjesiden www.stopphatprat.no

Europarådets Stopp hat prat-kampanje er satt i gang for å forebygge utfordringer med hatprat på nettet. Dette er et økende problem, og kan være svært skadelig både for de som utsettes, og for samfunnet som helhet. Kampanjen har som mål å jobbe på en rekke ulike måter, for eksempel ved å øke bevisstheten om problemet, arbeide mot holdninger og fordommer som utløser hatprat på nettet, mobilisere unge mennesker til å reagere, støtte og bygge solidaritet for de som utsettes for hatprat på nettet, og så videre. Alle unge oppfordres til å bli med i bevegelsen.

- Forklar at øvelsen vil se nærmere på noen måter gruppen kan involvere seg i kampanjen på ved å ta for seg problemet med netthets mot kvinnelige spillere. Deltakerne vil utforme sin egen «mini-kampanje» om problemstillingen. De vil arbeide i små grupper for å finne ut hvordan man kan henvende seg til de ulike målgruppene som er berørt av problemstillingen.
- Vis deltakerne listen over «målgrupper» og be dem velge en hver å jobbe med for denne øvelsen. Prøv å sørge for at det er omtrent like mange i hver gruppe.
 - **Gruppe 1:** kvinnelige spillere
 - **Gruppe 2:** de som utøver, eller kan komme til å utøve netthets mot kvinnelige spillere
 - **Gruppe 3:** andre spillere (som ikke nødvendigvis deltar i netthets, men lar det skje)
 - **Gruppe 4:** politikere, lokale eller på Stortinget, departementer og så videre
 - **Gruppe 5:** nettleverandører og internettilydere, eiere av nettsted, moderatorer
 - **Gruppe 6:** offentligheten, slik at de kan forstå hvor alvorlig problemet er og bidra til å støtte kampanjen
- Gi hver gruppe et flippoverark og instruksjonskort. Fortell dem at de har ca. 20 minutter til å tenke over hvilke metoder de kan bruke for å engasjere målgruppen sin. Minn dem på at andre jobber med andre målgrupper: de bør prøve å konsentrere seg om metoder og budskap som mest sannsynlig vil engasjere akkurat deres målgruppe og være et positivt bidrag til kampanjen. En god kampanje samler så mange deltakere som mulig!
- Etter ca. 20 minutter kan du be gruppene presentere forslagene sine. Sett av litt tid til oppklarende spørsmål og kommentarer.
- Forklar deltakerne at en realistisk kampanjestrategi trenger mer enn 15 minutter! Svært ofte vil de første forslagene endres eller forkastet til fordel for andre ideer. En god strategi vil bli utarbeidet av flere personer ofte over mange måneder, og må gjerne testes ut før den faktisk settes i verk. I oppsummeringen kan dere samle deltakernes synspunkter på «førsteutkastet» til strategi!

OPPSUMMERING

SPØRSMÅL OM STRATEGI OG NETTKAMPANJE:

- Hvor lett synes dere det var å planlegge nettaksjoner? Hva er fordelene og ulempene ved å aksjonere på nettet?
- Er dere fornøyd med den foreslåtte strategien? Tror dere det blir noen problemer med gjennomføringen?
- Tror dere kampanjen kunne styrkes ved å legge til noen aksjonselementer utenfor nettet? Har dere noen forslag?
- Tror dere at dere klarte å nå målgruppene på en god måte? Hvordan gjorde dere dette?

SPØRSMÅL OM KVINNEHAT OG KRENKELSER PÅ NETT:

- Er det viktig å ta opp problemet med kvinnehets i nettspill? Hvorfor eller hvorfor ikke?
- Er det viktig å ta tak i hatprat på nettet generelt? Hvorfor eller hvorfor ikke?
- Tror du at du kan gjøre en forskjell når det gjelder dette problemet? Er du motivert til å gjøre det?
- Føler du at du lærte noe av denne øvelsen? Har du endret holdning på noen måte, eller har du fått en dypere forståelse?

TIPS TIL VEILEDERE

- Det kan hende du mener at eksemplene på netthets ikke er egnet for din gruppe. Du kan endre dem eller fjerne de som er mest støtende, eller finne på noen selv. Det er også sannsynlig at noen av de kvinnelige deltakerne har opplevd kvinnehat på nettet – du kan be dem om eksempler.
- Øvelsen kan gjerne bruke mer tid. Hvis det er mulig, kan du gi gruppene 30 minutter til å diskutere strategiene sine og se på kampanjesidene på nettet.
- Dersom gruppen er liten, trenger du ikke bruke alle målgruppene. Velg de som virker viktigst for deltakerne.
- Mange metoder eller budskap vil være like for de ulike målgruppene. Hensikten med å konsentrere seg om én, er å få deltakerne til å fokusere på de spesielle budskapene som mest sannsynlig vil gi gjenklang hos deres publikum.
- Vær oppmerksom på kjønns sammensetningen i smågruppene. Ideelt sett bør det være omtrent lik balanse.
- Når deltakerne presenterer strategiene sine, oppfordre de andre gruppene til å komme med konstruktiv kritikk. Du kan foreslå at de alltid finner noe positivt å si om strategien, og deretter kommer med forslag til hvordan den kan forbedres.

VARIASJONER

Gruppearbeidet kan gis til deltakere som et prosjekt de jobber med i løpet av en uke. De kan oppmuntres til å undersøke andre nettsted, kartlegge omfanget av problemet og se på lover eller forskrifter om kjønnsdiskriminerende krenkelser på nettet.

Deltakerne kan også ta for seg andre tema, for eksempel rasisme på nettet, nettmobbing, eller kjønnsdiskriminering på alle andre deler av internett. Gruppene kan også velge sitt eget problem å fokusere på, men i dette tilfellet vil det likevel være nyttig for dem å identifisere en spesifikk målgruppe.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Deltakerne kan følge opp temaet kjønnsdiskriminering i nettspill, for eksempel ved å drive sin egen kartlegging om omfanget av problemet. Små grupper av deltakere kunne se på utvalgte spill og følge med på eventuelle tilfeller av hatprat. Disse kunne bli rapportert til Hate Speech Watch, og også til nettstedene selv, hvis det er hensiktsmessig.

Deltakerne kan videreutvikle de mest lovende strategiene, og deretter gjennomføre dem! De kan bruke sine egne profiler i sosiale medier, nettfora eller andre kommentarfelt for å spre informasjon og øke bevisstheten om problemet.

Dersom deltakerne selv spiller på nett, kan de også diskutere problemet med andre nettspillere. Deltakerne kan også utvikle noen standardiserte meldinger de kan bruke når de spiller og kommer over slike krenkelser. Inviter deltakerne til å presentere noen av spillene de vet om og diskutere hatprat i spill.

TIL UTDELING

GRUPPE 1: STØTTE KVINNELIGE SPILLERE

Gruppen din vil konsentrere seg om kvinnelige spillere, både de som har vært utsatt for netthets og de som er redd for å utsettes.

- Hva er deres viktigste budskap?
- Hvordan kan dere bidra til kvinnelige spillere får støtte?
- Hva kan dere foreslå at de gjør?

Tenk over hvilke nettverktøy du kan bruke for å bygge solidaritet blant kvinnelige spillere.

GRUPPE 2: Å NÅ FRAM TIL «HETSERNE»

Gruppen din vil forsøke å nå de som ofte hetser kvinnelige spillere, eller de som er fristet til å gjøre det.

- Hva er deres viktigste budskap?
- Hvordan kan dere overtale dem til å endre oppførsel?
- Hvilken informasjon trenger dere?

Tenk over hvilke nettverktøy dere kan bruke for å nå så mange medlemmer av målgruppen som mulig.

TIL UTDELING

GRUPPE 3: OPPMUNTRE ANDRE NETTSPILLERE TIL Å REAGERE

Gruppen din vil forsøke å nå nettspillere som er vitne til netthets mot andre spillere, men som ikke selv er involvert.

- Hva er det de bør vite?
- Hva vil dere at de skal gjøre?
- Hvordan kan dere overbevise dem om å gjøre det?

Tenk over hvilke nettverktøy dere kan bruke til å oppmuntre så mange spillere som mulig til handling.

GRUPPE 4: NÅ POLITIKERE

Gruppen din vil fokusere på de som kan være i stand til å gjøre noe med problemet i kraft av å være beslutningstakere eller regjeringsmedlemmer.

- Hva er deres viktigste budskap?
- Hvordan kan dere overbevise målgruppen om at den bør engasjere seg i temaet?
- Hvilke tiltak råder dere dem til å gjennomføre?

Tenk på hvilke verktøy dere kan bruke for å nå så mange i målgruppen som mulig.

GRUPPE 5: NÅ NETTLEVERANDØRER OG ANSVARLIGE FOR NETTSTEDER

Gruppen din vil fokusere på de som kan være i stand til å håndtere problemet direkte, for eksempel eiere av nettsted, internettilbydere og moderatorer for nettdebatter.

- Hva er deres viktigste budskap?
- Hvordan kan dere overbevise målgruppen om at den bør engasjere seg i temaet?
- Hvilke tiltak råder dere dem til å gjennomføre?

Tenk på hvilke verktøy dere kan bruke for å nå så mange i målgruppen som mulig.

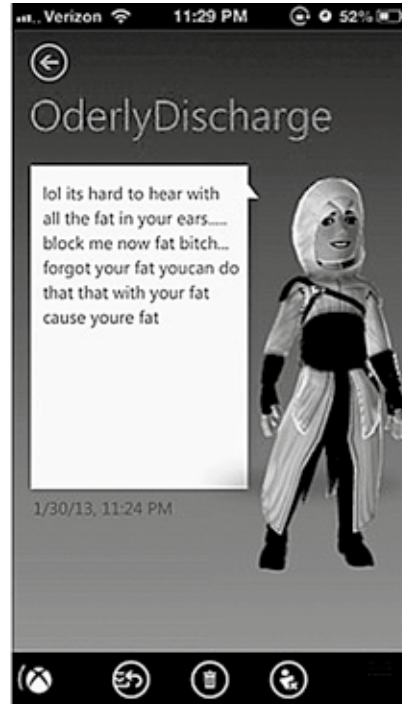
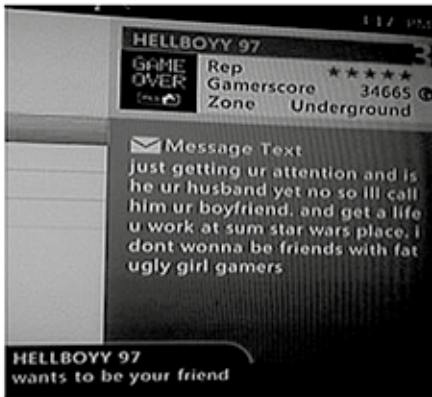
GRUPPE 6: ØKE DEN OFFENTLIGE BEVISSTHETEN

Gruppen din vil konsentrere seg om å skape offentlig engasjement for å løse problemet.

- Hva er deres viktigste budskap?
- Hva vil dere at folk skal gjøre?
- Hvilken informasjon trenger du?

Tenk på hvilke nettverktøy dere kan bruke for å mobilisere folk til å delta i kampanjen.

TIL UTDELING

FramedAdam 03/08/2011

Get back in the kitchen.

Message will expire in 30 days

ON 4/29/2012 AT 1:43 PM
Garry Garry69 wrote:

am gonna slit your throat you fucking slut for having a full friends list you fucking cunt i hate you go an fucking die you slag!

Message will expire in 30 days | Block user

Say something here...

Kilde: <http://fatuglyorslutty.com/> (samlet 9. oktober 2013)

NIVÅ 4

GRUPPE
10-20TID
1 TIME

SJEKK FAKTA

Deltakerne skal være «forskere» for politikere på temaet netthets mot homofile. De skal vurdere påliteligheten i informasjon som ligger på nettet og utvikle strategier for egen nettbruk.

TEMA	Internettferdigheter, rasisme og diskriminering, kampanjestrategier
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 4
GRUPPESTØRRELSE	10-20
TID	60 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none"> • Vurdere påliteligheten av informasjon funnet på nettet • Se nærmere på noen av problemene unge homofile har med hatmeldinger på nettet • Vurdere sin egen atferd i forhold til innhold på nettet
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none"> • Tilgang til internett • Papir og penner • Flippover og tusjer
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none"> • Sørg for at det er internetttilgang for deltakere • Ta kopier av forskernes oppgaver og kontrollskjemaet (Side 59). • Valgfritt: Spør på forhånd om frivillige til å utføre «observasjonen». Omtrent halvparten av gruppen trengs til å observere. Vis dem kontrollskjemaet og sjekk at de forstår hvilken informasjon de skal se etter, og hvordan de skal fylle den inn i skjemaet.

FREMGANGSMÅTE

1. Forklar at øvelsen vil se nærmere på bruk av internett som en informasjonsressurs. Spør hvor mye deltakerne bruker internett til dette formålet, og om de har «favorittsteder» de bruker.
2. Gi dem følgende scenario og sjekk at alle forstår oppgaven.

Etter en rekke angrep mot unge homofile – spesielt på nettsteder og i videoer – og sterk lobbyvirksomhet fra frivillige organisasjoner, skal det være en Stortingsdebatt om problemet. Regjeringen har laget et utkast til et lovforslag for å bevilge penger fra budsjettet til pedagogisk innsats for å bekjempe homofobe holdninger og gi støtte til unge homofile. De viktigste opposisjonspartiene er alle imot den nye loven.

Forestill deg at du arbeider som forsker for en politiker som ønsker å snakke i debatten. Hun har bedt deg om å forberede bakgrunnsinformasjon til talen hennes med noen viktige punkter å legge frem i debatten. Du har 20 minutter til å gjøre en bakgrunnsundersøkelse.

3. Forklar at folk vil jobbe i grupper på fire, med to deltakere som opptrer som «forskere» og to som observerer forskernes «metoder». Fortell dem at forskning krever riktig metodikk! Spør om de kan foreslå noen viktige ting å vurdere når man skal utføre forskning, og lag en liste over disse på en flippover.
4. Be om frivillige til å fungere som observatører, hvis dette ikke er gjort på forhånd. Gi dem kopier av kontrollskjemaet og sørg for at de forstår oppgaven. Fordel resten av gruppen slik at du har omtrent like mange som jobber for regjeringen og for de ulike opposisjonspartiene. Gi hver gruppe et kort med sin oppgave.
5. Fortell deltakerne at de har 30 minutter til å utføre forskningen sin. Foreslå at de bruker de første 20 minuttene til å finne relevant informasjon, og setter av 10 minutter på slutten til å bli enige om de viktigste punktene de vil presentere for stortingsrepresentanten sin.
6. Når gruppene er ferdig med oppgaven, kan du be dem flytte seg fra datamaskinene. Gi dem 5-10 minutter til slik at observatørene i gruppen deres kan fylle inn de viktigste observasjonene.
7. Be forskerne presentere de viktigste punktene de valgte til sin stortingstale. Disse kan bli presentert i punkter: deltakerne skal tenke seg at de gir stortingsrepresentanten bakgrunnsinformasjon, ikke at de skal holde talen selv!
8. Sett av tid etter hver presentasjon til at observatørene får presentere sine resultater, og for eventuelle spørsmål fra andre grupper om informasjonen som presenteres eller strategien som ble brukt. Be så deltakerne oppsummere øvelsen.

OPPSUMMERING

SPØRSMÅL OM FORSKNINGEN OG BAKGRUNNSINFORMASJONEN TIL STORTINGSREPRESENTANTENE

- Hvor lett var oppgaven? Hva var vanskeligst?
- Hvordan bestemte du hvilke nettsteder du ville bruke til å finne informasjon? Hvor opptatt var du av nettstedenes «troverdighet» eller av «sannheten» i den informasjonen du valgte?
- La du mer vekt på å finne opplysninger som ville underbygge standpunktet til din representant, eller på å gi en «objektiv» gjengivelse av temaet? Hva mener du en ekte forsker bør gjøre?
- Søkte du etter eksempler på hatmeldinger mot homofile? Hvis noen grupper ikke gjorde det, tror de dette ville vært relevant?
- Tror du representanten din ville være fornøyd med forskningen din? Tror du de hun representerer, ville være fornøyd?

SPØRSMÅL OM BRUK AV INTERNETT FOR FORSKNINGSFORMÅL

- Fant du ut noe viktig om hvordan du bruker internett til forskning? Vil du legge noe til listen over ting å tenke på, som ble utarbeidet i begynnelsen av aktiviteten?

- Var du overrasket over variasjonen i informasjon som folk klarte å finne? Hvordan forklarer du dette?
- Hvordan kan vi sjekke om et nettsted er pålitelig, eller om informasjonen er til å stole på? Gjør du vanligvis dette?

SPØRSMÅL OM HOMOFоби/HATPRAT PÅ NETTET

- Fant du noen eksempler på diskriminering eller krenkelser?
- Tror du at noe av informasjonen du fant var «falsk» eller urimelig?
- Hva er risikoen ved å tillate alle å legge ut meningene sine på nettet? Er det noe du kan gjøre for å redusere risikoen for at andre oppfatter slike meninger som «fakta»?

TIPS TIL VEILEDERE

- Aktiviteten vil være mer effektiv hvis «observatørene» blir instruert på forhånd. Hvis dette er mulig, kan du ha bare én skjerm for hver liten gruppe, og øke antall «forskere».
- Forskerne skal ikke føle at de blir «testet» av observatørene. Du kan fortelle dem at observatørens oppgave er å se på ulike forskningsmetoder, og at det er en rekke måter man kan utføre denne oppgaven!
- Du kan vurdere å ikke vise forskerne kontrollskjemaet. I så fall vil de ikke vite på forhånd hvordan forskningen vurderes, og resultatene kan bli mer interessante. Men dette kan også legge mer press på forskerne. Viser du dem skjemaet, kan forskerne og observatørene samarbeide bedre.
- Under oppsummeringen kan du undersøke om forskning har en tendens til å være forutinntatt av resultatet man «ønsker» å finne. Du kan bruke dette til å spørre hvordan deltakerne generelt forholder seg til informasjon de finner, men ikke ønsker å tro på!
- En av farene ved at feilinformasjon eller sterk skjevhet er så utbredt på Internett, er at det lett kan spre seg som «fakta». Du kan undersøke om deltakerne tror de kan ha spredt «fakta» de har sett på internett, og om noe av denne informasjonen kan ha bidratt til å spre fordommer om bestemte grupper eller enkeltpersoner.
- Du kan bruke sjekklisten i Bakgrunnsinformasjon om internettferdigheter til å supplere deltakernes forslag til hvordan de kan kontrollere påliteligheten av informasjon lagt ut på nett. Understrek at det meste av det vi ser, inneholder et element av «mening». Det er mange måter å presentere informasjon slik at et bestemt synspunkt styrkes. For eksempel kan det å utelate eksempler på hatmeldinger mot homofile gi inntrykk av at dette ikke er et problem!
- Du kan gjøre et søk om sporing av internettbløffer og diskutere med deltakerne hvordan falske nyheter bidrar til å hisse opp hatprat.

VARIASJONER

Du kan velge en annen «målgruppe» som deltakerne kan forske på, for eksempel kvinner, romfolk eller en annen etnisk minoritet, asylsøkere, og så videre.

Du kan også gjennomføre aktiviteten uten observatører, men at alle er sin egen «observatør». I så fall bør du gå gjennom kontrollskjemaet med gruppen på forhånd og be dem sjekke sine egne metoder når de leter etter informasjon.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Deltakerne kan bearbeide listen over ting å tenke på når man skal finne bakgrunnsinformasjon på nettet, og lage sine egne sett med retningslinjer. De kan også lage en sjekkliste for hvordan man deler informasjon med andre, og dele dette med aktivister på nettsiden til Stopp hatprat-kampanjen. Mange hatmeldinger spres av folk som uten å tenke over det deler meninger som uttrykker fordommer og er sårende for andre. De kan prøve ut sjekklisten på side 59 – eller sin egen sjekkliste – på noen populære nyhetssider. Mye journalistikk er ansvarlig for å spre fordommer om grupper i samfunnet. Dette kan gjøre at leserne synes det er «akseptabelt» å krenke disse gruppene.

Du kan finne andre pedagogiske øvelser å gjennomføre med gruppen om strategier mot feilinformasjon her: <http://mediasmarts.ca/sites/default/files/tutorials/facing-online-hate/index.html>

Inviter deltakere til å presentere nettstedene de bruker ofte, til å finne informasjon på nettet. Finn ut sammen hvor pålitelige og upartiske disse nettstedene er.

TIL UTDELING

POLITIKER 1:

Din politiker er medlem av regjeringen. Hun vil snakke tydelig til støtte for det nye lovforslaget. Gjør et internettsøk for å finne informasjon som vil være nyttig i hennes tale. Lag deretter en liste med ca. fem viktige punkter du synes hun bør ta opp.

POLITIKER 2:

Din politiker er medlem av opposisjonen. Han er imot tildeling av penger fra budsjettet for å håndtere dette problemet. Gjør et internettsøk for å finne informasjon som vil være nyttig i hans tale. Lag deretter en liste med ca. fem viktige punkter du synes han bør ta opp.

POLITIKER 3:

Din politiker er medlem av et minoritetsparti. Ditt parti har ennå ikke besluttet om de skal støtte eller motarbeide lovforslaget. Gjør et søk for å finne informasjon som vil være nyttig for at din politiker skal bestemme seg. Lag deretter en liste med ca. fem viktige punkter du synes hun bør ta opp.

TIL UTDELING

OBSERVATØRER

Din oppgave er å prøve å analysere forskernes tilnærming. Prøv å skrive ned så mye informasjon om spørsmålene i kontrollskjemaet som mulig. Du kan be forskerne forklare hva de gjør eller hvorfor de velger ut ulike typer informasjon, så lenge du ikke distraherer dem for mye!

KONTROLLSKJEMA

Søkebegrep for å finne informasjonen	
FOR HVERT NETTSTED DU BESØKER:	
Navn på nettsted	
Omtrent antall minutter brukt på siden	
«Politisk ståsted» (pro-homofile, anti-homofile, nøytral)	
Hvorfor valgte du siden?	
Sidens «autoritet»: – Hvorfor burde man stole på innholdet? – Sjekk gruppen dette?	
For den informasjonen som ble valgt, fantes det en kilde eller referanse, og sjekket gruppen denne?	
Annet verdt å nevne om hvordan forskerne utførte oppgaven:	

NIVÅ 4

GRUPPE
10-20

TID
2 TIMER

YTRINGSFRIHETS- KOLLISJON

Øvelsen er et rollespill mellom to samfunn med ulike synspunkter på ytringsfrihet, som er tvunget til å leve sammen på samme øy.

TEMA	Demokrati og deltakelse, ytringsfrihet, rasisme og diskriminering
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 4
GRUPPESTØRRELSE	10-20
TID	120 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Utforske problemstillinger knyttet til mangfold og hatprat• Reflektere over hvordan ytringsfriheten bidrar til at demokratiske samfunn fungerer• Diskutere fordeler og ulemper ved ikke å ha noen begrensninger for ytringsfriheten• Trene på forhandlingsteknikker
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none">• Papir og penner• Plass for at de to samfunnene kan møtes (separat)• To veiledere (hvis mulig)
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none">• Ta kopier av bakgrunnsinformasjonen om de to øyene (side 63-64)• Ta kopier av problemene som må løses (side 65)

FREMGANGSMÅTE

1. Forklar at aktiviteten vil innebære et rollespill, og del gruppen i to ulike samfunn. Ixprat- samfunnet bør være større: ca. to tredjedeler av deltakerne. Den siste tredjedelen av gruppen utgjør pastikkene. Forklar at den første delen av rollespillet vil skje innenfor hvert lokalsamfunn. Etter 20 minutter vil gruppene komme sammen.
2. En av gruppene går til et annet rom. Veileder for hver gruppe bør lese opp informasjonen om samfunnet de tilhører, og kan da dele ut kopier deltakerne kan ha i bakhånd.
3. Begynn diskusjonen i hver gruppe ved å spørre hva deltakerne tenker om livet på øya. Ønsker de å leve der? Etter litt refleksjon kan følgende spørsmål stilles til gruppene:

Pastikk-gruppen

Hva er deres bekymringer ved å flytte til den nye øya?

Ixprat-gruppen

Hva er deres bekymringer ved å motta et stort antall innvandrere uten kunnskap om deres kultur eller tradisjoner?

- Etter 20 minutter kan de to gruppene samles. Be øyboerne presentere seg med korte uttalelser om de ønsker å gjøre det. Ikke la dette ta mer enn 10 minutter.
- Etter ca. 10 minutter kan du gi deltakerne følgende informasjon:

Ett år er gått, og en rekke problemer har oppstått. Spenninger mellom de to samfunnene har blitt stadig mer akutt, og mange mennesker er bekymret over alvorlig sosial uro. Presidenten har invitert deg til å danne en arbeidsgruppe for å prøve å finne løsninger på disse problemene.

- Del hele samfunnet inn i mindre arbeidsgrupper, slik at hver arbeidsgruppe har (omtrent) to Pastikk-medlemmer og fire Ixprat-medlemmer. Gi hver gruppe ett av problemene på side 65.
- Fortell gruppene at de har 20 minutter på å finne ut hvordan de skal løse problemet. Forklar at alle forslag må stemmes over og godkjennes av et flertall av deltakerne (i arbeidsgruppen) for å bli akseptert. Hvis de ikke kan bli enige, fortsetter situasjonen som i dag!
- Etter 20 minutter samles alle deltakerne for å presentere sine løsninger. Gi hver arbeidsgruppe 2-3 minutter til å legge frem løsningen sin, og be om korte kommentarer. Gå deretter til oppsummeringen.

OPPSUMMERING

Be deltakerne komme ut av rollene sine og diskutere øvelsen som helhet. De bør prøve å ikke vende tilbake til diskusjoner de har hatt tidligere i øvelsen.

- Hvordan opplevde du øvelsen? Hva likte du og hva likte du ikke?
- Hvor lett var det å spille rollen din – og bli i den – når øyboerne kom sammen?
- Hva synes du om forhandlingsprosessen, og prosessen med å finne en løsning på slutten? Hva var det viktigste for deg når dere prøvde å finne en løsning?
- Var det rettferdig at Ixprat-samfunnet i praksis hadde vetorett til alle forslag, fordi de var flest? Hvordan kan vi sørge for at minoritetens meninger og rettigheter er rettferdig representert i det «virkelige» liv?
- Endret øvelsen noen av dine synspunkter? Hvis ja, hvilke og hvorfor?
- Tror du at øvelsen var realistisk? Gjenspeilet den noen av dagens samfunnsproblemer?
- Hvordan mener du vi bør håndtere at folk sier ting som er sårende, fordomsfulle og noen ganger farlige?

TIPS TIL VEILEDERE

- Beskrivelsene av livet på de to øyene er relativt lang, for at deltakerne skal leve seg inn i kulturen på deres øy. Det bør ikke leses ut som «informasjon», men mer som en historie!
- Arbeidsgruppen som får tildelt problemet med internettkampanjen, kan bli bedt om å fokusere på nettaspektet ved problemet. De bør i hvert fall oppmuntres til å se nærmere på dette aspektet i tillegg til eventuelle løsninger utenfor nettet.

- La rollespillet gjennomføres med så lite veiledning fra deg som mulig. Sørg for at folk forstår tidsfristene og oppgaven som skal gjennomføres, men la dem gå i gang med oppgavene på den måten de mener er best. Avbryt bare hvis de ser ut til å ha misforstått, eller hvis uro eller konflikt forstyrrer prosessen.
- Deltakerne vil ha nytte av litt informasjon om ytringsfrihet. Hvis det er tid, kan du bruke noe av informasjonen.

VARIASJONER

Hvis dere har begrenset tid, kan du kutte ned på beskrivelsene og gi alle arbeidsgruppene det første problemet å diskutere i sluttforhandlingene. Dette vil korte ned forhandlingstiden.

Hvis det er tid i det første (separate) gruppemøtet, kan det være lurt å spørre deltakerne om det er budskap de ønsker å kommunisere når de er samlet. Disse budskapene kan da utgjøre de korte «presentasjonene» som finner sted i de første ti minuttene av møtet.

Hvis gruppen er stor, kan det være nødvendig å dele det «nye» samfunnet i mindre grupper slik at alle har en sjanse til å bidra. Hver av de nye gruppene bør bestå av om lag en tredjedel pastikker og to tredeler ixprater. Gruppene kan også velge ut en eller to talspersoner for deres samfunn.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Deltakerne kan utarbeide en løsning til sin egen gruppe, lik den de utarbeidet i forhandlingene. Denne kan stemmes over og brukes som veiledende prinsipper for god oppførsel på og utenfor internett.

Deltakerne kan finne informasjon om de viktigste innvandrergruppene i Norge. De kan finne ut noen av årsakene til at folk har flyttet hit, se nærmere på om rettighetene og meningene deres blir respektert av resten av samfunnet, og hvordan de er fremstilt i media, både på og utenfor internett. Du kan også invitere noen representanter fra ulike miljøer til å snakke til gruppen.

Hvis landet ditt ikke har nevneverdig innvandring, kan du forsøke å finne ut hvordan mennesker som har emigrert fra ditt land, blir sett på i vertslandet.

TIL UTDELING

ØYA PASTIKK

Du bor på en liten øy der grensene er stengt og det ikke har vært noen innvandring og svært få turister så lenge noen kan huske. Samfunnet er fredelig og rolig: fred og fravær av konflikt har sterke tradisjoner og regnes som en «nasjonal prioritet». Det er til og med en paragraf i grunnloven som sier at:

Ingen skal si eller gjøre noe som kan være støtende eller opprørende for andre

Denne paragrafen følges nøye og overtredelser blir hardt straffet. Den blir svært sjelden brutt; det er mye lettere å være enig med andre mennesker. Pastikkene opplever uenighet som plagsomt, det opprører sinnet.

Landet ditt kaller seg et demokrati. Valg holdes hvert år og nesten alle stemmer. Men det er en tendens til at de samme menneskene blir valgt, og det er lite diskusjon om alternativ politikk.

Samtaler, offentlige uttalelser og selv media avviker sjelden fra de meningene som er allment akseptert av samfunnet, og folk har stort sett ikke noe imot dette ettersom de har glemt eller ikke er i stand til å forestille seg andre måter å gjøre ting på. Det er få nyheter om andre steder i verden, ingen litteratur fra andre kulturer, og svært liten endring, fordi endringer oppleves som opprørende.

Folk har lagt merke til at kystlinjen de siste årene har endret seg. Havnivået har steget, og mange deler av landet som pleide å være beboelige, er nå under vann. Dette gjorde ikke noe til å begynne med – det var nok land til alle, og lokalsamfunnene som bodde nær kysten, ble bare flyttet lenger inn i landet. Men de senere årene har problemet blitt mer akutt. Noen mennesker diskuterte det seg imellom, men det var såpass opprørende at regjeringen innførte et forbud.

Livet fortsatte for det meste rolig, forutsigbart og fritt for konflikter og uenighet, inntil en forferdelig dag da en alvorlig orkan traff øya. Bygninger ble ødelagt, mange mennesker døde, og det meste av landet ble oversvømmet. Da bølgene stilnet, hadde få avlinger klart seg, og de som hadde overlevd, var nå i ferd med å dø av saltvann. Nesten all infrastrukturen hadde blitt ødelagt. Det var lite mat, smitte og sykdom begynte å spre seg og det var mangel på medisiner. Øya var i kaos. Folk var til og med uenige om hva som var riktig å gjøre!

Akkurat da det syntes som alt håp var ute, ble en melding mottatt fra en nærliggende øy, øya Ixprat. Meldingen uttrykte stor bekymring for alle pastikker og tilbød plass til alle som ønsket å flytte til Ixprat. Du er blant dem som har bestemt seg for å flytte.

TIL UTDELING

ØYA IXP RAT

Du bor på øya Ixprat, som ligger i Stillehavet langs en av de gamle skipsrutene over havet. Øya har tradisjonelt livnært seg på handel og kommunikasjon med andre land, og har hatt åpne grenser i hundrevis av år. Det har ført til at reisende og innvandrere fra mange forskjellige kulturer har satt sterkt preg på livet på øya. Resultatet er en svært mangfoldig befolkning med et bredt spekter av meninger, trosretninger og kulturelle praksiser.

Din nasjonale kultur omfavner slikt mangfold. Folk er svært interessert i andre måter å gjøre ting på, ulike livssyn og ideologier. Med et slikt mangfold kan selvsagt ikke enhver idé eller ideologi bli omfavnet av alle. Uenighet og konflikt er en livsstil på Ixprat. Nesten hvert møte mellom to mennesker fører med seg gjenomdrøfting av tanker, holdninger og ideer. Og nesten hvert møte inneholder eller ender i uenighet. Uenighet er nærmest en nasjonal hobby.

Av den grunn er det ingen lover som begrenser hva en person eller en gruppe kan si til en annen, eller som begrenser hva en person eller en gruppe kan si om en annen. Noen mennesker sier forferdelige ting. Noen ganger fører dette til at folk gjør forferdelige ting. Det er det man «gjør» som er straffbart – det man sier, er det ikke.

Livet på Ixprat er interessant, utfordrende og i stadig endring. Du setter pris på kulturens rikdom og det faktum at du kan si hva du vil. Du vet at endeløs krangel og uenighet ikke alltid fører til lykke. Faktisk synes du ofte uenighet kan være både slitsomt og vondt – det er ikke alltid lett å høre folk si ting du synes er galt, eller rett ut ondsksfulle. Du har også sett tendensen til at enkelte grupper i samfunnet er mer utsatt for stygt og fordomsfullt språk enn andre.

Likevel er det viktig for deg at ingen skal stoppes fra å uttrykke meningene sine.

En stormfull dag fikk øya nyheten om at en svært sterk orkan hadde truffet en av de andre øyene i Stillehavet. Du vet svært lite om den øya, de har alltid holdt seg for seg selv. Du har hørt historier om at folk som bor på øya er veldig dumme og gammeldage, men du har aldri møtt noen derfra. Du vet at den nesten er umulig å besøke.

Myndighetene har varslet at øya Pastik er så ødelagt av orkanen at de fleste av innbyggerne som har overlevd, vil bli flyttet til Ixprat. De kan sannsynligvis bli presset inn, men det vil bety at dagens beboere må tilpasse seg på mange måter. Jobber vil måtte omfordeles, og det er ikke sikkert det er nok boliger til alle.

TIL UTDELING

PROBLEMSTILLINGER FOR ARBEIDSGRUPPER

PROBLEM 1:

En kampanje er startet for å «Finne en pastikk-tunge», og den har tatt internett med storm. Kampanjenettstedet inneholder slagord som:

- *Klyp en pastikkidiot: se om han skriker!*
- *Ingen tunge, ingen hjerne!*
- *Finn en tunge, vinn en smarttelefon!*

Folk inviteres til å sende inn bilder av pastikk-tunger. Det er et «tungegalleri» med bilder og videoer av folk som tvinger pastikker til å åpne munnen, lyser med lommelykt i munnen deres, poserer med teleskoper eller peker på tungen. Kampanjen øker i utbredelse og det har vært et stort antall hendelser hvor pastikker har blitt angrepet. Pastikkene har svart med å si at de nekter å delta i fornærmende samtaler med folk de ikke respekterer.

OPPGAVE 2:

En ung jente fra pastikkmiljøet ble ropt til på gaten av en gruppe Ixprat-gutter. De kalte henne en «feit slask», en «skitten hore» og sa at hun ikke hadde noen tunge og ingen egne meninger. Jenta har følt seg elendig og har ikke forlatt huset eller snakket med noen på to uker. Hun har ikke spist på tre dager. Foreldrene er fra seg av bekymring.

OPPGAVE 3:

En rapport er lansert som viser at arbeidsledigheten blant pastikkene er langt høyere enn i befolkningen som helhet, det sitter ingen representanter for pastikkene i parlamentet og få har maktposisjoner i organisasjoner. Rapporten har også kartlagt andre sosiale faktorer, som nivåer av stress og psykiske lidelser, utdanning og kriminalitet. På alle indikatorene gjør pastikkene det dårligere enn noen annen samfunnsgruppe. Holdningene til pastikkene i resten av samfunnet er også overveiende negative.

NIVÅ 1

GRUPPE
10-20TID
45'

KONFRONTERE NETTMOBBING

Dette er en øvelse der deltakerne skal tenke over sine mest sannsynlige reaksjoner i ulike mobbescenarier og diskutere alternative handlingsmåter.

TEMA	Nettmobbing, demokrati og deltakelse, internettferdigheter
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 1
GRUPPESTØRRELSE	10-20
TID	45 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Forstå de ulike formene mobbing kan ta, og sammenhengen mellom mobbing på og utenfor internett• Komme frem til ulike måter å reagere på hatprat og mobbing på og utenfor internett• Bli mer bevisst hvor viktig det er å reagere
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none">• Lag fire skilt av A4-ark og fest i hvert hjørne av rommet. På skiltene skal det stå:<ul style="list-style-type: none">– Gjøre ingenting– Svare mobberen– Melde fra om oppførselen– Annet• Sørg for at det er nok plass for deltakerne til å bevege seg rundt i rommet.

FREMANGSMÅTE

1. Begynn med å spørre deltakerne hvordan de definerer mobbing. Be dem om å tenke over ulike måter man kan mobbe andre.
2. Pek på skiltene i hvert hjørne av rommet og forklar at du vil lese opp ulike scenarier. Alle skal velge det alternativet som passer best med det de tror de ville gjøre:
 - Gjøre ingenting
 - Svare mobberen/mobberne (for eksempel ved å starte en diskusjon, ta igjen eller noe annet. Hvis mobberen er ukjent, er dette svaret kanskje ikke relevant).
 - Melde fra om oppførselen (for eksempel til en lærer, forelder eller annen ansvarsperson).
 - Noe annet (for eksempel få andre med i diskusjonen, opprette en støttegruppe eller lignende. Du kan spørre deltakerne om flere ideer).

3. Forklar at etter at hver eksempelhistorie har blitt lest opp, skal deltakerne gå til det hjørnet som er mest lik den handlingsmåten de mest sannsynlig ville valgt. Be dem om å være ærlige om hva de tror de ville gjort.
4. Les opp den første historien, og gi deltakerne tid til å velge sitt hjørne. Når de har bestemt seg, be noen i hver gruppe om å forklare hvorfor de valgte som de gjorde. Så leser du opp neste historie, og fortsetter til du synes nok handlingsalternativer har vært diskutert.

OPPFØLGING

Bruk noen av spørsmålene under til å følge opp øvelsen:

- Hva synes du om øvelsen? Hvilke scenarier var de vanskeligste å svare på, og hvorfor?
- Mener du alle var eksempler på mobbing?
- Har du noen gang opplevd nettmobbing – enten som utsatt eller tilskuer? Hva vet du om forholdet mellom mobbing på og utenfor internett? Er det noen viktige forskjeller?
- Har øvelsen fått deg til å se på mobbing, på eller utenfor internett, på en annen måte? Har den fått deg til å tenke over om du kan reagere annerledes i fremtiden?
- Hva kan du gjøre for å bekjempe nettmobbing?
- Hvem bør iverksette tiltak for å hindre hatprat på nettet? Hva bør være rollen til media, nett-leverandører, politi, foreldre, skole og andre aktører?

TIPS TIL VEILEDERE

- Hvis gruppen er stor eller uvant med gruppediskusjon, kan det være nyttig å bruke en magisk stakk eller liksom-mikrofon slik at folk som ønsker å snakke, må vente på tur.
- Deltakerne kan kanskje ønske å velge mer enn ett alternativ, for eksempel både å svare mobberen og melde fra om oppførselen. Hvis dette skjer, be dem om å velge det hjørnet de synes er viktigst, og gi dem deretter muligheten til å forklare valget sitt.
- Vær oppmerksom på at enkelte deltakere kan være utsatt for mobbing, kanskje fra andre i gruppen. Det er viktig å være på vakt for konflikter og ulike behov i gruppen, og du bør ikke presse noen til å svare hvis de ikke har lyst.
- Hvis det er deltakere som er utsatt for mobbing, kan øvelsen bidra til å avdekke dette, som igjen kan få dem til å forstå at de har behov for hjelp. Du kan enten fortelle dem at du kan støtte dem videre – med løfte om taushetsplikt – eller så bør du ha alternative hjelpetjenester du kan henvise dem til. Før du setter i gang øvelsen, kan det være lurt å kartlegge hvilke lokale eller nasjonale hjelpetjenester som finnes, for eksempel hjelpetelefoner eller organisasjoner som tilbyr støtte til ofre for mobbing.
- Hvis deltakerne er ukjente med nettmobbing, eller ikke ser ut til å forstå hvor skadelig det kan være, kan du bruke noe av bakgrunnsinformasjonen både for å opplyse dem om problemet og om ulike måter man kan reagere på. Når det er relevant, bør man få frem sammenhengen mellom hatprat og mobbing (spesielt når mobbing er kombinert med hatprat).

VARIASJONER

Øvelsen kan gjøres enklere, ved at det bare er to alternative handlingsmåter: «gjøre ingenting» eller «gjøre noe». Skiltene kan plasseres i hver ende av rommet, og deltakerne stiller seg langs en linje mellom de to skiltene avhengig av hvor sannsynlig det er at de velger de ulike alternativene.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Alle videre aktiviteter vil være mer effektive hvis deltakerne bestemmer seg for å gjøre noe i fellesskap. Dere kan diskutere ulike måter å følge opp øvelsen, for eksempel ved å spre informasjon om mobbing på og utenfor internett, opprette en støttegruppe, utarbeide antimobbingstiltak for gruppen/klassen/skolen, lage en «Nei til mobbing på nettet»-kampanje, og så videre.

Dere kan også bli med i Stopp hatprat-kampanjen og bruke kampanjesiden deres til å dele videomeldinger i solidaritet med de som utsettes for nettmobbing. Dere kan også bruke nettstedet til å dele råd med andre nettbrukere om hva man kan gjøre i situasjoner med nettmobbing.

TIL UTDELING

SCENARIER

Du har mottatt en rekke krenkende e-poster og tekstmeldinger fra epostadresser eller numre du ikke kjenner igjen. Noen av dem har vært truende, og det ser ut til at mobberne kjenner deg. Hva gjør du?

Noen fra skolen din har manipulert bilder av deg og lagt dem ut på nettet med ekle kommentarer. Du tror du vet hvem det er. Hva gjør du?

En gutt fra et annet land har nettopp startet i klassen din. Vennene dine gjør narr av ham og har begynt å legge ut rasistiske vitser om ham på sosiale medier. De ber deg dele eller like vitsene. Hva gjør du?

En gruppe elever i klassen har vært med på å spre sårende rykter om deg på sosiale medier. Mange vil nå ikke være sammen med deg eller snakke med deg. Selv vennene dine begynner å tro på at ryktene kan være sanne. Hva gjør du?

Læreren forteller klassen at noen elever er utsatt for alvorlig mobbing, og ett barn ble angrepet på vei hjem fra skolen. Hun ber om at alle som vet noe, kommer til henne etter timen for å snakke med henne på tomannshånd. Du tror du vet hvem som gjorde det, men du er redd fordi du har fått mange tekstmeldinger som advarer deg mot å si noe. Hva gjør du?

Du ser en elev i skolegården som står alene og gråter. Du vet at andre barn erter henne fordi hun har læreversker, og de kaller henne «feita» og «stygge gris». Vennene dine er blant de verste, og ler ofte av henne når dere er sammen. Hva gjør du?

Denne øvelsen er en tilpasset versjon av øvelsen «Bullying Scenes» fra Compasito, Manual on Human Rights Education for Children - – www.coe.int/compass

NIVÅ 2

GRUPPE
12-20

TID
45'

UBEGRENSET FRIHET?

Deltakerne utforsker ideen om ytringsfrihet ved hjelp av en rekke eksempelhistorier. Deskaltastilling til hva man bør gjøre med kommentarer eller kommunikasjon som er kontroversiell, krenkende eller potensielt farlig.

TEMA	Ytringsfrihet, demokrati og deltakelse, menneskerettigheter
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 2
GRUPPESTØRRELSE	12-20
TID	45 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none"> • Utforske hva som ligger i begrepet ytringsfrihet • Forstå hvorfor ytringsfrihet er viktig – for enkeltpersoner og for samfunnet • Se på årsakene til at det å begrense ytringsfriheten kan være nødvendig for å beskytte menneskerettighetene, spesielt når det er snakk om hatprat
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none"> • Flippover og tusjer • Kopier av kortene på side 72
FORBEREDELSE	• Ta kopier av kortene på side 72 (nok til hver liten arbeidsgruppe)

FREMGANGSMÅTE:

1. Spør deltakerne hva «ytringsfrihet» betyr for dem. Skriv ned forslagene på flippover, og få i gang en diskusjon om noen av følgende punkter hvis de ikke nevnes av deltakerne:
 - Betyr ytringsfrihet at vi kan si hva vi vil?
 - Hvis du mener at visse «ytringer» ikke bør tillates, hvordan kan vi avgjøre hva som må forbys? Hvem skal bestemme?
 - Bortsett fra å snakke eller skrive, på hvilke andre måter «ytrer» vi oss (musikk, drama, bilder, kroppsspråk etc.)?
2. Ikke prøv å «løse» problemstillingene på dette tidspunktet. Be om noen synspunkter og fortell at dette ofte er kontroversielle spørsmål som dere vil se nærmere på gjennom øvelsen.
3. Spør om noen har opplevd å bli forhindret fra å si noe de ønsket å si – hjemme, på skolen eller i offentligheten. Hvordan opplevde du det? Hvorfor var det viktig for deg å få lov til å si det du mente?
4. Gi litt kort informasjon om ytringsfrihet. Bruk informasjonen under, eller utdyp med bakgrunnsinformasjonen på side 146.

YTRINGSFRIHET

Retten til å være fri til å uttrykke tankene og meningene våre er en viktig menneskerett, og en del av de internasjonale menneskerettighetene. Denne retten settes høyt både fordi våre tanker, meninger og evne til å kommunisere er en vesentlig del av hva det vil si å være menneske, og fordi kommunikasjon og diskusjon er avgjørende i å bygge et demokratisk samfunn. Å forstå og leve side om side med andre avhenger av åpen og fri kommunikasjon – selv om vi noen ganger er nødt til å høre meninger vi ikke er enig med.

Likevel er ytringsfrihet ikke en «absolutt» rett som alltid gjelder, uten grenser. Det er en rett som må balanseres mot andres rettigheter, eller mot samfunnets beste som helhet. Når ytringene enten er svært skadelige for enkeltindivider eller egnet til å være skadelig for samfunnet, kan friheten begrenses.

5. Fortell deltakerne at de vil arbeide i små grupper (4-5 personer) og diskutere en rekke saker der folk legger ut ting på nettet som er skadelig for andre og for menneskerettighetene deres. Gruppene skal avgjøre om dette er situasjoner hvor noe av materialet bør fjernes fra nettet – med andre ord, om ytringsfriheten bør begrenses.
 - Hvis de bestemmer seg for det: hva bør fjernes og hvorfor?
 - Hvis ikke, hvorfor ikke? Hva annet kan gjøres, og av hvem?
6. Del deltakerne inn i grupper på fire eller fem personer, og gi hver gruppe en kopi av eksempelhistoriene på side 72. Gi dem ca. 20 minutter til å diskutere hvert av tilfellene. De bør prøve å komme med argumenter for det de bestemmer seg for.

OPPSUMMERING

Gå gjennom hver av eksempelhistoriene og be om gruppens svar. Diskuter kort argumentene bak beslutningene de tok. Bruk noen av de følgende spørsmålene for å drøfte andre viktige punkter:

- Var det noen tilfeller der dere ikke kunne bli enige i gruppen? Hva var de viktigste meningsforskjellene?
- Gjorde det noen forskjell *hvem* som var ansvarlig for innleggene? Gjorde det noen forskjell *hvor mange* som kommenterte, eller *hvordan* de reagerte?
- Kom dere fram til noen generelle prinsipper for å avgjøre når ytringsfriheten kan (eller bør) begrenses? Hva er farene ved å være svært restriktive? Hva er farene ved å være svært ettergivende?
- Mener dere at det å stenge nettstedet eller fjerne støtende innlegg er en effektiv måte å bekjempe hatprat på nettet?
- Er det restriksjoner i Norge på hva folk får lov til å si – på eller utenfor internett? Er regelverket annerledes for ytringer på nettet?

TIPS TIL VEILEDERE

- Når deltakerne diskuterer eksempelhistoriene, be dem vurdere hvor mye materiale de ville fjerne fra nettet, hvis de bestemmer seg for å gjøre det. For eksempel kan de bestemme seg for å fjerne hele nettstedet (eller profilen), eller de kan fjerne et enkelt innlegg/video, utestenge brukeren som la ut innlegget, og så videre.
- Det kan være verdt å minne deltakerne om at Den europeiske menneskerettighetsdomstolen vurderer en eventuell begrensning av ytringsfriheten som et svært alvorlig skritt! Det bør bare gjøres når det er en sterk begrunnelse.
- Du kan drøfte med deltakerne i hvilken grad diskusjonene var nyttige for å gjøre seg opp en mening, og hva det kan si oss om ytringsfriheten.
- Hvis det er nødvendig, eller hvis du har tid, kan du forklare at menneskerettigheter og ytringsfrihet egentlig handler om hvordan *myndigheter* bør oppføre seg. Å begrense ytringer på internett er ofte mer komplisert fordi mye av internett er «eid» av private selskaper (for eksempel private webhotell, nyhetssider «eies» av selskaper, etc.). Det er et spørsmål om hvorvidt eller i hvilken grad myndigheter bør og kan regulere ytringer på internett. Se kapittel 5, Bakgrunnsinformasjon, om ytringsfrihet.
- Prøv å finne ut før du starter øvelsen om noen av eksemplene ville være ulovlige i henhold til norske lover.
- Det kan være nyttig å avslutte øvelsen med å vurdere andre måter å reagere på sakene. Bruk materialet om Stopp hatprat-kampanjen i kapittel 2 for noen forslag. Minn deltakerne om at fjerning av krenkende materiale eller nettsteder ikke er den eneste løsningen! Det kan også være svært vanskelig å gjennomføre i praksis, med tanke på mengden av materiale som legges ut på nettet.

VARIASJONER

Eksempelhistoriene kan utføres som rollespill: hver liten gruppe kan øve på ett av scenariene og fremføre det for de andre. Diskusjonen om den mest passende reaksjonen kan da skje i gruppen som helhet.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Hvor mye vet deltakerne om egne stortingsrepresentanter? De kan undersøke offentlige uttalelser representanter har gjort om minoriteter eller andre utsatte grupper, og deretter skrive til vedkommende for å uttrykke støtte eller uenighet. Et brev skrevet i fellesskap fra alle i gruppen kan kanskje føre til at man får svar! Diskuter med gruppen mulige svarmuligheter hvis noen av deltakerne støter på rasistiske innlegg på nettet. Sammen kan dere utarbeide noen argumenter og korte meldinger som deltakerne kan bruke når de finner eksempler på hatmeldinger på nettet.

TIL UTDELING

EKSEMPELHISTORIER TIL DISKUSJON

1. En gruppe som kaller seg «Ta landet vårt tilbake», har startet en nettside som hevder å være basert på «tradisjonelle verdier». Mange av innleggene er rasistiske. Nettstedet tiltrekker seg mange kommentarer og opphetet diskusjon. Noe av diskusjonen inneholder svært grovt språk, men en stor gruppe kommentatorer argumenterer mot den rasistiske ideologien på nettstedet.
 - Bør noe fjernes fra nettstedet? Hvis ja, hvor mye og hvorfor?
 - Hvis ikke, hva annet kan gjøres?
2. Nikolai, en politiker, bruker sin private nettside til å argumentere for å kaste ut en gruppe romfolk i valgkretsen sin, og gir dem skylden for den høye kriminaliteten i området. I etterkant skjer en rekke angrep på romfolk rundt om i landet. Store deler av media begynner å skrive artikler om kriminalitet begått av romfolk – men ikke om forbrytelser begått mot dem.
 - Bør noe fjernes fra nettet? Hvis ja, hvor mye og hvorfor?
 - Hvis ikke, hvorfor ikke? Hva annet kan gjøres?
3. På en privat blogg legger Anders ut en tegneserie som viser en velkjent politiker med blod dryppende fra fingrene, og døde kroppar rundt. Mange kommenterer, for det meste til støtte for tegneserien.
 - Bør noe fjernes fra nettet? Hvis ja, hvor mye og hvorfor?
 - Hvis ikke, hvorfor ikke? Hva annet kan gjøres?
4. Ella legger ut en video på sin offentlige profil som gjør narr av funksjonshemmede, og fremstiller dem som dumme, «fremmede» vesener. Statistikken på nettsiden viser at nesten ingen har sett videoen, og det er ingen kommentarer fra besøkende.
 - Bør noe fjernes fra nettet? Hvis ja, hvor mye og hvorfor?
 - Hvis ikke, hvorfor ikke? Hva annet kan gjøres?
5. En journalist ser videoen (i eksempel 4) og starter en kampanje for å få Ellas profil fjernet fra sosiale medier. Som konsekvens får videoen tusenvis av treff. Folk kommenterer at dette er «den beste videoen noensinne», «vi bør være ærlige om funksjonshemmede», og så videre.
 - Bør noe fjernes fra nettet? Hvis ja, hvor mye og hvorfor?
 - Hvis ikke, hvorfor ikke? Hva annet kan gjøres?
6. Kjendis Ditta legger ut en artikkel om et nyhetsnettsted som hevder at transseksuelle kvinner «krenker menneskeheten». Et nettsted opprettes for å «bekjempe Ditta» med detaljer om privatlivet hennes. Hun mottar hundrevis av støtende e-poster og tweets. Noen inkluderer trusler.
 - Bør noe fjernes fra nettet? Hvis ja, hvor mye og hvorfor?
 - Hvis ikke, hvorfor ikke? Hva annet kan gjøres?

NIVÅ 4

GRUPPE
12-24TID
1 TIME

GRUPPE X

Deltakerne vurderer rettighetene i Den europeiske menneskerettskonvensjonen i lys av en rekke krenkelser som ofte oppleves av unge romfolk.

TEMA	Rasisme og diskriminering, menneskerettigheter, personvern og sikkerhet
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 4
GRUPPESTØRRELSE	12-24
TID	60 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none"> • Se nærmere på hvordan ofre for hatprat ofte fratras en rekke andre menneskerettigheter • Øke bevisstheten om romfolks rettigheter og menneskerettighetsbrudd de ofte opplever • Sammenholde rettighetene i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) med reelle eksempler på krenkelser
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none"> • Kopier av informasjonen om Gruppe X (en kopi til hver gruppe) • Flere kopier av EMK (forkortet versjon). Du trenger minst to kopier til hver gruppe • Flippover og tusjer • Saks og lim (valgfritt)
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none"> • Forbered et flippoverark til hver gruppe. Lim informasjonen om Gruppe X på midten av arket.

FREMGANGSMÅTE

1. Les opp historien om Gruppe X (side 76). Forklar at alle eksemplene i fortellingen er typiske opplevelser for folk fra en bestemt minoritet, en minoritet som ikke har sitt eget land, men som lever i mange land i verden. Be deltakerne gjette hvilken minoritet, og bekreft deretter at alle eksemplene er typiske for romfolks opplevelser i land over hele Europa.
2. Be om korte reaksjoner på teksten. Forklar at de fleste av eksemplene er ulovlige i henhold til menneskerettslovgivning og ulovlig i alle land i Europa. Minn gjerne deltakerne på innholdet i menneskerettighetene generelt og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) spesielt. Bruk bakgrunnsinformasjonen på side 187.

3. Forklar at deltakerne vil arbeide i små grupper (4-5 personer) og bruke en forkortet versjon av EMK for å sammenligne eksemplene i teksten med rettighetene i konvensjonen.
4. Del ut kopier av EMK til alle, og les gjennom den sammen hvis deltakerne trenger en oppfriskning. Svar på eventuelle spørsmål om innholdet i rettighetene.
5. Be deltakerne lage små arbeidsgrupper – ca. fem personer i hver gruppe – og gi hver gruppe et flippoverark med teksten om Gruppe X. Be dem markere på flippoverarket, nær teksten, koblinger mellom deler av barnets historie og ulike menneskerettigheter.
6. Gi gruppene ca. 20 minutter til å fullføre kartleggingen. Heng opp de ferdige flippoverarkene på veggen og la deltakerne se hva de andre gruppene har svart – og legg merke til eventuelle likheter eller forskjeller.
7. Fortsett til oppsummeringen.

OPPSUMMERING

Samle deltakerne og bruk noen av spørsmålene under til en oppsummering av øvelsen.

- Ble du overrasket over hvor mange forskjellige overgrep som medlemmer av romsamfunnet jevnlig opplever? Tror du noen eller alle disse eksemplene skjer i Norge?
- Har du noen gang hørt eller sett eksempler på krenkende uttalelser om romsamfunnet? Har du sett noe på nettet?
- Tenk deg at du kom over en stygg kommentar om romfolk på noens profil i et nettsamfunn: hva ville du gjort? Tror du det ville gjøre en forskjell hvis folk protesterte mot slike kommentarer, eller la ut positive historier i stedet?

Bruk noen av spørsmålene under for å drøfte eventuelle fordommer deltakerne måtte ha om romfolk:

- De som utarbeidet Verdenserklæringen om menneskerettigheter (og EMK), mente at vi aldri bør dømme noen basert på hvilken «gruppe» de tilhører. Er du enig?
- Hva synes du om barnets kommentar om at det er kriminelle i *alle* samfunn, men vi snakker likevel ikke om at alle i dette samfunnet er kriminelle? Hvorfor sier vi slikt om «alle romfolk» hvis vi ikke kjenner «alle romfolk»?
- De som utarbeidet Verdenserklæringen, mente også at det var visse ting vi ikke bør gjøre mot *noen*, uansett hvordan de har oppført seg. Er du enig?
- Hvordan tror du at du ville følt deg hvis du stadig opplevde å bli skjelt ut av andre i samfunnet? Hvordan tror du at du ville oppført deg?
- Hva vet du om livet til romfolk? Hva vet du om utfordringene deres?

TIPS TIL VEILEDERE

- Du kan oppleve at mange deltakere har sterke fordommer om romfolk. Prøv å unngå å diskutere dette før gruppene har jobbet med flippoverarkene. Bruk noen av spørsmålene i oppsummeringen til å utforske holdningene etter øvelsen.
- Når gruppene arbeider med flippoverarket, si at de kan bruke ulike metoder for å illustrere sammenhengen med menneskerettighetene: de kan klippe opp informasjonsarket eller klippe ut kortene

og henge dem på flippoverarket. Eller de kan bruke tusjer til å skrive ned artikler, tegne piler og så videre. Hvis de går tom for kort som representerer ulike rettigheter, be dem bruke fantasien for å illustrere ytterligere koblinger!

- Fortellingen er ikke egentlig fortalt av et rombarn, men hvert av eksemplene det snakkes om, er svært reelt i nesten alle europeiske land. Du kan bruke noen av linkene bakerst i håndboken for å snakke mer om overgrepene som er beskrevet.
- Det kan være greit å forklare for deltakerne at ikke alle menneskerettighetene er inkludert på kortene. EMK dekker bare noen av menneskerettighetene våre, og bare noen av rettighetene i EMK er tatt med.
- Bruk bakgrunnsinformasjonen «Hvilke rettigheter gjelder?» på side 77 for å fylle ut svarene på flippoverarkene. Merk at mange av overgrepene i historien involverer mer enn én rettighet, og at nesten alle involverer retten til å være fri for diskriminering.
- Fortell deltakerne at menneskerettighetsbrudd er litt forskjellige fra «vanlige» forbrytelser: de omhandler atferden til myndigheter, eller ansatte i offisielle stillinger som lærere, politifolk eller fengselsbetjenter. Offentlige tjenestemenn har ansvar for ikke å krenke mennesker, men de har også ansvar for å sørge for at mennesker ikke blir krenket av andre. Dersom politiet ikke tar en klage om overgrep på alvor, kan det hende de ikke overholder sitt menneskerettighetsansvar.

VARIASJONER

Øvelsen kan bruke Verdenserklæringen om menneskerettigheter i stedet for Den europeiske menneskerettskonvensjonen.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Be deltakerne undersøke situasjonen for romfolk i Norge. Ulike grupper kan jobbe med ulike tema. Alternativt kan deltakerne følge med på nettstedet de besøker ofte, på jakt etter negative kommentarer om romfolk. Eksempler kan sendes til Stopp hatprat-kampanjens nettside (www.stopphatprat.no)

Du kan bruke faktaark om romfolkets historie utviklet av Europarådet for å gjøre deltakerne kjent med den tidligere og nåværende situasjonen for romfolket i Europa. Mer informasjon: www.coe.int/t/dg4/education/roma/histoCulture_en.asp

TIL UTDELING

GRUPPE X

Jeg er et barn fra Gruppe X. På skolen er jeg satt i en spesiell klasse for barn med lærevansker. Vi har ikke lov til å være i «vanlige» klasser. Jeg blir ofte mobbet av andre barn fordi jeg er Gruppe X – det samme blir vennene mine. Lærerne gjør ingenting med det. Selv noen av lærerne sier stygge ting til oss. De blir aldri straffet. I ett land vet jeg at alle barn fra Gruppe X ble sendt til skoler for barn med lærevansker.

Folk vil ikke ha oss i nærheten. De kjenner oss ikke engang, de bare roper skjellsord etter oss eller banker oss opp på grunn av hvem vi er – eller hvem de tror vi er. Vel, vi er barn, akkurat som dem. Og hvordan regner de med at vi skal oppføre oss hvis noen skjeller oss ut eller banker oss opp? At vi skal like dem?

Hvis vi går til politiet, hører de ofte ikke på oss. De sier at det må ha vært vår skyld fordi vi alle er bråkmakere. Hvordan vet de det? Jeg trodde det var opp til domstolene å avgjøre. Politiet stopper oss på gata hele tiden uten grunn. De sier at de tror vi har stjålet noe, og de ransaker oss. Noen ganger kan jeg bli stoppet seks ganger i uka, men jeg har aldri stjålet noe.

Jeg har hørt om folk fra lokalsamfunnet mitt som har vært i fengsel og blitt banket opp av fengselsbetjenter. Hvordan kan noen som banker opp andre, ikke bli straffet? Selv fengselsbetjenter skal adlyde loven.

I sommer gikk en gruppe folk kledd på samme måte og sang sanger mot oss og marsjerte i landsbyen vår. Vi ble redde og låste oss inne. De kastet stein mot husene våre og banket opp noen av ungdommene som prøvde å få dem bort. Politiet gjorde ingenting for å stoppe dem ...

Politikere sier ofte stygge ting om oss, som om alle fra Gruppe X er like, og alle i Gruppen X er kriminelle. Vel, vi er ikke det. Alle samfunn har noen folk som begår forbrytelser. Myndighetene sier ikke stygge ting om alle i andre samfunn, bare fordi noen få begår forbrytelser. Hvorfor kan de ikke fortelle noen bra historier om folk i Gruppe X som er akkurat som alle andre?

På TV og internett sier folk hva de vil om oss. Jeg er lei av å se grupper i sosiale medier som sier at vi er skitne eller dumme, eller mye verre ting. De sier at vi bør komme oss ut av landet, reise hjem, få oss en jobb som alle andre. Faren min ville elske å ha en jobb. Ingen vil ansette ham fordi han er Gruppe X.

Hvordan skal vi leve? Hva skal vi føle når alle sier stygge ting om oss, selv når de ikke kjenner oss? Det er vanskelig. Noen ganger vil jeg ikke gå ut fordi jeg er redd jeg kan bli skjelt ut eller banket opp.

TIL UTDELING

HVILKE RETTIGHETER GJELDER?

Alle eksemplene vil antagelig involvere retten til å være fri for diskriminering (artikkel 13 eller protokoll 12). Andre rettigheter som kan komme til gyldighet:

Spesialklasser eller -skoler for rombarn	Protokoll 1, artikkel 2
Lærere som sier stygge ting til barn	Kanskje artikkel 8 (Privatliv). Hvis krenkelsene er svært alvorlige, artikkel 3. Hvis det påvirker utdanningen deres, kan også protokoll 1, artikkel 2 komme til gyldighet
Lærere som ikke blir «straffet»	Hvis ingen tar klagen på alvor, kanskje artikkel 8 (eller artikkel 3, hvis krenkelsene er svært ille). Kanskje protokoll 1, artikkel 2
Folk som «skjeller ut» romfolk, folk som marsjerer i landsbyene der romfolk bor	Kanskje artikkel 8 hvis krenkelsene er ille, hvis de skjer jevnlig og hvis politiet ikke gjør noe med det
Folk som banker dem opp	Kanskje artikkel 8 hvis politiet ikke tar klagen på alvor. Hvis volden er grov eller skjer jevnlig, kanskje artikkel 3
Politi som ikke tar imot klager	Artikkel 8 eller 3, avhengig av hvor alvorlig klagen er. Hvis det er snakk om trussel mot menneskeliv, kanskje artikkel 2
Politi som stopper og ransaker romfolk	Kanskje artikkel 5 (Frihet) hvis folk stoppes veldig ofte uten grunn. Også artikkel 8 (Privatliv)
Fengselsbetjenter som banker opp romfolk	Kanskje artikkel 3 hvis volden er grov. Også artikkel 8
Fengselsbetjenter som ikke «straffes»	Kanskje artikkel 3 hvis volden er grov. Også Artikkel 8
Regjeringsmedlemmer som sier krenkende ting om romfolk	Kanskje artikkel 8 hvis krenkelsene er grove og påvirker hvordan andre behandler romfolk
Krenkelser på Internett og i media	Dette er kanskje ikke et brudd på menneskerettighetene i streng forstand, fordi det ikke er en offentlig ansatt som er ansvarlig. Krenkelsene må være veldig alvorlige, og det må være fremmet formelle klager som er blitt ignorert av offentlig ansatte.
Å ikke få jobb «fordi du er rom»	Kanskje artikkel 8 – særlig hvis en offentlig etat lar være å ansette noen fordi de er romfolk
Å være redd for å gå utendørs	Hvis det er en reell trussel for rombarn å være ute, og politiet ikke gjør noe med det, kan artikkel 8 eller 3 (eller 2) komme til gyldighet

NIVÅ 2

GRUPPE
10-20TID
1 TIME

SPILL DET EN GANG TIL

Denne øvelsen er basert på et rollespill: noen blir med på å mobbe etter gruppepress. Deltakerne blir bedt om å spille rollespillet en gang til for å få et annet resultat.

TEMA	Nettmobbing, demokrati og deltakelse, rasisme og diskriminering
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 2
GRUPPESTØRRELSE	10-20
TID	60 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Forstå hvordan mobbing fungerer• Utvikle solidaritet og empati med personer utsatt for mobbing• Oppmuntre deltakerne til å engasjere seg mot mobbing og hatprat på nettet
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none">• Velg ut fire frivillige før øvelsen begynner. De vil bli bedt om å fremføre et kort rollespill for resten av gruppen (ikke mer enn fem minutter). Gi dem kopier av historien på side 81 slik at de kan øve seg på forhånd. Hjelp dem til å komme i gang om nødvendig.• Sjekk at du har nok plass til rollespillet.

FREMGANGSMÅTE

1. Fortell gruppen at øvelsen vil starte med et kort rollespill. Les opp følgende bakgrunnsinformasjon, presenter de frivillige og be dem begynne rollespillet.

BAKGRUNN:

Albert er en rolig gutt og blir sett på som litt «annerledes». Han har ikke mange venner, og er ofte bekymret for at de andre i klassen ikke liker ham. Noen ganger spiller han klassens klovn for å få de andre barna til å le, og han er veldig god på det (selv om læreren ikke alltid synes det er greit!).

Etter en time hvor han fikk alle i klassen til å le masse, ble han kontaktet av Markus og Daniel, to av de mest populære guttene i klassen. De tre slo følge på vei hjem fra skolen, og lo godt av det Albert hadde sagt. Albert følte seg veldig stolt, som om han endelig var godtatt.

2. Nå kan dere gjennomføre rollespillet.
3. Etter rollespillet ber du deltakerne om reaksjoner. Innled med et par spørsmål om nødvendig, for eksempel:

- Tror du historien er realistisk?
 - Hva synes du om Alberts oppførsel?
 - Hvordan tror du Ahmed opplevde det?
4. Be deltakerne tenke over hva de ville ha gjort hvis de var i Alberts situasjon. Fortell dem at rollespillet skal gjennomføres på nytt, men denne gangen ber du andre deltakere om å gå inn i de ulike rollene for å se om de kan få til en bedre løsning for Ahmed (og Albert).
 5. Sett rollespillet i gang (med de samme frivillige), men stopp i enkelte scener og be om nye frivillige til å bytte plass med en av karakterene. Det kan være lurt å gjøre dette et par ganger for å la flere få ta del i øvelsen.
 6. Etter rollespillet ber du alle om å foreslå noe annet Albert kunne ha lagt ut på nettet på slutten av den opprinnelige historien – noe som kunne ha bidratt til å reparere skaden. Dette kan være en tweet, en personlig melding, en kommentar eller noe annet. Gå deretter videre til oppsummeringen.

OPPSUMMERING

Sørg for at deltakerne som deltok i rollespillet har kommet ut av rollene sine. Understrek at spørsmålene under skal besvares ut fra egne meninger, ikke fra synspunktene til karakterene i rollespillet.

- Hva synes du om denne øvelsen?
- Hva var det som gjorde at Albert deltok i mobbingen?
- Hvor lett tror du det er å motstå slikt press i ditt eget liv?
- Hva hvis dette skjedde på nettet? Hva ville være likt? Hva ville være annerledes?
- Har du noen gang sett noen legge ut ting i egne profiler eller andre steder på internett, som rammer folk på den måten Albert gjorde i denne historien?
- Kan du gjøre noe for å stoppe at ting som dette blir lagt ut, eller begrense hva slags virkning det får?
- Lærte du noe fra øvelsen, eller fikk det deg til å tenke på mobbing på en annen måte?

TIPS TIL VEILEDERE

- Sørg for at du kjenner til eventuelle spenninger i gruppen før du gjennomfører øvelsen. Du må kanskje justere historien slik at den ikke gjenspeiler noen sterke negative holdninger til personer i gruppen. Kanskje kan det være lurt å endre Ahmeds nasjonalitet eller Alberts kommentarer, eller hvis du ønsker, kan du bruke kvinnelige karakterer i historien.
- Velg frivillige med omhu: prøv å velge deltakere som sannsynligvis ikke har noe forhold til problemstillingene i historien. Instruer de første frivillige om at rollespillet ikke trenger å være langt.
- Det kan være lurt å bruke litt tid etter rollespillet på at folk som ikke fikk deltatt, kan komme med sine forslag. Gjennomfører dere rollespillet mer enn tre ganger, blir det repeterende, men folk kan også bli bedt om å beskrive andre mulige måter å endre utfallet.
- Hvis rollespillet vekker sterke følelser blant deltakerne, kan det være nyttig å kjøre en ytterligere kort øvelse før oppsummeringen for at de skal kunne distansere seg fra rollene sine. Det er vanligvis nok å be dem si navnene sine høyt eller gjøre en rask fysisk aktivitet.
- Prøv ikke å komme med dine egne synspunkter på noe av oppførselen i rollespillet. Still heller

spørsmål for å få deltakerne til å se et annet perspektiv. Det er viktig at deltakerne føler seg fri til å snakke ærlig om egne holdninger eller oppførsel, inkludert eventuelle problemer de kan føle ved å ikke gi etter for gruppepress.

VARIASJONER

I stedet for å bruke rollespill kan historien brukes som utgangspunkt for at man i små grupper eller i hele gruppen kan diskutere alternative scenarier.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Inviter deltakerne til å skrive solidaritetsmeldinger til ofre for nettmobbing, eller til å utarbeide en liste over forslag for folk som føler seg «presset» til å delta i mobbing. Disse meldingene kan deles på nettstedet til Stopp hatprat-kampanjen, www.stopphatprat.no

Utarbeid en handlingsplan for situasjoner hvor deltakerne kommer over nettmobbing, enten som utsatt eller tilskuer. Gruppen kan lage en pakt om at de alltid vil gjøre noe fra handlingsplanen hvis de kommer over mobbing på nettet.

Det er mange organisasjoner og nettsteder som jobber med å bekjempe nettmobbing. Sørg for at deltakerne er klar over hvor de kan henvende seg for hjelp og støtte etter øvelsen, hvis noen har behov for det.

Søk på nettet etter lokale tiltak, eller se etter generell informasjon på følgende nettsteder:

www.stopcyberbullying.org and <http://yp.direct.gov.uk/cyberbullying> .

TIL UTDELING (TIL FRIVILLIGE)

FREMGANGSMÅTE:

Forbered et kort rollespill for å illustrere følgende historie. Det bør begynne idet Markus og Daniel kommer bort til Albert etter skolen. Bestem hvem som skal spille rollene som Markus, Daniel, Albert og Ahmed.

- Markus, Daniel – populære gutter på skolen. De begynner mobbingen.
- Albert – en gutt som har problemer med å få venner. Han blir inkludert av Markus og Daniel.
- Ahmed – en ny gutt, opprinnelig fra Etiopia.

START ROLLESPILLET HER:

Når Markus, Daniel og Albert er på vei hjem, ser de Ahmed foran seg, han går alene. Ahmed har nylig begynt i klassen og er fra et annet land. Han blir ertet av noen av barna fordi han er dårlig i norsk, for å være mindre enn de fleste i klassen og fordi klærne hans er umoderne.

Markus og Daniel går litt raskere så de kan ta igjen Ahmed. De roper stygge ting til ham, drar i sekken hans og spør om alle i Etiopia har klær som ham. Burde han ikke gå i barnehagen hvis han ikke kan snakke norsk?

Albert synes det er veldig ubehagelig. Markus og Daniel ser på ham, oppmuntrer ham til å bli med og spør hva han synes. Til slutt kommer Albert med det han mener er en morsom kommentar om at folk i Etiopia lever i trærne og snakker apespråk. Markus og Daniel ler godt, men Albert kan se at Ahmed er svært opprørt og redd for de tre guttene.

Når Albert kommer hjem, føler han seg dårlig. Han vet hvordan det er å bli ertet av andre barn, og det han sa til Ahmed var mye verre enn folk noen gang hadde sagt til ham. Men det hadde følt seg godt å le med Markus og Daniel, og vennskapet deres var viktig. Han logget seg på Facebook og ble «venner» med Markus og Daniel. Deretter la han ut kommentaren sin om etiopiere i profilen sin.

NIVÅ 1

GRUPPE
10-16

TID
1 TIME

FØRSTEMANN TIL RETTIGHETEN!

Denne øvelsen gir en grunnleggende innføring i menneskerettigheter gjennom et lagspill. Deltakernes kildre ulike rettigheter til medlemmene på samme lag med hvilke metoder de vil – bortsett fra ord!

TEMA	Menneskerettigheter, rasisme og diskriminering, personvern og sikkerhet
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 1
GRUPPESTØRRELSE	10-16
TID	60 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Forstå rettighetene i Verdenserklæringen om menneskerettigheter• Tenke over hva menneskerettsbeskyttelse på nettet innebærer• Diskutere sammenhengen mellom menneskerettigheter og hatprat på nettet
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none">• Kopier av rettighetskort – lag en kopi til hvert lag• Kopier av gjettekort – lag fem kopier av side 86• Kopier av Verdenserklæringen (sammendrag) – lag nok kopier til alle.• Flippoverark og tusjer (valgfritt)• Plass til to eller flere lag å jobbe hver for seg, helst i forskjellige rom• To veiledere (ideelt)
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none">• Klipp ut rettighetskort og gjettekort• Det kan være nyttig å kopiere opp «Instruksjon til formidler», eller vise fram teksten på en flippover/prosjektor.

FREMANGSMÅTE

VALGFRI STARTØVELSE (FOR GRUPPER SOM ER UKJENT MED MENNESKERETTIGHETENE)

1. Spør deltakerne hva de forstår med menneskerettigheter. Skriv opp forslagene på en flippover og still flere spørsmål hvis det er nødvendig. For eksempel:
 - Hvem har menneskerettigheter?
 - Kan du nevne noen menneskerettigheter?
 - Hvem skal sikre at menneskerettighetene respekteres?
 - Hvor kommer de fra?

2. Gi en kort oppsummering av menneskerettighetene, for eksempel:

Menneskerettighetene tilhører *alle*, og de er «lover for myndigheter». Menneskerettigheter betyr at myndigheter må sørge for at enkeltpersoner beskyttes mot urettferdig behandling, ekstrem mishandling og vold – blant annet. Menneskerettighetene er viktige fordi de beskytter oss, og fordi de betyr at vi ikke skal oppføre oss mot andre på en måte som ikke respekterer *deres* rettigheter.

HOVEDØVELSE

3. Forklar at øvelsen er et lagspill som skal lære deltakerne om rettighetene i Verdenserklæringen om menneskerettigheter. Forklar mål og regler for spillet (side 85) og del gruppen inn i lag på 6-8 personer. Del ut følgende til hvert lag:
 - Kopier av Verdenserklæringen (sammendrag)
 - To gjettekort
 - Informasjonsark til dem som skal samle inn gjettekortene, eller skriv dette på en flippover.
 - Flippoverark for hvert lag og tusjer (valgfritt)
4. Hvis deltakerne er ukjent med Verdenserklæringen, gi dem litt tid til å lese artiklene og stille spørsmål hvis det er noen av rettighetene de ikke forstår.
5. Gå gjennom reglene (side 85) og sørg for at alle forstår dem. Deretter starter spillet!
6. Når ett lag har gjettet alle rettighetene, eller et lag går tom for gjettekort, er spillet over. Be om tilbakemeldinger og la deltakerne slappe av etter den energiske konkurransen! Bruk noen av spørsmålene under til oppsummeringen.

OPPSUMMERING

REFLEKSJONER OM SPILLET:

- Hvilke av rettighetene var vanskeligst å kommunisere? Hvorfor?
- Hvilke konklusjoner kan dere trekke om kommunikasjonen? Hvorfor er det ofte vanskelig å forstå hverandre? Er det den som kommuniserer sin feil, eller «lytteren», eller begge?
- Hvilke følelser har du for de andre på laget ditt nå? Hva føler du om det andre laget?
- Tenk på andre konkurranser: hva gjør at vi ofte knytter oss til ett lag heller enn et annet? Er denne tilhørigheten basert på fornuft? Kan du tenke på paralleller i «det virkelige liv»?

REFLEKSJONER OM MENNESKERETTIGHETER:

- Var noen av rettighetene særlig vanskelig å forstå?
- Tror du at du kan «være uten» noen av disse rettighetene? Hvis ja, hvilke?
- Mener du disse rettighetene bør gjelde like mye for internett som den «virkelige» verden? Kan du tenke på eksempler der noen av disse rettighetene er relevante for situasjoner på nett?
- Mener du at menneskerettighetene respekteres på internett?

REFLEKSJONER OM HATPRAT:

- Forklar kort at hatprat er ethvert «uttrykk» for hat mot en gruppe eller medlem av en gruppe. Det kan være stygge og sårende uttrykk som også kan føre til voldelige reaksjoner mot medlemmer av gruppen. Spør om noen få eksempler for å illustrere.
- Hvilke av rettighetene i spillet kan være relevante for hatprat? Hvorfor?
- Hvis du var utsatt for hatprat på nettet, hvilke rettigheter ville du mest sannsynlig ha behov for?
- Hva kan gjøres med omfanget av hatmeldinger på nettet?

TIPS TIL VEILEDERE

- Spillet vil være mer effektivt med to veiledere. Veilederne må sørge for at formidlerne ikke svarer på «uoffisielle» gjetninger (for eksempel ved å riste på hodet eller se oppmuntrende på lagspillerne).
- Deltakerne kan jobbe i par for å formidle rettighetene. Dette kan være nyttig for å la dem diskutere hva rettighetene betyr, men det kan også føre til at øvelsen tar lenger tid.
- Når formidlerne kommer for å motta et nytt rettighetskort, minn dem om at de må gi fra seg eventuelle gjettekort som er brukt. Sjekk hva som er skrevet på kortene og del ut nye gjettekort om nødvendig.
- Du kan gjerne konsentrere deg om ett eller to tema for «refleksjoner» i oppsummeringen for å kunne gå mer i dybden av problemstillingene. Ikke prøv å komme gjennom alle spørsmålene!
- Refleksjonene om «tilhørighet» til laget kan brukes til å reflektere over andre typer tilhørighet, for eksempel til landet sitt eller etniske grupper. Dere kan drøfte hvilken følelsesmessig tilhørighet folk ofte har til sin «egen» gruppe, og bruke dette til å diskutere spørsmål knyttet til rasisme og diskriminering.

VARIASJONER

Øvelsen kan gjennomføres som en ren tegneøvelse eller som en ren mimeøvelse, eller begge deler, som beskrevet over.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Be deltakerne finne en nyhetsartikkel på nettet som omtaler et menneskerettighetsbrudd. Minn dem på at menneskerettighetsbrudd ikke nødvendigvis er «vanlige» forbrytelser: det handler om at *myndighetene* svikter i oppgaven med å beskytte folk.

TIL UTDELING

LAGSPILL: SPILLEREGLER

Målet med spillet: å gjette alle menneskerettighetskortene før det andre laget/lagene – eller å ende opp med det største antallet gjenværende gjettekort

Regler:

- En person fra hvert lag («formidleren») får et menneskerettighetskort fra veileder. Oppgaven er å formidle rettigheten på kortet til resten av laget uten å snakke. Det er lov å tegne, bruke håndbevegelser eller mime, men man kan ikke bruke andre rekvisitter for å kommunisere rettigheten på kortet.
- Resten av laget har en liste over rettighetene i Verdenserklæringen og skal forsøke å gjette hvilken menneskerett som står på kortet. Laget bør diskutere og bli enige før en «offisiell» gjetning blir gjort. Når de har blitt enige om lagets forslag, skrives det ned på et gjettekort og gis til formidleren. Formidleren kan deretter svare.
- For hver rettighet kan maksimalt to gjettekort brukes. Etter det regnes oppgaven som «ikke gjettet», og neste formidler går for å hente et nytt kort fra veileder. De må også gi fra seg gjettekort de har brukt.

Hvis første gjetning var riktig, får laget to nye gjettekort.

Hvis andre gjetning var riktig, får laget ett nytt gjettekort.

Hvis rettigheten er «ikke gjettet» (etter to gjetninger), får man ingen flere gjettekort.

- En ny samler sendes opp for hvert kort. Når alle har hatt et forsøk, begynner en ny runde.
- Spillet er slutt når det ene laget har gjettet alle kortene riktig, eller når et lag går tom for gjettekort.

Husk!

- Ikke alle rettigheter er inkludert i spillet: det er 30 forskjellige rettigheter i Verdenserklæringen, og bare 12 kort å gjette på.
- Hvert lag starter med bare 20 gjetninger. De må være forsiktig med å kaste bort gjetningene sine! Hvis de går tom for gjettekort først, taper de spillet.

INSTRUKSJON TIL FORMIDLEREN

Du har ikke lov til å snakke når det er din tur til å være formidler! Du kan tegne bilder og bruke håndbevegelser eller mime for å hjelpe laget med å gjette hva som står på kortet. Prøv å ikke bruke andre rekvisitter.

Hvis laget ditt gjør en «uoffisiell» gjetning – med andre ord, har de ikke skrevet det på et kort – må du ikke svare! Du kan oppmuntre dem og nikke eller riste på hodet hvis de stiller spørsmål om noe annet, for eksempel, «feier du gulvet?», «Er du i fengsel?», «Er det en iskrem?», Men ikke SNAKK!

TIL UTDELING

GJETTEKORT

Gjettekort	Gjettekort
<i>Skriv gjetningen her</i>	<i>Skriv gjetningen her</i>
Gjettekort	Gjettekort
<i>Skriv gjetningen her</i>	<i>Skriv gjetningen her</i>
Gjettekort	Gjettekort
<i>Skriv gjetningen her</i>	<i>Skriv gjetningen her</i>
Gjettekort	Gjettekort
<i>Skriv gjetningen her</i>	<i>Skriv gjetningen her</i>
Gjettekort	Gjettekort
<i>Skriv gjetningen her</i>	<i>Skriv gjetningen her</i>
Gjettekort	Gjettekort
<i>Skriv gjetningen her</i>	<i>Skriv gjetningen her</i>

TIL UTDELING

MENNESKERETTSKORT

Artikkel 1	Artikkel 14
Alle mennesker har de samme menneskerettigheter	Alle har rett til å søke asyl i et annet land dersom de blir forfulgt
Artikkel 2	Artikkel 18
Ingen skal bli diskriminert	Alle har rett til religiøs tro
Artikkel 3	Artikkel 19
Alle har rett til liv	Alle har rett til ytringsfrihet (til å si hva de vil)
Artikkel 5	Artikkel 20
Alle har rett til å være fri fra tortur	Alle har rett til å delta i fredelige møter og organisasjoner
Artikkel 11	Artikkel 21
Alle har rett til å bli vurdert uskyldig inntil bevist skyldig	Alle har rett til å stemme i valg og ta del i sitt lands styre
Artikkel 12	Artikkel 27
Alle har rett til privatliv	Alle har rett til å ta del i samfunnets kulturliv

NIVÅ 3

GRUPPE
SE UNDERTID
1 TIME

FORSTÅ REGLENE

Deltakerne ser nærmere på bruksvilkårene eller retningslinjene til et nettsamfunn, og gjennomfører en rapportering av upassende innhold på nettstedet. Deltakerne diskuterer også hva som er fordeler og ulemper ved rapportering, særlig i forhold til mulighetene innenfor sosiale medier.

TEMA Kampanjestrategier, internettferdigheter, demokrati og deltakelse

VANSKELIGHETSGRAD Nivå 3

GRUPPESTØRRELSE Ubegrenset

TID 60 minutter

- MÅL
- Forstå ulike måter å regulere innholdet på internett, blant annet gjennom regler som forbyr hatprat på nettet
 - Undersøke bruksvilkårene på noen populære nettsteder og vurdere hvor godt de fungerer
 - Diskutere hvor effektivt det er å bruke rapporteringsmekanismer på nett for å bekjempe hatprat

- MATERIALER
- Datamaskiner med tilgang til internett
 - Penner og spørreskjemaene på side 92-93

- FORBEREDELSE
- Kopier spørreskjemaet på side 92-93. Du trenger en kopi til hver liten gruppe (fire personer).

FREMGANGSMÅTE

1. Spør deltakerne hvem som lager reglene for internett. Er det noen regler? Hvor er de skrevet ned?
2. Bruk noe av informasjonen på side 91-92 for å forklare at det finnes regler på ulike «nivåer» på internett: det kan være regler laget av eierne av nettsteder (eller av andre netttaktører), det er regler laget av nasjonale myndigheter, og det er regler etablert av folkeretten, hovedsakelig menneskerettslov. Denne øvelsen vil fokusere på det første nivået, regler utarbeidet av nettsteder selv.
3. Spør om deltakerne noen gang har sett på «reglene» for nettsteder de bruker! Har de noen gang tatt dem i bruk, for eksempel ved å rapportere krenkende kommentarer eller innlegg til eierne av nettstedet, når det er forbudt etter regelverket? Har de noen gang lurt på om dette er mulig, eller hvordan man gjør det?
4. Forklar at reglene for brukere av nettsteder vanligvis er kjent som «bruksvilkår» eller «generelle vilkår»,

og de fleste nettsteder har dem! Bruksvilkårene kan ofte være et nyttig verktøy i kampen mot hatprat på nettet, fordi mange nettsteder har bestemmelser som ikke tillater det. Problemet er at folk ikke alltid følger reglene i praksis, og at eierne ikke alltid modererer innholdet i henhold til sine egne regler.

5. Fordel deltakerne i grupper på ca. fire personer, og gi hver gruppe en kopi av spørreskjemaet på side 92-93. Be hver gruppe velge et nettsted de bruker ofte, og jobbe seg gjennom spørreskjemaet. Hvis det er nødvendig, kan du raskt gå gjennom spørsmålene med gruppen for å sørge for at deltakerne vet hva de skal se etter.
6. Gi dem ca. 20 minutter til å fullføre oppgaven, og samle deretter gruppen til en oppsummering.

OPPSUMMERING

Begynn med å gjennomgå spørreskjemaet og sammenligne hva deltakerne har funnet.

- Var det store forskjeller mellom resultatene, for eksempel hva slags innhold som er tillatt, eller hvor enkelt det er å rapportere?
- Var det noen som fant eksempler på «perfekte» bruksvilkår?
- Fant noen av gruppene bruksvilkår som de mener er utilstrekkelige, enten fordi de ikke nevner hatprat, eller fordi reglene og rapporteringsprosedyrene var for kompliserte?
- Nå som dere har sett på vilkårene, tror dere at dere noen gang vil rapportere støtende innlegg på en nettside? Hvorfor eller hvorfor ikke?
- Hva hvis ingen noen gang rapporterte krenkende innlegg?
- Tror dere at dere som brukere av et nettsted kan være med på å forbedre vilkårene, eller sørge for at de blir overholdt bedre? Hvordan kan dere gjøre dette?
- Hva annet kan dere komme på som kan gjøre rapporteringen mer effektiv? Er det for eksempel noen forskjell på om en bruker rapporterer upassende innhold eller om tusen brukere gjør det samtidig? Hva hvis et selskap som annonserer på denne nettsiden, truet med å slutte å annonsere med mindre nettsiden fjerner krenkende informasjon?
- Kan du komme på andre måter å reagere på hatprat på nettet, bortsett fra å bruke rapporteringsprosedyrer? Når kan andre metoder være mer hensiktsmessig?

TIPS TIL VEILEDERE

- Det kan være lurt å gjennomgå et eksempel med deltakerne før du ber dem gjøre sine egne undersøkelser. Du kan velge ut et nettsted og vise hvor man finner bruksvilkårene, og hvordan man raskt kan lese gjennom for å finne relevante vilkår. Merk at ikke alle nettsteder vil ha bruksvilkår, og noen ganger kan disse kalles noe annet, for eksempel «retningslinjer for nettsamfunnet» eller «retningslinjer for kommentarer». Deltakerne bør merke seg når dette er tilfellet.
- Du kan velge ut nettsteder til deltakerne for å sørge for at alle ser på forskjellige steder, eller du kan gi dem et par minutter før de starter til å velge ut sitt eget nettsted. Sørg for at du har et godt utvalg av nettsteder, for eksempel én for deling av videoer, ett sosialt nettsamfunn, en nyhetsside, en spillside og så videre.
- Boksen for merknader i spørreskjemaet kan brukes til å skrive ned andre relevante faktorer, for eksempel om det er en link på forsiden, om det er et klageskjema, om nettstedet oppgir at de vil svare på

klager innen en viss tid, og så videre.

- Fortell deltakerne at dersom bruksvilkårene er lange, kan de bruke et søk for å se etter stikkord, for eksempel «hatprat», «støtende», «rasisme» og andre lignende ord og uttrykk.
- Å gå gjennom alle spørreskjemaene sammen med hele gruppen kan være tidkrevende og kjedelig for noen deltakere! Du kan gi dem fem minutter etter at de har gjort kartleggingen sin til å samarbeide med en annen gruppe og sammenligne resultater. Eller spørreskjemaene kan gå på rundgang mellom gruppene slik at de kan se på dem før diskusjonen begynner.
- Understrek at selv om det er viktig å vite om bruksvilkårene for nettstedet før man klager, betyr ikke det at man ikke kan klage på noe man mener er støtende, og som ikke blir håndtert skikkelig av nettsiden (eller ikke er dekket i bruksvilkårene). Som eksempel kan du henvise til Sexism Campaign against Facebook www.bbc.co.uk/news/technology-22689522 og www.bbc.co.uk/news/technology-22699761.
- Det er også verdt å minne deltakerne om at rapportering ikke er den eneste strategien for å håndtere hatprat på nettet, og at det ofte ikke er den beste strategien. Se informasjonen i kapittel 5 om kampanjestrategier for andre måter å reagere.

VARIASJONER

Deltakerne kan også bruke litt tid på å søke på nettstedet de har valgt for eksempler på hatprat. Dette vil gi dem et inntrykk av hvor godt bruksvilkårene faktisk virker. De kan gjøre søk på nettstedet etter stikkord som «neger», «homo», «hore» eller andre støtende uttrykk. Dette vil ta litt lenger tid, men vil gi nyttig materiale når man skal se nærmere på rapporteringsprosedyrene for å sende en klage til nettstedet.

Å rapportere upassende innhold til et nettsted er bare det første skrittet man kan ta. Et annet skritt er å rapportere innholdet direkte til et statlig organ som arbeider med diskriminering, eller til politiet. Du kan gjennomføre en variant av øvelsen ved å be deltakerne å sende inn en klage om støtende innhold på en nettside til politiet eller likesstillingsorganer i Norge. Frivillige organisasjoner som International Network Against CyberHate (INACH) er også aktive i flere land og bruker rapporteringsrutiner. Du kan også bruke True Vision i Storbritannia som eksempel: www.report-it.org.uk.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Hvis «variasjonen» ovenfor ikke brukes i øvelsen, kan du be deltakerne se nærmere på nettstedene de undersøkte i øvelsen. De kan kartlegge eksempler på hatprat de kommer over, ved å notere antall saker, utsatte målgrupper og hvor «ille» eksemplene er. Hvis de finner et stort antall eksempler, kan du foreslå noen av følgende aksjonsmåter etter at de har gjennomført kartleggingen:

- Send eksemplene og kartleggingen til Stopp hatprat-kampanjen (www.stopphatprat.no) og diskuter med andre aktivister hva som bør gjøres.
- Send de verste eksemplene og kartleggingen til eieren av nettstedet, og vis til bruksvilkårene for å understreke klagen.
- Hvis nettstedet er et sosialt nettsamfunn, kan de opprette en profil på nettstedet og publisere resultatene sine der (se eksempler på www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch og <https://en-gb.facebook.com/WOH247>.)

- Sorter eksemplene etter hvor ekstreme de er (se «Si det verre» for veiledning). Deretter kan dere drøfte strategier for de ulike tilfellene, for eksempel om man skal svare på noen av innleggene når de er basert på feilaktige opplysninger.
- Sjekk ut nettverktøyet EULALyzer (www.brightfort.com/eulalyzer.html), som lar brukere skanne bruksvilkårene for å markere interessant språkbruk eller bruksvilkår i tillegg til viktige punkter brukerne bør være klar over.

TIL UTDELING

LOVER SOM REGULERER BRUK AV INTERNETT

Mesteparten av internett er eid av private selskaper. Selv en privat blogg vil normalt være lagret på en privat server. Selskapet som eier serveren, kan bestemme om de vil begrense ulike typer innhold i bloggen, eller de kan la være. Reglene som brukere av et nettsted må følge, er ofte listet under «Bruksvilkår» eller «Generelle vilkår». De kan være svært forskjellige fra en nettside til en annen. I tillegg til bruksvilkårene kan det være lover etablert av myndigheter som gjelder for brukere av internett og eiere av nettsteder – for eksempel lover om personvern og sikkerhet, eller lover om ekstreme hatefulle ytringer. Selv om myndighetene ikke har spesifikke lover for å beskytte folks sikkerhet på nettet, er dette ofte dekket av internasjonal menneskerettighetslovgivning (se eksempelet under). Mye av internett er derfor litt som et kjøpesenter eller en nattklubb! Selv om det ikke er noen lov mot å ha på seg olabukser eller se litt shabby ut, kan du likevel bli stengt ute av nattklubben dersom reglene sier at olabukser ikke er tillatt. På samme måte kan nettsteder også lage sine egne regler for sine «private rom» på internett. Imidlertid må reglene også være i samsvar med lovene i landet.

Eksempel: Myndigheter må beskytte folk på nettet så vel som utenfor nettet

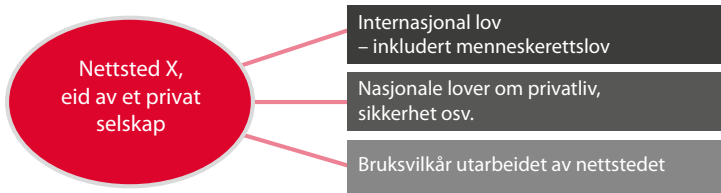
K.U. VS. FINLAND

I mars 1999 ble en annonse lagt ut på en nettdatingside som utga seg for å være fra en 12-år gammel gutt. Den hadde en link til guttens nettside og sa at han var på utkikk etter et intimt forhold med en gutt på hans alder eller eldre «for å vise ham veien». Gutten fant først ut om annonsen da han mottok en e-post fra en interessert mann. Tjenesteleverandøren nektet å identifisere den ansvarlige for annonsen, og hevdet det ville innebære et brudd på taushetsplikten. Finske domstoler mente at tjenesteleverandøren etter loven ikke var forpliktet til å offentliggjøre informasjonen.

Saken gikk til Den europeiske menneskerettighetsdomstolen. Domstolen sa at den finske staten hadde mislyktes i sin plikt til å beskytte barn og andre sårbare personer. Annonsen hadde gjort barnet til et mål for pedofile og hadde mislyktes i å beskytte hans rett til privatliv og familieliv. (Artikkel 8 i Den europeiske menneskerettskonvensjonen)

TIL UTDELING

ULIKE NIVÅER AV LOVEN

SPØRRESKJEMA

1. Hvor lett er det å finne bruksvilkårene?

Veldig lett

Ganske lett

Vanskelig

Veldig vanskelig

Merknader:

2. Hvor lett er det å forstå bruksvilkårene?

Veldig lett

Ganske lett

Vanskelig

Veldig vanskelig

Merknader:

3. Er det tydelig hvordan du kan rapportere innhold?

Veldig lett

Ganske lett

Vanskelig

Veldig vanskelig

Merknader:

4. Er det tydelig hva de vil foreta seg når de mottar en klage på innhold?

Veldig lett

Ganske lett

Vanskelig

Veldig vanskelig

Merknader:

TIL UTDELING

HATPRAT

5. Er det noe i bruksvilkårene som handler om hatprat?

Ja

Nei

Usikker/annet

Merknader: Hvis bruksvilkårene nevner ulike typer krenkelseser, for eksempel rasistiske ytringer, hets av homofile og så videre, noter dette.

6. Er nettmobbing nevnt?

Ja

Nei

Usikker/annet

Merknader:

UPASSENDE INNHOLD

7. Sier bruksvilkårene noe annet om upassende innhold, er for eksempel pornografi tillatt på nettstedet?

Ja

Nei

Usikker/annet

Merknader:

RETNINGSLINJER FOR NETTSAMFUNN?

8. Er det noe annet på nettsiden som sier noe om hva slags innhold man ønsker? Er det for eksempel en kort uttalelse på et mer tilgjengelig sted, under «Om oss», «Retningslinjer for innlegg», eller noe annet?

Ja

Nei

Usikker/annet

Merknader:

NIVÅ 2

GRUPPE
12-20TID
45'

RØTTER OG GRENER

Deltakerne ser nærmere på årsakene og virkningene av hatprat på nettet ved hjelp av et «problemtree». Denne øvelsen kan brukes som en oppfølgingsøvelse til Gruppe X, eller som en frittstående øvelse.

TEMA	Rasisme og diskriminering, menneskerettigheter, kampanjestrategier
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 2
GRUPPESTØRRELSE	12-20
TID	45 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Forstå årsakene til og virkningene av hatprat på nettet• Reflektere over sammenhengene mellom hatprat på internett og oppførsel i utenfor internett• Se nærmere på måter å håndtere hatprat på nettet ved å undersøke røttene til problemet
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none">• Flippoverark og tusjer
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none">• Ta kopier av «hatprattreet» (side 97) til deltakerne, eller tegn det på en flippover

FREMGANGSMÅTE

1. Gi en kort innføring i hatprat på nettet og Europarådets kampanje hvis dette er den første øvelsen du gjennomfører. Bruk punktene 1 og 2 i øvelsen «Hva er verst?» for å gi en forståelse av hatprat, og noe av informasjonen i kapittel 2 for å fortelle dem om kampanjen.
2. Forklar at for å forstå og reagere på hatprat på nettet, må vi se det som et problem med mange forbindelser til andre problemer, også i den «virkelige» verden. Særlig når vi prøver å bekjempe hatprat, kan det være nyttig å se på de underliggende årsakene. Å jobbe direkte med disse årsakene er ofte mer effektivt enn å prøve å løse tilfeller av hatprat i seg selv.
3. Vis deltakerne «problemtreeet» og fortell dem at de skal jobbe i grupper for å identifisere noen av de tingene som fører til hatprat på nettet («røttene» på treet), og noen av skadevirkningene av hatprat («grenene»).
4. Forklar hvordan treet fungerer. Hver boks som føres opp i treet til en annen boks, besvarer spørsmålet «hvorfor?» Dette gjelder både for grenene og røttene. Du kan bruke et eksempel på hatprat for å illustrere dette i detalj (se Tips til veiledere).

5. For røttene: når deltakerne arbeider nedover i treet, fra hatpratet, utforsker de svar på spørsmålet «*hvorfor skjer dette?*» De skal fylle «*røttene*» med så mange årsaker som mulig. Illustrer for dem hvordan en «*årsak*» vil ha sine egne årsaker. Spør dem for eksempel hvorfor «*alle sier negative ting*» om visse grupper. Still spørsmål ved hvor vi «*lærer*» de negative holdningene vi har til bestemte grupper (eksempler kan være media, offentlige personer, sterke fordommer eller uvitenhet i samfunnet som helhet).
6. For grenene: her skal deltakerne utforske de mulige konsekvensene av elementer lenger ned i grenen. Spør dem hva som kan skje med en person eller en gruppe som utsettes for hatprat. Spør dem hva som kan skje som et resultat av dette.
7. Fordel deltakerne i grupper og gi dem et flippoverark til å tegne treet sitt på. Be dem skrive følgende tekst, eller et eget eksempel, i «*stammen*» av treet og deretter å fullføre så mange grener og røtter som de er i stand til. De skal forestille seg at teksten har blitt lagt ut på internett:
«[Gruppe X] er skitne kriminelle. De stjeler og hører ikke hjemme her. Få dem ut!»
8. Gi gruppene ca. 15 minutter til å fullføre trærne. Be så gruppene presentere resultatene, eller heng trærne rundt i rommet så folk kan å gå rundt og se på dem.

OPPSUMMERING

- Legger dere merke til noen interessante forskjeller mellom trærne? Har dere noen spørsmål til de andre gruppene?
- Hvor lett var det å finne «*røttene*» til hatprat? Fortell om eventuelle problemer eller forskjeller i oppfatning innenfor gruppene.
- Gikk noen av røttene eller grenene deres inn i den «*virkelige*» verden? Hva forteller dette oss om hatprat på nettet?
- Ga øvelsen dere en dypere forståelse av problemet? Hvor viktig tror dere det er at vi finner måter å stoppe spredningen av hatprat på internett?
- Har øvelsen hjulpet dere til å gjøre det? Hvordan kan dere bruke problemtreet til å gjøre hatprat mot [målgruppen] mindre sannsynlig?

For å gjøre øvelsen mer praktisk kan du ta noen av røttene og idémyldre måter å håndtere dem. Hvis deltakerne for eksempel har identifisert «*fordommer*» eller «*uvitenhet om Gruppe X*» som en underliggende årsak, spør dem hvordan dette problemet kan løses. Forklar at kampanjeplanlegging ofte bruker problemtreet som utgangspunkt for å identifisere måter å bryte problemet ned og finne måter å tilnærme seg det.

TIPS TIL VEILEDERE

- Et problemtre er en veldig vanlig måte å forstå ulike tema på et dypere nivå. Det er lettere å forklare med et eksempel, og du kan bruke en annen påstand for å presentere treet, for eksempel: «*Ungdom er late og egoistisk. De burde skjules fra samfunnet til de har utviklet seg til normale mennesker.*»
- Når deltakerne skal arbeide med sine egne «*trær*», kan du gi dem en kopi av treet bakerst i kapittelet – kopiert til A3 – eller be dem tegne sine egne på flippoverarket. Den siste metoden vil gi dem bedre mulighet til å utvide røtter og grener videre, men kan virke vanskeligere enn å fylle ut et gitt antall

bokser. Sørg for at gruppene reflekterer over konsekvensene både for enkeltpersoner og samfunnet.

- For påstanden som skal diskuteres av deltakerne, erstatter du «Gruppe X» med en gruppe som ofte utsettes for hets. Du kan også bruke et eksempel med nettmobbing og en oppdiktet person som utsatt.
- Hvis deltakerne ikke ser ut til å ha fått med seg viktige årsaker eller skadevirkninger, kan det være lurt å be dem om å reflektere over disse. Du kan også gi dem følgende liste som hint når de tegner opp trærne sine. De kan vurdere om faktorene eller aktørene på listen har noen innvirkning på problemet, og hvor de kan passe inn i treet:
 - Media
 - Politikere/offentlige personer
 - Hatprat utenfor internett
 - Lite samhandling mellom Gruppe X og resten av samfunnet
 - Gruppepress
 - Diskriminering på arbeidsplassen
 - Økonomiske faktorer
 - Skole/utdanning

FORSLAG TIL AKTIVITETER

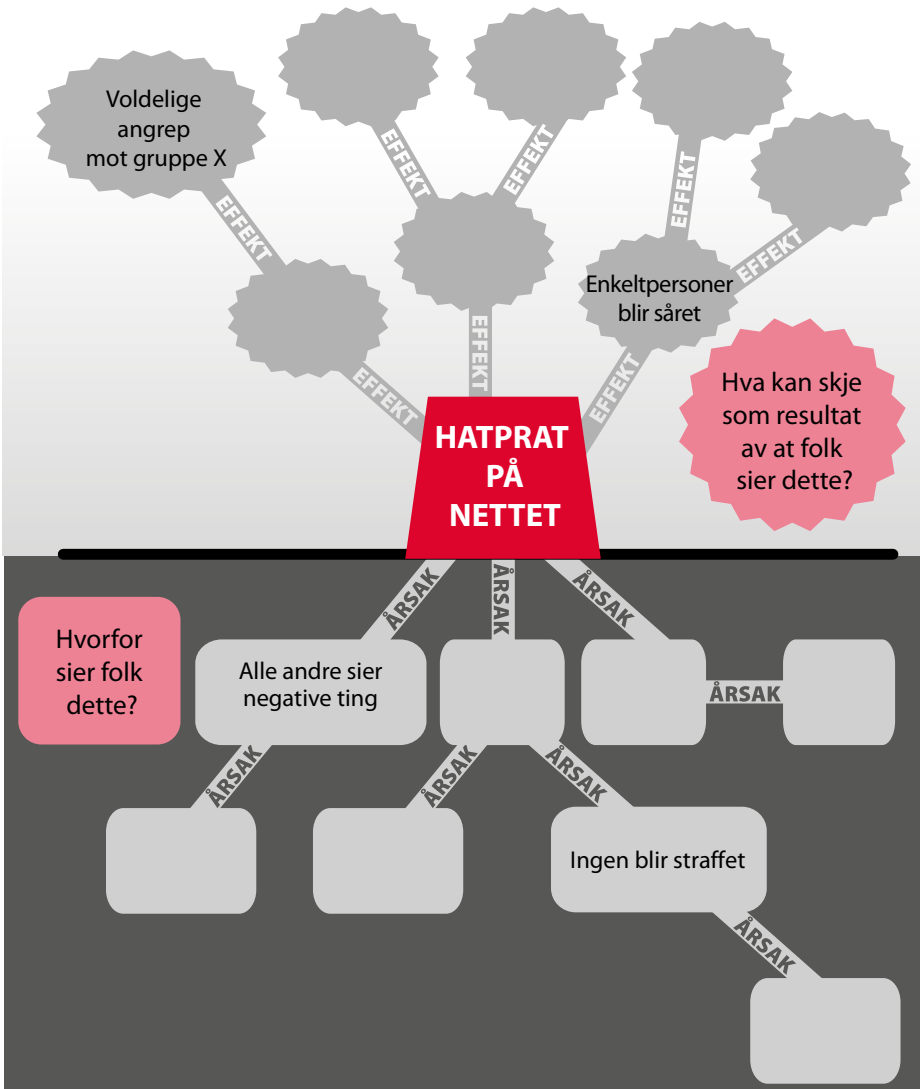
Deltakerne kan velge en av årsakene de har identifisert og utarbeide en strategi for å løse dette problemet. De kan velge en handling på og en utenfor internett og gjennomføre som en gruppe.

Finn ut mer om hvordan man kan aksjonere for menneskerettigheter på nettet ved å besøke Stopp hatprat-kampanjens nettside eller ved å kontakte kampanjekomiteen.

Hvis du trenger mer informasjon om hvordan man kan aksjonere for menneskerettigheter, ta en titt på Compass, Europarådets håndbok for menneskerettighetsundervisning med ungdom, www.coe.int/compass, der et helt kapittel er viet hvordan man kan aksjonere.

TIL UTDELING

Problemtreet

NIVÅ 1

GRUPPE
10-25TID
45'

HVA ER VERST?

Dette er en innledende øvelse til hatprat på nettet. Deltakerne skal rangere ulike eksempler på hatmeldinger mot homofile etter hva de mener er «verre».

TEMA Rasisme og diskriminering, demokrati og deltakelse

VANSKELIGHETSGRAD Nivå 1

GRUPPESTØRRELSE 10-25

TID 45 minutter

MÅL

- Forstå ulike former for hatprat på nettet og vurdere hvilken effekt det kan ha
- Håndtere homofobe stereotyper og fordommer
- Reflektere over hensiktsmessige tiltak mot ulike typer hatmeldinger på nettet

MATERIALER

- Kortene på side 102
- Bord eller gulvplass til å legge kortene i grupper

FORBEREDELSE

- Ta en kopi av kortene til hver liten gruppe (4-5 personer).
- Klipp ut kortene og velg 11 av disse som gruppene skal diskutere (fjern ett kort).

FREM GANGSMÅTE

1. Spør deltakerne hva de forstår med hatprat på nettet. Spør om noen har sett hatprat på nettet, enten rettet mot en enkeltperson eller mot representanter for bestemte grupper (for eksempel homofile, svarte, muslimer, jøder, kvinner etc.) Hva føler folk når de kommer over det? Hva tror de de som utsettes, føler?
2. Forklar at begrepet «hatprat» er brukt for å dekke et bredt spekter av innhold:
 - For det første dekker det mer enn «prat» i vanlig forstand, og gjelder andre former for kommunikasjon også, som for eksempel video, bilder, musikk og så videre.
 - For det andre kan begrepet brukes til å beskrive både svært krenkende og truende oppførsel så vel som kommentarer som «bare» er støtende. Det finnes kanskje ingen universell enighet om hva som utgjør hatprat, men det er ingen tvil om at det er et overgrep og brudd på menneskerettighetene.
3. Presenter Stopp hatprat-kampanjen, Europarådets kampanje mot hatprat på nettet, og fortell dem at denne kampanjen har som mål å håndtere alle former for hatprat – fra det milde til det svært krenkende. Forklar at det å vite hvordan man skal svare på hatprat, ofte avhenger av å være i stand til å

- vurdere hvor «ille» det er. Selv om alle hatmeldinger er ille, kan noen eksempler være *verre* enn andre.
4. Hvis deltakerne ikke er kjent med diamantrangeringssystemet, vis dem hvordan det fungerer (se diagrammet og forklaring i Tips til veiledere). Forklar at de vil bli gitt en rekke eksempler på netthets mot homofile og skal prøve å rangere disse fra «minst ille» til «verst». De «verste» eksemplene bør være de som deltakerne mener helst burde være helt fraværende fra et fremtidig internett.
 5. Fordel deltakere i grupper og gi hver gruppe en kopi av kortene. Det er 12 kort og diamanten trenger bare 11: du må fjerne ett kort før du leverer dem ut. Velg den du synes er minst relevant eller minst passende.
 6. Fortell dem at de har 20 minutter til å diskutere kortene og prøve å bli enige om hvordan de skal rangeres. Etter 20 minutter ber du deltakerne se på «diamantene» til de andre gruppene. Samle deretter hele gruppen til oppsummering.

OPPSUMMERING

SPØRSMÅL OM ØVELSEN:

- Hva synes dere om øvelsen? Var det lett å vurdere de ulike eksemplene?
- Var det noen sterke uenigheter i gruppen deres, eller så dere noen tydelige forskjeller mellom deres diamant og de andre gruppene?
- Brukte dere noen kriterier til å avgjøre hvilke tilfeller som var «verre»? Vurderte dere for eksempel hvem som kom med ytringen eller antall personer som kunne se den?

SPØRSMÅL OM HVORDAN HATPRAT PÅ NETTET SKAL HÅNTERES:

- Synes dere ytringer som disse bør være tillatt på internett? Hva er argumentene for og mot?
- Synes dere det bør være ulike regler for «verre» uttrykk for hat? Burde noe være helt forbudt?
- Hvis dere mener noe burde være forbudt, hvor ville dere trekke linjen?
- Hvilke andre metoder kan dere komme på for å bekjempe hatprat på nettet?
- Hvordan ville dere reagere hvis dere fant slike eksempler på hatprat på nettet?

SPØRSMÅL OM HOMOFоби:

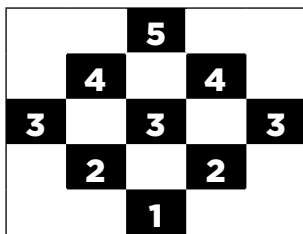
- Hvorfor er homofile en vanlig målgruppe for hatprat? Kan dere komme på måter å håndtere fordommene?
- Synes dere det er rettferdig å behandle noen som dette, uansett hva som er deres personlige synspunkter?

TIPS TIL VEILEDERE

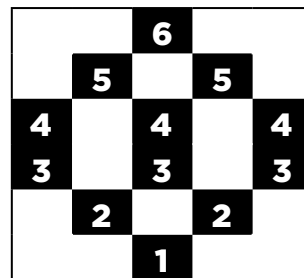
- Du bør være på vakt for sterke homofobe følelser i gruppen samt for enkeltdeltakere som kan bli støtt av øvelsen (eller av andre deltakere). Hvis du tror det er en risiko for dette, kan du gjennomføre øvelsen «Sjekk fakta» i denne håndboken først, eller se på noen av øvelsene i Gender Matters (www.eycb.coe.int/gendermatters) eller i All Different - all Equal (<http://eycb.coe.int/edupack>).

- Du finner mer informasjon om kampanjen mot hatprat på nettet i kapittel 2, eller på kampanjens nettside (www.stopphatprat.no). Bakgrunnsinformasjon om hatprat på nettet finner du i kapittel 5.
- Diamantrangeringssystemet er en metode som brukes for å sammenligne ulike tilfeller i henhold til «best» og «verst» (eller minst ille og verst). Kortene bør ordnes som i illustrasjonen nedenfor, i henhold til følgende oppsett:
 - Det minst ille eksempelet skal plasseres i bunnen av diagrammet (1), og det verste eksemplet skal plasseres på toppen (5 i første diagram, 6 i det andre). Resten av kortene bør plasseres i de andre radene med kort i de høyere radene som verre enn de i radene under (kort i rad 4 er verre enn de i rad 3).

En vanlig diamant (bruk 9 kort)

En «tjukk» diamant (bruk 12 kort)

- Informasjonen om hatprat på nettet i kapittel 5 inneholder noen kriterier for å vurdere eksempler på hatprat. De omfatter følgende:
 - **Innholdet** eller **tonen** i uttrykket: Dette handler om språket som brukes
 - Personens **hensikt** med ytringen, med andre ord om den var ment å såre noen
 - **Målgruppen**. Dette er mindre relevant for denne øvelsen siden målgruppen er den samme (homofile).
 - **Sammenhengen** der ytringen kom. I dette tilfellet kan det handle om at anti-homofil lovgivning foreslås (kort 6) eller at det er sterke følelser mot homofile i landet.
 - **Virkningen**, med andre ord hvilken effekt uttalelsen kan ha på enkeltpersoner eller samfunnet som helhet.
- Det kan også være lurt å gi deltakerne litt informasjon om ytringsfrihet når man diskuterer hva som bør gjøres med eksemplene. Du kan finne mer bakgrunnsstoff i kapittel 5.

VARIASJONER

Rangeringen kan gjøres i en rett linje i stedet for som en diamant – med andre ord er bare ett kort tillatt i hver «rad». Dette er litt vanskeligere og kan ta mer tid.

Du kan bruke alle 12 kortene, men dette vil trenge mer tid, og diamanten vil bli litt misformet! Alternativt kan

du velge 9 kort, og fjerne de du mener er minst passende eller relevante for din gruppe. De to diagrammene ovenfor viser hvordan diamantrangeringen fungerer for begge mulighetene. .

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Når dere diskuterer metoder for å håndtere hatprat på nettet, kan du vise deltakerne nettstedet «Wipe out homophobia on Facebook» (<https://en-gb.facebook.com/WOH247>), som bruker humor for å svare på hatprat. Dette nettstedet har bygget opp en sterk solidaritetsbevegelse for homofile på nettet.

Bli med i Stopp hatprat-kampanjen for å rapportere eventuelle eksempler på hatprat på nettet. Du kan bruke Hate Speech Watch for dette, www.nohatespeechmovement.org.

TIL UTDELING

1. Sagt i en privat e-post til en venn – som en «vits».

Vi burde bare utrydde homoene!

3. Kommentar på nazi-nettsted, «likt» av 576 mennesker

Hitler gjorde rett da han sendte homoene til gasskammeret

5. Lederen i en nettavis klaget over en avgjørelse i Den europeiske menneskerettsdomstolen

Det er et sykt samfunn som mener homofili er «naturlig»

7. Kommentar under artikkel skrevet av journalist som er kjent for å være homofil.

F* deg og f*** morra di. Du er en sjuk j***!**

9. Populært nettsted som «outer» homofile, etterfulgt av bilde og navn på skolen.

Denne personen er HOMO. Og han har undervist barn! Klag her

11. Tweet sendt av politiker til 350.000 følgere.

Ingen homoer fra skolen min har hatt suksess i livet

2. Opprop på en Facebook-side med over 1000 «venner»

Steng homoene ute fra offentligheten. Skriv under her for å si fra til politikerne

4. Refreng i en anti-homo-sang. På nettet var videoen sett 25.000 ganger.

Utrydd homoene!

6. Intervju med minister om et forslag til ny lovgivning

Vi må fokusere på å helbrede homofile, ikke akseptere dem

8. Tekst under bilde av kjendis som er kjent for å være homofil, på en privat blogg med få lesere.

Homo eller tilbakestående? De fleste homoer er tilbakestående

10. Anti-homo-video som hevder at det å være homofil er farligere enn røyking (pga. AIDS).

Du vil dø tidligere

12. Tegneserie viser stereotyp homofil med horn og hale.

Homofile er besatt av demoner

NIVÅ 1

GRUPPE
12+TID
45'

SNAKK OM DET

Denne øvelsen bruker «stafett-diskusjon» for å se nærmere på vanlige fordommer om enkeltgrupper i samfunnet. Den engasjerer deltakerne til å tenke kritisk over vanlige oppfatninger og utvikle argumenter mot hatprat.

TEMA	Kampanjestrategier, rasisme og diskriminering, internettferdigheter
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 1
GRUPPESTØRRELSE	12 og oppover
TID	45 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none"> • Reflektere over egne fordommer og negative stereotypier mot visse grupper • Utvikle argumenter og svar til hatmeldinger på nettet • Utvikle forståelse og empati overfor grupper som ofte er misforstått av samfunnet
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none"> • Tre stoler • Plass for deltakerne til å sitte i en sirkel og bevege seg rundt • Papirlapper og pinner • En hatt (eller liten boks)
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none"> • Klipp ut mange små biter av papir – ca. to til hver i gruppen (med noen i reserve). • Tenk over om noen i gruppen kan falle inn i en «målgruppe» for hatprat. Hvis du tror det kan oppstå problemer, ta enkeltpersoner til side på forhånd og forklar øvelsen for dem. Fortell dem at de kan være en nyttig ressurs for gruppen, og sørg for at de ikke er ukomfortable med øvelsen. • Det kan være nyttig å forberede noen svar på noen av de vanligste fordommene eller misoppfatningene gruppen kan ha.

FREMGANGSMÅTE

VALGFRI START

1. Vis frem følgende oppdiktede påstander, med overskriften «Fakta», på en flippover/prosjektor slik at alle deltakerne kan lese dem. Du kan også finne på og legge til noen av dine egne.

Sanne fakta:

- Hvis alle innvandrere dro tilbake til sitt eget land, ville det være nok jobber for alle.
- Jenter er dårligere på nettspill enn gutter.
- Vitenskapelige studier har vist at europeere har mindre hjerner enn asiater.
- Å være homofil er en funksjonshemming som kan helbredes.

2. Be om deltakernes reaksjoner. Etter noen svar kan du fortelle dem at påstandene er funnet opp! Hver påstand er faktisk usann. Be om flere reaksjoner, og bruk litt tid på å finne ut hvorfor deltakerne trodde på påstandene (hvis de gjorde det!).
3. Spør deltakerne om de noen gang har lest noe på nettet og enten visst at det var usant, eller lurt på om det kunne være usant. Gjorde de noe med det?

HOVEDAKTIVITET

4. Forklar at mye hatprat og rasistiske holdninger er drevet av uvitenhet. Folk tror eller de overbevises til å tro ting om andre menneskegrupper de kanskje aldri har møtt! Eller de tror ting om hele samfunn på bakgrunn av opplysninger om bare én person! Når disse oppfatningene blir diskutert mye, og får stå uimotsagt, begynner de å bli godtatt som «fakta». Vi kan glemme hvor vi hørte noe, og glemmer at det kan ha vært usant eller bare noen andres mening, og begynner å tro på det selv.
5. Fortell deltakerne at alle på internett kan spille en viktig rolle i å stille spørsmål ved «fakta» eller meninger man kommer over. Å spørre hvorfor – eller forklare hvorfor ikke – er en av de viktigste tingene vi alle kan gjøre for å stoppe spredningen av usanne eller ondsinnede oppfatninger. Det er også den beste måten å komme fram til pålitelige holdninger vi selv kan stå for!
6. Forklar at øvelsen vil se nærmere på noen av de negative «fakta» eller meningene om visse grupper som har blitt allment akseptert i dag. Deltakerne vil prøve å utvikle argumenter og «avkrefte» vanlige myter ved hjelp av gruppens egen kunnskap og ekspertise. De bør se på dette som en mulighet til å få en bedre forståelse, og en mulighet til å dele sin egen kunnskap og erfaring.
7. Del ut lappene, to til hver deltaker, og legg resten av lappene i en bunke deltakerne kan ta fra hvis de trenger flere. Be deltakerne skrive ned negative holdninger eller påstander med «fakta» som de har sett uttrykt om bestemte grupper, og som de ønsker å diskutere. Gi noen eksempler:
 - Folk bør leve i sitt eget land og ikke flytte rundt i verden!
 - En kvinnes plass er i hjemmet. Kvinner bør slutte å ta jobbene fra menn.
 - Romfolk må begynne å leve etter skikkene i det landet de er i.
8. Fortell deltakerne at de ikke må tro på påstandene selv, de kan bare ønske å finne svar på vanlige «oppfatninger». Lappene skal ikke signeres, og legges i en hatt eller boks når de er ferdige.
9. Plasser tre stoler i en halvsirkel foran gruppen. Bare de som sitter på en av stolene, tar del i diskusjonen, resten av gruppen er observatører.
10. Forklar at du vil invitere tre frivillige til å delta i en samtale. Hvis noen andre i løpet av samtalen ønsker å bli med, så kan de det, men siden det bare vil være tre diskusjonspartnere til enhver tid, vil noen måtte bytte plass med dem. Alle som ønsker å delta i samtalen, kan komme frem og gi en av

«diskusjonspartnerne» et lett klapp på skulderen. Disse to vil da bytte plass, og den opprinnelige diskusjonspartneren blir en observatør.

11. Oppmuntre deltakerne til å komme frem for å uttrykke sine egne meninger, men også for å uttrykke andre meninger som ikke nødvendigvis er deres egne. På denne måten kan man lufte synspunkter som er kontroversielle, «politisk ukorrekte» eller utenkelige, og temaet blir grundig belyst fra mange forskjellige perspektiver. Støtende eller sårende kommentarer rettet mot enkeltpersoner i gruppen er ikke tillatt.
12. Be en frivillig om å plukke et spørsmål fra hatten, og begynn å diskutere det. La diskusjonen holde på til temaet er oppbrukt og poengene begynner å bli gjentatt. Be deretter om tre nye frivillige til å diskutere et annet spørsmål, og start en ny runde med diskusjon etter de samme reglene.
13. Diskuter så mange spørsmål som dere har tid til. Sett av litt tid på slutten til å «roe ned» etter diskusjonen og reflektere over øvelsen som helhet.

OPPSUMMERING

Bruk følgende spørsmål for å la deltakerne reflektere over om øvelsen har endret noen av synspunkter deres, eller gitt dem argumenter for å møte eksempler på fordommer:

- Har noen funnet ut noe de ikke visste før?
- Har noen endret mening om en bestemt gruppe eller et tema?
- Føler du at du er bedre rustet til å engasjere deg i diskusjoner der fordommer kommer til uttrykk? Tror du at du vil gjøre dette, på internett eller utenfor? Hvorfor eller hvorfor ikke?
- Hvordan kunne du delta i en lignende diskusjon på nettet? Hva ville være likt? Hva ville være annerledes?
- Hva kan man gjøre når man er i tvil om en oppfatning?

TIPS TIL VEILEDERE

- Du må være veldig bevisst på ulike sensitive tema eller gruppetilhørigheter i gruppen, og bør be deltakerne om å ha dette i tankene når de diskuterer.
- Det kan være en rekke spørsmål eller påstander som deltakerne eller du ikke klarer å besvare direkte. Skriv disse ned på en flippover og prøv selv å finne ut av dem i etterkant, og del det med gruppen, eller gi deltakere i oppgave å finne svar og dele det med gruppen.
- Hvis de tre diskusjonspartnerne ikke ser ut til å finne argumenter mot fordomsfulle påstander, gå gjerne inn i samtalen selv. Unngå å gjøre dette for ofte: det kan være verdt å stoppe samtalen fra tid til annen og spørre om andre i gruppen har en annen mening.
- Det er viktig å holde diskusjonen åpen så deltakerne kan føle seg frie til å uttrykke synspunkter som kan være deres egne, eller som blir sett på som kontroversielle, men ofte kommer til uttrykk i media eller i samfunnet. På samme tid bør samtalen ikke ødelegges av uvennlige og uberettigede gjentakelser av negative stereotyper. Oppmuntre deltakerne til å bruke en spørrende tone, og til å uttrykke seg så sensitivt som mulig, også når de uttrykker en negativ holdning om visse grupper. Gi dem noen formuleringer hvis det er nødvendig, for eksempel:

- «Jeg har hørt sagt at ...»
 - «Noen mener at ...»
 - «Kan du forklare ...?»
 - «Hvordan kan dette synet være galt?»
- Oppmuntre alle til å delta i diskusjonen i løpet av øvelsen!

VARIASJONER

Etter å ha samlet spørsmål fra deltakerne kan du gi dem tid til å undersøke noen av påstandene før de engasjerer seg i diskusjonen. Spørsmålene/påstandene kan deles ut og deltakerne kan utarbeide korte argumenter om temaet. Diskusjonen vil da gjennomføres på et høyere refleksjonsnivå.

Denne øvelsen kan også organiseres som en serie øvelser, hvor man for eksempel ser på fordommer mot en bestemt samfunnsgruppe i hver økt. Til hver gang kan du forberede eller be frivillige i gruppen forberede informasjon om situasjonen for den utvalgte gruppen.

Deltakerne kan utarbeide informasjonsvideoer som gir alternativ informasjon om vanlige oppfatninger. Bruk Stopp hatprat-kampanjens nettside for å dele disse videoene, og informer andre mennesker om hva som er fakta.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Deltakerne kan oppfordres til å undersøke tema man ikke rakk gjennom i diskusjonen, og dele det med gruppen.

De kan utarbeide en «myteknuser»-liste. Den kan inneholde noen av de vanligste fordommene mot spesielle målgrupper samt argumenter, informasjon eller statistikk som undergraver disse fordommene. Listen kan legges ut på Stopp hatprat-kampanjens nettside for å hjelpe andre nettaktivister.

Gruppen kan også utarbeide en liste over motargumenter deltakerne kan bruke når de kommer over fordommer eller rasistiske ytringer på nettet. Det er også viktig å diskutere hvordan de kan presentere disse argumentene på nettet gjennom humor, informasjon, deling av linker og så videre.

NIVÅ 2

GRUPPE
20-25TID
1 TIME

HISTORIENE DE FORTELLER

Deltakerne jobber i små grupper for å analysere en nyhetspublikasjon hvor de skal fokusere på fremstillingen av innvandrere og innvandring. Resultatene presenteres som en collage.

TEMA	Rasisme og diskriminering, menneskerettigheter, ytringsfrihet
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 2
GRUPPESTØRRELSE	20-25
TID	60 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none"> • Se på hvordan innvandrere fremstilles i trykte medier og diskutere hvordan dette kan påvirke samfunnets holdninger til dem • Gjenkjenne mindre åpenbare former for rasisme, for eksempel «skjulte» budskap, selektiv rapportering eller bruk av bilder, og hvordan dette kan oppfordre til hatprat • Diskutere/kartlegge «positive» historier om innvandrere og innvandring
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none"> • Ca. tre kopier av fem forskjellige aviser/magasiner (avhengig av gruppens størrelse) • Flere flippoverark • Penner, lim, saks • God plass til fire eller fem grupper til å arbeide med hver sin store collage • Tilgang til internett (valgfritt)
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none"> • Monter sammen fire flippoverark til hver arbeidsgruppe. • Gi hver gruppe penner, lim, saks og en avis/magasin. • Ta kopier av sjekklisten på side 110 til hver gruppe.

FREMGANGSMÅTE

1. Spør deltakerne hva de forstår med følgende begreper:
Stereotypier, rasisme, diskriminering
2. Forklar begrepene kort (se bakgrunnsinformasjon på side 152-156 om nødvendig), og gjør det klart at:
 - Brede generaliseringer om grupper av mennesker («stereotypier») er veldig sjelden sant for alle!
 - Når slike generaliseringer blir allment akseptert, blir de ofte brukt til å rettferdiggjøre diskriminering, mobbing, overgrep – og verre ting.

3. Spør om deltakerne kan nevne noen spesielle grupper som utsettes for urettferdige stereotypier, diskriminering, hets eller hatprat. Forklar at øvelsen vil se på hvordan media presenterer en slik gruppe: innvandrere.
4. Vis deltakere avisene du har valgt, og forklar at de skal jobbe i grupper for å analysere hvordan innvandrere fremstilles i media. Fortell dem at de må vurdere om de ulike publikasjonene presenterer innvandrere:
 - i et generelt positivt lys
 - i et generelt negativt lys, eller
 - på en nøytral måte.
5. Gå gjennom sjekklisten (side 110) og sørg for at deltakerne forstår hva de skal se etter når de gjennomfører analysen. Be dem inkludere annen informasjon de tror kan være relevant!
6. Del deltakerne i grupper på fem eller seks personer, og gi hver gruppe to eller tre eksemplarer av samme avis, de store flippoverarkene og pinner, lim, saks, og så videre. Forklar at de skal bruke sjekklisten for å gjenkjenne eventuelle skjevheter i fremstillingen, og deretter presentere resultatene av analysen i form av en collage. De skal klippe ut artikler, kommentere dem og inkludere sine egne bilder og tekst. Forklar at alle collagene vil bli vist frem på slutten av øvelsen.
7. Når gruppene er ferdig, vis frem plakaten og gi alle tid til å gå rundt og se på hva hver gruppe har gjort. Samle deretter gruppen for en oppsummering.

OPPSUMMERING

- Spør deltakerne om deres generelle inntrykk av øvelsen: hva var nyttig/overraskende? Hva er deres generelle inntrykk av hvordan innvandrere fremstilles i media, og synes de denne fremstillingen er «rettferdig»?
- Hvis gruppene ikke nevner dette i collagene sine, spør hva slags «positive nyhetshistorier» som kunne vært inkludert for å gi en alternativ fremstilling. Var det for eksempel positive nyhetshistorier om «ikke-innvandrere»?
- Hvorfor mener deltakerne at innvandrere har blitt utsatt for diskriminering, trakassering og hatprat i land over hele verden? Hvilken rolle spiller media i å forsterke negative stereotypier?
- Har deltakerne kommet over lignende skjevheter eller intolerante holdninger på nettsteder de besøker? Be om eksempler.
- Hva kan være skadevirkningen for innvandrerne selv, deres familier og barn, og for samfunnet som helhet hvis de får «skylden» for mange av samfunnets problemer? Hvilken effekt har dette på hatprat rettet mot innvandrere?
- Er det noe unge mennesker kan gjøre for å fremme et mer positivt syn på innvandrere? Har de kommet over internettsteder med positive historier om innvandrere?

TIPS FOR TILRETTELEGGERE

- Prøv å velge aviser eller magasiner som representerer et bredt utvalg av politiske/ kulturelle syn. Det er sannsynlig at selv de som er mest sympatiske til innvandrere, ikke vil forsøke å utfordre eller gi en

motvekt til sterke negative følelser i samfunnet, for eksempel ved å rapportere «gode nyheter» om innvandremiljøer eller enkeltpersoner.

- Det er sannsynlig at mange i gruppen vil dele de negative holdningene som kommer frem i avisene, og de kan føle at slike holdninger er berettiget. Oppmuntre deltakerne til å gi uttrykk for sine egne meninger, slik at disse kan diskuteres i gruppen. Det kan være nyttig om du på forhånd kan finne noen «gode nyheter» som kunne vært omtalt i de utvalgte avisene, eller at dere ser på forholdene i noen av landene innvandrerne har kommet fra. For eksempel kan du be deltakerne tenke seg at de var unge mennesker i Irak eller Afghanistan, hvor krig har ødelagt store deler av landene.

VARIASJONER

Deltakerne kan kartlegge nettaviser i stedet for trykte publikasjoner. Det kan være nyttig å foreslå bestemte sider, for eksempel forsider over en periode på fem dager, for å begrense mengden av tilgjengelig materiale. En tilsvarende metode kan anvendes med TV-nyheter.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Hjelp deltakerne med å utvikle en nettside eller åpne en profil på et sosialt nettsted som får frem positive historier om innvandrere. De kan kartlegge noen utvalgte innvandremiljøer i nærområdet, se nærmere på forholdene i hjemlandet eller regionen deres, noen av årsakene til migrasjon og noen hverdagshistorier om innvandrere som lever i et nytt land. Send linken til nettstedet til journalister i avisene som var inkludert i øvelsen, og fortell dem at nettstedet er inspirert av det negative bildet som presenteres i deres publikasjon! Hvis dere har tilgang til internett, kan du vurdere å ta utgangspunkt i de viktigste nettavisene og gjennomføre hele øvelsen på nett. I så fall kan dere også se nærmere på rollen til nettdebatter knyttet til artikler på nett, der brukere kan legge inn kommentarer. Noen ganger kan disse kommentarene ha et rasistisk innhold. Du kan diskutere med gruppen din om disse debattforaene bør tillates, og under hvilke betingelser. Du kan også lage varianter av øvelsen ved å kartlegge en annen gruppe som er mer relevant for deres kontekst.

TIL UTDELING

SJEKKLISTE FOR GRUPPENE

Er det noen bilder / illustrasjoner av innvandrere?

- Er noen av dem «positive»?
- Er noen «negative»?

Hvor mange artikler i avisen omhandler innvandrere?

- Er det noen «gode nyheter» hvor innvandrere fremstilles i et positivt lys?
- Er det noen negative artikler?

Hvilke ord brukes for å beskrive innvandrere i avisen?

- Er ordene for det meste positive, negative eller nøytrale?

Er det noen åpenlyst rasistiske uttalelser?

- Er disse i så fall fremsatt av en offentlig person, eller er det journalistenes «mening»?

Hvordan ville du føle deg hvis du var en innvandrer og leste denne avisen? Er det noe du ville ønsket å legge til eller endre på?

NIVÅ 2

GRUPPE
10-25TID
1 TIME

FORSTÅ HATPRAT

Deltakerne ser på eksempler på hatprat og diskuterer mulige konsekvenser for enkeltpersoner og samfunnet.

TEMA Menneskerettigheter, rasisme og diskriminering

VANSKELIGHETSGRAD Nivå 2

GRUPPESTØRRELSE 10-25

TID 60 minutter

MÅL

- Forstå ulike former for hatprat på nettet og dens konsekvenser for ofrene og samfunnet
- Utforske mulige svar til hatmeldinger på nettet

MATERIALER

- Kopier av eksemplene på hatprat
- Papir og penner
- Flippoverark

FORBEREDELSE

- Ta kopier av eksempler på hatprat.
- Forbered to flippoverark med overskriftene «Konsekvenser for ofre» og «Konsekvenser for samfunnet».

FREMGANGSMÅTE

1. Spør deltakerne hva de forstår med hatprat på nettet. Spør om noen har sett hatmeldinger på nettet, enten rettet mot en person eller mot representanter for bestemte grupper (for eksempel homofile, svarte, muslimer, jøder, kvinner etc.) Hva føler deltakerne når de kommer over det? Hva tror de at de som utsettes, føler?

Forklar at begrepet «hatprat» brukes for å dekke et bredt spekter av innhold:

- For det første dekker det mer enn «prat» i vanlig forstand, og brukes om andre former for kommunikasjon også, som for eksempel video, bilder, musikk og så videre.
- For det andre kan uttrykket brukes både for å beskrive fornærmende og truende oppførsel, så vel som kommentarene som «bare» er støtende.

2. Forklar deltakerne at de skal analysere noen reelle eksempler på hatprat på nettet, og spesielt se på virkningen på ofrene selv og for samfunnet.

3. Del deltakerne inn i grupper og gi hver gruppe ett eksempel på hatprat på nettet fra eksempelhistoriene (side 113-116).
4. Be dem diskutere historiene og svare på spørsmålene. Gi dem 15 minutter til oppgaven.

OPPSUMMERING

Gå gjennom hvert av eksemplene og be om gruppenes svar. Noter svarene på spørsmålene på en flip-pover. Hvis gruppene gir lignende svar, kan du indikere dette ved å streke under svaret eller sette et tall ved siden av for å vise at mer enn én gruppe hadde det samme svaret. Etter at alle gruppene har presentert resultatene sine, går dere gjennom de to flippoverarkene. Bruk følgende spørsmål til å reflektere over øvelsen med hele gruppen:

- Hva synes du om øvelsen? Hvilke følelser hadde du om eksemplet dere analyserte?
- Hva var de vanligste «konsekvensene» av hatmeldinger som ble nevnt av gruppene?
- Hadde gruppene som ble utsatt for hatprat i eksemplene, noe til felles?
- Var det noen likheter i konsekvensene, uavhengig av målgruppene for hatprat?
- Hva kan noen av konsekvensene være hvis dette problemet sprer seg på nettet, og ingen gjør noe for å løse problemet?
- Hvilke verktøy eller metoder kan du komme på for å håndtere hatprat på nettet?
- Hva kan vi gjøre hvis vi kommer over slike eksempler på nettet?

TIPS TIL VEILEDERE

- Du kan finne mer informasjon om kampanjen mot hatprat på nettet i kapittel 2, eller på kampanjesiden (www.stopphatprat.no). Bakgrunnsinformasjon om hatprat på nettet finner du i kapittel 5.

VARIASJONER

Hvis det er tid, kan deltakerne bli bedt om å utarbeide solidaritetsmeldinger for de som utsettes for hatprat i hvert av eksemplene.

Du kan bruke eksempelhistoriene også for å se på sammenhengen mellom hatprat og ytringsfrihet. Her kan du diskutere med deltakerne begrensningene (eller mangel på begrensninger) som kunne brukes i de ulike tilfellene.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Inviter deltakerne til å utforske Stopp hatprat-kampanjen og bli med i bevegelsen for å vise at de er mot hatprat på nettet. De kan bruke kampanjesiden for å dele uttalelser om konsekvensene av hatprat og betydningen av å reagere i solidaritet med ofrene.

Hvis deltakerne har kommet over eksempler på hatprat på nettet, rapporter dem til Hate Speech Watch på kampanjnettstedet og diskuter disse eksemplene med andre brukere. Du kan også gå gjennom Hate Speech Watch sammen med deltakerne og diskutere eksempler lagt ut av andre brukere. Deltakerne kan utvikle en «pakt» mot hatprat på nettet for deres skole eller ungdomssenter. De kan også organisere en

skoledag mot hatprat og bruke menneskerettighetsfeiringer for å øke bevisstheten om problemet. De kan for eksempel bruke 21. mars, FNs dag mot rasisme og diskriminering, til å organisere aksjoner mot hatprat på nettet.

TIL UTDELING

EKSEMPEL 1:

En ung mann viser et stort flagg for et nasjonalistisk parti på sin profil i sosiale medier, og legger ut kommentarer som «Islam ut av landet mitt – Beskytt folket vårt». Han legger ut bilder av en halvmåne og stjerne i et forbudsskilt. Han sprer denne informasjonen gjennom sosiale medier og sin personlige nettside.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig?

EKSEMPEL 2:

A. skriver en publisasjon der han ikke bare hevder at holocaust «aldri skjedde», men også kommer med krenkende og rasistiske bemerkninger om det jødiske folk. A. deler publisasjonen på sin private blogg og på flere antijødiske nettsteder. A. legger også innholdet ut på nettencyklopedier (som Wikipedia), og presenterer det som «vitenskapelig informasjon» om holocaust.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig?

EKSEMPEL 3:

En artikkel av en fremtredende journalist i en avis med bånd til det ledende politiske partiet kaller romfolk «dyr» og oppfordrer til at de utryddes. I kommentarfeltet under nettartikkelen er mange enige med journalisten.

Avisen unnlater å forklare eller be om unnskyldning for uttalelsene. Andre artikler legges ut på nettet som inntar samme posisjon og bruker en lignende tone, og et økende antall lesere begynner å kommentere i nettdebatten.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig?

TIL UTDELING

EKSEMPEL 4:

En nettkampanje er satt i gang som hevder at den økonomiske krisen i landet er forårsaket av innvandrere og flyktninger. Innlegg begynner å sirkulere på sosiale medier: bilder som fremstiller flyktninger som aggressive, bilder av flyktninger i ydmykende situasjoner, og kommentarer om hvordan de stjeler jobbene fra lokalbefolkningen. En stor del av feilinformasjonen spres gjennom sosiale medier, inkludert feilaktig statistikk som viser at innvandrere er voldelige og skaper problemer. .

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig?

EKSEMPEL 5:

Krenkende kommentarer er lagt ut på diverse nyhetssider, de hevder at utlendinger ikke har noen rett til å være i landet. Noen av kommentarene oppfordrer til vold mot ikke-vestlige utlendinger.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig?

EKSEMPEL 6:

Videoer dukker opp på nettet som hevder at lesbiske, homofile, bifile og transpersoner er «avvikende» og «syke» og bør holdes borte fra samfunnet fordi de ødelegger landets tradisjoner og reproduksjon. Videoene refererer til «vitenskapelig forskning», men referansene er ofte feilsiterte eller selektive. Noen av videoene viser bilder av LHBT-familier med barna deres.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig?

TIL UTDELING

EKSEMPEL 7:

En fotballkamp blir avbrutt på grunn av hets og tilrop av tilhengere mot en av spillerne som anses som mørkhudet. En video av tilropene og spillet som blir stoppet, legges ut på nett og spres fort. Rasistiske kommentarer legges ut på flere nettsteder. Når noen klager, mener en rekke personer som støtter kommentarene, at de er ofre for sensur.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig

EKSEMPEL 8:

En annonse for jeans har sirkulert på internett en stund. Den viser en scene der en kvinne er omgitt av menn. Scenen har seksuelle hentydninger, men det generelle inntrykket er av seksuell vold og voldtekt. I ett land klager flere organisasjoner. Nyheten om saken tiltrekker seg mange kommentarer på internett, mange av dem gjenspeiler holdningen om at kvinner er ting menn kan leke seg med og være voldelig med.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig

EKSEMPEL 9:

En politiker anklager muslimer for å være den viktigste årsaken til forbrytelser mot jenter. Han appellerer til «vanlig fornuft» og gir noen «typiske eksempler». Videoen knyttet til artikkelen tiltrekker seg mange kommentarer, noen av dem rasistiske og voldelige. Uttalelsene siteres av andre som støtter samme syn, og presenteres som et respektert og velinformert syn.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig

TIL UTDELING

EKSEMPEL 10:

Videor om tidligere voldelig konflikt mellom to land ligger fortsatt ute på en videokanal på nettet. Mange kommentarer er lagt til, med rasistisk språk om folk i ett av landene. Rasisme og krenkelses mellom representanter for de to samfunnene fortsetter over lang tid.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig

EKSEMPEL 11:

Musikk med nasjonalistisk innhold spres via en musikkanal på nettet. Noen sanger er lagt ut av medlemmer fra to etniske grupper som tidligere var i voldelig konflikt. Mange av sangene oppfordrer til vold mot mennesker fra den andre etniske gruppen.

- Hvem er de utsatte for hatprat i dette eksempelet? Hvilke konsekvenser har hatmeldinger for dem?
- Hvilke konsekvenser kan dette eksemplet på hatprat ha for folk som identifiserer seg med de som er utsatt for dette? Hvilke konsekvenser kan slikt hatprat få for samfunnet for øvrig

NIVÅ 3

GRUPPE
12+

TID
1 TIME

NETTAKTIVISME

Dette er en øvelse der deltakerne kan inspireres av antirasistiske aksjoner og reflektere sammen over hvordan de kan utvikle tilsvarende aksjoner på nettet.

TEMA	Kampanjestrategier, rasisme og diskriminering, menneskerettigheter
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 3
GRUPPESTØRRELSE	Minimum 12
TID	60 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none"> • Forstå internettets rolle som et sted hvor unge mennesker kan aksjonere for respekt og frihet • Bli bevisst internettets begrensninger og hvordan man kan koble til møtesteder utenfor internett for å mobilisere unge mennesker for menneskerettighetsverdier og -prinsipper
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none"> • Papir og penner • Tilgang til internett (valgfritt)
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none"> • Besøk hjemmesidene til organisasjoner som utfører tiltakene deltakerne vil se på i løpet av øvelsen, for å gjøre deg kjent med antirasistisk ungdomsarbeid • Ta kopier av eksempelhistoriene til deltakerne

FREM GANGSMÅTE

1. Spør deltakerne om de kjenner til noen tiltak eller aksjoner der folk har engasjert seg mot rasisme og andre former for diskriminering. Diskuter eksemplene deres kort.
2. Fortell deltakerne at de skal se på noen eksempler på antirasistiske aksjoner, og tenke over hvordan disse aksjonene kunne gjennomføres som nettaksjoner.
3. Del deltakerne inn i små grupper (opp til fem deltakere per gruppe), og gi hver gruppe en av eksempelhistoriene i bakgrunnsinformasjonen. Be dem om å lese eksempelhistoriene sine og diskutere følgende spørsmål:
 - Hvilket problem forsøker prosjektet å løse?
 - Hva er målet med prosjektet?
 - Hvilke metoder bruker prosjektet for å oppnå målet sitt?
4. Gi gruppene ca. 10 minutter for å diskutere spørsmålene. Etter 10 minutter kan du gi dem en ny opp-

gave: be dem diskutere hvordan de kunne løse et lignende problem ved hjelp av internett. Be dem om å tenke over hva slags aksjoner som kan gjennomføres på nettet og som vil kunne gjenspeile lignende aktiviteter utenfor internett, som beskrevet i eksempelhistoriene. De bør diskutere følgende spørsmål:

- Hvilke metoder kan man bruke på nettet for å oppnå målene sine?
- Hva er begrensningene ved internett hvis man skal oppnå disse resultatene?

5. Gi deltakerne ca. 20 minutter til oppgaven, og be dem deretter om å diskutere svarene sine med de andre gruppene i plenum.

OPPSUMMERING

Bruk oppsummeringen til å gjennomgå arbeidsgruppenes resultater, og få deltakerne til å reflektere over fordeler og ulemper ved å bruke internett til å bekjempe rasisme og diskriminering. Bruk noen av de følgende spørsmålene:

- Tror dere gruppenes forslag kan gjennomføres med gode resultater?
- Tror dere de vil bidra til å oppnå målet?
- Hva er fordelene med å bruke internett som et kampanjeverktøy?
- Hva er ulempene og begrensningene ved nettkampanjer?
- Kjenner dere til andre nettverktøy eller nettinitiativ som kan støtte kampanjer som de i eksempelhistoriene?
- Kjenner dere til noen nettkampanjer mot rasisme og diskriminering?
- Hvordan kan dere bruke internett til å engasjere dere mot rasisme og diskriminering?

TIPS TIL VEILEDERE

- Hvis deltakerne har en begrenset forståelse av hatprat, rasisme og diskriminering, kan du begynne aktiviteten med en idémyldring rundt disse begrepene.
- Hvis deltakerne har problemer med å forestille seg disse initiativene på nettet, gi dem noen eksempler på hvordan internett kan brukes til å gjennomføre aksjoner.

VARIASJONER

Du kan tilpasse eksempelhistoriene så de gjenspeiler virkeligheten der dere bor, og velge andre eksempler på aksjoner som kan være mer egnet for din gruppe. Husk å velge flere tiltak slik at deltakerne ser at det er mange måter å aksjonere.

Du kan også utføre aktiviteten i revers: gruppene kan få eksempler på nettsaksjoner som de skal reflektere over. Oppgaven vil da være å gjøre dem om til aktiviteter utenfor nettet.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Ta kontakt med lokale organisasjoner som utfører antirasistisk arbeid, og inviter dem til å snakke med deltakerne om hva de gjør og hvordan de fungerer.

Diskuter med deltakerne om noen av ideene de kom frem til, kan bli satt ut i praksis, og oppmuntre dem til å gjøre dette! Du kan også starte en blogg for gruppen din og be dem legge ut informasjon om grupper som ofte utsettes for rasisme, for å imøtegå vanlige fordommer og øke bevisstheten om skadevirkningene.

Oppmuntre gruppen til å delta i Stopp hatprat-kampanjen for å vise solidaritet med de som utsettes for hatprat på nettet! Dette kan gjøres på kampanjens nettside: www.stopphatprat.no. Deltakerne kan sende inn eksempler på hatprat og dele eksempler på god praksis med aktivister fra forskjellige land. from different countries.

TIL UTDELING

EKSEMPEL 1. RASISME I IDRETTEN

«Det var som et mareritt. Før jeg dro, kunne jeg ikke forestille meg at jeg ville bli så følelsesmessig berørt»
22 år gammel fotballsupporter

Tyske fotballsupportere roper jevnlig antisemittiske slagord og sanger under fotballkamper. Initiativet Dem Ball Ist Egal Wer Ihn Tritt («Ballen bryr seg ikke om hvem som sparker den») har som mål å bekjempe dette, og tar med supportere fra ulike fotballklubber for å besøke den tidligere konsentrasjonsleiren Auschwitz. Hvorfor Auschwitz? Initiativet ble utløst av supportere som sang sangen «Vi skal bygge en T-bane fra Mönchengladbach til Auschwitz». «Auschwitz-sangen» har etter hvert blitt populær over hele landet og kan bli hørt på alle fotballstadioner og i klubber i hele Tyskland.

Organisasjonen startet et pilotprosjekt der fotballsupportere fra 18-28 år fra ulike klubber deltok på en tredagerstur til dødsleirene for å sette i gang en grundig diskusjon om antisemittisme og rasisme i fotball. Deltakerne ble sterkt preget av opplevelsen, og mange delte senere inntrykkene sine med et større publikum. Bannere ble utarbeidet til klubbenes nettsider, og initiativet ble fulgt opp med en bred mediekampanje.

(Inspirert av initiativet til Amadeu Antonio-stiftelsen)

www.amadeu-antonio-stiftung.de/eng/we-are-active/topics/against-anti-semitism/football

EKSEMPEL 2. MALE OVER RASISTISK GRAFFITI

Den antirasistiske organisasjonen «Aldri igjen» i Krakow har organisert lokale aksjoner mot hatgraffiti under kampanjeslagordet La oss male veggene i Krakow! I løpet av et år har Aldri igjen jobbet med lokale partnerorganisasjoner for å engasjere så mange aktivister og innbyggere som mulig:

- Unge mennesker samlet seg for å fjerne og male over rasistiske klistremerker og graffiti.
- Huseiere ble invitert til å engasjere seg i rengjøringsaksjonen.
- Antirasistisk graffiti ble sprayet på skoler med hjelp av lærere og elever.
- Journalister ble invitert til å dekke kampanjen, og publiserte artikler i lokalaviser og magasiner.

På denne måten ble mange enkeltaktiviteter til en stor aksjon, og klarte å spre et sterkt budskap: «Gjør Krakow fritt for hatgraffiti».

www.unitedagainstracism.org/pages/thema05.htm, www.nigdywiecej.org

TIL UTDELING

EKSEMPEL 3. LEVENDE BIBLIOTEK

Levende bibliotek er en idé utviklet av Europarådet som søker å utfordre fordommer og diskriminering. Et levende bibliotek fungerer akkurat som et vanlig bibliotek: besøkende kan bla i katalogen for tilgjengelige titler, velge boka de ønsker å lese og låne den for en begrenset periode. Etter å ha lest kommer de tilbake med boka til biblioteket slik at andre kan lese den. Hvis de vil, kan de låne en annen.

Den eneste forskjellen er at i Det levende biblioteket er «bøker» mennesker, og lesing består av en samtale med en «bok».

Det levende biblioteket forsøker å utfordre fordommer ved å legge til rette for en samtale mellom to personer: bok og leser. Bøker er frivillige som enten har vært utsatt for diskriminering selv, eller de representerer grupper eller enkeltpersoner i samfunnet som er i risikosonen for krenkelser, stigmatisering, fordommer eller diskriminering. «Bøkene» har ofte personlige erfaringer med diskriminering eller sosial ekskludering som de er villige til å dele med leserne. Først og fremst gir bøkene leserne tillatelse til å gå i dialog med dem, i håp om at deres perspektiver og erfaringer vil utfordre vanlige oppfatninger og stereotypier og dermed påvirke holdninger og atferd i storsamfunnet.

Don't Judge a Book by its Cover, tilgjengelig på <http://eycb.coe.int>

EKSEMPEL 4. ELSK MUSIKK, HAT RASISME

«Musikken vår er et levende vitnesbyrd om at kulturer kan blandes.»

Britiske Love Music Hate Racism (LMHR) har som mål å skape en nasjonal bevegelse mot rasisme og fascisme gjennom musikk. Bevegelsen ble startet i 2002 som svar på økt rasisme og valgfremgang for et parti på ytterste høyre fløy, British National Party (BNP). Organisasjonen bruker energien i musikkmiljøet til å feire mangfold og engasjere folk til antirasistisk og antifascistisk aktivitet samt oppfordre folk til å stemme mot fascistiske kandidater i valget.

Det har vært mange hundre LMHR-arrangementer, fra store utendørsfestivaler til lokale konserter og klubbkvelder. Toppartister har opptrådt på LMHR-arrangementer, som Ms Dynamite, Hard-Fi, Babyshambles, Akala, Get Cape Wear Cape Fly, Estelle, The View, Lethal Bizzle, Roll Deep og Basement Jaxx. Mange fremadstormende band, DJer og hiphopere har også utført eller organisert egne lokale LMHR-netter.

<http://lovemusichateracism.com/about>

NIVÅ1

GRUPPE
SE UNDER

TID
40'

HVA DELER DU PÅ NETTET?

Deltakerne fyller ut et diagram for å vise hva de foretrekker å dele av informasjon på nettet, og diskuterer hvordan man kan være mer forsiktig når man deler personlig informasjon på nettet.

TEMA	Privatliv og sikkerhet, internettferdigheter, nettmobbing
VANSKELIGHETSGRAD	Level 1
GRUPPESTØRRELSE	Ubegrenset
TID	40 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Vurdere forskjellige nett-«relasjoner»• Komme frem til egne «standarder» for deling og kommunikasjon på nett• Øke bevisstheten om personvern på nettet, og lære om forholdsregler vi kan ta for å beskytte privatlivene våre og menneskerettigheter på nettet
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none">• Kopier av diagrammet på side 123• Flippover og penner
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none">• Ta kopier av diagrammet til hver deltaker.

FREMGANGSMÅTE

1. Spør deltakerne hvilke forholdsregler de tar for å beskytte privatlivet sitt overfor folk de ikke kjenner, for eksempel på et kjøpesenter. Still spørsmål hvis det er nødvendig:
 - Har du på deg de samme klærne som på stranden?
 - Skriver du mobilnummeret i ansiktet ditt?
 - Forteller du folk passordet ditt til ulike nettsteder?
2. Forklar at disse tingene kan virke opplagte i det «virkelige» liv, men vi tar ikke alltid samme forholdsregler på nett. Spør deltakerne om de tror de er like forsiktige på internett som utenfor med å beskytte personlig informasjon. Forklar at øvelsen vil se nærmere på hva slags informasjon vi synes det er greit å dele med andre mennesker på nettet.
3. Heng opp en kopi av diagrammet på side 123 (eller tegn den på flippover), og gå gjennom et par eksempler med deltakerne for å vise hvordan de skal løse oppgaven. Forklar at de skal svare enkeltvis, fordi folk ofte har ulike grenser for hvilke ting de synes er greit å dele.

4. Gi dem ca. 15 minutter til å fullføre oppgaven, og be dem deretter om å dele diagrammene sine med to eller tre andre. Deltakerne kan enten gå rundt og vise diagrammene sine til hverandre, eller du kan dele dem inn i små grupper, avhengig av tid, rom og størrelsen på gruppen.
5. Etter at de har sammenlignet diagrammene sine med noen andre, samle gruppen for en diskusjon i plenum.

OPPSUMMERING

Begynn med å stille noen generelle spørsmål:

- Var det noe informasjon du ikke ønsket å dele med noen? Be dem utdype.
- Var det noe informasjon du godt kunne dele med alle? Diskuter ulike synspunkter i gruppen.
- La du merke til noen forskjeller når du sammenlignet diagrammet med andres, og kan du forklare disse forskjellene?
- Hvorfor kan det være viktig å være forsiktig med å dele informasjon om dere selv med fremmede? Hva kan være noen av konsekvensene?
- Hvorfor kan det være viktig å være forsiktig med å dele informasjon om «andre»?
- Har noen noen gang delt informasjon om deg som du ikke ville at de skulle dele? Kunne det være et brudd på dine menneskerettigheter? Kunne det brukes til hatprat på nettet?

Avslutt øvelsen med å spørre deltakerne om øvelsen har gjort dem mer bevisst på måten de oppfører seg på nettet. Er det noen som har tenkt å gjøre noen endringer? Hva kan deltakerne notere seg som noen av de tingene man alltid bør ta hensyn til før man deler personlige opplysninger på nettet?

TIPS TIL VEILEDERE

- Det er ikke nødvendigvis et «riktig» svar for mange av koblingene i diagrammet. Dette vil blant annet avhenge av individuelle preferanser. Imidlertid er det viktig å advare deltakerne om noen av farene ved ikke å ta forholdsregler for å beskytte personvernet på nettet. Hvis de ikke selv nevner det som et problem, bør du advare dem om risikoen for nettmobbing og økonomisk svindel. Mangel på bevissthet om personvern og sikkerhet kan øke disse risikoene. Se kapittel 5 for mer informasjon om nettmobbing, personvern og sikkerhet.
- I oppsummeringen kan det være lurt å påpeke at det å beskytte privatlivet vårt på nettet er viktig dels av sikkerhetsmessige grunner og dels av grunner som har å gjøre med personlig integritet og verdighet. Vi utsetter ikke nødvendigvis oss selv for fare (hvis vi er heldige) ved å gå rundt halvnakne eller komme med dumme/uvennlige kommentarer om andre, men vi kan komme til å angre på det senere! Innholdet vi legger ut på internett er mye mer «permanent» enn ting vi gjør i den ikke-virtuelle verden, og ofte er vi ikke i stand til å fjerne det.

VARIASJONER

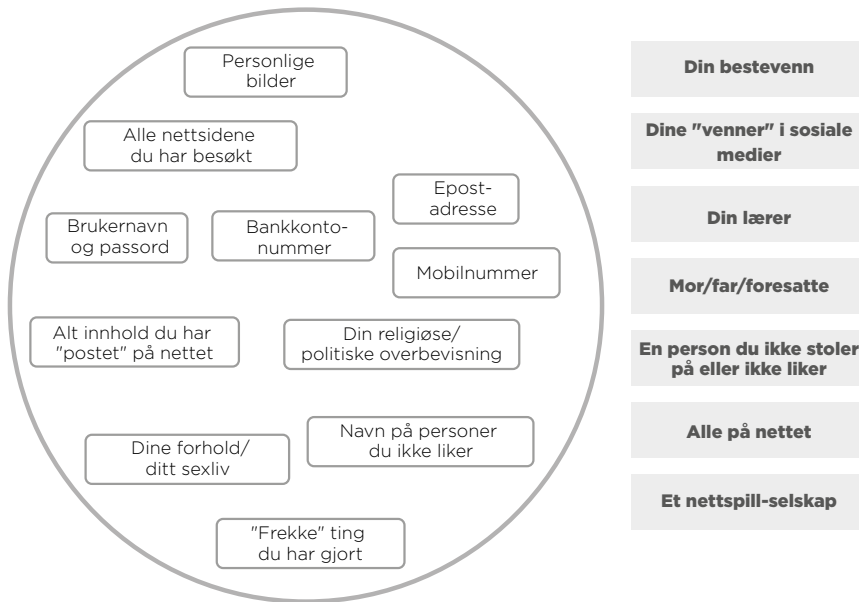
Selv om fokuset i øvelsen er på å beskytte vårt eget personvern, kan du også bruke den til å se nærmere på det å respektere andres personvern. Du kan for eksempel spørre om deltakerne spør om lov før de deler informasjon om andre personer, og hvorfor det kan være viktig å gjøre det. Bruk noe av informasjonen om personvern og sikkerhet i kapittel 5 for å snakke om menneskerettighetsaspektet ved dette.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

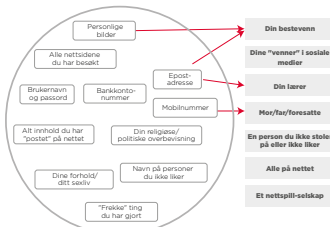
Deltakerne kan lage en logg over hva de «deler» i løpet av en uke. Hva slags informasjon delte de, og med hvor stort publikum? De trenger ikke gi nøyaktige opplysninger om innhold, men kan holde oversikt over hva slags ting de har gjort tilgjengelig for gruppene som i diagrammet (foreldre, venner, lærere, etc.). De kan notere ned hva slags informasjon de delte om seg selv, og hva slags informasjon de delte om andre.

TIL UTDELING

DINE DELE-FORHOLD: HVEM VILLE DU DELT DETTE MED?

Her skal du koble sammen hver boks i sirkelen med boksene på høyre side ved å tegne piler. Eksempel:

NIVÅ 3

GRUPPE
10-20

TID
90'

NETTANGREP

Deltakerne skal lage en ny versjon av en (fiktiv) kampanjettside for å håndtere en flom av rasistiske kommentarer fra lokalsamfunnet.

TEMA	Internettferdigheter, kampanjestrategier, rasisme og diskriminering
VANSKELIGHETSGRAD	Nivå 3
GRUPPESTØRRELSE	10-20
TID	90 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Reflektere over viktige budskap når man skal håndtere rasisme• Utforske måter å drive kampanje mot rasisme og hatprat på nettet• Utvikle ferdigheter i presentasjon, overtalelse og nettkommunikasjon
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none">• Flippoverark og fargede penner/tusjer• Tilgang til internett (valgfritt)
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none">• Ta kopier av bakgrunnsmateriale (side 126-127).• Be deltakerne nevne noen av sine «beste» og «verste» nettstedet før øvelsen (valgfritt).

FREMGANGSMÅTE

1. Forklar at øvelsen går ut på å lage en ny versjon av nettstedet til en skolekampanje. Gi deltakerne følgende bakgrunnsinformasjon:

Skolen din ligger i et område med en høy konsentrasjon av personer med innvandrerbakgrunn. Skolen er stolt av innsatsen sin for å skape et godt flerkulturelt miljø, og det er få tilfeller av rasisme blant elever. Men stemningen utenfor skolens område er urolig. Etniske minoriteter utsettes ofte for krenkelser og vold fra den «hvite» majoritetsbefolkningen, og nynazistiske grupperinger har fått økende oppslutning. Skolens ledelse bestemte seg for å prøve å løse dette problemet ved å lansere en internett-kampanje for å øke bevisstheten om hvorfor det er viktig å inkludere alle i samfunnet. Et nettsted ble raskt utviklet med et forum for kommentarer og spørsmål fra publikum. Men folk ble ikke bedt om å registrere seg på forumet, og det ble raskt fylt med rasistiske kommentarer.

2. Vis deltakerne «kampanjesiden» og spør hva de synes om den. Du kan stille spørsmål som:
 - Er kampanjebudskapet klart?

- Hva synes du om den generelle layouten og måten informasjonen blir presentert?
 - Er det en god kampanjeside? Hvorfor eller hvorfor ikke?
3. Del ut oppgavearket (side 126), og del deltakerne inn i grupper (maks seks personer i hver gruppe).
 4. Gi gruppene ca. 20 minutter til å diskutere spørsmålene.
 5. Etter 20 minutter deler du ut et flippoverark og fargede penner til hver gruppe. Fortell dem at de har ytterligere 15 minutter til å lage et utkast til sin egen nettside. Foreslå at de deler opp de ulike oppgavene og at noen medlemmer av gruppen jobber med innhold, andre med design (se Tips til veiledere).
 6. Når gruppene er ferdig, kan dere henge opp «nettstedene» rundt i rommet og samles igjen til en oppsummering.

OPPSUMMERING

- Hvor lett var denne oppgaven? Hva var det vanskeligste, og hva gikk bra i gruppen deres?
- Er dere fornøyd med det ferdige produktet?
- I hvilken grad tenkte dere på målgruppen når dere utformet nettsiden? Har dere gjort noe for å nå denne gruppen? (For eksempel ved å velge en spesiell skrivestil?)
- Fant dere på noe som besøkende til nettstedet kan gjøre for å engasjere seg i kampanjen eller kommunisere med nettstedet? Hvor viktig tror dere dette er?
- *Sammenlign de ulike gruppenes valg av retningslinjer for nettforumet.* Spør dem hvorfor de valgte de retningslinjene de gjorde. Hva var de viktigste vurderingene?
- Tror dere at rasisme er et problem i deres nærområde? (Be om utdyping)
- Har dere noen gang kommet over rasistiske krenkelser på nettet? Ville dere gjøre noe hvis dere kom over det?

TIPS TIL VEILEDERE

- Noter deltakernes synspunkter på hva de synes mangler på skolens «kampanjeside». Du kan skrive punktene på et flippoverark, med en linje trukket på midten: «plusser» kan noteres på den ene halvdelen av siden, «minuser» på den andre.
- Hvis det er meningsforskjeller, sørg for at disse også blir notert: et nettsted kan appellere til noen og ikke til andre. Dette kan også være verdt å henvise til når de skal tenke over målgruppen sin og arbeide med sine egne nettsteder.
- Gruppearbeidene kan gjerne bruke mer tid. Allerede på planleggingsstadiet kan du la deltakerne bruke internett til å se på eksisterende nettsteder. Dette kan gi dem ideer om hvor mye innhold de kan få plass til på siden, og ulike måter å presentere informasjon.
- Når gruppene begynner å jobbe med flippoverarkene, be dem gjerne dele oppgavene blant medlemmene i gruppen. For eksempel kan noen arbeide med å forbedre kampanjebudskapet, noen kan jobbe med å foreslå lenker til andre nettsteder (eller sider), og noen kan jobbe på den konkrete utformingen. Minn dem på at innhold og stil er minst like viktig som design!

VARIASJONER

Du kan endre kampanjen så den tar for seg andre utsatte målgrupper for hat, for eksempel kvinner, unge uføre, en religiøs minoritet eller romfolk.

Hvis noen av medlemmene i gruppen har gode IT-ferdigheter, kan webdesignen gjøres enten ved hjelp av et tekstbehandlingsprogram eller en gratis blogg tjeneste som Wordpress eller Blogger. Dette vil kreve mer tid. Avhengig av hvor mye tid du har til rådighet kan du be deltakerne nevne noen av sine favorittnettsteder, og noen de ikke liker. Dette kan få i gang andre ideer om hva de mener er viktig i utformingen av kampanjesiden. Diskusjonen om retningslinjene til forumet kan starte i hele gruppen, hvis det er tid. Du kan lage en liste over fordeler og ulemper ved retningslinjer som tillater alle kommentarer og ikke krever registrering.

Du kan bruke kampanjesiden til Stopp hatprat-kampanjen og analysere den i løpet av øvelsen, som om gruppen din sto bak denne kampanjen.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Etter oppsummeringen kan du gi litt informasjon om Europarådets Stopp hatprat-kampanje og oppmuntre deltakerne til å kikke på nettstedet og delta i kampanjen.

Gruppenes ideer til nettsted kan brukes som grunnlag for en reell kampanjeside. Da er det viktig at ideene diskuteres i gruppen slik at det endelige produktet blir et produkt fra hele gruppen, og deltakerne vil måtte jobbe med å produsere innhold til siden. Dette kan være et mer langsiktig prosjekt, og krever kompetente folk som kan legge ut innholdet på nettet. De kunne også starte en gruppe i sosiale medier.

Deltakerne kan undersøke situasjonen for det flerkulturelle samholdet i sitt eget nærmiljø. Lokale frivillige organisasjoner er et godt sted å begynne.

TIL UTDELING

OPPGAVEARK

Diskuter følgende i gruppen:

1. Hvem er den viktigste målgruppen deres? For eksempel ungdom, alle innbyggere i lokalsamfunnet, medlemmer av etniske minoriteter, medlemmer av den «hvite» majoriteten, ... verden?
2. Hva er målet med kampanjen, og hvordan kan folk engasjere seg i den?
3. Hva er retningslinjene deres for å legge ut kommentarer?
 - Bør folk bli pålagt å registrere seg før de legger ut en kommentar?
 - Hva er retningslinjene for forumet: kan folk legge ut hva som helst, eller er visse kommentarer uakseptable?

TIL UTDELING

KAMPANJESIDE

Dalen videregående skole

Kampanje for å fremme langsiktig flerkulturell forståelse og menneskerettigheter

Nettforum

Du kan si hva du vill i dette forumet. Vi tror på ytringsfrihet!

Mest diskutert:

- Liker du det vi gjør? 7,345 innlegg
- Gjør skolene våre rene (signer her) 3,231 innlegg
- Få **** deres hjem 3,123 innlegg
- Hvite mot blandet utdanning 2,898 innlegg
- Gratulerer, Dalen! 1,002 innlegg
- Dra til h***. Vi ba dere ikke komme hit 976 innlegg
- Hvordan kan man lære uten hjerne 535 innlegg
- Foreldreopprop mot rasisme 812 innlegg

[Klikk her](#) for å delta i diskusjonen!

Bloggen vår

Dalen videregående skole legger stor vekt på flerkulturell forståelse i et sunt læringsmiljø.

[Les mer](#)

Dalen leverte midtveisrapport til Kommissjonen for antidiskriminering sin siste høring om kvotering i høyere utdanning.

[Les mer](#)

Annet

- [Uttalelse fra rektor](#)
- [Uttalelse fra lokale myndigheter](#)
- [Offisiell dokumentasjon](#)
- [Økonomiske indikatorer](#)
- [Statistikk og forskningsbase](#)

Om kampanjen

Kampanjen vår er utformet for å fremme flerkulturell forståelse på skolen og i lokalsamfunnet. Vi bruker en proaktiv tilnærming til å utvikle et positivt læringsmiljø for alle elever, uavhengig av etnisk opprinnelse, religion eller kulturell identitet.

[Les mer](#)

NIVÅ 1

GRUPPE
10-20

TID
SE UNDER

HVA SYNES DU OM MEG?

Øvelsen foregår i et oppdiktet nettforum. Deltakerne blir bedt om å hilse på hverandre i henhold til vanlige stereotypier om bestemte grupper. De bruker øvelsen til å utarbeide et sett med retningslinjer for å kommunisere på nettet.

TEMA	Rasisme og diskriminering, internettferdigheter, demokrati og deltakelse
VANSKELIGHETSGRAD	Level 1
GRUPPESTØRRELSE	10-20
TID	Del I: 35 minutter Del II: 25 minutter
MÅL	<ul style="list-style-type: none">• Diskutere fordommer og hatprat mot utvalgte grupper• Reflektere over forskjellene mellom kommunikasjon på og utenfor internett• Etablere retningslinjer for kommunikasjon på nettet
MATERIALER	<ul style="list-style-type: none">• Tape• Papir og penner (og en bok eller annet hardt skriveunderlag)• Flippover og tusjer• Plass til å bevege seg rundt
FORBEREDELSE	<ul style="list-style-type: none">• Lag nok «profiler» til alle i gruppen (bruk de på side 132 eller lag dine egne).• Skriv hver profil på et stykke papir (ca. A5-størrelse), og bruk tape for å feste lappene til deltakernes rygg.• Ta en kopi av Europarådets definisjon av hatprat til hver deltaker.• Dere trenger nok plass til at deltakerne kan gå rundt.

FREMGANGSMÅTE

DEL I. I FORUMET (15 MINUTTER)

1. Be deltakerne forestille seg at de er med i et nettforum om fotball (eller ishockey eller annen sport). Forklar at alle vil bli gitt en ny «profil», og at de skal representere denne personen. Men ingen får vite hva som er skrevet på sin egen profil!
2. Fortell deltakerne at øvelsen går ut på at deltakerne presenterer seg selv og hilser på de andre. Samtalene skal være korte: deltakerne bør prøve å hilse på så mange andre besøkende i forumet som de rekker i tiden de har til rådighet.
3. Forklar at formålet med øvelsen er å utforske felles oppfatninger og fordommer om ulike grupper i

samfunnet. Når de møter andre, bør deltakerne tenke over hva slags ting folk kan si (på nettet) til noen med denne identiteten, for eksempel til en person med nedsatt funksjonsevne i en sportsgruppe, en svart afrikaner, en eldre kvinne også videre. Folk bør ikke nødvendigvis snakke med hverandre på samme måte som man ville gjort med sin virkelige identitet, men man kan tenke over hva slags holdninger som finnes på nettet og prøve å representere disse. Stygge kommentarer er tillatt: ingen vil bli holdt ansvarlig etterpå for en kommentar de kommer med i løpet av øvelsen.

4. Fest en identitet på ryggen til hver deltaker uten å la dem se det. Gi alle et papirark og blyant så de kan notere noen av ordene de andre bruker om identiteten deres.
5. Be deltakerne bevege seg rundt i rommet. Gi dem ca. 10 minutter til å sirkulere og hilse på hverandre. Be deltakerne notere ned noen av ordene som andre bruker når de hilser på dem. Etter 10 minutter kan du be deltakerne om å stoppe, ta av seg identiteten de har fått, og oppsummere øvelsen.

OPPSUMMERING (20 MINUTTER)

Sørg for at deltakerne er ute av rollene sine før oppsummeringen starter. Begynn med å spørre alle om deres virkelige navn, og si en ting om seg selv. Still deretter noen av spørsmålene:

- Klarte noen å gjette deler av sin egen profil? Be dem om å begrunne, og skriv opp noen av ordene som ble brukt til å hilse på dem.
- Var det noen som likte øvelsen? Var det noen som ikke likte den? Hvorfor?
- Be deltakerne om å se på sin egen profil
- Var noen overrasket over noen av ordene som ble brukt for å hilse på dem?
- Synes dere profilene var «realistiske»? Ville folk lagt ut denne typen informasjon i en offentlig profil?
- Hvor lett var det å si stygge ting til andre? Var det lettere å finne på stygge ting for enkelte profiler?
- Tror dere det ville vært lettere å si stygge ting om dere hadde vært på nettet, med andre ord hvis «personen» ikke hadde stått foran deg? Hvorfor kan dette gjøre en forskjell?

DEL II. ETABLERING AV RETNINGSLINJER (25 MINUTTER)

1. Fortell deltakerne om Europarådets kampanje mot hatprat på nettet, og gi dem definisjonen av hatprat nedenfor.

Hatprat dekker alle former for uttrykk som sprer, oppfordrer til, promoterer, eller rettferdiggjør rasehat, xenofobi, antisemittisme eller andre former for hat basert på intoleranse, inkludert: intoleranse uttrykt gjennom aggressiv nasjonalisme, etnosentrisme, diskriminering og fiendtlighet mot minoriteter, innvandrere og personer med innvandrerbakgrunn.»

(Ministerkomiteen, Europarådet)

2. Be om noen meninger om følgende spørsmål, og forklar at de vil bli diskutert videre i grupper:
 - Mener du at hatprat bør tillates på nettet?
 - Hvorfor legger folk ut hatprat om andre?
 - Hva kan *dere* foreslå som måter å moderere deres egne innlegg, slik at de ikke er støtende for andre?

3. Forklar at deltakerne vil arbeide i små grupper (4-5 personer) for å utvikle et sett retningslinjer for nettaktivitet. Gi dem ca. 10 minutter til denne oppgaven, og samle deretter gruppene for å se på de ulike forslagene.

OPPSUMMERING

- Har dere noen kommentarer til de ulike forslagene? Har folk husket ting du kanskje har glemt?
- Tror dere det vil være mulig å holde seg til retningslinjene deres?

TIPS TIL VEILEDERE

- Valget av identiteter er viktig i denne øvelsen: det kan være lurt å tilpasse navnene eller profilene slik at de er mest mulig relevante for din gruppe. Pass på når du fordeler profiler til folk, at du ikke gir noen en profil som er nær deres virkelige identitet.
- Det kan være lurt å fortelle folk navnene sine når du gir dem profilene. Ikke gi dem noen annen informasjon, og be dem om ikke å spørre de andre hva som er skrevet på deres lapp.
- Når du instruerer deltakerne om forumet, oppmuntre dem til å blande noen positive eller nøytrale hilsener med noen negative. Fortell dem at kommentarene bare skal utløses av det som er skrevet på profilen, ikke av noe de vet om den virkelige personen. Det kan være nyttig å gi noen få eksempler før øvelsen begynner, for eksempel:
 - «Hei, sporty!»
 - «Du er for deformert å spille fotball!»
 - «Du fremmede – hva gjør du her?»
- Etter øvelsen bør du sørge for at ingen har blitt såret eller fornærmet i sin «virkelige» identitet av noe som ble sagt til dem under øvelsen. Det kan være viktig å snakke om noen av de negative kommentarene direkte: for eksempel ved å spørre alle som brukte fornærmende hilsener, om de virkelig tror dette om personen.
- Det kan være nyttig å ha noen bord rundt i rommet i tilfelle deltakerne synes det er vanskelig å skrive notater mens de sirkulerer. Alternativt kan du ha noen observatører som ikke tar del i øvelsen, men tar notater om hva folk sier (og folks reaksjoner).
- Når gruppene har utarbeidet retningslinjene sine, kan de henges opp i rommet slik at andre kan gå rundt og se på dem.

VARIASJONER

Øvelsen kan utføres som en skriveøvelse. Du bør ta tre eller fire kopier av profilene på side 132 og klippe dem ut til kort. Etter at du har gitt deltakerne hver sin profil (på ryggen), gi dem tre eller fire tilfeldig kort. De skriver deretter ned sine hilsener på baksiden av hvert kort. Kortene vil deretter bli gitt til personen med den aktuelle profilen.

Denne fremgangsmåten kan i større grad gjenspeile den relative anonymiteten folk har på nettet, men øvelsen vil ta litt lengre tid.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

Deltakerne kan arbeide videre med retningslinjene og utvikle et sett for gruppen som helhet. Du kan vende tilbake til retningslinjene på et senere tidspunkt og spørre i hvilken grad folk har klart å følge dem. Du kan dele ut retningslinjene på nettsiden til Stopp hatprat-kampanjen. Du kan også diskutere dem på nettet med andre ungdommer i forumet «Join the Discussion» på bevegelsens internasjonale kampanjenettsted www.nohatespeechmovement.org.

Hvis du har lagt merke til sterke fordommer mot bestemte grupper, kan det være lurt å håndtere disse gjennom mer målrettede øvelser. Ta en titt på *Education Pack og Compass* for å velge ut øvelser som bekjemper fordommer og diskriminering. Mer informasjon: : www.coe.int/compass

TIL UTDELING

Alla (K)

Alder: 19

Lesbisk

Benjamin (M)

Alder: 9

Liker nettpill

Mohammed (M)

Alder: 16

Landsmester i matematikk

Geir (M)

Alder: 33

Fotballtrener

Hugo (M)

Alder: 21

Fra Venezuela

Chris (M)

Alder: 43

Parkeringsvakt

Åse (K)

Alder: 65

Eier sin egen bedrift

Amlin (M)

Alder: 27

Fra Somalia

Sonja (K)

Alder: 33

Arbeidsledig

Hanzi (M)

Alder 23

Rom

Anders (M)

Alder: 26

Frisør

Lisa (K)

Alder: 30

Kokk

Rebekka (K)

Alder: 28

Lærevansker

Johan (M)

Alder: 31

Jehovas vitner

Anja (K)

Alder: 12

Døv

Liana (K)

Alder: 13

Spiller på skolens fotballag

Ricardo (M)

Alder: 72

Homofil

Daniel (M)

Alder: 21

Profesjonell tennis-spiller

David (M)

Alder: 26

Krigsveteran (funksjons-
hemmet)

Omar (M)

Alder: 29

Imam (muslimsk prest)

Jon (M)

Alder: 37

Humanitært arbeid

KAPITTEL 5

BAKGRUNNSINFORMASJON

5.1 Hatprat på nettet	134
5.2 Menneskerettigheter	141
5.3 Ytringsfrihet	146
5.4 Rasisme og diskriminering	152
5.5 Privatliv og sikkerhet	157
5.6 Demokrati og deltakelse	160
5.7 Kampanjestrategier	165
5.8 Internettferdigheter	168
5.9 Nettmobbing	177
5.10 Europarådet og hatprat på nettet	181

5.1 HATPRAT PÅ NETTET

(...) begrepet «hatprat» skal forstås som alle former for uttrykk som sprer, oppfordrer til, promoterer eller rettferdiggjør rasehat, xenofobi, antisemittisme eller andre former for hat basert på intoleranse, inkludert: intoleranse uttrykt gjennom aggressiv nasjonalisme, etnosentrisme, diskriminering og fiendtlighet mot minoriteter, innvandrere og personer med innvandrerbakgrunn.

Europarådet, Ministerkomiteen, rekommandasjon nr. (97) 20

HVORDAN DEFINERE HATPRAT

Hatprat er sjelden et svart-hvitt ja-eller-nei-spørsmål. Det er ulike meninger både om hvordan det skal klassifiseres, og hva vi skal gjøre med det. En del av årsaken til de ulike synspunktene er at folk flest mener disse spørsmålene henger sammen: hvis noe er klassifisert som hatprat, bør det utløse en reaksjon. Hvis det ikke er hatprat, antar vi at det er akseptabelt, eller i det minste at det skal bli tolerert. Det betyr at definisjonen vi bruker, også ser ut til å fortelle oss når vi skal handle.

Noen mennesker er motvillige til å «handle» mot hatprat fordi de ser dette som en uakseptabel begrensnings av ytringsfriheten. Derfor bruker de begrepet «hatprat» kun til de aller verste tilfellene, for eksempel når det fremsettes umiddelbare trusler mot noens liv eller sikkerhet.

Denne håndboken er basert på Europarådets definisjon, som har et mye bredere perspektiv på hatprat. Tilnærmingen her tar også utgangspunkt i at «noe må gjøres» med alt som faller inn under denne definisjonen. Det er imidlertid viktig å huske på at å «gjøre noe» ikke trenger bety å begrense ytringer eller forby dem: det er mange andre måter å reagere! Bakgrunnsinformasjonen om kampanjestrategier ser nærmere på dette.

Den siste delen av dette kapittelet ser på ulike måter å klassifisere og vurdere tilfeller av hatprat. Men først kommer spørsmålet om hvorfor eller om hatprat på nettet bør reageres mot. Enkelte mener at «internett vil finne ut av det selv», og at vi bør la alle ytringer spres fritt, i hvert fall i denne sfæren!

Europarådets definisjon av hatprat dekker «alle uttrykksformer», med andre ord ikke bare tale, men også bruk av bilder, videoer eller andre former for nettaktivitet. Netthat er derfor også hatprat.

HVORFOR BØR VI REAGERE MOT HATPRAT PÅ NETTET?

HATPRAT GJØR VONDT

Ord kan gjøre vondt, og hat gjør vondt! Hatprat er et alvorlig problem og kan utgjøre et brudd på menneskerettighetene. Hatprat på nettet er ikke mindre alvorlig enn hatprat utenfor internett, men er ofte vanskeligere å identifisere og utfordre.

HOLDNINGER FØRER TIL HANDLINGER

Hatprat er farlig ikke bare fordi det er skadelig i seg selv, men også fordi det kan føre til mer alvorlige menneskerettighetsbrudd, inkludert fysisk vold. Hvis det får pågå uten motforestillinger, kan hatprat på nettet overføres til virkeligheten, fremme rasemotsetninger og andre former for diskriminering og overgrep. Mulighetene for at hat kan spre seg raskt i den virtuelle verden øker de potensielle skadene.

HATPRAT PÅ NETTET BESTÅR AV MER ENN BARE «ORD»

Internett gjør det mulig for oss å kommunisere raskt og på mange måter, som for eksempel gjennom sosiale medier og nettspill, og ofte også anonymt. Netthat kan uttrykkes gjennom videoer og fotografier så vel som i sin mer kjente «tekstform». I visuell eller multimediaform kan det ofte ha en større innvirkning på bevisste og ubevisste holdninger.

På hvilke måter kan folk «hate» på nettet?

En sang, en video, en tweet, en tegneserie, et manipulert bilde...

HAT RAMMER BÅDE ENKELTPERSONER OG GRUPPER

Netthat kan rettes mot grupper, og målgruppene har en tendens til å være grupper som allerede er sårbare på noen områder, som asylsøkere, religiøse minoriteter eller mennesker med funksjonshemninger. Enkeltpersoner er også i økende grad mål for netthat. Skadevirkningen er noen ganger dødelig, som ved nettmobbing, og har ført til selvmord i en rekke rapporterte tilfeller. Hatprat truer også sikkerheten og selvtiliten til alle som identifiserer seg med målgruppene for hatprat.

Hardu sagt ting til noen på nettet som du ikke ville sagt ansikt til ansikt?

Ville du gjort det hvis du trodde du kunne bli identifisert?

INTERNETT ER IKKE LETT Å KONTROLLERE

Hatmeldinger på nettet tolereres i større grad enn hatmeldinger utenfor nettet og kan i mindre grad kontrolleres. Det er også lettere (og mindre risikabelt) for «hatere» å krenke andre på internett, ikke minst fordi folk ofte kan gjemme seg bak en maske av anonymitet.

RØTTENE TIL HATPRAT PÅ NETTET STIKKER DYPT

Holdningene og de sosiale spenningene som ligger i bunn for hatprat på nettet, stikker dypt i samfunnet, og er som regel de samme som de som fører til hatprat utenfor nettet. Ved å arbeide mot hatprat på nettet er vi også med på å redusere andre forekomster av hatytringer.

INTERNETT ER IKKE EN ØY

Den enorme aktiviteten på internett er et viktig trekk ved det moderne samfunnet, men det bør ikke bli sett på som en sfære der vanlige regler for menneskelig oppførsel ikke gjelder. Folks tilværelse på nettet er sterkt knyttet til deres «virkelige» tilværelse. De to områdene i livene våre er ikke frakoblet: den virtuelle verden har rett og slett blitt en viktig del av den «virkelige» verden. Hatprat på nettet har ofte konsekvenser i hverdagen: menneskene, følelsene, erfaringene og dynamikken er de samme.

INTERNETT ER FORTSATT UNGT!

Vår forståelse av den virtuelle verden er på mange måter mindre avansert enn den ikke-virtuelle verden. Det samme gjelder lovene og reglene knyttet til det som vanligvis regnes som akseptabelt eller uakseptabelt. Nettaktivitet må ses gjennom det samme prismet av generelle verdier som styrer oss i vår atferd utenfor internett. Den må også være underlagt de samme lover: i særlig grad må den reguleres av eksisterende menneskerettighetslover.

INTERNETT KAN BLI BEDRE!

Internett er verken mer eller mindre enn hva mennesker gjør det til. Dersom visse former for oppførsel blir «akseptable», eller normen, vil de sannsynligvis få råde, akkurat som i det virkelige samfunnet. Vi trenger en visjon om hva vi ønsker at de aksepterte formene for oppførsel på nettet skal være. Videre må vi arbeide for å gjøre disse formene akseptert, heller enn andre former. Det betyr at vi som borgere og unge i alle aldre også må engasjere oss i hvordan internett styres, og hvorfor enkelte ting er tillatt og andre ikke.

Noen fora og nettstedet har sin egen «kultur».

Hvordan kan unge hjelpe til å skape den «internettkulturen» de selv foretrekker?

MYTENE OM ANONYMITET OG STRAFFRIHET

Hatprat på nettet spres og forsterkes av at man undervurderer den svært skadelige virkningen det kan ha på folk, og av to myter om sosialt samspill på nettet: straffefrihet og anonymitet. Alt som blir gjort på nettet, kan til slutt spores tilbake til den som har skrevet eller formidlet det. Det avhenger av hvor langt rettshåndhevere er villig til å gå. Inntrykket er derimot at man kan legge ut eller dele hatmeldinger uten å legge igjen spor, hvilket gjør det lettere å uttrykke hatmeldinger enn hvis gjerningspersonen vet at navnet deres er tilgjengelig for alle.

I tillegg til anonymitet kommer oppfattelsen av straffefrihet: formidlere av hatprat kan være klar over at handlingene deres er ulovlige, urimelige eller umoralske, men de er overbevist om at ingenting vil skje med dem. Straffefrihet er også en myte, fordi hatmeldinger i høyeste grad kan føre til rettsforfølgelse i mange av Europarådets medlemsland.

Begge mytene om anonymitet og straffefrihet må avlives og avmystifiseres.

Å KLASSIFISERE HATPRAT

ILLE HAT, VERRE HAT

Enhver respons på hatprat må erkjenne at «hat» kommer i ulike former og med ulik styrkegrad.. Selv om alle uttrykk for hat kan være ille til en viss grad, kan ett tilfelle likevel være verre enn et annet, for eksempel kan det være mer støtende, det kan ramme et større antall mennesker, være mer provoserende, potensielt mer skadelig og så videre.

Ethvert forsøk på å svare på hatprat må ta hensyn til dette, fordi forskjeller i graden av hatet som uttrykkes, vil bety en forskjell for hvordan vi reagerer. Et passende svar på hatprat vil ikke være altfor begrensende i forhold til ytringsfriheten, men det vil påpeke og forsøke å håndtere skadene den forårsaker (eller kan forårsake). Følgende liste gir noen nyttige tips for å vurdere enkelttilfeller.

INNHALDET OG TONEN I UTTRYKKET

Noen uttrykk for hat er mer ekstreme, bruker mer krenkende ord og oppfordrer kanskje til at andre skal handle. I den andre enden av spekteret er milde fornærmelser eller brede generaliseringer som setter spesielle grupper eller enkeltpersoner i et dårlig lys (og kan være feilaktige). En provisorisk klassifisering, kun basert på innhold og tone, kan rangere følgende uttrykk fra ille til verre

Du kan finne mer informasjon om ytringsfrihet, inkludert om dens legitime begrensninger, på side 146

Innvandrere har historisk sett hatt en negativ påvirkning på samfunnet.

Personer med funksjonshemninger snylter på staten.

En neger er ikke et menneske, men et dyr.

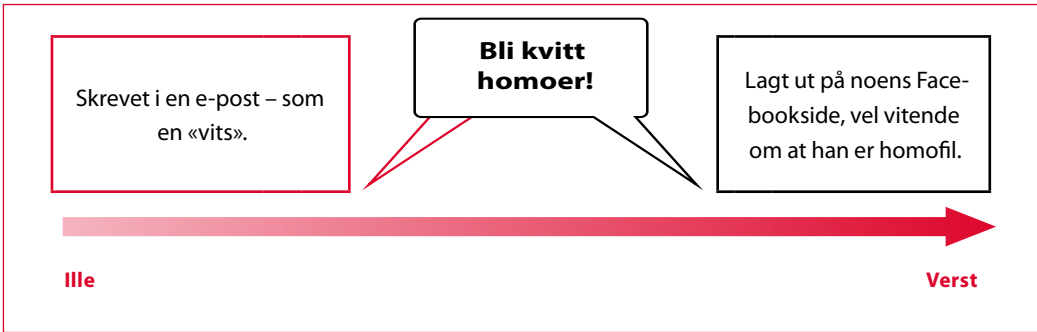
Du er en *** hore. Jeg kommer til å voldta deg i morgen.

Mer fornærmende eller truende

I praksis er det svært vanskelig å isolere innholdet eller tonen fra den generelle konteksten. Hensyn til andre faktorer (nedenfor) kan endre rangeringen av disse uttalelsene, for eksempel kan virkningen av kommentaren om innvandrere være en god del mer skadelig nettopp fordi den bruker et mer avmålt språk.

HENSIKTEN TIL DEN SOM STÅR BAK YTRINGEN

Folk sier ting, særlig på nettet, uten å overveie det skikkelig. Vi kan ofte fornærme hverandre uten å mene det, og deretter angre på det, og kanskje til og med ta tilbake det vi sa. I de følgende to eksemplene er begge ytringene intolerante og stygge, men den ene er sagt med den hensikt å skade. De to tilfellene vil i det minste kreve forskjellig respons.

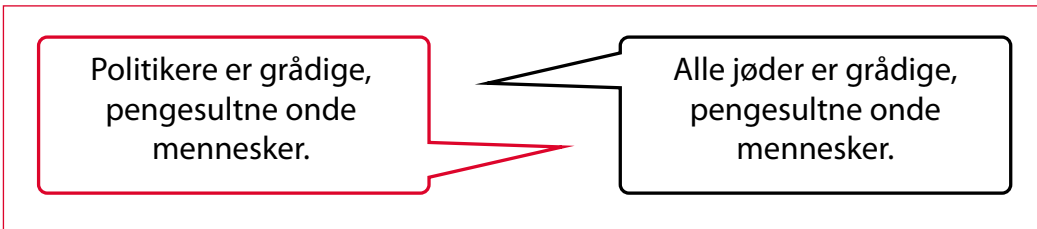

MÅLGRUPPER OG POTENSIELLE MÅLGRUPPER

Noen grupper eller enkeltpersoner kan være mer sårbare enn andre med tanke på ulike typer kritikk. Det kan handle om hvordan de generelt blir sett på av samfunnet, hvordan de fremstilles i media, eller det kan handle om at situasjonen deres gjør dem mindre i stand til å forsvare seg. Hatprat mot muslimer vil for eksempel trolig være langt mer skadelig i et land der det overveldende flertallet er ikke-muslimer. Kristne kan føle seg mer truet der de er i mindretall. Barn anses å trenge spesiell oppmerksomhet og beskyttelse i nesten alle samfunn.

Gruppene som oftest utsettes for hatmeldinger, er identifisert i definisjonen i begynnelsen av dette kapitlet, men hvem som helst kan bli en skyteskive for hat selv om de ikke faller inn under en av de formene for intoleranse som nevnes.

Følgende eksempel illustrerer hvordan det samme uttrykket brukt om ulike grupper kan ha helt ulik effekt. Det andre vil sannsynligvis være langt mer skadelig.

KONTEKSTEN

Sammenhengen en ytring faller i, handler om de historiske og kulturelle omstendighetene rundt et uttrykk for hat. Det kan også handle om andre faktorer som medium og målgruppe, hvilke spenninger eller fordommer som finnes, hvilken «autoritet» som er ansvarlig for ytringen, og så videre.

VIRKNINGEN ELLER DEN POTENSIELLE VIRKNINGEN

Den faktiske eller potensielle virkningen på enkeltpersoner, grupper eller samfunnet som helhet er en av de viktigste faktorene i vurderingen av en hatefull ytring, og i hvordan vi vurderer responsen vår. Hvordan en person eller gruppe faktisk blir berørt, er ofte viktigere enn hvordan utenforstående føler de *burde* blitt berørt. Hvis et barn for eksempel føler seg sterkt plaget av kommentarer som andre hevder ble ytret på en «vennlig» måte, kan selve smerten trolig oppleves som sterkere bare ved å la de andre få «uttrykke meningen sin».

HAT, NETTHAT OG FOLKERETTEN

Selv om fokuset i denne håndboken ikke nødvendigvis er på bruk av rettslige midler, er det verdt å nevne noen av de juridiske forbudene mot hatprat.

- Artikkel 20 i **FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter** slår fast at «Enhver form for fremming av nasjonalhat, rasehat eller religiøst hat som innebærer oppfordring til diskriminering, fiendskap eller vold, skal forbys ved lov».
- Artikkel 4 i **FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering** slår fast at all propagandavirksomhet som fremmer og oppfordrer til rasediskriminering, er ulovlig.
- Artikkel 10 i **Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen** beskytter ytringsfriheten, men åpner for at den skal være begrenset «for å verne andres omdømme eller rettigheter», så vel som for noen andre formål. Denne artikkelen gjør det mulig for medlemslandene å forby visse tilfeller av hatprat i sine egne land.
- Artikkel 10 i **Den europeiske menneskerettskonvensjonen** beskytter ytringsfriheten, men åpner for at den skal være begrenset «for å verne andres omdømme eller rettigheter», så vel som for noen andre formål. Denne artikkelen gjør det mulig for medlemslandene å forby visse tilfeller av hatprat i sine egne land.

Mer informasjon om menneskerettigheter og menneskerettslov finner du i avsnitt 5.2 om menneskerettigheter.

Vet du hva slags former for hatprat som er forbudt i Norge?

Et annet relevant folkerettslig instrument fra Europarådet er Konvensjonen om datakriminalitet (også kjent som Budapest-konvensjonen, 2001). Europarådets Konvensjon om datakriminalitet er det eneste forpliktende internasjonale instrumentet for dette temaet. Den fungerer som en retningslinje for alle land i utviklingen av omfattende nasjonal lovgivning mot datakriminalitet og som et rammeverk for internasjonalt samarbeid mellom statlige parter i denne avtalen.

Tilleggsprotokollen til Konvensjonen om IKT-kriminalitet om kriminalisering av handlinger av rasistiske og fremmedfiendtlig art begått gjennom datasystemer (2003) er en tilleggsprotokoll som skal undertegnes av statspartene til konvensjonen. Den definerer «rasistisk og fremmedfiendtlig materiale» som «skriftlig materiale, bilder eller enhver representasjon av ideer eller teorier, som fremmer eller oppfordrer til hat, diskriminering eller vold mot individer eller grupper av individer, på bakgrunn av rase, hudfarge, nedstamning og/eller nasjonal/etnisk opprinnelse. På samme måte kan ytringer om noens religion omfattes, forutsatt at ytringen brukes som et påskudd i denne kontekst». Protokollen krever at medlemslandene gjennomfører visse tiltak i retning av å forby og kriminalisere handlinger av rasistisk og fremmedfiendtlig art. Komiteen om datakriminalitet samler representanter for partene i konvensjonen for høringer om hvordan konvensjonen og støttetiltak gjennomføres i medlemslandene.

5.2 MENNESKERETTIGHETER

Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter.

Artikkel 1, Verdenserklæringen om menneskerettighetene

Menneskerettighetene er relevante for hatprat på en rekke måter. Fra et juridisk synspunkt kan visse menneskerettigheter komme til gyldighet både ved spesielle tilfeller av hatprat, og også ved forsøk på å forby eller begrense den. I et verdiperspektiv kan man si at nesten all hatprat stammer fra holdninger som er rasistiske eller diskriminerende, og begge deler er et menneskerettighetsspørsmål. I et utdanningsperspektiv kan man i videste forstand si at menneskerettighetene gir ett av de mest effektive rammeverkene for forståelse og håndtering av hatprat på nettet.

Denne delen inneholder grunnleggende informasjon om menneskerettighetsprinsipper, menneskerettigheter og hvordan menneskerettighetene gjør seg gyldige for hatprat på nettet. Noen av de spesifikke rettighetene som er direkte relevant for hatprat på nettet, er omtalt i andre kapitler.

HVA ER MENNESKERETTIGHETER?

Fakta

- Menneskerettighetene er internasjonalt godkjente standarder basert på et sett med universelle verdier som nasjonale myndigheter over hele verden har blitt enige om.
- Menneskerettighetene bygger på ideen om at alle mennesker skal respekteres, og at ingen skal måtte lide i en slik grad at de skal føle seg *mindre enn menneskelig*. Alle mennesker er likeverdige i denne sammenheng; deres *verdighet* bør behandles som en grunnleggende verdi.
- Menneskerettighetene er nedfelt i *folkeretten*, og skaper forpliktelser for regjeringer rundt om i verden. Myndighetene har en plikt til å sørge for at de grunnleggende behovene til hver enkelt er oppfylt, herunder behovet for personlig verdighet.
- Menneskerettighetene sikrer ikke et liv i luksus, fri fra all skade eller smerte. De danner en grunnlinje, et sett av *minimumsstandarder* som definerer hva som kreves for at mennesker kan leve et liv i verdighet.
- De fleste menneskerettighetene kan *begrenses* under visse omstendigheter dersom dette er nødvendig for å beskytte andres rettigheter, eller er nødvendig for samfunnet som helhet. Noen menneskerettigheter, for eksempel retten til liv og retten til å være fri for umenneskelig og nedverdiggende behandling, kan aldri begrenses.

MENNESKERETTIGHETENE OG LOVEN

Menneskerettighetene har blitt innarbeidet i ulike rettslige systemer, og forplikter myndigheter på en rekke nivåer. Viktige menneskerettighetsinstrumenter sammen med noen av rettighetene de dekker, er vist i diagrammet på side 143

MENNESKERETTIGHETER PÅ INTERNASJONALT NIVÅ

De forente nasjoner (FN) har utviklet en rekke menneskerettighetstraktater som definerer staters forpliktelser overfor enkeltpersoner. De viktigste er:

- **FNs menneskerettighetserklæring** (Verdenserklæringen). Verdenserklæringen ble utarbeidet i 1948, rett etter andre verdenskrig. Den har blitt godkjent av alle stater i hele verden og fastsetter de grunnleggende rettighetene og prinsippene som gjentas i alle påfølgende menneskerettighetstraktater.
- **Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP)** ble vedtatt av FNs generalforsamling i 1966. Den bygger videre på mange av rettighetene som er nedfelt i Verdenserklæringen, illustrert i diagrammet på side 143.
- **Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK)** ble vedtatt av generalforsamlingen samtidig som SP. Den dekker de resterende rettighetene i Verdenserklæringen.

Alle europeiske stater er enige om å respektere, beskytte og oppfylle rettighetene i det internasjonale menneskerettighetssystemet (Bill of Rights). De har også signert flere andre internasjonale menneskerettighetstraktater, inkludert FNs konvensjon om barns rettigheter.

PÅ REGIONALT NIVÅ

Det europeiske menneskerettighetsrammeverket ble opprettet og håndheves av Europarådet, og i noen grad av EU.

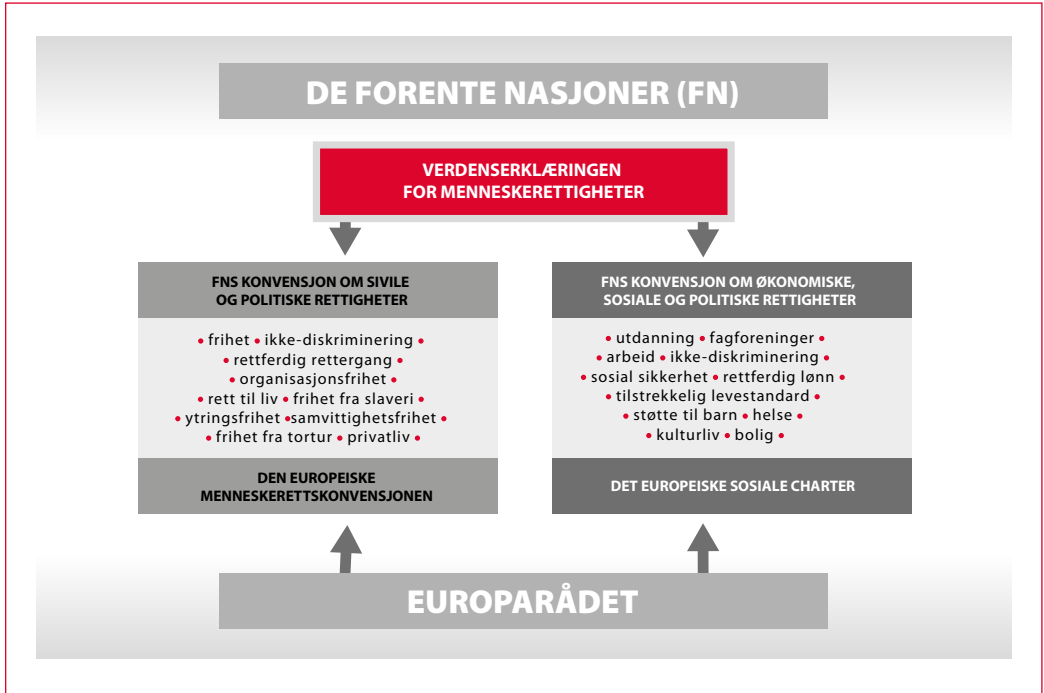
To sentrale traktater på europeisk nivå deler rettighetene i Verdenserklæringen på lignende måte som de to FN-konvensjonene som er nevnt ovenfor, selv om de europeiske traktatene ble vedtatt tidligere.

- **Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen** ble vedtatt i 1953 og inneholder nesten de samme rettighetene som de i SP. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen ble etablert i 1959 for å overvåke medlemslandene i Europarådet sin overholdelse av konvensjonen.
- **Den europeiske sosialpakt** ble vedtatt i 1961 og inneholder nesten identiske rettigheter med de som finnes i ØSK. Disse rettighetene overvåkes av Den europeiske komité for sosiale rettigheter som vurderer rapporter innsendt av statene (og noen ganger andre aktører, for eksempel fagforeninger og andre frivillige organisasjoner).

PÅ NASJONALT NIVÅ

Mange land har også menneskerettighetsbeskyttelse innebygd i sin egen nasjonale lovgivning. Der hvor dette er tilfelle, kan potensielle brudd på menneskerettighetene bli hørt i nasjonale domstoler.

WHICH RIGHTS DO WE HAVE?

MENNESKERETTIGHETER OG HATPRAT

Menneskerettighetene er relevante for hatefulle ytringer på en rekke ulike nivåer:

BAKENFORLIGGENDE ÅRSAKER

Hatprat er drevet av negative stereotyper som anser noen grupper eller enkeltpersoner som mindreverdige, annerledes og mindre verdig respekt. Menneskerettighetene anser mennesker som *likeverdige* når det gjelder menneskerettigheter, og likeverdige respekt. Ikke-diskriminering er et grunnleggende prinsipp. Å utvikle respekt for menneskerettighetene er en måte å sørge for at holdningene som driver hatprat, ikke får lov til å blomstre.

UMIDDELBAR EFFEKT

De verste uttrykkene for hatprat er i seg selv en form for diskriminering og et brudd på menneskerettighetene. Hatprat fremmedgjør, marginaliserer og undergraver den personlige verdigheten til mennesker som ofte allerede er sårbare på andre måter. Når målet for hatprat er enkeltpersoner, for eksempel i tilfeller av nettmobbing, kan hatprat også krenke retten til privatliv og innebære umenneskelig og nedverdiggende behandling. Men hatprat undergraver også tilliten, verdigheten og tryggheten for *alle* som identifiserer seg med grupper som utsettes for hatprat.

KONSEKVENSENE AV HATMELDINGER

Hvis hatprat blir stående uimotsagt, driver det menneskerettighetsbrudd videre: negative stereotypier spres i hele samfunnet, grupper blir stadig mer marginalisert og isolert, konflikt og splittelse vokser, og krenkelser eller trusler øker ettersom nye grenser testes. I de verste tilfellene kan selve «ytringen» omsettes til fysisk mishandling. Hatprat kan føre til hatkriminalitet, og involverer menneskerettigheter knyttet til personlig sikkerhet og trygghet. Hatkriminalitet, inkludert folkemord, er alltid akkompagnert av hatprat. Ikke all hatprat resulterer i hatkriminalitet, men hatkriminalitet innebærer alltid hatprat.

YTRINGSFRIHET?

Tiltak for å bekjempe hatprat kan også involvere visse menneskerettigheter, fordi ytringsfriheten er en grunnleggende menneskerett, det samme er retten til tankefrihet, samvittighetsfrihet eller religionsfrihet. De som blir anklaget for å fremme «hat», appellerer ofte til *disse* rettighetene.

En riktig forståelse av menneskerettighetene kan bidra til å løse denne tilsynelatende konflikten. En av de viktigste utfordringene i arbeidet med å bekjempe hatprat er å kunne finne balansen mellom å tillate ytringsfrihet, og samtidig beskytte andre rettigheter som kan komme i konflikt med ytringsfriheten.

BRUK AV MENNESKERETTIGHETER FOR FOREBYGGING AV HATPRAT

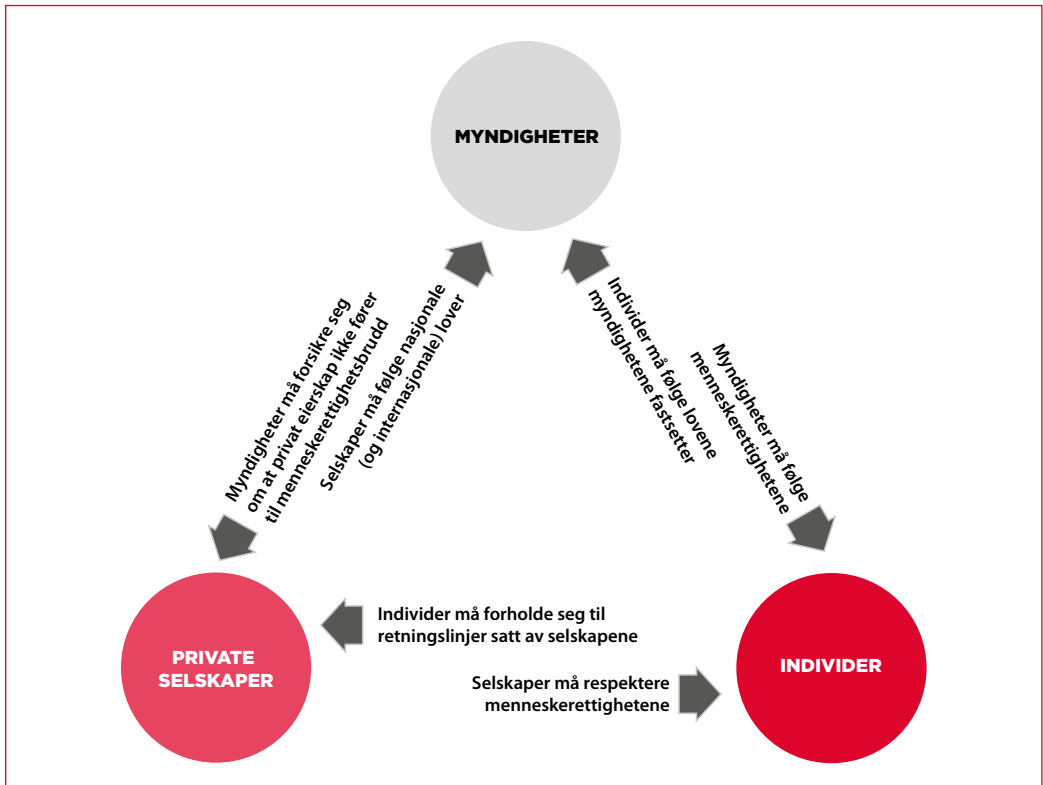
Menneskerettighetslæring gir mektige verktøy for å forebygge hatprat på nettet ved å utvikle unges menneskers kunnskap, ferdigheter og holdninger til å håndtere hatprat ut i fra en rettighetsbasert tilnærming. En menneskerettighetslæring bidrar ikke bare til å utvikle empati og respekt for andre; det oppfordrer også til aktiv deltakelse og en følelse av individuell makt.

Du kan finne mer informasjon om menneskerettigheter i kapittel 4 i *Compass*: www.coe.int/compass

MENNESKERETTIGHETER OG INTERNETT

Internett er stort sett «eid» og kontrollert av private selskaper. Dette gjør beskyttelse av menneskerettighetene mer komplisert, fordi menneskerettighetene egentlig er «regler for myndigheter», ikke private selskaper. Hvis et kjøpesenter eller en privat nattklubb ønsker å forby folk iført jeans, folk som demonstrerer, eller deler ut informasjon om et annet selskap, som alle er former for «uttrykk», kan du ikke påberope deg ytringsfrihet og ta saken til Den europeiske menneskerettighetsdomstolen! På samme måte kan private selskaper stort sett utarbeide regler som folk må rette seg etter når de bruker de delene av internett som eies av dem. Hvis folk ikke liker reglene, kan de klage, men den ytterligste sanksjonen er rett og slett ikke å bruke tjenesten. Men dette betyr ikke at de delene av verden som er eid av private selskaper, inkludert internett, ikke er regulert av menneskerettighetslover! Menneskerettighetene pålegger myndigheter (minst) to ulike typer plikter:

1. De setter begrensninger for hva myndigheter aktivt har lov til å gjøre, for eksempel har de ikke lov til å forby all politisk opposisjon, utøve tortur eller frata noen sin frihet uten skikkelig grunn.
2. De forplikter myndigheter til å innføre positive tiltak for å sikre at rettighetene er ordentlig beskyttet. Dette kan bety å vedta lover som forbyr diskriminering, passe på at voldelige handlinger tiltales (og straffes), eller sikre at ofre får riktig beskyttelse.

Med andre ord må myndigheter også sørge for at ikke «private» områder bryter menneskerettighetene. I teorien er sikkerheten til enkeltpersoner i internettets «private rom» like mye myndigheters ansvar som hvor som helst i den «virkelige» verden. Men i praksis blander myndighetene seg betydelig mindre i den virtuelle verden enn de gjør i den «virkelige» verden.

Videre er skillet mellom private og offentlige rom uskarpt og bør drøftes ytterligere. Ikke alle nettsted er privateide, og selv når de er det, er spørsmålet om offentlig ansvar fortsatt relevant. Er et sosialt nettverk som samler 500 millioner mennesker et rent privat foretak?

Stopp hatprat-bevegelsen er initiert av ungdomsrepresentanter i Europarådet for å gjenvinne internett som et offentlig rom med interesser som strekker seg langt utover interessene til internettforetak.

Husk: Bare fordi det er relativt få «lover» som regulerer ytringer på internett, betyr det ikke at enkeltpersoner oppfordres til å si og gjøre hva de vil! Internett blir det brukerne av internett bestemmer seg for at det skal være, og unge mennesker har like mye mulighet til å påvirke det som noen andre!

5.3 YTRINGSFRIHET

Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å hevde meninger uten innblanding og til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer gjennom enhver kommunikasjonskanal og uten hensyn til landegrensler.

Artikkel 19, Verdenserklæringen om menneskerettighetene

YTRINGSFRIHET OG HATPRAT

Ytringsfriheten er av grunnleggende betydning i ethvert arbeid for å beskytte menneskerettighetene og håndtere hatprat. Selv om alle former for krenkelser eller hat er ubehagelige, og mange kan være rasistiske, må alle forsøk på å begrense eller fjerne uttrykk for hat ta hensyn til rettighetene til begge sider. Dette gjelder også rettighetene til de som uttrykker «hat».

Det kan virke merkelig, men respekt for menneskerettighetene er nesten alltid et spørsmål om å balansere *ulike* rettighetskrav. Uansett hvor mye vi kan mislike de som krenker, kriminelle, eller de som skader andre gjennom språkbruk, gjelder beskyttelse av menneskerettigheter for dem også.

Ytringsfriheten eller retten til å ytre seg regnes som en grunnleggende menneskerett av to viktige grunner: For det første er den viktig for enkeltpersoner, og for det andre er den viktig for samfunnet. Ytringsfriheten er ett av de grunnleggende behovene som er avgjørende for menneskers verdighet, og den spiller også en sentral rolle i demokratiske samfunn.

Uten ytringsfrihet kan demokratiet ikke fungere; uten demokratiet er menneskerettighetene ubeskyttet.

Ytringsfrihet «utgjør ett av de viktigste fundamentene i [demokratiske samfunn], en av de grunnleggende forutsetningene for dets utvikling og for utvikling av hvert menneske».

Den europeiske menneskerettsdomstolen: Handyside vs. Storbritannia

I dagligtale snakker folk vanligvis om retten til «fri tale». Faktisk dekker ytringsfrihet alle former for menneskelige uttrykk, inkludert det skrevne ord, visuelle bilder, drama, videoer, musikk og så videre. Det er derfor spesielt relevant for nettaktivitet: alt på nettet er «uttrykk», og potensielt omfattet av denne rettigheten.

HVORFOR ER YTRINGSFRIHETEN VIKTIG?

DEL AV Å VÆRE MENNESKE!

Folks tanker, meninger og holdninger er en viktig del av deres identitet. Å hindre noen i å «uttrykke» seg selv, begrenser en del av personligheten og svekker identiteten deres. Menneskerettighetene handler i stor grad om å bevare personlig kontroll – autonomi – over våre egne liv.

Å begrense folks ytringsfrihet begrenser også deres mulighet til å delta i samfunnet. Deltakelse er i seg selv en viktig menneskerett, både som en form for sosial interaksjon og som en måte å påvirke beslutninger som gjøres på våre vegne. Deltakelse er sentralt i demokrati og medborgerskap.

VIKTIG FOR DEMOKRATIET

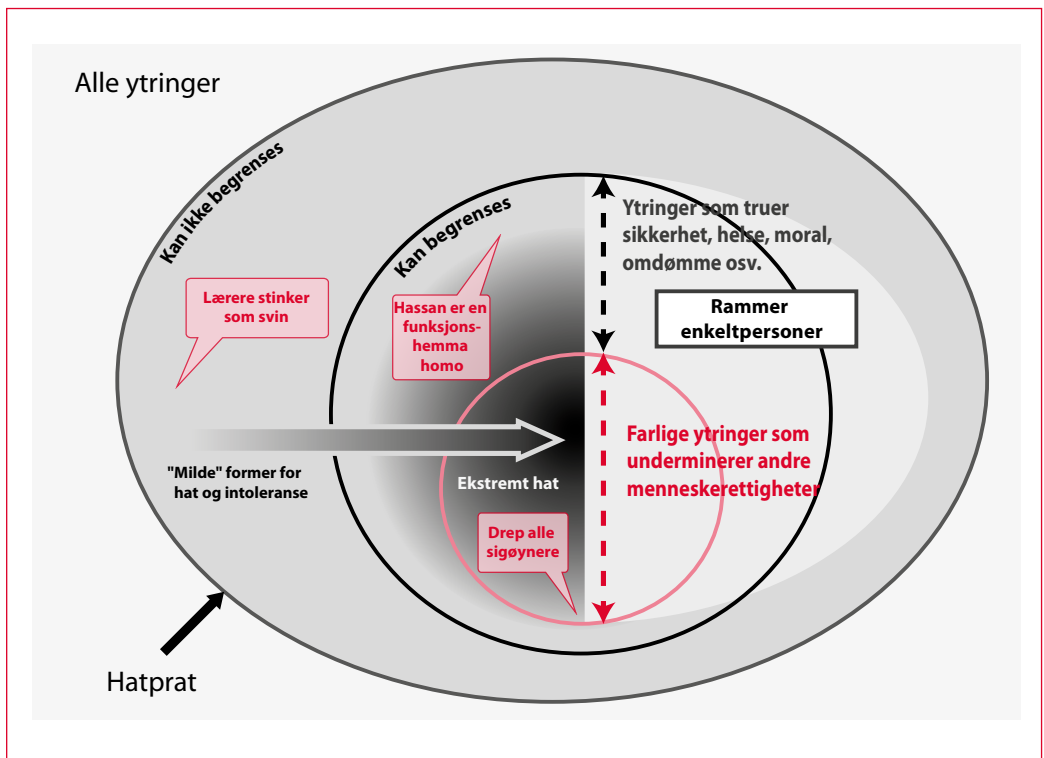
Debatt og diskusjon er en viktig del av demokratiske samfunn. Ideer blir født gjennom å dele dem med andre, utvikle dem, ta del i dem og sammenligne dem med andre tolkninger. Kreativitet og «sannhet» avhenger av å utveksle ideer, og «fri» utveksling av ideer gjør samfunn rikere.

Debatt og diskusjon er også måter å legge til rette for bedre menneskelig samhandling. Vi forstår andre ved å lytte til meningene deres, kanskje være uenig med dem, men finne en felles måte å leve sammen som gjør at begge parter kan sameksistere. Dette er også viktig for samhørigheten i et samfunn.

Ytringsfrihet er derfor viktig både fordi det lar samfunn utvikle seg og blomstre, og fordi det lar enkeltpersoner utvikle seg og blomstre. Å ikke tillate ytringer anses for noe vi bør ha en veldig god grunn for.

HVA LOVEN SIER

YTRINGSFRIHETENS BEGRENSNINGER

Diagrammet viser de brede uttrykksformene som kan være begrenset eller som må begrenses i henhold til internasjonal menneskerettighetslovgivning. Er du enig med disse grensene og begrensningene? Tror du mer (eller mindre) tale bør begrenses?

Til tross for de sterke grunnene man har for å beskytte ytringsfriheten, erkjenner også menneskerettighetstraktater at tale i seg selv er en «handling» som har potensial til å skade andre, og også kan true samfunnet som helhet. Derfor er ytringsfriheten en av rettighetene som kan begrenses under visse omstendigheter, og som til tider bør begrenses. Det bør være en balanse mellom å tillate folk å uttrykke sine innerste tanker, og sikre at dette ikke undergraver andres rettigheter, eller fører til større skade for samfunnet.

Artikkel 19 i Verdenserklæringen og artikkel 10 i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) beskytter begge ytringsfriheten. Artikkel 10 sammenfatter vilkårene som må være oppfylt dersom myndigheter ønsker å innføre begrensninger på ytringsfriheten eller straffe uakseptable ytringer. Disse vilkårene må være oppfylt, ellers vil enhver begrensning bli ansett som et brudd. Men det er en viss fleksibilitet for en bred tolkning av vilkårene slik at ulike land kan reagere på spesifikke bekymringer på den mest hensiktsmessige måten.

HVA SIER DEN EUROPEISKE MENNESKERETTIGHETSKONVENSJONEN?

Enhver har rett til ytringsfrihet. Denne rett skal omfatte frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten inngrep av offentlig myndighet og uten hensyn til grenser ...

EMK. Artikkel 10, punkt 1

For det første sier konvensjonen at ytringsfriheten er viktig og må beskyttes.

For det andre inkluderer konvensjonen innenfor begrepet ytringsfrihet:

- Frihet til å ha meninger
- Frihet til å motta opplysninger «uten inngrep av offentlig myndighet»
- Frihet til å meddele opplysninger «uten inngrep av offentlig myndighet»

For det tredje, under visse omstendigheter og når det er et «presserende sosialt behov», åpner artikkel 10 for noen restriksjoner på ytringsfriheten. Imidlertid må enhver begrensning være *nødvendig* for å tilfredsstille et presserende sosialt behov, og det må stå i forhold til behovet; med andre ord må begrensningen ikke være overdreven.

ARTIKKEL 10

Féret v. Belgia

Under valgkampen ble flere typer brosjyrer distribuert med slagord som «Stå opp mot islamiseringen av Belgia», «Stopp den hyklerske integreringspolitikken» og «Send ikke-europeiske arbeidssøkere hjem». På bakgrunn av dette ble et belgisk medlem av parlamentet og leder av det politiske partiet Front National/Nationaal Front i Belgia dømt for oppfordring til rasediskriminering.

Han klaget til Den europeiske menneskerettighetsdomstolen og hevdet at det hadde vært et brudd på hans rett til ytringsfrihet. Retten fant ingen brudd på ytringsfrihet; Domstolen fant også at budskapet hans, formidlet i en valgsammenheng, var en tydelig oppfordring til rasehat.

Dette kravet om «forholdsmessighet» betyr at sensur, som en *generell* begrensning, ikke anses som forenlig med folks rett til å ytre seg. Saker må vurderes på bakgrunn av de spesielle omstendighetene i hver sak, og når det er mulig, bør ytringer tillates. Alternative metoder bør finnes for å beskytte dem som kan bli berørt i konkrete tilfeller.

ARTIKKEL 17 I EMK

Bortsett fra retten til ytringsfrihet inneholder EMK også en artikkel som forbyr enhver handling «rettet mot ødeleggelse av noen av rettighetene i konvensjonen». Dette kan inkludere ekstreme tilfeller av hatprat (og hatprat på nettet).

Artikkel 17 innebærer at alle som oppfordrer til voldelige handlinger mot visse grupper, ikke kan påberope seg retten til ytringsfrihet. Det er ingen rettighet å få lov til å oppfordre til at folk blir angrepet eller drept.

ARTIKKEL 17

Norwood v. Storbritannia

En britisk statsborger ble dømt i Storbritannia for fiendtlighet mot en religiøs gruppe. Han hadde vist en stor plakate av BNP (British National Party) i vinduet sitt, med bilde av Twin Towers i flammer og ordene «Islam ut av Storbritannia – beskytt det britiske folk», samt symbolet av en halvmåne og stjerne i et forbudsskilt. Han klaget til Menneskerettighetsdomstolen og hevdet at ytringsfriheten hans hadde blitt krenket. Domstolen avviste klagen hans og fant at et slikt generelt og sterkt angrep mot en religiøs gruppe, som knyttet gruppen som helhet til en alvorlig terrorhandling, var uforenlig med verdiene som forkynnes og garanteres i konvensjonen, særlig toleranse, sosial fred og ikke-diskriminering, og at søkeren ikke kunne påberope seg artikkel 10 (ytringsfrihet).

Garaudy v France

Forfatteren av boken *The Founding Myths of Modern Israel* ble dømt i Frankrike for å bestride forbrytelser mot menneskeheten, for offentlige ærekrenkninger mot en gruppe personer – i dette tilfellet det jødiske samfunnet – og oppfordring til rasehat. Han hevdet at retten hans til ytringsfrihet hadde blitt krenket. Menneskerettighetsdomstolen avviste saken hans og vurderte innholdet i klagerens ytringer som en fornektelse av holocaust. Domstolen påpekte at det å benekte eksistensen av åpenbare historiske hendelser ikke utgjør vitenskapelig eller historisk forskning – den egentlige hensikten var å gi oppreisning til det nasjonalsosialistiske regimet og anklage ofrene for å ha forfalsket historien. Siden slike handlinger var åpenbart uforenlige med de grunnleggende verdiene som Den europeiske konvensjonen søkte å fremme, anvendte domstolen artikkel 17 (forbud mot misbruk av rettigheter) og fremholdt at søkeren ikke hadde rett til å påberope seg artikkel 10 (ytringsfrihet).

HVEM BRUKER ARTIKKEL 10?

Selv om myndigheter kan ha plikt til å begrense ytringsfriheten når ytringer med sannsynlighet kan være skadelige, handler saker brakt inn for Menneskerettighetsdomstolen på bakgrunn av artikkel 10 normalt ikke om at myndigheter *mislykkes* i å reagere. Oftere handler de om å utfordre tilfeller hvor myndigheter

har iverksatt tiltak for å begrense ytringsfriheten, kanskje for å beskytte visse grupper eller enkeltpersoner, og hvor denne begrensningen oppfattes som overdreven. Retten til ytringsfrihet er viktig for hatprat fordi den hjelper oss å se hvorfor enkelte (milde) former for intoleranse kan være nødvendig å «tolerere» i demokratiske samfunn, og den setter visse grenser for hva folk bør få lov til å si.

Ofre for hatprat bør normalt melde fra om mulige rettighetsbrudd i henhold til andre artikler, for eksempel retten til ikke å utsettes for diskriminering eller retten til privatliv.

YTRINGSFRIHET OG INTERNETT

Å sikre at menneskerettighetene respekteres på nett er et område under stadig utvikling, og problemet med hatprat på nettet gir temaet enda større viktighet. Du kan finne mer informasjon om hvordan menneskerettighetene får gyldighet på nett i avsnittene om menneskerettigheter og internett (side 144). Når det gjelder ytringsfrihet er følgende faktorer gjeldende:

INTERNETTS «IKKE-GEOGRAFISKE» KARAKTER

Mange tjenesteleverandører og mange av de mest populære nettsamfunnene og søkemotorene er lokalisert i USA eller i andre land med begrensede påtalemuligheter. USAs syn på ytringsfrihet avviker fra det som gjenspeiles i europeisk menneskerettighetslovgivning, og spesielt Menneskerettighetsdomstolens tolkning av lovene. Det er mye vanskeligere å begrense ytringsfrihet i henhold til amerikansk lov, selv når ytringene er åpenlyst rasistiske eller oppfordrer til vold. Dette betyr at hatnettsteder knyttet til amerikanske servere ikke lett kan fjernes, og at personer som hisser til hat, ikke alltid kan bli tiltalt.

PROBLEMENE MED Å KONTROLLERE INTERNETT

Internett er et enormt sted der mye er brukerstyrt og ikke gjenstand for ekstern overvåking eller styring. Selv når det er god grunn til å fjerne et nettsted, kanskje fordi det oppfordrer til vold mot en bestemt gruppe, er det relativt enkelt for eierne eller nettansvarlige å åpne et nytt nettsted og på nytt legge ut det opprinnelige innholdet.

BEHOVET FOR Å BEVARE FORDELENE VED INTERNETT

Mange mener at dette aspektet ved internett – hvor enkelt folk kan kommunisere slik de ønsker – er en av nettets viktigste styrker. Strengere overvåking og sensur kan være vellykket i å redusere omfanget av hatprat på nettet, men å innføre et slikt system ville ha betydelige konsekvenser for den måten folk har blitt vant til å bruke internett. Det ville redusere nettets viktige rolle som et forum for fri diskusjon og debatt.

EIERSKAP: PRIVATE SELSKAPERS ROLLE

Det faktum at de fleste nettstedet er privatpersoners eller bedrifters «eiendom» betyr at de er relativt «frie» til å tillate ethvert innhold, så fremt man ikke har lover som regulerer hvordan de skal reagere på hat eller

oppfordringer til vold. Menneskerettighetene er lover som myndigheter må overholde: private selskaper trenger bare å adlyde de lovene myndighetene bestemmer er nødvendig!

Private selskaper må selvsagt også adlyde «markedets lov», og det er ofte press fra de som bruker tjenestene, som har størst mulighet til å føre til en endring i retningslinjene deres. Dette gjør det spesielt viktig for unge mennesker å formidle sine egne synspunkter om hatprat på nettet til de som er ansvarlig for nettstedene de bruker. Vellykkede kampanjer, slik som den som ble gjennomført i 2013 av ulike frivillige organisasjoner om å fjerne innhold fra Facebook som legitimerer vold mot kvinner, understreker likevel at grensene mellom private og offentlige rom på nettet blir stadig mer uklare. I tillegg understreker slike kampanjer at det ikke er mulig for statene å bare stole på selvregulering. Nettet er også et offentlig rom..

5.4 RASISME OG DISKRIMINERING

Uttrykket «rasediskriminering» [betyr] enhver forskjellsbehandling, utelukkelse, innskrenkning eller begunstiging på grunn av rase, hudfarge, avstamning, eller nasjonal eller etnisk opprinnelse, hvis formål eller virkning er å oppheve eller begrense anerkjennelsen av, nytelse eller utøvelse på like fot av menneskerettigheter og grunnleggende friheter på det politiske, økonomiske, sosiale, kulturelle, eller hvilket som helst annet område av det offentlige liv.

Artikkel 1, FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering

SAMMENHENGEN MED HATPRAT

Hatprat er nesten alltid et resultat av rasistiske eller diskriminerende holdninger. Det er også nesten alltid diskriminerende i seg selv.

Diskriminering kan best forstås som det «motsatte» av likestilling. I henhold til menneskerettighetslovgivning har mennesker like rettigheter. Når noens rettigheter blir svekket bare på grunn av hvordan de blir ansett av andre mennesker, eller hvordan de ser på seg selv, er dette diskriminering. Å krenke noen enten på eller utenfor internett, fordi de blir sett på som «fremmed», fordi de har nedsatt funksjonsevne, er homofil, kvinne eller for noen annen grunn, regnes som diskriminering.

Diskriminering har ofte en rasistisk karakter. Når hatprat rettes mot noen på grunn av deres «rase», nasjonale eller etniske opprinnelse er dette et eksempel både på diskriminering og rasisme.

HOLDNINGER OG HANDLINGER

Hatprat må imøtekommes ikke bare når det kommer til syne, men også ved røttene og holdningene som ligger bak. Hatprat vokser ut av rasistiske holdninger og negative stereotypier, og bidrar også til å styrke dem. Hvis holdningene ikke utfordres, kan de skape ringvirkninger i samfunnet, forsterke stereotypier og forårsake nye krenkelser, i noen tilfeller i form av fysisk vold. Vi vet fra historien at omfattende brudd på menneskerettighetene, som folkemord og etnisk rensing, alltid har vært foranlediget eller akkompagnert av hatprat.

DEFINISJONER

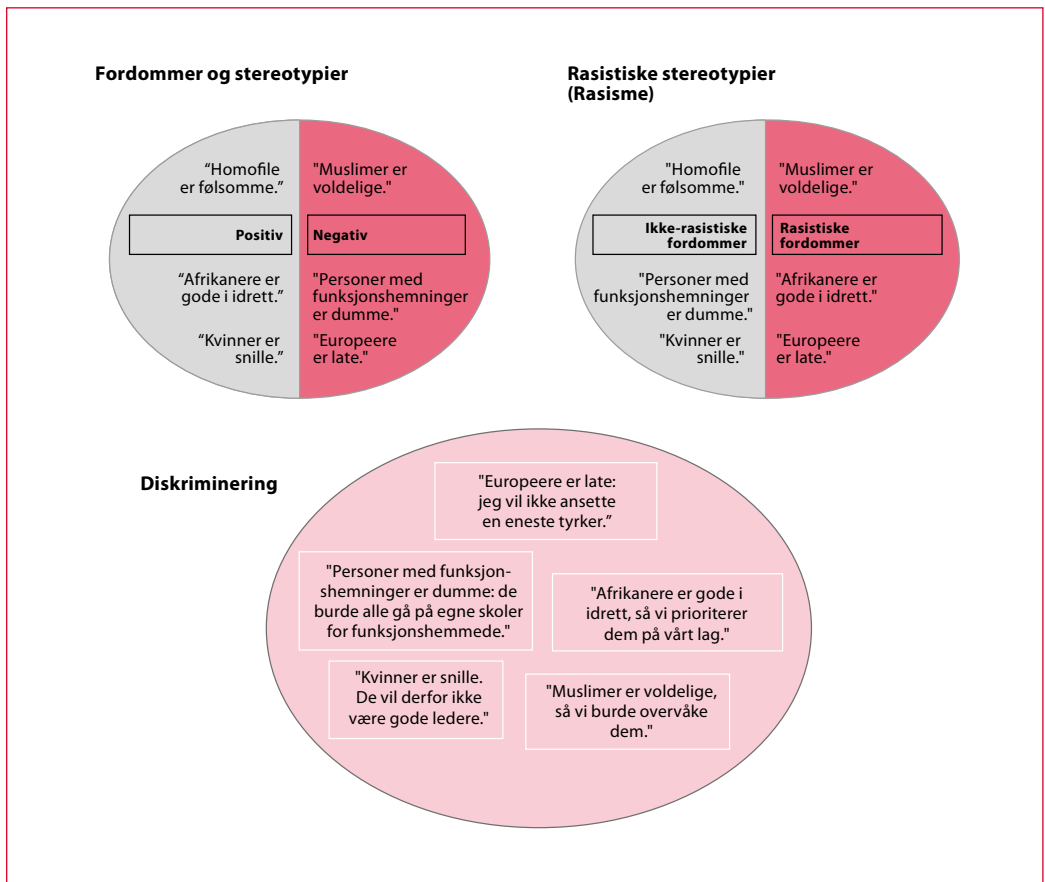
STEREOTYPIER

Stereotypier er delte oppfatninger eller tanker om bestemte grupper, og kan være positive eller negative (eller nøytrale). Selv om de kan være nyttige, blir stereotypier skadelige når de brukes rigid om enkeltpersoner og brukes som grunn for ulik behandling eller atferd. Stereotypier er generaliseringer, og vil ikke alltid være sanne for hvert enkelt tilfelle!

Eksempler på stereotyper kan være «menn er sterkere enn kvinner», «fotballspillere kan løpe fortere enn andre mennesker», og «alle svaner er hvite».

FORDOMMER

En fordom er en spesiell type stereotypi som inneholder en vurdering eller dom. Mange stereotyper som virker nøytrale, inneholder faktisk et element av skjønn. For eksempel ser «kvinner er ikke gode på dataspill» ut til å være en faktapåstand, men i virkeligheten er det en fordom om kvinners tekniske evner. Selv når stereotyper eller fordommer virker positive, har de nesten alltid et negativt aspekt. Uttalelsen «australiere er de mest sjenerøse menneskene i verden» er positivt om australiere, men den inneholder fordommen at folk i andre land er mindre raus! Uttalelsen «afrikanere er gode i sport» kan tolkes som at «afrikanere er bare gode i sport». Nasjonalisme og patriotisme kan virke positive, men de kan lett føre til rasisme.

RASISME

Når en stereotypi eller fordom er basert på noens hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse, er den sannsynligvis rasistisk, uansett om den er positiv eller negativ. Rasisme er en ideologi som innebærer diskriminerende eller støtende oppførsel mot mennesker på grunn av deres innbilte «underlegenhet». Det er viktig å merke seg at «rase» nå regnes for å være en sosial klassifisering, ikke en biologisk. Ingen fysiske eller genetiske egenskaper er funnet som er felles for en «rase» og ikke delt av andre.

DISKRIMINERING

Når negative holdninger til en bestemt gruppe resulterer i at den gruppen ikke er i stand til, eller er mindre i stand til å nyte sine menneskerettigheter, innebærer dette diskriminering. Diskriminering er i seg selv et brudd på menneskerettighetene, og kan være et resultat enten av rasistiske holdninger eller andre fordommer som er ikke-rasistiske av natur, men er like negative i sine konsekvenser for de direkte ofrene og for samfunnet som helhet.

KOBLE BEGREPENE

HATKRIMALITET er en ulovlig handling mot en gruppe eller person basert på fordommer om deres oppfattede identitet.

HATPRAT er negative *ytringer* – om en person eller gruppe – ofte basert på fordommer, som sprer, oppfordrer til, promoterer eller rettferdiggjør rasehat og intoleranse. Konkrete tilfeller kan være eller ikke være en forbrytelse avhengig av lovene i landet og ytringenes kontekst.

DISKRIMINERING er urettferdig behandling som følge av *enhver* fordom, inkludert fordommer som ikke er relatert til rase.

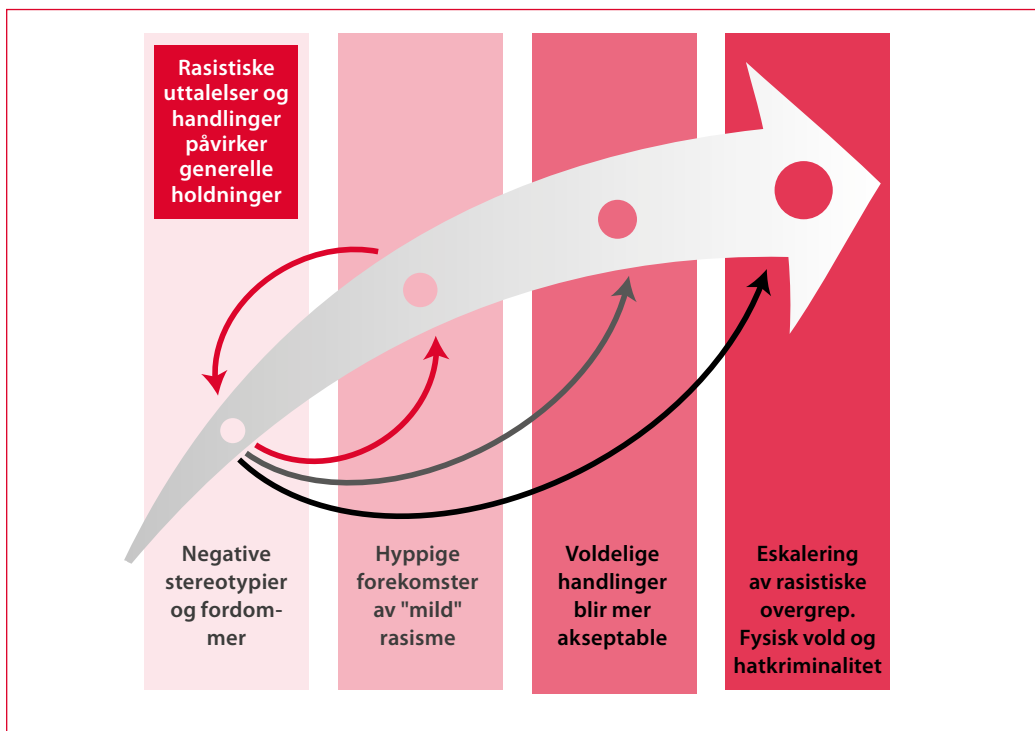
RASISME er en fordom basert på ideen om «rase» eller etnisitet eller andre egenskaper som er koblet til disse, som ofte fører til at noen blir urettferdig behandlet.

EN FORDOM er en generalisering som inneholder en vurdering som vanligvis er negativ om andre mennesker eller sosiale grupper.

STEREOTYPIER er generaliseringer om andre menneskegrupper, som kan eller ikke kan inneholde vurderinger.

MENNESKERETTIGHETER OG DISKRIMINERING

Anerkjennelsen av iboende verdighet og av like og uavhengelige rettigheter for alle medlemmer av menneskeslekten er grunnlaget for frihet, rettferdighet og fred i verden.

Innledningen til Verdenserklæringen om menneskerettighetene

Enhver har krav på alle de rettigheter som er nevnt i [Verdenserklæringen], uten forskjell av noen art, for eksempel på grunn av rase, farge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller annet forhold ...

Artikkel 2, Verdenserklæringen om menneskerettighetene

Diskriminering er et brudd på menneskerettighetene, og er forbudt i nesten alle de store menneskerettighetsavtalene, det samme er rasisme. Enkelte grupper kan også være beskyttet mot diskriminering av nasjonale eller internasjonale lover.

- Artikkel 13 i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) forbyr diskriminering knyttet til alle andre rettigheter – og alle Europarådets medlemsland er bundet av dette.

Hvilke lover mot diskriminering har vi i Norge? Har Norge signert protokoll 12 i EMK?

- Mange medlemsland har også signert et mer omfattende forbud mot diskriminering i en (valgfri) protokoll til EMK (protokoll 12). Denne forbyr diskriminering i alle lover, ikke bare de som er knyttet til rettighetene i konvensjonen.
- Det er andre menneskerettighetsavtaler, både på europeisk nivå og på FN-nivå, som motarbeider diskriminering mot visse grupper på grunn av deres sårbarhet, for eksempel kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne og representanter for ulike nasjonale eller etniske grupper.
- Mange land har også egen nasjonal lovgivning som beskytter spesifikke grupper, eller en hvilken som helst gruppe mot diskriminering.

5.5 PRIVATLIV OG SIKKERHET

SAMMENHENGEN MED HATPRAT

Hatprat finner bare sted når folk tror at de vet noe om en målgruppe eller person. Helt anonyme mennesker blir ikke rammet av hatmeldinger, kanskje bortsett fra når det å være «anonym» blir identifisert med visse personlige egenskaper! For mange grupper kan det å avsløre viktige sider ved identiteten deres lett føre til at de blir utsatt for hatprat. Dette er ofte tilfellet for kvinner, funksjonshemmede, etniske minoriteter og så videre. Hvis noen tilhører en slik målgruppe, kan det å avdekke informasjon om seg selv på nettet, og åpne for koblinger til identiteten deres utenfor nettet, til og med utgjøre en sikkerhetsrisiko. Privat eller personlig informasjon kan utgjøre en særlig risiko i tilfeller av nettmobbing og hatprat på nettet. Mange legger ut personlig informasjon om seg selv på nettet, som personlige bilder, informasjon om kjæresteforhold eller detaljer om hvor de bor eller studerer. Hvis de blir et mål for nettmobbing, kan denne informasjonen ofte brukes til å skade dem.

PERSONVERN I DEN VIRTUELLE VERDEN

Internett er et offentlig rom. Det er offentlig i samme forstand som gata eller et kjøpesenter: andre mennesker er «i nærheten» og kan se hva vi gjør. Det er likevel spesielle trekk ved livet i den virtuelle verden som gjør personvernet til en større utfordring enn det er på gata.

På gata vet vi stort sett at andre folk ser, eller kan se om de ønsker. På internett er det svært lite bevissthet om hva det betyr at andre mennesker «ser» på oss, og det er enda mindre bevissthet om hvordan vi kan beskytte oss mot dette blikket. Denne manglende bevisstheten kan gjøre folk sårbare for trusler eller utnyttelse, både fysisk og psykisk. De som ønsker å mobbe, plage, true eller utnytte vil finne det mye lettere å gjøre det hvis de har informasjon om «ofrene» sine. Spørsmål om personvern er derfor særlig relevant for nettmobbing.

VIKTIGE BUDSKAP

- Unge mennesker må huske at internett er et offentlig rom, der folk kan se hva vi gjør og hvordan vi er, selv når vi tror de ikke kan det.
- Internett har sine egne farer: folk som kan bruke privat informasjon til å krenke eller skade. Unge mennesker bør prøve å begrense denne muligheten ved å ta visse forholdsregler.
- Det som er lagt ut på internett, forblir der for alltid! Unge mennesker må være klar over dette, og tenke på om de private detaljene de legger ut i dag, er noe de kanskje angreir på senere.
- Unge mennesker må respektere andres privatliv og sikkerhet. Det betyr ikke bare at de ikke skal drive med skadelig eller krenkende oppførsel selv; det betyr også at de bør være forsiktig med å dele informasjon om andre personer som kan brukes til å skade dem.

- Menneskerettighetsvern gjelder i saker der andre enten får tilgang til informasjon om oss som vi ikke har gitt dem myndighet til å få, eller når ting blir lagt ut om oss på nettet som skader vår følelse av personlig integritet.
- Det finnes mange organisasjoner og offentlige institusjoner som kan hjelpe i slike tilfeller, særlig når det dreier seg om unge mennesker. Unge mennesker bør føle seg trygge nok til å melde fra når de blir krenket eller utnyttet på nettet.
- Det er ingen anonymitet. Alt som blir gjort på nettet, kan spores tilbake til personen som la det ut. Det er heller ingen straffefrihet; mange former for hatprat på nettet og nettmobbing er straffbart.

PRIVATLIV OG MENNESKERETTIGHETER

Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.

Artikkel 8, del 1, Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen

1. Ingen barn skal utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller korrespondanse, eller for ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme.
2. Barnet har rett til lovens beskyttelse mot slik innblanding eller slike angrep.

Artikkel 16, FNs konvensjon om barnets rettigheter

RETTE TIL PRIVATLIV

Retten til privatliv er beskyttet av ulike menneskerettighetstraktater. «Privatliv» i henhold til menneskerettighetslov dekker en god del mer enn bare personvern, og omfatter de deler av våre personlige liv som er viktigst for vår identitet og følelse av verdighet. Disse områdene i livet vårt skal være fri for innblanding fra statlige myndigheter, og staten skal også beskytte oss mot innblanding fra andre mennesker. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen bruker begrepet «fysisk og psykisk integritet» for å vurdere mange av klagenes fremsatt i henhold til artikkel 8.

Myndigheter skal sikre at folk kan leve livene sine i henhold til personlige preferanser, uten at andre tvinger dem inn i en form som «passer alle» eller forfølger dem for å ha andre behov enn flertallet. Det som teller, er i hvilken grad staten har gjort eller unnlatt å gjøre noe som får konsekvenser for en person. Våre privatliv er en privatsak!

Imidlertid er retten til privatliv ikke en «absolutt» rett; med andre ord må statlige myndigheter balansere en persons privatliv mot andre samfunnsbehov eller andre individers behov. En sjelden gang kan det være forsvarlig for staten å få tilgang til folks personlige data, kanskje for å beskytte andre. Noen ganger kan staten bestemme seg for ikke å beskytte noens privatliv, enten fordi risikoen for den enkelte ikke er alvorlig nok, eller fordi kostnadene for andre er for høye.

Å finne den rette balansen er ikke alltid lett. I saken *Copland vs. UK*, vurderte Den europeiske menneskerettsdomstolen om det var et brudd på artikkel 8 at en høyere utdanningsinstitusjon overvåket all e-posten og telefonsamtalene til de ansatte. Retten besluttet at dette var et brudd på retten til privatliv. I saken *K.U. vs. Finland* besluttet domstolen at det å beskytte privatlivet og sikkerheten til en mindreårig var viktigere enn å beskytte privatlivet til vedkommende som hadde lagt ut en falsk annonse i hans navn.

Generelt og som med alle menneskerettigheter er statlige myndigheters forpliktelse å sikre at folks privatliv og personlig verdighet ikke blir krenket, enten av staten eller av andre parter. Dette gjelder like mye på internett som utenfor.

PERSONVERN OG MENNESKERETTIGHETER

Personvern er et aspekt ved «privatliv», og er også beskyttet av artikkel 8 i EMK. Personvern gjelder de delene av vårt fysiske, sosiale eller følelsesliv som vi ikke ønsker å dele offentlig. Med mindre vi gir vår uttrykkelige tillatelse, eller med mindre det er veldig sterke grunner som handler om å beskytte andres rettigheter, bør de tingene vi ønsker å holde privat, *holdes privat!* Ingen person, og ingen organisasjon, har rett til å vite ting om privatlivet vårt som vi ikke ønsker at de skal vite.

Men standardinnstillingene på mange internettfora eller nettsteder er ikke alltid lett å forstå, og er ikke alltid utviklet primært for å beskytte brukernes personvern. Å sikre at private detaljer faktisk blir holdt privat, krever forsiktighet og aktsomhet, og en generell bevissthet om potensielle farer.

Problemstillinger knyttet til personvern kan også være viktig når det gjelder å dele innhold på nettet. Unge mennesker bør være klar over at på samme måte som deres eget personvern er viktig, gjelder det også andres personvern. Enkelheten i å dele bilder, videoer, meldinger eller annen informasjon kan føre til uforsiktighet, som noen ganger resulterer i skade for andre. Hovedbudskapet til unge mennesker er at materiale som handler direkte om andre, bare skal deles dersom det enten allerede er gjort offentlig (og ikke er skadelig eller støtende), eller hvis personen har gitt sin tillatelse til at det kan deles.

Det er også verdt å merke seg at i de fleste tilfeller av kommunikasjon på nettet, er materialet egentlig aldri privat. E-postmeldinger og alt som har blitt lagt ut på nettet, er nesten alltid tilgjengelig for andre. Det kan heller aldri bli fullstendig fjernet fra nettet.

Svake passord eller utilstrekkelige sikkerhetstiltak kan gjøre det mulig for andre å få tilgang til informasjon som er lagret i «private» deler av brukerprofiler eller i e-postbokser. Selv et sterkt passord kan ikke gi en full garanti mot inntrenging av hackere, eller inntrenging av statlige sikkerhetsorganisasjoner!

Unge mennesker bør være oppmerksom på slike risikoer, og bør utøve forsiktighet og ta ansvar for å beskytte informasjon om livene sine som de ikke vil at andre skal vite. De må også være klar over at hvis de tar nødvendige forholdsregler, men noen klarer å få tilgang til deres private informasjon, er dette svært sannsynlig ulovlig, og et brudd på deres personvern.

Avsnittet om nettmobbing omtaler noen forholdsregler unge mennesker kan ta for å sikre at deres private informasjon ikke faller inn i offentligheten.

5.6 DEMOKRATI OG DELTAKELSE

SAMMENHENGEN MED HATPRAT

YTRINGSFRIHET OG DEMOKRATISK DIALOG

Sammenhengen mellom demokrati og hatprat kan bli sett fra to ulike perspektiver. Fra ett synspunkt kan demokratiet anses for å gjøre hatprat mer sannsynlig, eller kanskje vanskeligere å bekjempe. Den beste måten å se dette på er å forestille seg et ikke-demokratisk samfunn med alvorlig sensur: i teorien kan det være mulig å eliminere hatmeldinger og hatprat på nettet i et slikt samfunn. Alt som anses støtende for andre, kan forbys, og eventuelle overtredelser kan bli alvorlig straffet. Et slikt samfunn ville likevel medføre en rekke ulemper på grunn av manglende ytringsfrihet.

I et demokrati, der folk står fritt til å uttrykke meningene sine, vil vi sannsynligvis måtte høre på synspunkter vi ikke er enig i. Noen vil være irriterende, noen kan være brutale eller opprørende, og noen kan krysse linjen og være dypt krenkende og til og med farlige. En liten mengde hatprat kan være en uunngåelig konsekvens av å få uttrykke meningene våre fritt, og at de skal høres på. Ikke noe demokrati er perfekt!

ENGASJEMENT OG DELTAKELSE

En av fordelene med demokrati og ytringsfrihet er at det også gir oss verktøy til å håndtere hatprat, muligens på en mer effektiv måte, og i hvert fall på en måte som bedre bevarer andre friheter. Sett fra et annet synspunkt gir demokratiet det mest lovende håpet for å bekjempe hatprat og samtidig beskytte menneskerettighetene.

I et fungerende demokrati, der folk spiller en aktiv rolle for å beskytte rettighetene og frihetene som alle verdsetter, kan samfunnets forsvar mot hatprat være mye mer raffinert, og potensielt mye mer omfattende enn det ville være med en streng form for sensur. Hvis oppgaven med å «overvåke» hatmeldinger og håndtere de verste tilfellene ikke anses utelukkende som myndighetenes oppgave, eller oppgaven til et internett-«politi», og hvis «overvåkingen» strekker seg til å overvåke vår egen oppførsel så vel som andres, bør det være gode muligheter for å bevare retten til ytringsfrihet og samtidig sikre at enkeltpersoner beskyttes mot krenkelsers.

Et effektivt tiltak mot hatprat er avhengig av en full forståelse av fordelene, utfordringene og kravene i et demokratisk samfunn, og det avhenger av aktiv deltakelse fra de individene som utgjør samfunnet. Mange av ferdighetene som er nødvendige for at demokratiet skal fungere effektivt, er også ferdigheter som er nødvendig for å bekjempe hatprat. En bevissthet om verdien av mangfold og demokratisk diskusjon kan bidra til å forberede deltakerne på å reagere mot bestemte uttrykk for intoleranse eller hat.

DEMOKRATI, DELTAKELSE OG MENNESKERETTIGHETER

- (1) Enhver har rett til å ta del i sitt lands styre, direkte eller gjennom fritt valgte representanter.
 (3) Folkets vilje skal være grunnlaget for offentlig myndighet ...

Artikkel 21, Verdenserklæringen

De høye Kontraherende Parter forplikter seg til å holde frie valg med rimelige mellomrom ved hemmelig avstemning, under forhold som sikrer at folket fritt får uttrykke sin mening ved valget av den lovgivende forsamling.

Artikkel 3, protokoll 1, EMK

Selv om menneskerettigheter skaper tilsvarende forpliktelser for alle myndigheter i verden, betyr ikke dette at lovene og styreformene i alle land må være identiske. Menneskerettighetene gir mulighet for en rekke ulike systemer og måter å sikre at grunnleggende menneskerettigheter respekteres.

Men artikkel 21 i Verdenserklæringen (og tilleggsprotokoll 1 av EMK) viser at ikke enhver form for regjering er akseptabel. Statene har plikt til å sørge for at de som lager lovene, representerer «viljen til folket». Med andre ord er bare et demokratisk system i samsvar med menneskerettighetene.

En av grunnene til dette er knyttet til betydningen av autonomi og deltakelse som grunnleggende menneskerettighetsverdier.

DEMOKRATIETS ANSVAR

En demokratisk styreform gir de som ikke er i en myndighetsposisjon, mulighet til å beholde en viss kontroll over lovene de er ment å leve under. Det er lett å se sammenhengen til menneskerettighetene, siden menneskerettigheter i stor grad handler om å kunne beholde en personlig autonomi i handlingene våre, med andre ord at vi ikke skal utsettes for vilkårlig innblanding eller måtte leve under et system som er skadelig for våre grunnleggende behov.

Men til tross for sine mange fordeler er demokratiet på noen måter en mer krevende styreform enn alternativene. Det stiller krav både til hva vi skal gjøre og hva vi bør tolerere, og til hvordan vi bør oppføre oss når vi ikke er enig med avgjørelser eller synspunkter. Dette gjelder like mye for beslutninger eller handlinger gjort av de som har myndighet, som det gjelder oppførselen til andre mennesker. I et demokrati er vi alle til en viss grad «ansvarlige» for hvordan systemet fungerer.

Listen under inneholder grunnleggende ferdigheter eller forståelse som er nødvendig for at demokratiet skal fungere effektivt. Hvert element i listen er også viktig i møte med hatprat.

AKTIV DELTAKELSE

En regjering kan ikke representerer folkets vilje hvis «folket» ikke uttrykker viljen sin! Vi kan bare ha representative regjeringer hvis alle gjør det klart hva de ønsker. Dette handler ikke bare om å stemme når det er valg; det betyr også at vi må si meningen vår om nye forslag, varsle folkevalgte – eller andre

myndigheter – når ting ikke er bra nok, foreslå endringer, drive lobbyvirksomhet for bedre beskyttelse, kreve mer åpenhet og så videre.

Dersom deltakelse fra borgerne er avgjørende for demokratiet, har regjeringen også en plikt til å sikre at folks *synspunkter* blir hørt. Derfor må ytringsfriheten garanteres, i hvert fall så lenge uttrykksformene ikke

VÆRE INFORMERT

For å være i stand til å reagere og svare på beslutninger gjort på deres vegne, må folk også bli informert om disse beslutningene, samt om hvilke måter som finnes for å få sin stemme hørt. Dette stiller også krav både til enkeltpersoner og til myndigheter: myndighetene må sørge for at informasjonen er tilgjengelig, og det er derfor retten til informasjon er en viktig del av ytringsfriheten. Enkeltpersoner må på sin side sørge for at de holder seg orientert, og kreve at de som har myndighet, frigjør informasjon som ikke har blitt offentliggjort.

Et område hvor det er viktig med en informert offentlighet, er bevisstheten om menneskerettigheter. Overholdelse av menneskerettigheter er ikke noe som kan overlates til «profesjonelle» menneskerettighetsaktivister, og det er heller ikke noe man alltid kan regne med at myndigheter respekterer! Alle mennesker bør kjenne til de grunnleggende menneskerettighetene, og bør spille en rolle i å sikre at de alltid blir respektert.

TOLERANSE

En representativ regjering vil neppe medføre at alle individers ønsker eller krav blir oppfylt! Menneskerettighetene er ment å sikre at de grunnleggende behovene til hver enkelt blir oppfylt, men det vil helt klart være en rekke ulike meninger knyttet ikke bare til andre behov, men også til den beste måten å møte disse grunnleggende behovene. I et demokratisk samfunn er det nødt til å være uenighet.

I hvilken grad vi skal «tolerere» beslutninger vi ikke er enige i, er ikke lett å definere. Når folks menneskerettigheter står på spill, er «toleranse» uønsket og det er viktig at de ansvarlige blir holdt ansvarlig. Men det vil være en rekke beslutninger og en rekke synspunkter i offentligheten som vi kan være misfornøyd med, men som vi må leve med og tolerere. Denne balansen er utforsket nærmere i avsnittet om ytringsfrihet.

STYRING AV INTERNETT

Tilværelsen vår i den «virkelige» verden er styrt av lover og regler på ulike nivåer. På arbeidsplassen eller på «steder» eid av private selskaper vil det være ett sett med regler; lokale og nasjonale myndigheter har innført ytterligere lover og regler; og internasjonale eller regionale organisasjoner, som FN eller Europarådet, har etablert et ytterligere sett med lover som myndighetene selv må rette seg etter.

Siden ulike former for menneskelig aktivitet i økende grad foregår på nettet, begynner man å stille spørsmål ved hvilke «regler» som styrer denne aktiviteten. Hver nettside har sine egne regler eller bruksvilkår, det samme har andre nettleverandører; disse er sammenlignbare med lover som regulerer private steder offline. Noen myndigheter har lover som gjelder for nettaktivitet, og enkelte internasjonale lover, særlig de som er knyttet til menneskerettighetsbeskyttelse, er også utvidet til internett. Men det er nå en økende erkjennelse av at det kan være behov for generelle retningslinjer og reguleringer som sikrer at internettbrukere

er skikkelig beskyttet når de er på nett. Spørsmålet om hva disse prinsippene bør være og hvordan de skal gjennomføres, omtales som «styring av internett».

Styring av internett er særlig relevant for spørsmålet om hatprat på nettet fordi noen land, særlig USA, har sterke beskyttelsesmekanismer knyttet til ytringsfrihet. Siden mange nettstedsteder er knyttet til servere i USA, kan det være svært vanskelig å utfordre selv de mest voldelige og krenkende eksemplene på hatprat på nettet.

EUROPARÅDETS ARBEID MED STYRING AV INTERNETT

Å beskytte og bevare internett ved å «ikke gjøre noen skade» på internetts funksjon er (...) vesentlig for å sikre utøvelse på internett av artikkel 10 og 11 i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Med frihet kommer samtidig behovet for at innbyggerne er tilstrekkelig informert, slik at de på en ansvarlig måte kan håndtere de tjenester som tilbys via internett. For at folk skal stole på internett, er beskyttelsen av personlige data og respekt for personvern på internett uunnværlig ...

Fra Europarådets Internet Governance Strategy

med en anbefaling som refererte til at «mennesker har en legitim forventning om at internettjenester er tilgjengelige og rimelige, sikre, pålitelige og vedvarende» (CM/Rec (2007)16In). I 2012 vedtok de 47 medlemslandene i Europarådet en strategi for styring av internett (Internet Governance Strategy) «for å beskytte og fremme menneskerettighetene, rettsstaten og demokratiet på nett». Strategien foreslår et rammeverk for samarbeid slik at medlemslandene kan bevare et globalt, stabilt og åpent internett som et middel for å sikre ytringsfrihet og tilgang til informasjon.

En egen del av strategien er viet beskyttelse og styring av barn og unge. Sikkerhet, verdighet og personvern for barn og unge på internett er identifisert som å ha «overordnet betydning».

Europarådet forbereder (i skrivende stund) et kompendium om rettighetene til internettbrukere, som blant annet vil ta opp forventninger om tilgjengelighet, kostnader, sikkerhet, pålitelighet og kontinuitet i internett-tjenester. Dette bør også adressere behovet for bedre forståelse og effektiv utøvelse av menneskerettigheter på nettet, inkludert tilgang til effektive rettsmidler.

BRUKERNES ROLLE

Brukernes egen rolle er også av sentral betydning for å bestemme hvordan internett fungerer. Et «demokratisk» internett trenger et fellesskap av internettbrukere som er «medborgere på nett», som deltar i å etablere normer og regler for kommunikasjon og har en påvirkning på hvordan internett fungerer. Et eksempel på hvordan dette kan fungere, ser man i rollen frivillige organisasjoner og folkebevegelser spilte i å stoppe vedtaket i EU-parlamentet om anti-piratkopieringsavtalen ACTA, en internasjonal avtale som ville ha forsterket åndsverkrettigheter. Avtalen ble motarbeidet fordi mange mente den truet flere borgerrettigheter og menneskerettigheter.

BUDSKAP TIL UNGDOM

For å sikre at unge mennesker tar en aktiv rolle i å påvirke måten internett fungerer på, er følgende prinsipper viktige:

- Internettbrukere er mer enn forbrukere! De har innflytelse, og de kan aktivere denne ved å ta en mer aktiv rolle i utformingen av hvordan internett skal sikre menneskerettigheter. Dette kan gjøres gjennom kampanjer, og gjennom hvordan unge mennesker som brukere av internett oppfører seg mot hverandre på nettet.
- Internettbrukere trenger menneskerettigheter som beskyttelse på nett. Å kjenne rettighetene sine og utfordre eventuelle krenkelsers er viktig for at dette skjer.
- Internetts dynamiske struktur gir det fortsatt et preg av upløyd mark. Dette kan åpne for brudd på menneskerettighetene, og det kan også være et verktøy for å mobilisere grupper for å sikre bedre beskyttelse.
- Barn, unge og andre brukere trenger støtte gjennom utdanningsprogrammer som kan hjelpe dem til å utvikle forståelse og ferdigheter som er nødvendige for effektiv bruk av internett.
- Selv om det er kraftige økonomiske og politiske krefter som spiller en betydelig rolle i utformingen av internett, bør de som bruker nettet, hevde sin rett til å gjøre den digitale verden til et offentlig rom der menneskerettighetsprinsipper, -verdier og -praksis gjelder.
- Barn og unge bør vite og lære hvordan og hvem som styrer internett, som en del av deres læring om demokratisk medborgerskap. Åpenhet og ansvarlighet om styring av internett er derfor viktig, så vel som å lære unge mennesker hvordan de effektivt kan påvirke styringen av internett, i det minste det offentlige rommet som også er en del av internett.

5.7 KAMPANJESTRATEGIER

mange unge mennesker som mulig. Det er mange måter du og vennene dine kan arbeide for å bekjempe hatprat og være en del av kampanjen. Noen er nevnt i dette kapittelet.

Aktivitetene er delt inn i følgende kategorier:

1. Opplysning og bevisstgjøring
2. Reagere mot hatprat som allerede finnes på nettet
3. Mobilisere andre
4. Uttrykke solidaritet med utsatte personer eller vanlige målgrupper for hatprat
5. Langsiktige strategier

Disse kategoriene kan overlappe hverandre, og når de ikke gjør det, er det ofte mulig å styrke en aktivitet ved legge til elementer fra en annen del.

For eksempel:

- Å reagere mot hatprat ved å tilby en alternativ historie vil også ha en pedagogisk effekt. Dersom den alternative fortellingen eller dialogen publiseres på sosiale medier, kan den også brukes til å mobilisere andre.
- Et bevisstgjøringstiltak som har til hensikt å informere om problemene med hatprat på nettet, er også et sterkt uttrykk for solidaritet med de som utsettes for hatprat. Det kan brukes til å be om underskrifter til en underskriftskampanje som krever at politikere engasjerer seg i problemet.
- Å melde fra om eksempler på hatprat og blogge om svaret fra de som driver nettsiden, kan motivere andre til å være oppmerksomme på lignende eksempler, og sende inn sine egne klager.

Listen nedenfor er ikke utfyllende, og bør bare brukes som utgangspunkt for ideer. Gruppen din vil sikkert komme opp med andre.

Noen av forslagene er kanskje ikke hensiktsmessige i alle tilfeller. For eksempel kan det å melde fra om en kommentar eller innlegg noen ganger være overdrevet, det kan være enklere å spørre den som skrev innlegget, om de kan endre språkbruken eller fjerne kommentaren. I andre tilfeller kan det å diskutere direkte med noen som har lagt ut en krenkende kommentar, være lite virkningsfullt. Man bør alltid vurdere hva som vil være det mest hensiktsmessige eller effektive tiltaket.

Du kan bruke forslagene til å supplere aktivitetene i håndboken og invitere vennene eller gruppen din til å engasjere seg i Stopp hat – bevegelsen mot hatprat.

- Sørg for at du engasjerer gruppen eller vennene dine i å velge ut og planlegge aktiviteter. De vil sannsynligvis engasjere seg mer dersom de har vært med å bestemme tema og fremgangsmåte selv!
- Minn dem på at kreative aktiviteter har større mulighet for å få oppmerksomhet. Å få folks oppmerksomhet på nettet handler om å prøve å skille seg ut fra mengden.
- Minn dem på at informasjon kan formidles gjennom bilder, videoer og musikk, eller bare gjennom tekst. Mediet kan være like viktig som meldingen.

- Husk å ta en kikk på nettsiden til Stopp hatprat-bevegelsen (www.stoppchatprat.no) for andre måter å engasjere dere i kampanjen.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

OPPLYSNING OG BEVISSTGJØRING

- Bruk blogger og sosiale medier for å øke bevisstheten om hva folk kan gjøre hvis de er utsatt for hatprat, eller hvis de ser at andre utsettes.
- Bruk menneskerettighetspråk til å øke bevisstheten om rettigheter som beskytter oss på internett, og hvordan menneskerettigheter er knyttet til hatprat på nettet.
- Lag et faktaark som slår hull på myter om grupper som ofte utsettes for hatprat. Del det på sosiale medier eller trykk det opp som brosjyrer som kan deles ut for hånd.
- Del sider eller innlegg som formidler positive egenskaper ved grupper som ofte er utsatt.
- Fortell historier om personer som har vært utsatt for hatprat på nettet. Bruk disse til å spre informasjon om problemet og skape empati for de som utsettes for hatprat.
- Lag din egen nettside eller profil på sosiale medier. Bruk den til å gi alternativ informasjon med gode kilder om grupper som ofte er utsatt.
- Organiser aktiviteter utenfor nettet, kurs eller holdningsskapende arrangementer. Disse kan ta for seg:
 - hatprat som generelt problem
 - fordommer rettet mot spesielle grupper
 - metoder for å håndtere hatprat
 - skadevirkningene av hatprat
 - behovet for at folk tar ansvar for sine egne handlinger, men også for andres
 - initiativ fra andre ungdomsgrupper, som Stopp hat – bevegelsen mot hatprat
 - noe annet

HÅNTERE FORDOMMER ELLER HATPRAT SOM LIGGER PÅ NETT

- Rediger Wikipedia-tekster eller andre nettsider med gratis innhold som gir utilstrekkelig eller feil informasjon om grupper som ofte utsettes for hatprat.
- Legg igjen kommentarer på nettstedet som inneholder feil, fordommer eller rasisme. Send spørsmål eller klager til forfattere av innlegg som uttrykker intoleranse eller rasisme.
- Diskuter med personer som bruker krenkende språk. Prøv å få dem til å forstå effekten av oppførselen sin på andre.
- Oppfordre andre til å ignorere «troll» som oppfører seg trakasserende.
- Bruk meldingstjenester eller klagesystemer for å varsle om hatprat til innehaverne av ulike nettsteder.
- Meld fra om eksempler på hatprat til organisasjoner som arbeider med problemet.
- Boikott hatsider og be andre gjøre det samme. Meld fra om sidene til Stopp hatprat-bevegelsen.
- Samle informasjon om hatsider som er registrert i Norge. Send dette til en stortingsrepresentant.

MOBILISERE ANDRE

- Oppfordre andre til å reagere mot eller melde fra om hatprat, uttrykke solidaritet med utsatte eller delta i andre aktiviteter.
- Bruk sosiale medier for å trekke folk til nyttige nettsteder eller spennende kampanjetiltak.
- Skriv om vellykkede eksempler på at man har fått hatprat fjernet fra nettsteder.
- Spre oppmerksomhet om Stopp hat – bevegelsen mot hatprat. Link fra profilen din på sosiale medier eller legg logoen til signaturen din.
- Organiser kurs eller bevisstgjøringsmøter med folk fra grupper som er mye utsatt for hatprat. Vis dem hvordan de kan beskytte seg selv – og andre – ved å engasjere seg i kampanjen.
- Vær aktiv både på og utenfor nettet med å informere om aktiviteter du planlegger å gjøre innenfor de andre kategoriene.

STØTTE OG SOLIDARITET MED UTSATTE PERSONER ELLER MÅLGRUPPER

- Send private meldinger til personer som offentlig har vært utsatt for hatprat. Uttrykk din solidaritet og fortell dem hva de kan gjøre.
- Bidra til å fjerne fordommer og myter om utsatte grupper. Lag en alternativ fortelling og del den når du kan.
- Informer ungdom om rettighetene deres, og hvilke metoder de kan bruke for å beskytte seg selv.
- Organiser en offentlig aktivitet i solidaritet med grupper som ofte utsettes for hatprat.
- Publisert alle eksempler på rasistiske eller diskriminerende uttalelser fra politikere, media eller offentlige personer. Still dem til ansvar!
- Samarbeid med grupper som ofte utsettes for hatprat. Oppfordre dem til å engasjere seg i kampanjen.

LANGSIKTIGE STRATEGIER

- Organiser din egen kampanje lokalt eller på internett. Lag en kampanjevideo, sang eller morsomt stunt, og legg det ut på nettet.
- Lag en nettbasert underskriftskampanje mot hatprat på nettet, eller mot retningslinjene for hatprat ved et utvalgt nettsted.
- Kontakt nettbaserte organisasjoner som arbeider med problemet. Fortell dem hva du holder på med og finn ut hvordan du kan engasjere deg i arbeidet deres.
- Kontakt lokale organisasjoner som arbeider med rasisme og diskriminering, eller lignende tema. Gjør dem oppmerksom på problemet med hatprat på nettet og inviter dem til å delta i kampanjen.
- Kartlegg problemet enten på et bestemt nettsted eller knyttet til bestemte grupper. Send resultatene av kartleggingen din til ..., til frivillige organisasjoner som arbeider med problemet, til politikere eller andre med innflytelse.
- Ansvarliggjør myndighetspersoner, kontakt en stortingsrepresentant for å fortelle om problemet.

5.8 INTERNETTFERDIGHETER

Internettferdigheter [er] muligheten til å få tilgang til, forstå, kritisere og skape informasjon og kommunikasjonsinnhold på nettet.

Sonia Livingstone, «Internet Literacy: Young People's Negotiation of New Online Opportunities»¹

BEHOVET FOR DIGITAL KOMPETANSE

Internett er trolig den viktigste informasjonskilden for mange unge mennesker i Europa. Noen ganger brukes det direkte som et referanseverktøy, andre ganger plukkes informasjon opp i løpet av sosiale sammenkomster eller mens man holder på med andre aktiviteter. I begge tilfeller er det viktig at brukerne er i stand til å forstå, analysere, vurdere og kontrollere både eksplisitt innhold og eventuelle implisitte budskap. Når det handler hatprat, er dette enda mer relevant.

Mengden av ferdigheter og kunnskapsområder som unge mennesker trenger for å finne og behandle informasjon, er ett aspekt ved mediekompetanse.

Internettferdigheter strekker seg likevel utover innhenting og –bearbeiding av informasjon, og det er mange andre ferdigheter og verktøy som er spesielt relevante når man skal forberede unge mennesker på å håndtere netthat. Blant disse er det som handler om de mer tekniske aspektene ved internett, og det som handler om å legge ut og dele innhold.

Å LÆRE VED Å GJØRE

Stort sett plukker alle som bruker internett, opp metodene og reglene man trenger for å være på nettet gjennom det man gjør på nett: man blir tilstrekkelig «digitalt kompetent» til å finne frem og tilfredsstille de fleste behov. Men hvis unge mennesker ikke bare skal gjenskape noen av de «dårlige» aspektene og dårlige vanene som fører til hatprat på nettet, og hvis de skal lære å reagere i spesielle tilfeller, blir en høyere grad av ferdigheter på internett viktig. Oversikten i denne delen omfatter noen av de mer relevante ferdighetene og kunnskapsområdene som trengs for denne oppgaven.

ULIKE VERKTØY FOR ULIKE ROLLER

Det er viktig å merke seg om hatprat at ungdom til forskjellige tider kan inneha en rekke ulike roller. Hver rolle krever ulike sett av ferdigheter, og ethvert pedagogisk opplegg bør ha dette i bakhodet.

¹ *Digital Youth, Innovation, and the Unexpected (2008), MIT Press*

TILSKUERE/OBSERVATØRER

Når vi kommer over innhold som til ulik grad er skadelig for andre, blir vi en deltaker i dialogen. Vi kan ignorere det, vi kan formidle det videre ved å dele det, eller vi kan velge å ta et standpunkt mot det. Mange av aktivitetene i denne håndboken er laget for å flytte unge mennesker fra den passive rollen hvor man «ser men ikke gjør noe» til en rolle hvor de engasjere seg i problemet på den mest hensiktsmessige måten. Dette krever ferdigheter i vurdering og kritisk analyse, og det krever en bevissthet om mulige aksjonsformer.

OFRE

Folk som enten er direkte utsatt for hatmeldinger på nett, eller som faller inn under en av de vanligste målgruppene for upassende eller rasistiske ytringer eller nettmobbing, må gis strategier for å beskytte seg selv og takle uttrykk for hat. De trenger også kompetanse og kunnskap som kan hjelpe dem å ta tak i problemet, for eksempel ved å stille personen som har krenket til ansvar, melde fra om krenkelsen, oppmuntre andre til å ta et standpunkt og så videre.

«HATERE» OG POTENSIELLE HATERE

Denne gruppen omfatter de som sprer hatefulle ytringer på nett, eller tenker å gjøre det, enten ved å skape sitt eget innhold eller ved å dele andres. Vi bør huske at akkurat som det er noen former for hatefulle ytringer som er «verre» enn andre, kan også folks rolle som «hater» være mer eller mindre skadelig. De som deler innhold som er mildt rasistisk, bidrar også til det generelle problemet, selv om handlingene deres ikke er ulovlige og ikke direkte egger andre til vold. Det er fortsatt et første skritt i en kjede av skadelige ytringer. Mange mennesker bidrar til å formidle hatprat på nettet, rett og slett ved å dele innhold som de ikke ser på som skadelig, krenkende eller feilaktig. Å unngå dette krever en evne til å oppfatte fordommer eller ensidighet i nettinhold, og en større grad av ansvar for å skape eller dele det med andre.

AKTIVISTER OG AKSJONISTER

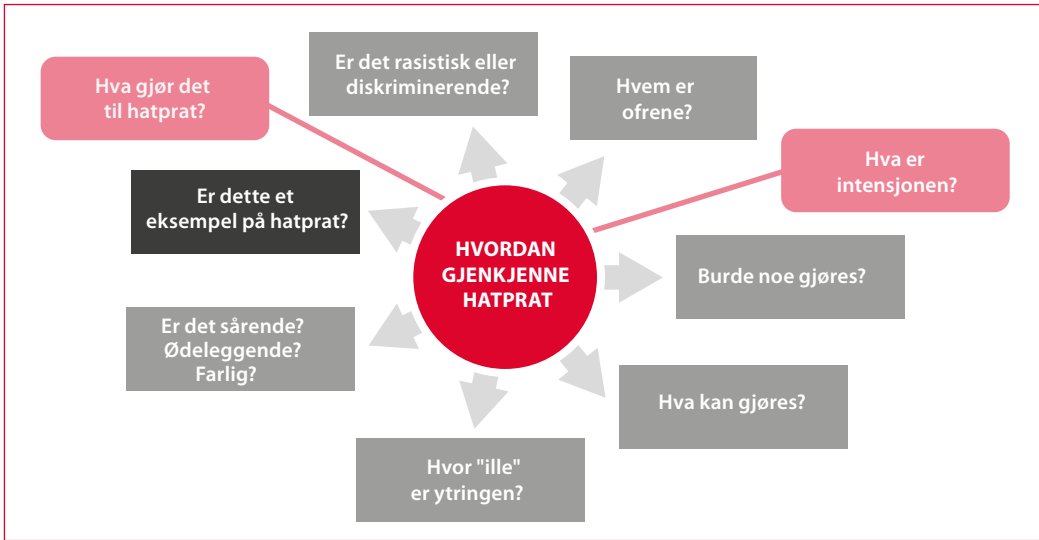
Kampanjen mot hatprat på nettet ser alle unge mennesker og internettbrukere som potensielle aktivister! En del av målet er å oppmuntre «tilskuerne» til hatprat til å reagere og bli del av en bevegelse av mennesker rundt om i verden som står opp mot hatprat. Å aksjonere på internett krever et bestemt sett av ferdigheter, inkludert å formidle, fremme, støtte og utarbeide ulike budskap og fortellinger.

HVORDAN BRUKE INTERNETT FOR Å BEKJEMPE NETTHAT

Listen nedenfor skisserer noen av de viktigste områdene av digital kompetanse som er knyttet til aktivitetene i denne håndboken, og til kampanjen mer generelt. En dypere forståelse av disse områdene vil hjelpe unge mennesker til å spille en mer effektiv rolle i kampanjen. Det vil også hjelpe dem i å endre sin egen oppførsel på nett.

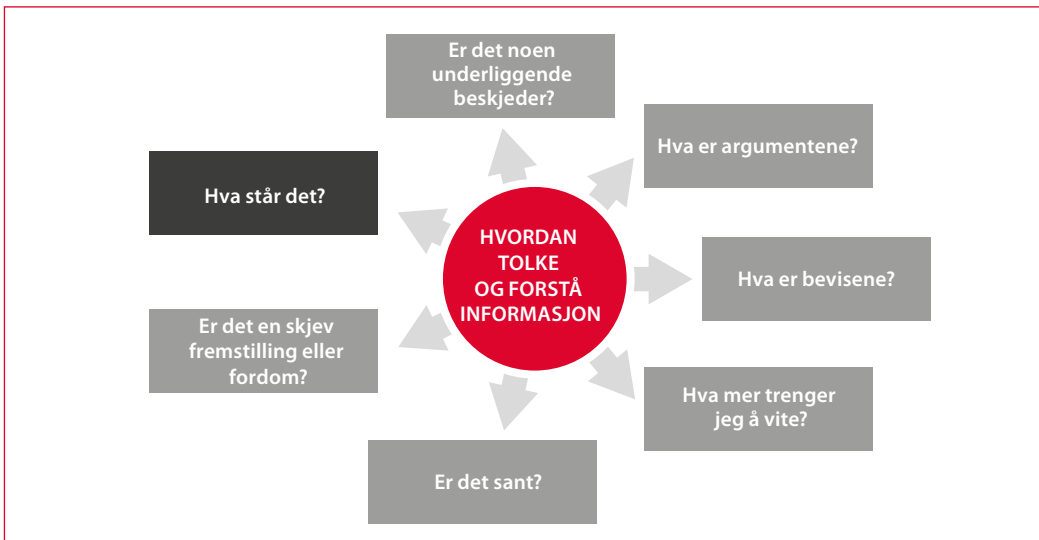
HVORDAN GJENKJENNE HATPRAT PÅ NETTET

Den første oppgaven i kampen mot hatprat på nettet er å kunne gjenkjenne det når vi kommer over det. Dette krever at vi vet hva som er hatprat, og hva som kan være mulige konsekvenser, men det kan også kreve en dypere forståelse av de underliggende budskapene og evnen til å oppdage forutinntatte holdninger og fordommer der disse bare er implisitt.

KRITISK TENKNING OG INFORMASJONSBEHANDLING

Det er et stort volum av informasjon på nettet, og unge trenger kompetanse til å sikre at de ikke tar alt de ser, for god fisk. Dette gjelder særlig feilinformasjon, eller informasjon uten tilstrekkelige kilder, som bidrar til å skape fordommer mot bestemte grupper. Brukere må være i stand til å identifisere mulige feil i argumentene, og de må være klar over viktigheten av å sjekke fakta og «lytte til den andre siden», i hvert fall i tilfeller hvor noen kan bli såret.

Nyttige tips: sjekk argumentasjonen

- Var det kilder for påstandene, eller var argumentene basert på «sunn fornuft»?
- Er kildene navngitt og anerkjent som autoriteter på temaet?
- Var argumentene avgjørende, eller er det andre mulige utfall?
- Bygget argumentene på «fakta» eller appellerte de til følelser, tradisjonell tro eller bare *sannsynlige* utfall?
- Kunne «fakta» eller argumentene testes?
- Ble det gjort generaliseringer om enkeltpersoner eller grupper?
- Var noen generaliseringer rasistiske eller diskriminerende?
- Er andre perspektiver mulig, og ville de motbevise argumentet?
- Bruker påstanden «ad hominem»-argumenter, det vil si angriper argumentene motstandersiden på grunn av hvem de er, ikke hva de sier?
- Er argumentet gjort mer overbevisende gjennom *stilen* det presenteres i, for eksempel ved bruk av sterke bilder eller multimedia?

HVORDAN FINNE INFORMASJON

Å lete etter andre kilder og vite hvordan du søker effektivt, er en del av å «sjekke fakta» og «lytte til den andre siden». De fleste vet hvordan man bruker en søkemotor, men det er mindre bevissthet om hvordan søkemotorer fungerer, og *hvordan* flere verktøy kan brukes til å avgrense søk og få opp forskjellige resultater.

Tips for søking

- Prøv å bruke forskjellige søkemotorer snarere enn bare å stole på én.
- Prøv å blokkere cookies og fjerne historie før du utfører et søk! Resultatene vil da normalt bli annerledes, fordi mange søkemotorer viser det de tror brukeren ønsker å se (basert på hva de «vet» om brukeren).
- Gjør en rekke søk ved hjelp av ulike søkeord, selv når du undersøker ett tema.
- Prøv å utføre mer avanserte søk, for eksempel ved å begrense et søk til én nettside, sørge for at innhold som inkluderer visse søkeord ikke vises i resultatene, eller bruke «og» for å sikre at alle søkeord er inkludert. Instruksjonene for å gjøre dette finnes i hver søkemotor.
- Sjekk nettstedets autoritet før du bruker et søkeresultat til å velge ut relevant innhold.
- Vær oppmerksom på «maskerte» nettsteder. Dette er nettsteder som er registrert av en søkemotor som én ting, mens det egentlig har innhold som er irrelevant. Målet er ofte å villedde brukeren og gi det de kaller «kunnskap», men som i virkeligheten er ideologisk ensidig informasjon.

HVORDAN SJEKKE AUTORITETEN

Folk kan legge ut nesten hva som helst på nettet! Mengden av innhold og de uregulerte trekkene ved internett gjør det også relativt enkelt å presentere meninger som fakta og å fremme falske påstander uten å bli utfordret. En stor del av hatprat kan for vanlige brukere virke godt begrunnet og argumentert. I tillegg

til å bruke kritisk tenkning for å sjekke fakta og argumentasjon, kan en bevissthet om hvilken type nettsted og forfatterens autoritet også være nyttig i å gi unge mennesker et hint om at det kan handle om hatprat. Det finnes tusenvis av nettsteder som er opprettet for å fremme rasisme eller andre former for diskriminering. Slike «hatsider» er ofte linket til hverandre og kan bruke andre hatsider som autoritet for å underbygge rasistiske påstander. Mange rasistiske nettsteder er i dag mer subtile og kan også prøve å skjule rasismen, for eksempel ved å hevde at de «fremmer nasjonale verdier» mens de legger ut rasistiske påstander. Noen grunnleggende sjekkpunkter kan hjelpe til med å identifisere om nettsteder er troverdige.

Nyttige tips: sjekke troverdigheten

- Er området anerkjent som en god kilde for informasjon eller synspunkter? Linker andre nettsteder til siden?
- Er eiere og bidragsytere til nettstedet klart identifisert? Hvorfor bør de stoles på?
- Hva sier nettstedet om hva den prøver å oppnå?
- Er det sannsynlig at nettstedet har noen fordommer på grunn av sin geografiske opprinnelse, bidragsyternes identitet eller hva den sier om målet sitt?
- Er mer enn ett synspunkt presentert på nettsiden?
- Hvor ofte oppdateres siden, og har den nytt innhold?
- Kan du finne lignende innhold på andre (anerkjente) nettsteder?
- Er det noen mulige interessekonflikter, for eksempel knyttet til kommersielle interesser eller politisk tilhørighet?
- Er det tydelige referanser og kilder for innholdet på nettstedet?
- Har den retningslinjer for rasistisk eller diskriminerende innhold?
- Hvordan håndteres slikt innhold, og hvordan reageres det på klager?

HVORDAN PRODUSERE OG DELE INNHOLD

Mulighetene for å lage innhold på nett og gjøre det lett tilgjengelig for andre, har åpnet opp mange muligheter for «vanlige» brukere, men det skaper også et visst ansvar. Når det gjelder hatprat er ansvaret for hva man legger ut på nettet spesielt viktig: brukere kan lett ende opp med å spre hat, enten bevisst eller ubevisst.

For kampanjens formål er det andre viktige hensyn knyttet til publisering av materiale. En vellykket kampanje trenger sterke budskap som appellerer bredt og er lett å forstå. Unge mennesker bør være klar over de ulike tekniske mulighetene for å nå et stort antall mennesker – spesielt gjennom sosiale medier – og de må kunne utforme budskapene sine slik at andre blir overbevist og ønsker å dele dem. Effektiv bruk av multimedier kan være et nyttig verktøy for å transformere et alvorlig budskap til noe som har en bredere appell.

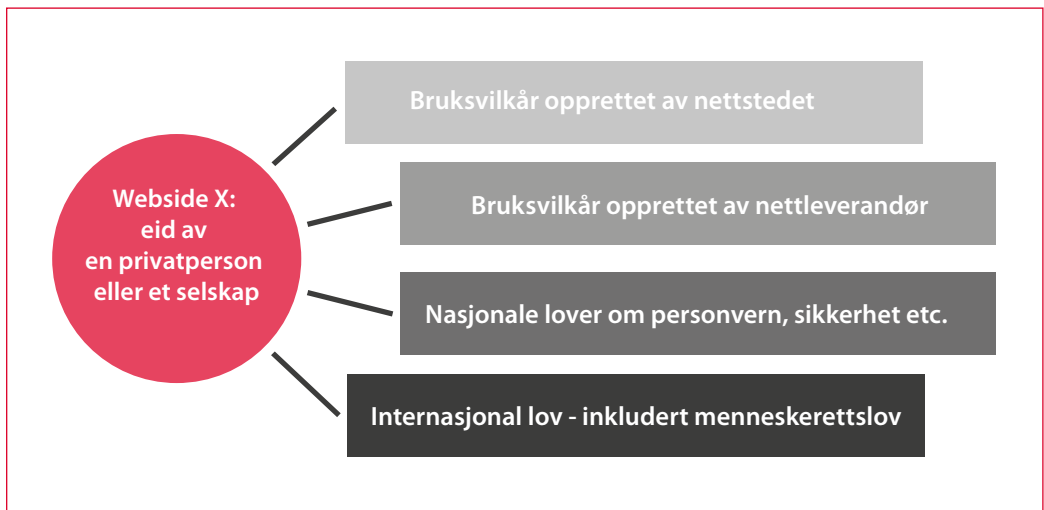
Nyttige tips for innholdsdeling

- Sørg for at alt innhold du deler, ikke inneholder forutinntatte holdninger, fordommer, rasisme eller hat.
- Kontroller at informasjonen er pålitelig, slik at du ikke sprer feilinformasjon.
- Ikke del noe om andre mennesker som kan svekke deres personvern eller sikkerhet. Spør alltid hvis du er usikker!
- Vær forsiktig med å spre informasjon som kan være beskyttet av opphavsrett.
- Sjekk bruksvilkårene på alle sider når du legger ut materiale. De kan inneholde restriksjoner på hvilken type innhold du kan legge ut, og de kan også overta retten over innholdet eller din private informasjon.
- Vurder om andre vil kunne «misbruke» informasjonen du legger ut for å gi et feilaktig bilde eller skade andre. Sjekk at innholdet ikke er tvetydig.
- Husk at innhold lagt ut på internett lett kan bli misforstått og virke støtende hvis det ikke er nøye formulert. Prøv å lese over alt du legger ut «med andres øyne».

HVORDAN FORSTÅ REGLENE

En bedre forståelse av noen av retningslinjene og lovene som gjelder for internett-aktivitet kan være nyttig for å regulere brukerens egen oppførsel, og er viktig i kampen for å bekjempe hatprat på nettet. Bevisstheten om og engasjement i prosesser for styring av internett og hvordan det påvirker internettbrukere, er derfor en del av digital kompetanse og utdanning for demokratisk medborgerskap. Internets rolle i utformingen av moderne former for medborgerskap og deltakelse kan ikke overlate spørsmålet om styring til private virksomheter og eksperter alene.

NIVÅER AV LOVEN

Mesteparten av internett er eid av private selskaper. Selv en privat blogg vil normalt være lagret på en privat server. Selskapet som eier serveren, kan bestemme om de vil begrense ulike typer innhold i bloggen, eller de kan la være!

Reglene som brukere av et nettsted må følge, er ofte listet under «Bruksvilkår» eller «Generelle vilkår». De kan være svært forskjellige fra en nettside til en annen. I tillegg til bruksvilkårene kan det være lover etablert av myndigheter som gjelder for brukere av internett og eiere av nettsteder – for eksempel lover om personvern og sikkerhet, eller lover om ekstrem hatprat. Selv om myndighetene ikke har spesifikke lover for å beskytte folks sikkerhet på nettet, er dette ofte dekket av internasjonal menneskerettighetslovgivning (se eksempelet under).

Eksempel: Myndigheter må beskytte folk på nettet så vel som i virkeligheten

K.U. vs. Finland

I mars 1999 ble en annonse lagt ut på en internettdatingside som utga seg for å være fra en 12-år gammel gutt. Den hadde en link til guttens nettside og sa at han var på utkikk etter et intimt forhold med en gutt på hans alder eller eldre «for å vise ham veien». Guttent fant først ut om annonsen da han mottok en e-post fra en interessert mann. Tjenesteleverandøren nektet å identifisere den ansvarlige for annonsen, og hevdet det ville innebære et brudd på taushetsplikten. Finske domstoler mente at tjenesteleverandøren etter loven ikke var forpliktet til å offentliggjøre informasjonen. Saken gikk til Den europeiske menneskerettighetsdomstolen. Domstolen sa at den finske staten hadde mislyktes i sin plikt til å beskytte barn og andre sårbare personer. Annonsen hadde gjort barnet til et mål for pedofile og hadde mislyktes i å beskytte hans rett til privatliv og familieliv.

(Artikkel 8 i Den europeiske menneskerettskonvensjonen)

Mye av internett er derfor litt som et kjøpesenter eller en nattklubb! Selv om det ikke er noen lov mot å ha på seg olabukser eller se litt shabby ut, kan du likevel bli stengt ute av nattklubben dersom reglene sier at olabukser ikke er tillatt. På samme måte kan nettsteder også lage sine egne regler for sine «private rom» på internett. Imidlertid må reglene også være i samsvar med lovene i landet og internasjonale lover.

Hva dette betyr for brukere

Unge mennesker bør være klar over hvilke lover eller retningslinjer som gjelder på nettstedene de bruker, særlig de som handler om hatprat på nettet. Ofte kan hatprat bli imøtegått gjennom nettstedets egne retningslinjer og rapporteringsprosedyrer. Når disse er utilstrekkelige, kan aktivister noen ganger utfordre retningslinjene selv!

MELDE FRA OM KRENKENDE OPPFØRSEL

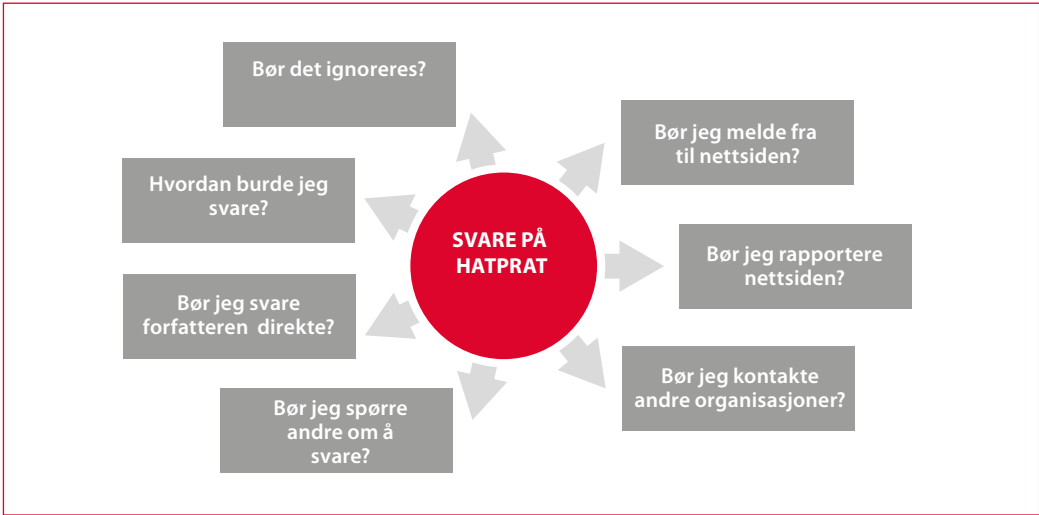

HVORDAN SVARE OG AKSJONERE

Å rapportere et tilfelle av hatprat er ikke den eneste måten vi kan reagere når vi ser det. Det er viktig at unge mennesker kjenner til andre tilnærminger til problemet, og at de er i stand til å vurdere hvilke av disse som vil være mest hensiktsmessig i ulike situasjoner.

Den første figuren nedenfor illustrerer noen av de mulige reaksjonene på enkelte uttrykk for hat. Det finnes flere eksempler på ulike måter å tilnærme seg problemet i avsnittet om kampanjestrategier.

Når man skal bestemme seg for en bestemt respons eller strategi, vil den mest hensiktsmessige responsen ofte være avhengig av alvoret i saken. Et «mildt» eksempel på forutinntatte holdninger eller fordommer kan ofte best løses ved å henvende seg til forfatteren direkte og fortelle hvilken skader innlegget kan forårsake. Et vanlig «troll» på et nettsted som hovedsakelig brukes av anti-hatprataktivist, bør noen ganger ignoreres fullstendig. I den andre enden av spekteret kan det være aktuelt at et hatsted som egger til vold mot bestemte grupper, meldes til politiet. En av de viktigste vurderingene når man skal velge den mest passende reaksjonen, er den sannsynlige virkningen av den spesielle ytringen, eller nettstedet som helhet. Noen av spørsmålene man bør tenke over når man skal bedømme effekten, er vist i det andre diagrammet nedenfor.

HVORDAN VÆRE TRYGG

Unge mennesker bør være klar over de potensielle farene på nettet, og de bør vite om forholdsregler de kan ta for å unngå å sette sitt eget privatliv i fare. Det er også visse tiltak som kan bidra til at det er mindre sannsynlig å bli offer for nettmobbing. Noen av disse er beskrevet i avsnittet om nettmobbing.

5.9 NETTMOBBING

«...nettmobbing betyr enhver elektronisk kommunikasjon, herunder men ikke begrenset til, som er motivert av en elevs faktiske eller oppfattede rase, hudfarge, religion, nasjonal opprinnelse, avstamning eller etnisitet, seksuell orientering, fysiske, mentale, emosjonelle, eller lærevansker, kjønn, kjønnsidentitet og uttrykk, eller andre karakteristiske personlige egenskaper, eller basert på tilknytning til en person identifisert ovenfor, når den skriftlige, verbale eller fysiske handlingen eller elektroniske kommunikasjonen er ment å:

- (i) Fysisk skade en elev eller skade elevens eiendom; eller
- (ii) Vesentlig forstyrre en elevs pedagogiske muligheter; eller
- (iii) Være så alvorlig, vedvarende, eller gjennomgripende at det skaper en skremmende eller truende læringsmiljø; eller
- (iv) Vesentlig forstyrre ryddig drift av skolen.»

Responding to Cyberhate, Toolkit for Action (Anti-Defamation League)

Mobbing skjer når en person eller en gruppe bevisst oppfører seg fiendtlig eller krenkende mot en annen person. Normalt finner krenkelsene sted over en tidsperiode: offeret er kontinuerlig utsatt.

Ved nettmobbing skjer krenkelsene på nettet eller i elektronisk form. Nettmobbing gjør bruk av e-post, direktemeldinger, chatterom, mobiltelefoner eller andre former for informasjonsteknologi. Virkningen på den enkelte trenger ikke være mindre alvorlig enn i -andre tilfeller av mobbing: nettmobbing er fortsatt en form for mobbing.

Nettmobbing kan være spesielt vanskelig å løse fordi internett gjør det mulig å være mer anonym enn i kommunikasjon utenfor internett. Den kan også være mer forstyrrende, eller mer kontinuerlig forstyrrende, fordi den kan skje selv når mobberen ikke er fysisk tilstede. Når en mobber vet hvordan han eller hun kan kontakte sitt «offer», kan mobbingen være konstant og vanskelig å unngå. Det er derfor viktig at unge mennesker er klar over farene ved å gi ut personlige opplysninger.

OMFANGET AV NETTMOBBING

Nettmobbing er et alvorlig og kontinuerlig problem blant unge mennesker. Det kan føre til varig skade og har ført til selvmord. En rekke ulike studier har vist at et stort antall tenåringer er berørt av problemet:

- Over halvparten av ungdom og tenåringer har blitt mobbet på nettet, og omtrent like mange har deltatt i nettmobbing.
- Mer enn én av tre ungdommer har opplevd trusler på nett.
- Over 25 prosent av ungdom har blitt mobbet gjentatte ganger gjennom mobiltelefoner eller internett.
- Godt over halvparten av ungdommene forteller ikke foreldrene sine når nettmobbing forekommer.

Kilde: i-SAFE Inc., 'Cyber Bullying: Statistics and Tips'

NETTMOBBING OG MENNESKERETTIGHETER

Både mobbing og nettmobbing er former for overgrep, og mange tilfeller vil kunne påkalle menneskerettighetsbeskyttelse. I «mildere» tilfeller er retten til privatliv relevant, og kommer svært ofte til gyldighet. I mer ekstreme tilfeller kan retten til å være fri fra umenneskelig og nedverdiggende behandling også komme til gyldighet, eller til og med retten til liv.

Umenneskelig og nedverdiggende behandling kan omfatte tilfeller av seksuelle overgrep, psykisk vold og utnyttelse. Retten til liv kan komme til gyldighet både i tilfeller der mobbing offline resulterer i fysisk risiko for offerets liv, eller hvis lidelsene er så sterke at offeret vurderer selvmord. Å unnlate å beskytte noen fra en slik risiko vil trolig utgjøre en krenkelse av deres rett til liv.

HVA ER SAMMENHENGEN MELLOM NETTMOBBING OG HATPRAT?

Nettmobbing er en maktrelasjon rettet mot et individ, mens hatprat vanligvis egger til fiendtlighet og vold mot en hel gruppe mennesker. For ofrene handler begge deler om vold og ydmykelse. Hatprat og nettmobbing bruker de samme digitale kanalene. De skjer ofte mot personer som anses å være annerledes, enten på grunn av deres bakgrunn, funksjonsevne, etnisitet eller andre grunner. Begge kommuniserer krenkende og støtende budskap. I mange tilfeller kombineres nettmobbing og hatprat, og dette er veldig skadelig for enkeltpersoner og grupper, for eksempel mobbing som spiller på ofrenes kjønnsidentitet, seksuelle orientering eller etniske bakgrunn.

Samtidig kan det å bygge motstandskraft hos unge mennesker i kampen mot hatprat, øke motstandskraften i håndteringen av nettmobbing, og vice versa. Digital kompetanse støtter og gir kraft til unge mennesker så de kan forstå hva som står på spill, og beskytte seg selv på internett eller reagere på krenkelser mot andre.

HVORDAN VÆRE TRYGG

Unge mennesker må bli gjort oppmerksom på at de ulike formene for oppførsel i neste avsnitt er uakseptable – og trolig ulovlige. Selv én enkelt sak kan være starten på en langvarig kampanje eller en forløper til sterkere former for krenkelser. Unge mennesker må være i stand til å gjenkjenne faresignaler så de kan gjøre sine egne vurderinger om den beste måten å svare på enkelttilfeller, og vite hvilke forholdsregler de kan ta når en trussel virker reell. De bør også være klar over at det finnes organisasjoner som tilbyr støtte og råd, eller som kan hjelpe hvis mer «offisielle» tiltak må settes inn, som rettslige skritt. Noen av de nasjonale kampanjene i Stopp hatprat-bevegelsen gir informasjon om hjelpetelefoner som rapporterer til politiet. Nettverket INSAFE gir tips om rapportering og numre til hjelpetelefoner der unge mennesker kan rapportere eller be om hjelp: www.saferinternet.org. INSAFE er et prosjekt hos Euroschoolnet, en europeisk partner i Stopp hatprat-bevegelsen.

EKSEMPLER PÅ NETTKRENKELSER

- Å sende trusler, provoserende fornærmelser eller rasistiske krenkelsers
- Homohets, kjønns spesifikk krenkelsers eller andre former for diskriminering
- Forsøk på å infisere offerets datamaskin med et virus
- Å oversvømme noens innboks med krenkende meldinger
- Å legge ut eller videresende feilinformasjon om en person med sikte på å skade personen eller omdømmet til vedkommende
- Å plukke noen ut og invitere andre til å angripe eller gjøre narr av dem
- Å utgi seg for å være noen andre for å få det til å se ut som om vedkommende sa ting de ikke mener, eller som ikke er sant om dem.
- Å dele bilder av en person, spesielt i en pinlig situasjon, uten deres tillatelse.
- Å dele e-postkorrespondanser uten forfatterens tillatelse
- Å presse andre til å utelukke noen fra et fellesskap (på eller utenfor internett)
- Å gjentatte ganger sende noen ekle, stygge og krenkende meldinger.

TRYGGHET PÅ NETT: EN SJEKKLISTE FOR UNGDOM

Hvordan begrense mulighetene for krenkelsers

- Kontroller personverninnstillingene på nettsamfunn jevnlig og oppdater dem.
- Ikke gi ut personlige opplysninger, for eksempel mobilnummer, e-postadresse eller hjemmeadresse, med mindre du kjenner og stoler på personen.
- Ikke del personlig informasjon med personer du ikke kjenner (for eksempel i chatterom hvor du vil møte fremmede).
- Tenk over hvilket nettsted du bruker, de aksepterte reglene for oppførsel og hva slags folk som også bruker nettstedet. Akkurat som i den vanlige verden utgjør visse steder en større sikkerhetsrisiko, så også i den digitale verden bør vi oppføre oss i henhold til den aktuelle konteksten.
- Respekt «nettetiketten»: behandle andre på nettet som du ville ønske å bli behandlet selv.
- Pass på å beskytte profilene dine og e-postadressen din: Logg av offentlige datamaskiner og andre passordene dine regelmessig.
- Rapport krenkelsers som du kommer over på nettet, eller som er adressert til deg, til nettstedet som er ansvarlig for innhold eller kommentarer, eller til politi og rettsvesen (se noen tips på www.slettmeq.no).

Hvis du mottar trusler eller krenkelser

Vurder reaksjonsmåtene under. Hver sak er forskjellig, og det er viktig at unge lærer å bruke skjønn når de bestemmer seg for hvordan de skal reagere. Det vil alltid være nyttig for dem å diskutere saken med folk de stoler på.

- Ikke svar! Svært ofte er et svar akkurat det en potensiell mobber ønsker. Aldri gjengjeld krenkelsen, da dette bare vil eskalere problemet.
- Del problemet med noen du kan stole på: be om deres råd.
- Rapport problemet til en organisasjon som jobber med ungdom og sikkerhet på internett (se side 190-191).
- Rapport oppførselen til nettstedets eier.
- Blokker/rapporter uønskede kontakter og folk som oppfører seg upassende.
- Endre e-postadressen eller mobiltelefonnummeret ditt hvis noen av disse blir brukt til å mobbe deg.
- Om nødvendig kan du anmelde oppførselen til politiet eller ta kontakt med en advokat.
Krenkelser på nett er ulovlig hvis det har en alvorlig innvirkning på noens helse, sikkerhet eller psykisk velvære.
- Spar alltid på bevis hvis du mottar krenkende meldinger – inkludert e-postadressen eller profilen til mobberen. Du kan trenge dette beviset hvis en offisiell klage blir nødvendig.

SIKKERHET PÅ NETT: EN SJEKKLISTE FOR LÆRERE

Lærere, foreldre og folk som arbeider med unge mennesker, kan bidra til å beskytte dem mot farene ved nettmobbing gjennom å:

- Ta en proaktiv tilnærming, diskutere risikoen med unge mennesker og støtt dem så de kan unngå det, i den grad det er mulig. Vær åpen for å diskutere temaet. Bruk eksempler i klassen, og ikke vik unna å snakke om disse spørsmålene. Støtt en konsekvent politikk mot nettmobbing på skolen din.
- Bli bevisst sammenhengen mellom hatmeldinger på og utenfor internett: de to skjer ofte sammen!
- Styrke barn og unge gjennom å informere dem og diskutere temaet med dem. Hvis du føler at du ikke har de nødvendige ferdighetene til å gjøre dette, kan du ta kontakt med organisasjoner og hjelpesentre for utsatte. Fortell ungdom hvilke steder de kan kontakte og få hjelp ved behov.
- Styrke foreldre, som må bli bedre kjent med forekomsten av nettmobbing og hvordan de kan motvirke det.

5.10 EUROPARÅDET OG HATPRAT PÅ NETTET

Europarådets arbeid med hatprat på nettet har konsentrert seg om fire hovedområder:

1. Juridiske tilnærminger til problemet, ved hjelp av Den europeiske konvensjonen og rettspraksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen
2. Politiske virkemidler, gjennom arbeid med styring av internett og en rekke anbefalinger og politiske dokumenter rettet til medlemsstatene i Europarådet
3. Overvåking av aktiviteter, gjennom arbeidet til Den europeiske kommisjonen mot rasisme og diskriminering, og arbeidet til kommissæren for menneskerettigheter
4. Utdanning, forebygging og kapasitetsbygging for ulike sosiale aktører, som journalister, NGO-aktivister, lærere og unge.

Hatprat på nettet har sterke forbindelser til en rekke ulike problemstillinger, slik at temaet også har vært del av tiltak på ulike andre områder. Noen, men ikke alle av disse omfatter:

Barns rettigheter	Beskyttelse av minoriteter	Opplæring av dommere
Bekjempe nettkriminalitet	Bekjempe nettmobbing og beskytte av barn	Mediekompetanse
Ytringsfrihet	Fremme et mangfoldig samfunn	Medietrening
Antirasistiske tiltak	Fremme flerkulturell dialog	Opplæring av lærere
Ungdomspolitik	Ungdomsdeltakelse	Ikke-formell utdanning og ungdomsarbeid

Denne lange listen er en illustrasjon av det mangfoldet av temaer og problemstillinger som er knyttet til hatprat på nettet. Det er også en indikasjon på at problemet kan løses fra en rekke forskjellige vinkler ved hjelp av et stort utvalg av metoder.

Følgende korte informasjon dekker bare de arbeidsområdene som er viktigst, eller er mer direkte knyttet til kampen mot hatprat på nettet.

JURIDISKE VIRKEMIDLER

- Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen er ratifisert av alle medlemslandene i Europarådet. Den beskytter en rekke sivile og politiske rettigheter, inkludert rettigheter til personvern, sikkerhet og

beskyttelse mot umenneskelig og nedverdiggende behandling. Selv om konvensjonen også beskytter ytringsfriheten, åpner denne retten for begrensninger når ytringsformer med sannsynlighet truer andre eller skader samfunnet som helhet.

- Den europeiske menneskerettighetsdomstolen er ansvarlig for å opprettholde rettighetene i Den europeiske konvensjonen. Rettspraksis fra denne domstolen har gitt en tolkning av «hatprat» som sørger for at de verste krenkelsene ikke er beskyttet av retten til ytringsfrihet.
- Konvensjonen om datakriminalitet utviklet av Europarådet, og dens tilleggsprotokoll, er den eneste bindende internasjonale traktaten om emnet. Den trådte i kraft i juli 2004, og legger føringer for alle myndigheter som ønsker å utvikle lovgivning mot datakriminalitet.

STRATEGI OG VIRKEMIDLER

- Europarådets strategi om styring av internett (Internet Governance Strategy, 2001) skisserer en rekke sentrale områder som skal sikre den fremtidige utviklingen av internett som et trygt sted som beskytter ytringsfriheten og sikrer fri adgang til informasjon.
- Politiske anbefalinger knyttet til bekjempelse av hatprat på nettet er utarbeidet av Ministerkomiteen og Parlamentarikerforsamlingen i Europarådet. Disse inkluderer Anbefaling CM/Rec (2009)5, som inneholder tiltak for å beskytte barn mot skadelig innhold og oppførsel, og fremme aktiv deltakelse i den digitale verden.

OVERVÅKINGSREDSKAPER

- Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse (ECRI) er ett av Europarådets menneskerettighetsorganer. Den består av uavhengige eksperter og utgir overvåkingsrapporter, inkludert rapporter om problemet med hatprat. ECRI har også adressert hatprat i sine anbefalinger til tiltak for å bekjempe spredning av rasistisk, fremmedfiendtlig og antisemittisk materiale via internett (Anbefaling 6). ECRI følger med på dette problemet gjennom nasjonalt overvåkingsarbeid og temarapporter.
- Kommisssæren for menneskerettigheter har satt søkelys på hatprat som et menneskerettighetsspørsmål (for eksempel i forhold til romfolk, flyktninger og asylsøkere). Kommisssæren har også etterlyst tiltak mot hatprat.

UTDANNING, FOREBYGGING OG KAPASITETSBYGGING

- Europarådets Pestalozzi-program er utformet for pedagogiske fagpersoner og inkluderer læringsmoduler om medieutdanning og flerkulturell kompetanse.
- Nettspillet «Wild Web Woods» er et verktøy for å lære barn grunnleggende metoder for å være trygg på internett.
- Håndboken *The Internet Literacy Handbook* er et nettbasert læremiddel for foreldre, lærere og unge for å utvikle deres ferdigheter i å bruke internett.
- Europarådets ungdomsavdeling organiserer et utdanningsprogram om menneskerettigheter for

ungdomsorganisasjoner og aktivister. Antirasistisk arbeid og interkulturell dialog spiller en viktig rolle. Kurs på lokalt og internasjonalt nivå organiseres for aktivister og menneskerettighetslærere, og ulike undervisningsmaterieell er produsert, som *Compass*, *Compasito* og *Gender Matters*.

ANDRE AKTIVITETER I KAMPEN MOT HATPRAT PÅ NETTET I REGI AV UNGDOMSAVDELINGEN

- Forskning om hatprat på nettet og publikasjonen *Starting Points for Combating Hate Speech*, som beskriver omfanget av hatprat for unge mennesker, samt en rekke prosjekter og kampanjer for å løse problemet.
- En undersøkelse om ungdom og hatprat utført i 2012 analyserer unges oppfatning av hatprat og hvilken virkning det har på dem
- Tilskudd fra European Youth Foundation er tildelt ungdomsorganisasjoner for prosjekter rettet mot hatprat på nettet.
- Kurs for nettaktivister
- Workshops og seminarer for kampanjeaktivister og -arrangører
- Studieøkter med internasjonale ungdomsorganisasjoner.

HVOR KAN JEG FINNE MER INFORMASJON?

Den europeiske menneskerettighetsdomstolens saker som omfatter hatprat
[www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Information+sheets/Factsheets/
http://echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf](http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Information+sheets/Factsheets/http://echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf)

Liste over Ministerkomiteens anbefalinger, vedtak og erklæringer på mediefeltet
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm_EN.asp

Pestalozzi-programmet
www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Documentation_Centre/ML_resources_en.asp#TopOfPage

Wild Web Woods
www.wildwebwoods.org/popup_langSelection.php

Compass – A Manual on Human Rights Education with Young People
www.coe.int/compass

Internet Literacy Handbook
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/internetliteracy/Source/Lit_handbook_3rd_en.swf

Manual on Hate Speech, av Anne Weber, Council of Europe Publishing, Strasbourg 2009

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

KAPITTEL 6

VEDLEGG

6.1 Verdenserklæringen om menneskerettigheter	186
6.2 Den europeiske menneskerettskonvensjonen og dens protokoller	187
6.3 Andre ressurser for å forebygge hatprat på nettet	190

6.1 VERDEN SERKLÆRINGEN OM MENNESKERETTIGHETER

(OPPSUMMERT)

1. Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter.
2. Enhver har krav på alle de rettigheter som er nevnt i denne erklæring, uten forskjell av noen art, for eksempel på grunn av rase, farge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller annet forhold.
3. Enhver har rett til liv, frihet og personlig sikkerhet.
4. Ingen må holdes i slaveri eller trelldom.
5. Ingen må utsettes for tortur eller grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.
6. Ethvert menneske har krav på overalt å bli anerkjent som rettssubjekt.
7. Alle er like for loven og har uten diskriminering rett til samme beskyttelse av loven.
8. Enhver har rett til effektiv hjelp når hans/hennes rettigheter ikke har blitt respektert.
9. Ingen må utsettes for vilkårlig arrest, fengsling eller landsforvisning.
10. Enhver har krav på en rettferdig og offentlig rettergang.
11. Enhver har rett til å bli ansett som uskyldig inntil funnet skyldig.
12. Enhver har rett til å ha sitt privatliv (inkludert hjem og familieliv) respektert.
13. Alle har rett til å leve og reise fritt innenfor landegrensene.
14. Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse.
15. Enhver har rett til et statsborgerskap.
16. Enhver rett til å gifte seg og stifte familie.
17. Enhver har rett til å eie eiendom og eiendeler.
18. Enhver har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet.
19. Enhver har rett til å si hva de mener og å gi og motta informasjon fritt.
20. Enhver har rett til fritt å delta i fredelige møter og organisasjoner.
21. Enhver har rett til å ta del i sitt lands styre, direkte eller gjennom fritt valgte representanter.
22. Enhver har rett til sosial trygghet.
23. Enhver har rett til å arbeide for en rettferdig lønn i et trygt miljø, og for å bli med i en fagforening.
24. Enhver har rett til hvile og fritid.
25. Enhver har rett til en levestandard som er tilstrekkelig for hans og hans families helse og velvære, og som omfatter mat, klær, bolig og helseomsorg og nødvendige sosiale ytelser.
26. Enhver har rett til undervisning. Grunnskoleundervisningen skal være gratis.
27. Enhver har rett til fritt å delta i samfunnets kulturelle liv.
28. Enhver har krav på en sosial og internasjonal orden som fullt ut kan virkeliggjøre de rettigheter og friheter som er nevnt i denne erklæring.
29. .Alle må respektere andres rettigheter, samfunnet og offentlig eiendom.
30. Ingen har rett til å ødelegge noen av rettighetene i denne deklarasjonen.

6.2 DEN EUROPEISKE MENNESKERETTSKONVENSJONEN OG DENS PROTOKOLLER

FORENKLET VERSJON AV UTVALGTE ARTIKLER

OPPSUMMERING AV INNLEDNINGEN

Medlemsstatenes regjeringer i Europarådet arbeider for fred og sterkere enhet basert på menneskerettigheter og grunnleggende friheter. Med denne konvensjonen bestemmer de seg for å ta de første skritt for å håndheve mange av rettighetene i Verdenserklæringen om menneskerettigheter.

ARTIKKEL 1 - FORPLIKTELSE TIL Å RESPEKTERE MENNESKERETTIGHETENE

States must ensure that everyone has the rights stated in this Convention.

ARTICLE 2 - RIGHT TO LIFE

Statene må sikre at alle har rettighetene i denne konvensjonen.

ARTIKKEL 3 - FORBUD MOT TORTUR

Ingen har noensinne rett til å skade deg eller torturere deg. Selv i forvaring må menneskeverdet ditt respekteres.

ARTIKKEL 4 - FORBUD MOT SLAVERI OG TVANGSARBEID

Det er forbudt å behandle deg som en slave eller pålegge deg tvangsarbeid.

ARTIKKEL 5 - RETTEN TIL FRIHET OG SIKKERHET

Du har rett til frihet. Hvis du blir arrestert, har du rett til å vite hvorfor. Hvis du blir arrestert, har du rett til å stilles for retten snart, eller bli løslatt til rettssaken finner sted.

ARTIKKEL 6 - RETTEN TIL EN RETTFERDIG RETTERGANG

Du har rett til en rettferdig rettergang ved en upartisk og uavhengig dommer. Hvis du er anklaget for å ha begått en forbrytelse, er du uskyldig inntil skyld er bevist. Du har rett til bistand fra en advokat som må betales av staten hvis du er fattig.

ARTIKKEL 7 - INGEN STRAFF UTEN LOV

Du kan ikke bli funnet skyldig i en forbrytelse hvis det ikke fantes noen lov mot det når du gjorde det.

ARTIKKEL 8 - RETTEN TIL RESPEKT FOR PRIVATLIV OG FAMILIELIV

Du har rett til respekt for ditt privatliv og familieliv, hjem og korrespondanse.

ARTIKKEL 9 - TANKE-, SAMVITTIGHETSFRIHET OG RELIGIONSFRIHET

Du har rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet. Du har rett til å praktisere din religion hjemme og i offentligheten og til å endre din religion hvis du vil.

ARTIKKEL 10 - YTRINGSFRIHET

Du har rett til å si og skrive hva du mener på en ansvarlig måte, og å gi og motta informasjon fra andre. Dette inkluderer pressefrihet.

ARTIKKEL 11 - FORSAMLINGSFRIHET OG FORENING

Du har rett til å delta i fredelige møter og å danne eller bli med i foreninger, inkludert fagforeninger.

ARTIKKEL 12 - RETTEN TIL EKTESKAP

Du har rett til å gifte deg og stifte familie.

ARTIKKEL 13 - RETTEN TIL ET EFFEKTIVT RETTSMIDDEL

Hvis dine rettigheter blir krenket, kan du klage på dette offisielt til domstolene eller andre offentlige organer.

ARTIKKEL 14 - FORBUD MOT DISKRIMINERING

Du har disse rettighetene uavhengig av hudfarge, kjønn, språk, politiske eller religiøse overbevisninger og opprinnelse.

ARTIKKEL 15 - FRAVIKELSER I KRISE

I krigstid eller annen offentlig nødstilstand kan en regjering gjøre ting som går mot dine rettigheter, men bare når det er strengt nødvendig. Selv da har ikke regjeringer tillatelse til for eksempel å torturere deg eller drepe deg vilkårlig.

ARTIKKEL 16 - BEGRENSNINGER I UTLENDINGERS POLITISKE VIRKSOMHET

Regjeringer kan begrense utlendingers politiske aktivitet, selv om dette ville være i strid med artikkel 10, 11 eller 14.

ARTIKKEL 17 - FORBUD MOT MISBRUK AV RETTIGHETER

Intet i denne konvensjonen kan brukes til å skade rettighetene og frihetene i konvensjonen.

ARTIKKEL 18 - BEGRENSNINGER I BRUKEN AV INNSKRENKNINGER I RETTIGHETER

De fleste av rettighetene i denne konvensjon kan være begrenset av en generell lov som gjelder for alle. Slike restriksjoner er kun tillatt dersom de er strengt nødvendig.

ARTIKLER 19-51

Disse artiklene forklarer hvordan Den europeiske menneskerettighetsdomstolen fungerer.

ARTIKKEL 34 - INDIVIDKLAGER

Hvis dine rettigheter i konvensjonen er blitt krenket i et av medlemslandene, bør du først klage til alle kompetente nasjonale myndigheter. Hvis dette ikke løser problemet for deg, kan du klage direkte til Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg.

ARTIKKEL 52 - FORESPØRSLER FRA GENERALSEKRETÆREN

Hvis Generalsekretæren i Europarådet ber om det, må en regjering forklare hvordan nasjonal lovgivning beskytter rettighetene til denne konvensjonen.

PROTOKOLLER TIL KONVENSJONEN

ARTICLE 1 OF PROTOCOL NO. 1 - PROTECTION OF PROPERTY

You have the right to own property and use your possessions.

ARTIKKEL 2 I PROTOKOLL NR. 1 - RETT TIL UTDANNING

Du har rett til å gå på skole.

ARTIKKEL 3 I PROTOKOLL NR. 1 - RETT TIL FRIE VALG

Du har rett til å velge regjering i landet ditt med hemmelig avstemning.

ARTIKKEL 2 I PROTOKOLL NR. 4 - BEVEGELSESFRIHET

Hvis du bor lovlig i et land, har du rett til å reise hvor du vil og bo hvor du vil innenfor landet.

ARTIKKEL 1 I PROTOKOLL NR. 6 - AVSKAFFELSE AV DØDSSTRAFF

Du kan ikke bli dømt til døden eller henrettet av staten.

ARTIKKEL 2 I PROTOKOLL NR. 7 - ANKERETT I STRAFFESAKER

Du kan anke til en høyere domstol hvis du har blitt dømt for en forbrytelse.

ARTIKKEL 3 I PROTOKOLL NR. 7 - ERSTATNING FOR URIKTIG DOMFELLEELSE

Du har rett til erstatning dersom du har blitt dømt for en forbrytelse, og det viser seg at du var uskyldig.

ARTIKKEL 1 I PROTOKOLL NR. 12 - GENERELT FORBUD MOT DISKRIMINERING

Du kan ikke bli diskriminert av offentlige myndigheter på grunn av for eksempel hudfarge, kjønn, språk, politisk eller religiøs tro eller opprinnelse.

6.3 ANDRE RESSURSER FOR Å FOREBYGGE HATPRAT PÅ NETTET

Hvis du har tid og er interessert i å lære mer om hatprat på nettet og hvilke andre pedagogiske aktiviteter du kan bruke sammen med gruppen din, finner du noen ressurser her. Dette er ikke en uttømmende liste, bare noen forslag til å klikke videre!

EUROPARÅDET

- **Compass** - A Manual for Human Rights Education with Young People; **Compasito** – Manual on Human Rights Education for Children og andre pedagogiske ressurser for menneskerettighetsundervisning og antirasistisk undervisning av ungdom
www.coe.int/compass
- **Internet Literacy Handbook** – et nettbasert læremiddel for foreldre, lærere og unge for å utvikle deres ferdigheter i å bruke internett
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/internetliteracy/Source/Lit_handbook_3rd_en.swf
- **Wild Web Woods** – nettspill som lærer barn grunnleggende metoder for å være trygg på internett
www.wildwebwoods.org/popup_langSelection.php
- **Manual on Hate Speech**, av Anne Weber, Council of Europe Publishing, Strasbourg 2009
- **Starting Points for Combating Hate Speech Online** – tre studier om hatprat på nettet og måter å løse det, av Gavan Titley, Ellie Keen og László Földi; Council of Europe Publishing, Strasbourg 2012
- **Europarådets hovedside om presse- og ytringsfrihet**
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/Themes/Education_en.asp
- **Europarådets nettside om Pestalozzi-programmet og mediekompetanse**
www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Documentation_Centre/ML_resources_en.asp
- **Den europeiske menneskerettsdomstolens faktaark om ulike tema (inkludert hatprat)**
www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Information+sheets/Factsheets
- **Liste over Ministerkomiteens anbefalinger, vedtak og erklæringer på mediefeltet**
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm_EN.asp

ANDRE RESSURSER OG LINKER

- **Insafe** er et europeisk nettverk av ressursentre som jobber for å fremme sikker og ansvarlig bruk av internett og mobiltelefoner hos ungdom
www.saferinternet.org/home

- **Insafe Good Practice Guide**, kartlegging av ressurser for ungdom, full rapport www.saferinternet.org/c/document_library/get_file?uuid=eb60c451-5826-459e-a89f-d8aa6aa33440&groupId=10137
- **Teachtoday** er en portal med informasjon og råd for skoler om positiv, ansvarlig og sikker bruk av ny teknologi www.teachtoday.eu
- Nettstedet **MediaSmarts** inneholder et bredt utvalg pedagogiske aktiviteter, bakgrunnsinformasjon og verktøy for bruk av internett www.mediasmarts.ca
- Childnet International's **Chatdancer** er et pedagogisk nettsted for unge mennesker med undervisning i trygg bruk av interaktive tjenester på nettet som chat, lynmeldinger, nettspill, e-post og mobiler www.chatdancer.com
- The **Web We Want** er en pedagogisk håndbok til bruk for 13-16-åringer, utviklet med og av ungdom på temaet digital kompetanse <http://webwewant.eu>
- **European Schoolnet**, et nettverk av 30 europeiske utdanningsdepartementer, tilbyr lærere og elever ressurser knyttet til kunnskapssamfunnet og bruk av internett www.eun.org
- The **European Wergeland Centre** tilbyr et bredt utvalg pedagogiske ressurser om menneskerettigheter www.theewc.org
- The **Anti-Defamation League** har en verktøykasse med forslag til aksjoner mot netthat www.adl.org/assets/pdf/combating-hate/ADL-Responding-to-Cyberhate-Toolkit.pdf
- INACH – **International Network Against Cyber Hate** – forener og styrker organisasjoner i arbeidet for å fremme respekt, ansvar og medborgerskap på internett gjennom å bekjempe netthat og øke bevisstheten om diskriminering på nett www.inach.net
- **INHOPE Hotlines** gir folk en måte å anonymt rapportere innhold på internett, som barnepornografisk materiale de mistenker å være ulovlig www.inhope.org/gns/home.aspx

Europarådets arbeid for å fremme demokrati er sterkt basert på utdanning: utdanning i skolen, men også utdanning som en livslang læringsprosess for demokratisk praksis, for eksempel gjennom uformelle læringsaktiviteter. Menneskerettighetslæring og utdanning for demokratisk medborgerskap utgjør en viktig del av verktøyene vi har for å sikre demokratiets bærekraft.

Hatprat er en av de mest bekymringsfulle formene for rasisme og diskriminering som råder i Europa, og forsterkes av internett og sosiale medier. Hatprat på nettet er bare den synlige toppen av et isfjell av intoleranse og etnosentrisme. Unge mennesker er direkte berørt som aktører og ofre for menneskerettighetsbrudd på nettet; Europa trenger at unge mennesker bryr seg og står opp for menneskerettigheter, demokratiets livsgaranti.

Bookmarks er utgitt som en støtte til Stopp hatprat-bevegelsen, som er Europarådets ungdomskampanje for menneskerettigheter på nettet. Bookmarks er nyttig for lærere og andre som ønsker å adressere hatprat på nettet fra et menneskerettighetsperspektiv, både innenfor og utenfor det formelle utdanningssystemet. Håndboken er utviklet for å jobbe med elever i aldersgruppen 13-18, men øvelsene kan også tilpasses andre aldersgrupper.

www.coe.int

Europarådet er Europas ledende menneskerettighetsorganisasjon med 47 medlemsstater, hvorav 28 er EU-medlemmer. Alle medlemsstatene i Europarådet har sluttet seg til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, en konvensjon utformet for å beskytte menneskerettigheter, demokrati og rettssikkerhet. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen fører oppsyn med implementeringen av konvensjonen i medlemsstatene.

www.nohatespeechmovement.org
www.stopphatprat.no

Council of Europe Publishing

Den norske oversettelsen er utgitt av

Det Europeiske Wergelandsenteret

www.theewc.org

ISBN 978-82-999937-0-8 (Trykt)

ISBN 978-82-999937-1-5 (Elektronisk)

